

12-24-D-20

5
11
18

LECTIONES

METEOROLOGICÆ

AVCTORE

R. P. AVGVSTINO

DE ANGELIS

Congregationis Somaſchæ,

IN COLLEGIO MACE DONIO

Philosophiæ, ac Theologiæ Professore.

Cum duplici Indice Titulorum vno, Rerum,
& Verborum Notabilium altero.

EDITIO SECVNDA

CVM APPENDICE

Ad Cometam viſum Mense Decembri Die
21. Cædentis Anni MDCLII.

NEAP. Typ. Francisci Savi Typog. Cur. Arch. 1653

Superiorum Facultate.

Perillustri Domino meo Colendiss.

IOSEPHO PALATIO
C R I S P O.

AVGVSTINVS DE ANGELIS
Leta omnia, Fausta omnia.

*Ouus hic, qui nostrum sub aspe-
ctum Cometes apparuit, ve-
luti Celi lingua, admonet oportu-
ne, tua erga nos omnes anti-
qua recolere Beneficia, enim
verò singularis illa, qua No-
stram complecteris Religionē,
benevolentia, Domine semper*

*Colèdissime, mutuas etiam à nobis efflagitat amo-
ris vices, & qui palam, & promiscuè Tuam nobis
omnibus elargiris Munificentiam publicum etiā,
ac præclarum obseruantia Nostræ monumentum
promereris : licet enim debitas Tuis referre Be-
neficijs gratias nostra nunquam patiatur humili-
tas, nostram tamen Tuis adstrictam nominibus in-*

S 2

gennè

genue profitemur *Voluntatem. Tua siquidem Domus*, ubi velut agnata cognatione domesticas *hospitatis Pietatem, & Religionem*, nobis usque patet, & prodest; ut ingruentes temporum calamitates, quibus vel ipsa succubuit opulentia, nostram nunquam attriverini inopiã, cui tua penus, ac pecunia consuluit copiosè.

Verè *CONSTANTIA* Matre femina nullis unquam praconijs ex merito laudanda Te genitū agnoscimus, qui constantissimè retines ergà nos omnes, quam primis ab annis ebiberas *Humanitatē*, dum assiduus nostris in Collegijs familiarissimè diuersaris, ut nostra Te, Tuamque Gentem sibi voluerit aggregatam Religio, quo spiritualium nostrorum particeps habereris prouentuum, qui totū Te nobis ex spiritu libentissimè dispertiris.

Viuit adhuc omnium in ore celeberrimus *Gasparrus Palatius olim Regius S. Clarae Consiliarius*, ac integerrimus in *Magno Vicariae Foro Proregens*, & Pater Tuus, cuius *Innocentiam*, ac tractandis in negotijs aequitatem *Ossunensium Dux*, & in *Neapolitano Regno Prorex D. Petrus Gironus* adeò suspexit, & coluit, ut omnia deferret ad *Gasparrum*, & frequens vel domi conueniret, quem unum unicè iustum probauerat experimento. Diceres sanè *Iustitia* consulente decretum, quidquid *Palatio Consiliario* sanciebatur. Crederes *Astræã*, quæ praesens sua nos edoceret oracula sibi tantum ad stationem elegisse *Palatium*. Verùm nè tuis im-

morer in laudibus, *Tua iubet modestia, quæ laudari renuit, & laudibus uberrimum suggerit etiam in dies argumentum.*

Meo igitur, & totius nostræ Religionis nomine Meteorologicas hasce Lectiones Tibi nuncupo, qui per septennium in Clementino Collegio nostris innutritus disciplinis, tantam foues animo Sapientiam, ut Clementinorum Syderum influxum Tibi in Horoscopo literarum fluxisse Clementissimū diuinemus ex euentu. Grandia Tuis debemus meritis, & sublimia pro viribus deuouemus, cū in ipso nominis Aethymo Meteora sapiant sublimitatem.

Mysticam tuæ beneficentiæ virtutem hoc expressam in Opusculo contempleris, qui nostram ad maiora prouehis tenuitatem; quando tenuissimis, & quidem elatis ab humo concresecunt ex atomis, quæ mirandis naturalium causarum arcanis in sublimi generantur. Vale semper, & nostris uiue votis, quòd uiues ad aternitatem. Ex Macedonio Collegio Die 8. Ianuarij Anni 1653.

AVDI

AUDITORIBVS

AUCTOR.

TAndem aliquando, quæ vobis diù fuerūt in votis, Meteorologicæ Lectiones, vestras appetant manus, et publicam obtineant lucem, nè fatigata nimis expectando cupiditas vel mentem angat, vel ex animo penitus euanescat. Difficillimis, & quæ maius exposcebant acumen ingenij, fuit acuendus Intellectus, vt solidam vel ad medullas vsque penetraret Sapiētiam, antequam iocundis hinc titillātis animi luxuriaret illecebris; quippè virtutis ad fastigium per aspera datur ascensus, & amæna Musarum ad oblectamenta per salebrosos abrupti Montis anfractus patet via: Imò faciliora hæc, & potius ad voluptatem expetita vix intelligi poterāt, aut capi, nisi difficiliores Vniuersæ Philosophiæ nexus prius explicarentur in Scholis; veluti diurnis antè laboribus implicatur, quàm equus ad ardua deportetur, & vester ad Cœlum vsque ferendus est animus, vt ibi, quæ fiunt in sublimi, Meteora contempletur. Seiunctum à Philosophicis alijs Lectionibus, & actū in Enchiridion hoc obijcitur Opus, nè vestris vnquã è manibus excidat, quando familiari nihil est in sermone,

none, q̄ occurrat frequentius, q̄ Hominem
humanā suprà conditionem efferat augustius,
quod sublimium in agnitione Causarum cæ-
teris uos indicet Sapientiores. Plura nec ve-
strum addiscendi studium, nec meum docen-
di patitur Institutum; Viuite, Valetē.

APPROBATIONES.

D. PAVLVS CARRARA
Præpositus Generalis Con-
gregationis Soma-
schæ.

L *Ekctiones Meteorologicas Ren. P. D. Augusti-
ni de Angelis nostra Congregationis Theo-
logi, Typis mandari presentiu tenore cœcedimus,
præhabita virorum grauium, quibus illarum exa-
men commisimus, approbatione. Et in Fidem has
litteras manu propria subscriptas, sigilloq; nostri
Officij munitas dedimus. Papiæ in Collegio S. Ma-
ioli 3. Kal. Septembr. MDCLII.*

**D. Paulus Carrara Præpositus Gen-
Congregationis Somaſchæ.**

**D. Hieronymus Gallianus Conſil. & Procanc.
Re-**

Reuerendissime Domine.

DE mandato Perrillustris, ac Reuerendissimi Do-
nini Vicarij Generalis Neap. Ego Thomas Bot-
tilierius vidi, legi, & attentè cōsideraui Lectiones has
Meteorologicas R. P. Augustini de Angelis, & in il-
lis nihil inueni, quod Fidei Cathol. & bonis moribus
aduerfetur, imò iuxta veram Philosophiã, ac SS. Pa-
truum mentem eas ingeniosè, & fundatè pertractat,
idè dignas censui, quòd Typis manderentur. Hac die
19, Septemb. 1652.

D. Thomas Bottilierius S. T. D. Parochus
S. Eligij Maioris Deputatus,

IMPRIMATUR
Gregorius Peccerillus Vic. Gen.

Illustris. & Excellentis. Domine.

Meteorologicarum Lectionum Opus ab Ad. R.
P. D. Augustino de Angelis eruditè conscrip-
tum, & literariæ Reipublicæ ad apicè literaturæ quã
maximè peraccomodum, Regiam cum sacretè, sanèq;
colat, & custodiat Iurisdictionem, vt lucis vsuram,
cum studiosorum fœnore lucretur, subscribit,

Excellentiæ Vestræ

Seruus humillimus

D. Vincentius Vitus Congr. Somaſchæ.

IMPRIMATUR
Zufia Reg. Carac. Reg. Capy. Lat. Reg. García Reg.
Prouisum per S. E. Neap. die 13. Sept. 1652.
Tagliania.

Vid. Reg. Conf. & Præs. R. C. Io. Bapt. Amend.
super reuis. libr. Comm. Deleg. per S. E.
Io. Bap. Amend. Reg. Conf. & Præs. Reg. Cam.

LECTIONES
METEOROLOGICÆ.

AUCTORE
REV. P. AVGVSTINO
DE ANGELIS

Congregationis Somaſchæ.

P R O E M I V M.

Meteorologicæ Impreſſiones
harum, ſcilicèt, Lectionum,
Obiecta, Accidentia quæ-
dam Elementorum ſunt, vel, vt alijs
placet, Imperfecta quædam Mixta.
Aug. de Angelis   A   Et

Et quidem dicuntur *Accidentia* hæc, seu *Mixta imperfecta*, *Impressiones*, ducta similitudine, & *Analogia* à figura impressa *Ceræ*, *verbi gratia*, sicut enim *Figura* hæc haud diù consistit, sed faciliè deletur, & defluit, ità *Elementorum Accidentia* hæc haud diù durant, sed faciliè defluunt, citò evanescent. Dicuntur *Meteorologica*, idest, locutiones de sublimibus, à loco sublimi, in quo fiunt, non quia omnes omninò *Impressiones* huiusmodi in sublimi, & supremo accidant loco, sed quia maior earum pars in supremo, & sublimi loco prope Cælum, & *Astra* generatur, & fit. Deniq; & dicuntur, & sunt imperfecta quædam *Mixta*, quia ad ea generanda, & producenda, ità coeunt *Elementa*, vt non resultet noua quædam *substantialis Forma* distincta realiter ab *Elementorum formis*, vt *Sententia* probabilior defendit, contingere in cæteris *Mixtis*, quæ ob id *Mixta perfecta* dicuntur. **DI-**

DISPUTATIO I.

De Impressionibus Igneis .

*Ab ijs Impressionibus , quę ex Igne ,
vel circa Ignem fiunt , tanquam circa
primum , & nobilissimum Elementorum
sumo harum Lectionum initium , & ne à
solemni methodicè Philosophantium , hoc
est , ab uniuersalioribus incipientiũ , Insti-
tuto , vsuq; deflectam , Communiora prius
quędam consueua breuitate exponam .*

LECTIO PRIMA.

Causę Meteorologicarum Impressio- num Assignantur .

I Harum Impressionum Causa effi-
ciens principalis sunt Cælum, &
Astra; præcipuè verò Pater Luminum , &
Planetarum Sol , qui Vapores , & Exhala-
tiones calore suo ab Elementis euocat , &
sursum attollit. Causa Instrumentalis varia
est in varijs Impressionibus ; nam Impres-
Aug. de Angelis   **A** 2   **sonum**

4 *Lectiones Meteorologica*

sionum Ignearum Instrumentalis Causa est Calor, qui Aerem, Aquam, & Terram peruadens, ac permeans, attenuat subindè, atque in exhalationes, Vapores, seù Halitus soluit, ac sursum eleuat; At verò in Impressionibus frigidis, vt sunt Grando, Glacies, Nix, Causa Instrumentalis est Frigus.

2 Materialis earundem Impressionum Causa est duplex: Remota, & Proxima. Causa remota potissimum sunt Terra, & Aqua; ex his enim extrahitur exhalatio, extrahitur Vapor, quæ sunt Materia proxima. Dixi, potissimum Terra, & Aqua, quia etiam Ignis, & Aer saltem per accidens, & quatenus in Terræ visceribus, & Cauernis rarefiunt, aut condensantur, possunt esse materia remota exhalationum, atq; Vaporum. Materialis ergo Causa proxima est tum exhalatio, tum vapor.

3 Nam exhalatio, in sublimem Aeris regionem elata, quia calida, & sicca est, est quoque ad concipiendum Ignem aptissima; Si ergo exilis, ac tenuis sit, si æquè protensa, ardescit in faculas, si oblonga, in Stellas cadentes demittitur, si saltus edat, dum inflammatur, saltantium Caprarum sumit effigiem, si extendatur in longitudinem, & aliqua ex parte crassescat, Trabs, columna,

De Impressionibus Igneis. 5

lumna, seu Iaculus, si volatum assumat, & Draconis figuram exprimat, Draco volans est, si detruncatis hominum capitibus, aut laqueo exanimatis affultet, Ignis fatui nomen habet; si Viuentium Capillis infideat, Ignis lambens dicitur; si Malo, & Antennis Nauium adhæreat, aut est Castor, & Polux fratres, aut Helena vtriusq; Soror.

4 Si verò eadem exhalatio multa sit, crassa, & viscosa, in Cometam ignescit; detēta in media Aeris regione à frigidis Vaporibus, aut difflatur in Procellas, aut excitat Ventos, aut nubibus inclusa reboat in tonitrus, coruscat in fulgetra, cuspidatur in fulmina. Si Terræ demittatur in cauernas, & carcere quodammodo detineatur, Antiperista si, vel alio modo rarefacta, vi sibi viâ aperit, Terram concutit, & quatit, casum Turribus, Urbibus ruinam. Regnis excidiū allatura.

5 Vapor verò in Mediam Aeris regionem elatus, & pristino frigori restitutus, quâ spissatur, opacatur in nubes, quâ mollescens eliquatur in imbres, quâ rarescens, tenuatur in nebulas. quâ disiectus, canescit in niuem, quâ rigescens rotundatur in Grandinem, si stilletur, & cadat guttatim, resoluitur in Pluuiâ, Pruinam, aut Rorem;

Aug. de Angelis,

▲ 3 ♀

6 *Lectiones Meteorologica*

si dulcescat, aut Mel, aut Manna est; si tandem iunctio federe exhalatio, & vapor una coeant, concresecunt in Mineralia, quarum aliqua Fossilia sunt, ut lapides, marmora, Saxa, pretiosae Gemmae, Potentum gloria Regum Pompa; aliqua Metallica, ferrum, aes, stannum, argentum, aurum, nobile avaritiae incitamentum, mortalium lues.

*Para-
celsus.*

6 *Paracelsus* inter fabulosa suae Philosophiae dicta, ponit, omnia Meteora esse, fructus Syderum, sicuti Arborum fructus sunt Poma; at eorum materialem Causam esse Sulphur, Sal, & Mercurium: haec omnia intra Stellas contineri, quas propterea Cucurbitas appellat, & phialas. Verum iuxta solidam, & Philosophicam Doctrinam, Materialis Causa proxima Meteororum, non est alia, quam dicta exhalatio, & Vapor.

7 Est autem differentia notabilis exhalationem inter, & Vaporem; quia exhalatio ad supremam usque Aeris regionem ascendit, ibique in Cometas, & igneas alias impressiones convertitur, & transmutatur. At Vapor vix ad mediam Aeris regionem elevarur: Ratio notabilis huius differentiae est; quia exhalationis Calor cum siccitate coniunctus est; siccitas calorem fouet, & a calore sursum erigitur, atque extollitur exhalatio

De Impressionibus Igneis. 7

latio. Vaporis è contra Calor coniunctus est cum humiditate, quæ calorem debilitat, & retundit, Calore ergo debilitato, & paulatim deficiente non potest ita in altum at- tolli, & erigi Vapor, necesse est ergo, vt in media Aeris regione subsidat, atq; consi- stat. Solet exhalatio appellari quoq; Spiri- tus, quia, vt benè notat *Casus Recupitus* *Recu- Theologiæ iuxta, & Eloquentiæ gloria no- pitus.* bilis Auctor in suo *Nuncio de Vesuviano incen- dio fo. 73.* exiguo inclusa corpusculo vix sub aspectum cadit, ideoq; quasi è corporis con- cretione seiuncta, Spiritus formam gerit, & habet.

8 Exhalatio duplex est; Crassa, densa; ac proinde facilè inflammabilis, & diù ignè retinens, ex qua proinde generantur Co- metæ. Altera exhalatio tenuis est, & rara, ex hac vt potè minus apta ad concipiendum Ignem, & retinendum, aut aliz inferioris ordinis impressiones fiunt, aut excitantur Venti, & Aera commouentur. Nonnulli, vt *Chrysof. Lauellus in Epit. Meteor. lib. 2. cap. 1.* *Lauellus* ponunt triplicem Vaporem, nempe calidum, *luc.* & humidum: frigidum, & humidum: frigi- dum, & siccum, atq; omnes huiusmodi Va- pores aptos esse ad Impressiones.

9. **Contradicic** *Franciscus Le Reès hic Rodi*
Aug. de Angelis   **A 4 disp.**

8 *Lectiones Meteorologicae*

disp. 1. quia ad excitandas Meteorologicae Impressiones omnino requiritur Calor rarefaciens, & sursum attollens, quod Frigus non potest praestare; quare solus Vapor calidus, & humidus est materia idonea, & apta ad Meteorologicae Impressiones concipiendas.

10 *Causa formalis Ignearum Impressionum non est distincta a Formis substantialibus Elementorum, nam exhalatio facile resolvitur in Ignem, & Terram, Vapor in Aquam; quod sane haud ita facile contingeret, & eueniret, nisi essent eiusdem formae substantialis cum Elementis, e quorum sinu, & gremio extrahuntur.*

11 *Objicies primo: Vapores, & exhalationes sunt rarae, calidae, & leues. Aqua vero, & Terra sunt Corpora densa, grauia, & frigida, sed accidentia, & proprietates diuersae, diuersas rerum naturas, & Essentias indicant, ergo non habent eandem formam substantialem Elementa, & spiritus. Confirmatur quia halitus Rosarum, Carnium, & similium Mixtorum distinguuntur specie a Mixtis, e quibus efflantur, alioquin halitus Animalis essent Animal, quo nihil absurdius.*

12 *Respondeo: Vapores, & exhalationes*

De Impressionibus igneis. 9

nēs non ab intrinseco, & natia earum virtute, raritatem, calorem, & leuitatem habere, sed ab extrinseco; ex actione Solis, qui Aquam, & Terram calefaciens, mascula sui caloris virtute eas qualitates ijs communit, & impartit.

13 Ad Confirmationem dico. Vapores, & exhalationes facile, & statim in Elementa, à quibus prodire, conuerti, atq; resolui, non sic halitus Rosarum, & Carnium in Rosas, & Carnes transmutari, atq; conuerti, ideò non habemus idem motiuum ad asserendam diuersitatem specificam exhalationis, & Vaporis ab Elementis, quod habemus ad asserendam diuersitatem specificam halituum efflantium à Carnibus, & Rosis.

14 Obijcies secundò: ex *Arist. 1. Meteor.* 9. potest Vapor in Aquam conuerti, at nihil vertitur in rem eiusdem speciei, omnis enim mutatio fit inter contrarias, & repugnantes formas, ergo.

Arist. 1. Meteor. 9.

15 Respondeo: loqui ibi Philosophum de versione accidentaria, Vapor enim amissis proprijs quibusdam Accidentibus, facile intra se accidentia receptat Aquæ.

16 Obijcies tertio. Ex eodem *Arist. 2. de Gen. c. 3. v. 16.* Ideò Aer est calidus, quia Vapor.

Arist. 2. de Gen. c. 3. v. 16.

Aug. de Angelis

pos

10 *Lectiones Meteorologica*

por est calidus, verba sunt, *Aer autem calidus, & humidus, velut evaporatio enim Aer,* Ergo Vapor magis accedit ad naturam Aeris, quam Aqua, quamvis ex Aqua prodeat.

17 Respondeo: Arist. ibi non dicere, quod Aer sit Evaporatio, sed quod sit veluti evaporatio, quādam enim similitudinem habent adinvicem Aer, & Evaporatio, scilicet Vapor, quia Vapor est tenuis, & ascendit, similiter Aer tenuis est, & ascendit.

LECTIO SECUNDA.

Loci Meteorologicarum Impressionum Deputantur.

18 **S**I Elementum Ignis excipias, cetera, quae remanent Elementa, Loci sunt, & receptacula Meteorologicarum Impressionum. Ideo autem in Elemento Ignis fieri non possunt Impressiones haec, quia illuc, vel non ascendunt Exhalatio, & Vapor, quae sunt harum exhalationum materia proxima, vel si illuc ascenderint, absumuntur statim ab Igne omnia sibi extranea devorante, ac destruyente.

19 Neq;

De Impressionibus Igneis. 11

19 Neq; dici potest ab Igne ipso Vapores, & exhalationes extrahi, atq; educi; nam euaporare, & exhalare, est partes subtiliores à crassioribus secerni, in Igne verò partes sunt omnes æquè subtiles, ac tenues; Inde etiam fit, vt Marmor, & Lapis, *verbi gratia*, non exhalent, aut euaporent, quia earum partes omnes sunt æquè crassæ, ac densæ. Eadem Ratio militat & in Aere: Quare solum Aquæ, & Terra sunt Corpora, & Elementa euaporabilia, quia in ijs aliquæ partes sunt densæ, & crassæ, aliquæ raræ, & tenues, seu subtiles; Aptus tamen est Aer ad receptandas impressiones, quia non ità calidus est, vt exhalationes ad ipsum elatas absumat; Igne igitur sublato.

20 Tria sunt Elementa, atque adeò tria, Meteorologicarum Impressionum receptacula, & loci. Primò quidem est Aer, qui *Cælum Terramque connectit, ima, & summa sic separat, vt tamen iungat; Separat, quia medius interuenit, iungit, quia vtrique per hoc consensus est; Suprà se dat, quidquid accipit à Terris; Rursus vim Syderum in terrena trāsfundit; Ita Rhetorum lingua descripsit Aërem.* Seneca lib. 2. Nat. quest. c. 4.

*Seneca
Plato.*

21 Plato in Timæo, Damascen. in Philos. c. 13. D. D. Aëre diuiserunt in duas Plagas, seu Regio-

D. Damascenus

Aug. de Angelis

Acet

12 *Lectiones Meteorologicae*

Aristoteles.

nes; Supremam, & Infimam. At *Aristoteles*

1. *Meteor.* 4. diuisit Aerem in tres maximas Regiones; cum *Aristotele* sentiunt Philosophi communiter omnes.

2. Sunt autem Regiones illæ; Suprema, Media, & Intima: Infima Regio est propè nos, & extenditur vsq; ad eã partem, quæ reflexione radiorû Solis nõ incalescit. Infima hæc Aeris Regio calida est plusquam exigat Aeris natura triplici ex causa; primò quidem ex reflexione, & repercussione radiorum Solis, qui geminati, & validè ex Terra repercussi impensius calefaciunt. Secundò, quia Vapores, & Exhalationes ex Terra, & Aqua ascendentes excipit; Tertio

Democritus.
Seneca

demum quia, vt docent *Democritus*, & *Seneca lib. 2. Nat. quæst. c. 10.* excipit hæc infima Regio plures Ignēs non manufactos tantû; sed etiam opertos Terris, quorum aliqui eruperunt, alij in abscondito flagent, atq; inde teporem eructant; & quidem cernimus in cõ-

Macedoniæ Colledge.

spectu huius nostri *MACEDONII COLLEGI* die, noctuq; è Vesuuiano Monte calidum fumum, & igneas exhalationes, conflagratione vltima, quæ accidit Anno Domini 1631. nondùm perfectè consopita, adhuc continuo eructare.

3. Potest addi ex *Democrito* quarta etiam

De Impressionibus Ignis. 13

etiam causa, quia omne Corpus, quò solidius est, calorem citius concipit, & diutius seruat, Aer autem quò propinquior Terris est, eò crassior, & consequenter magis aptus ad concipiendum, & retinendum calorem.

24 Media Regio sic dicta, quia medium tenet locum Supremam inter, & Infimam. Media hæc Regio est infra altissimos Terræ Montes, sicuti Suprema eminentior est Terræ Montibus altissimis. Ratio redditur quia; in Media Aeris regione Pluuiæ, Imbres, & Venti latè dominantur, & excurrunt, at in altissimorum Montium iugis Venti non excurrunt, Pluuiæ, & Imbres nõ subsidunt, refert enim ex Antiquis *Solinus* c.4. in iugo Montis Olympi in Thessalia, esse relictos cineres toto Anno, & non fuisse à Ventis dispersos, aut pluuijs dilutos, vnde illud *Lucani* 2. lib. *Pharsaliæ*.

Solinus

Nubes excedit Olympus,

Pacem summa tenent.

Lucanus.

25 Simile quid refert *Arist. sect. 26. Problem. 38.* de Monte Atho in Macedonia; de Caucaaso, & Atlante 1. *Meteor. c. 13.*

26 Ex Recentioribus *Franciscus Rodriq. & Surius* tradunt in Insula Tenariffa inter Fortunatas sitam, Montem esse tantæ altitudinis, vè ad 60. milliaria assurgat. *Col. Aug. de Angelis.*

*Rodri-
quez
Surius.*

lumbus

14 *Lectiones Meteorologica*

Columbus. *lib. 2. c. 13.* testatur, in Prouincia Beragua montes esse 500. milliarior. altitudinis. **Polo.** refert, in quadam Prouincia India Orientalis tam sublimes esse Montes, vt vix triduo ab ijs in Valles fiat descensus. **Acosta.** *lib. 3. c. 9. Histor. Indicarum* scribit, de longissima illa catena Peruiæ Montium, quæ 500. Leucis protenditur, tantæ eos altitudinis fore, vt si cum Italiae Alpibus comparentur, hæ humiles Casæ, illi excelsa Palatia reputari debeant. Geographi omnium altissimum putant esse Montem Stoplum in Insula quadam propè Polum Arcticum, quem ob altitudinem appellant, Mundi Columnam.

27 Dices primò: in Diluuiò, quod Noè tẽpore accidit, Aquæ fuerunt super omnes Montes, at illæ Aquæ fuerunt pluuiæ, ergo altissimi Montes sunt infrà locum generationis Pluuiæ.

Caietanus. 28 Respondet *Caietanus explicans illum locum Genesis*, ab Aquis Diluuij fuisse cooptos omnes montes, qui sunt infrà nubes, non verò alios superiores nubibus, & Pluiijs. Vel etiam dico, eam Aquarũ multitudinem fuisse miraculosam.

Pererius. 29 Dices secundò: ex *Pererio in Gen. lib. 12. d. 9.* refertur, Frãciscus Philelphus olympum

pum conscendit, ibiq; vidisse Aues, & aeris agitationem sensisse.

30 Respondeo alios probatissimos Auctores in oppositum plures adducere experientias, idq; fuisse non ab vno tantum, sed à pluribus obseruatum, & exploratum. Vel etiam dico. Philelphum non conscendisse Olympum Montem Thessaliae, sed alios inferioris altitudinis, quatuor enim fuisse, Olympos narrat *Strabo* in Thessalia, in Peloponeso, in Asia, & in Aegypto.

Strabo

31 Hac Regio frigidissima est ex *Arist.* 2. *Meteor.* c. 9. de Somno, & *Vig.* c. 5. de *Partibus Animal.* lib. 2. c. 7. Causæ huius frigiditatis plures assignantur; Prima est, quia Vapores cum eò peruenerint, se reducant ad pristinum frigus, aeremq; circumfusum refrigerant. Secunda est quia, Aer ità refrigeratus cum ex inferiori, & superiori parte obsideatur à Calore, per Antiperistalim gelascit; Tertia demum, quia illuc nec reflexio Solarium radiorum, nec feruor Ignis Elementaris pertingunt. *Conimbric.* hic non reputant improbabile, initio Mundi iniectum fuisse à Deo Aeri in media Regione frigus ad faciliorem gignendorum Imbrum commoditatem.

Conimbricem.
[et.]

32 Suprema demum Aeris Regio, quæ
Aug. de Angelis altif-

16 *Lectiones Meteorologicæ*

altissimos quosq; Terræ Montes omninò exuperat, calidissima est : Primò ob ignis vicinitatem, & ob flammulas, & scintillas ab Igne decedentes. Secundò quia Cœli, & Ignis circumlacione continenter rapitur, & inflammatur. Tertiò quia exhalationibus calidis eò subeuntibus assiduè conspergitur. *Seneca.* Audi *Senecam* tres istas Regiones sic describentem 2. *natural. q. c. 10. summa pars eius siccissima calidissimaq; & ob id etiam tenuissima propter viciniam aeternorum Igniũ, & illos tot motus Syderum, assiduamq; Cœli circumactum: Illa pars ima, & vicina Terris, densa, & caliginosa est, quia terrenas exhalationes recepat: Media pars temperatior, sit summis, imisq; conferas, quantum ad siccitatem tenuitatemq; pertinet, cæterum utraq; parte frigidior.*

33 Obijcies primò : Aer natura sua est calidus. ergo calore suo impedit, nè calores elati ad naturale frigus se reducant.

34 Respondeo : quòd media Aeris Regio non tantum frigus habet, vt possit impedire, nè halitus, & vapores se se ad naturale frigus reducant, sunt enim halitus hi, & Vapores maximè crassi, & dēsi, atq; adeò Aeris actionem omninò retardant, ac impediunt.

34 Obij.

De Impressionibus Ignis. 17

35. Obijcies fecundò: Nihil Violentum durabile, & perpetuum ex *Arist. 1. Cæli t. 18. Aristoteles.* Sed nimium frigus est contra Naturam Aeris, & non nisi violenter inest illi, ergo non potest media hæc Regio tatum frigus diu, imò & perpetuò conseruare.

36 Respondeo. Axioma *Arist.* communiter receptum, esse intelligendum, quando aliquid est violentum toti, & vniuersali naturæ, non quando est violentum alicui particulari naturæ, & Causæ; hæc enim ob bonum, & commodum totius, cedit commodo proprio, & particulari, quia ergo frigus mediæ regionis conducit ad bonum, & commodum Vniuersi, ideò benè potest diu, & perpetuò in ea regione durare.

37 Obijcies tertio: Si media Aeris Regio esset ita frigida, vt supponitur, esset quoq; summè grauis, nam omnia frigida, grauia sunt, ergo descenderet, atq; adeò ad nos deflueret.

38 Respondeo. Eam grauitatem Mediæ Regionis non esse tantam, vt aerem deorsum vergat, nam grauior est, & densior eius infima regio.

39 Secundus locus, in quo Meteorologicæ Impressiones fiunt, est Aquæ gremiū, licet enim illa ex sui conditione frigida,

Aug. de Angelis

B fit,

18 *Lectiones Meteorologica*

fit, alias tamen subit peregrinas affectiones, est enim calida, dulcis, amara, salsa, sulphurea, bituminosa, & similes alias affectiones ab extrinseco excipit.

40 Tertius demum locus est Sinus, seu Gremium Terræ, quæ de sui natura sicca, est in summo, sed alias assumit affectiones peregrinas, quia frigida est, calida, sulphurea, bituminosa, solida, fungosa, cauernosa, & alias similes qualitates assumit.

LECTIO TERTIA.

Quid Sint Cometa, Explicatur.

41 **E**Xordior à Cometa, quia præcipuum quoddam, & insigne Meteoron est. Mirum quàm variæ sint de Cometarum Natura, & Essentia Opiniones.

42 Antiqui, sicuti persuaserant sibi vera, & perpetua Astra, Deorum esse Mentis, & Animas, Iouem, Martem, Mercurium, Venerè, ità Cometas Astra ceteroqui tēporanea, & veluti tumultuaria, esse Animas, & Mentis Heroum, seu Semideorum crediderunt. Augustus tempore suo exortum Cometam putauit, esse Iulium Cæsarem, refert.

De Impressionibus Igneis. 19

fert. *Suetonius in eius Vita*, & sentit *Bodinus* Suetonius. Bodinus.
lib. 2. Theatr. Christum Dominum esse Solem illum visibilem, & corporalem, opinati sunt Manichæi, quos impugnat *D. Augustinus tract. 35. in Iohan.* Manichæi. D. Augustinus. Non est Christus Dominus Sol factus, sed per quem, Sol factus est.

43 His ergo tanquam omninò improbabilibus omiſſis .

44 Duæ sunt præcipuæ de Natura, & Essentia Cometarum Sententiæ Philosophorum, & Astronomorum.

45 Prima ponit: Cometas esse æthereæ, & cælestis regionis. & naturæ. In Cælo existere simul cum Cæteris Astris. In qua Sententiâ sunt duo potissimum explicandi Modi .

46 Primus est eorum, qui ponunt Cometas esse Stellas, & Astra coeua Cælo, & anti-qua æquè, ac sunt alia, à quibus Cometae per hoc solùm differunt, quòd Stellæ, & alia Apollonius. Democritus. Anaxagoras. Astra ferè omnia sunt visibilia, & apparentia, Cometae verò solùm certis temporibus videntur, & apparent.

47 Ità ex Antiquis *Apollonius Madius. Caldei Astronomi, Pythagorei, Democritus, Anaxagoras, Seneca lib. 7. nat. q. c. 2.* Oddo Frangipanius. Raimundus. Ex Recentioribus *Oddo Patavinus lib. 2. de Peste c. 4. Cornelius Frangipanius, Annibal Raimundus, Aug. de Angelis.* B 2 dus,

20 *Lectiones Meteorologicae*

- Columbus, Ludouicus Columbus, Lycetus, Ioannes Lycetus Echius, deniq; Camillus Gloriosus, & Rees Echius. Gloriosus.* disp. 1. sect. 1. art. 1.
- 48 Secundus modus dicendi est eorum, qui ponunt; Cometas esse Altra de nouo genita, & producta in Cælo. Ità *Thijico Brabe, & Fromundus opusc. 1. de Comet. c. 7. Libanij sing. tract. p. 3. c. de Cometis. Ioan. Keplers, Villebrordus, Snellius, Erycius Puteanus, Lotarius Sarsus in Libra Astronomica, et alij Recentiores Astronomi, qui Cælum* ponunt corruptioni subiectum, & obnoxii.
- 49 Altera Sententia principalis ponit; Cometas esse Elementaris, & sublunaris Regionis, in qua Sententia sunt tres modi explicandi, & dicendi.
- 50 Primus est *Aristotelis, & eius Expositorum* communiter asserentium, Cometam esse materiam, seu exhalationem accensam, & inflammatam, vel in suprema parte Aeris, vel etiam in ipsa Sphæra Ignis.
- 51 Ità in primis *Arist. 1. Meteor. c. 7. Ptolomæus, & Albumazar lib. de Coniunct. Aui-Scotus: c. 1. Algazeles, Alexander, Philoponus, Auerroes, Albertus lib. 1. tract. 3. c. 5. Scotus relatus à Fasano lib. 5. Arcan. 10. Poncius t. 3. disp. 6. q. 1. n. 8. Ex Recetioribus Conimb. tract. 3. c. 3. Io. de S. Thoma Iauellus lib. 2. c. 2. Io. de S. Thoma tract. 3. c. 1. Piscol.*

De Impressionibus Igneis. 21

1. *Piccol. 1. Met. 1. c. 8. Aversa q. 42. sect. 1.* *Piccol!*

52 Secundus modus dicendi est eorum, qui ponunt, Cometam esse partem quandam Aeris, aut etiam exhalationem, non quidem accensam, & inflāmatam, sed à Sole illustratam. Itā *Scaliger exercit. 79. Marius Guiduccius de Cometis, Galileus in libro, cuius titulus, Il Saggiatore.* *Scaliger Guiduccius Galileus*

53 Tertius modus est eorum, qui ponunt aliquos Cometas esse exhalationes accensas; & alios esse exhalationes, aut partes Aeris illuminatas. Itā *Resta hic tract. 1. lib. 1. c. 4. Nicolaus Cabens hic.* *Resta Cabens*

54 Meam sententiam duabus Conclusionibus aperio.

55 Conclusio prima. Cometæ non sunt naturæ Cælestis, & Aethereæ.

56 Probatum primò quia. Si Cometa esset naturæ Cælestis, & aliquod Astrum, vel esset, ex Antiquis, & Cælo coëquis, vel ex novis, & de nouo generatis. Non primum, quia semper deberet apparere, uti apparet Astra antiqua, Cometa verò aliquando apparet, aliquando non apparet, & non nisi raro sub aspectum cadit, ergo non est Astrum aliquod ex Antiquis. Sed neq; potest dici secundum, quòd sit ex Astris de nouo in Cælo genitis, quia Cælum est omninò in-
Aug. de Angelis. B 3 ge.

generabile, & incorruptibile, ergo nihil potest in eo de nouo generari, aut corrumpi, ergo Cometa non est aliquod nouum.

Seneca.
Apollo-
mius.

57 Respondebis cum *Seneca*, & *Apollo-*
nio. Cometam esse plurium Stellarum erra-
tium congressum, & vnionem, quæ vnio, &
congressus aliquando fit, aliquando dissol-
uitur.

58 Sed contra est primò quia: Stellæ er-
rantes, & Planetæ solum possunt coniungi
in Zodiaco, quia solum in illo motus suos
perficiunt, at Cometæ apparuerunt in alijs
Cæli partibus, & in Zodiaco vel non appa-
uerunt omninò, vel pauci omninò in eo
sunt visi, quia nimirum, cum Cometarum
materia exhalatio fit, hæc facilè dissipatur
à nimio Calore Zodiaci.

59 Contra Secundò; quia Planetarum
inter se congressus, & vnio paruo tempore
durat, vt patet in coniunctione Solis, & Lu-
næ, at Cometa solet multis diebus, imò &
& Mensibus durare; ergo:

60 Respondebis. Cometam esse vnum
ex Planetis, exceptis Sole, & Luna; apparet
enim Cometa, dum recedit, & digreditur
à Sole; occultatur Cometa, dum appropin-
quat Soli, cuius lux maxima obumbrat Co-
metam.

58 Sed

De Impressionibus Igneis. 23

61 Sed contra est quia: *Arist. 1. Meteor. c. Aristot.*
6. refert, quòd omnes Cometæ suo tempore
apparentes defecerunt absq; eo, quòd ap-
propinquarent Soli; imò retrocedendo à
Sole quidam Cometa cùm peruenisset ad
Zonam Orionis, dissolutus euanuit.

62 Conclusio Secunda. Cometæ sunt
naturæ Elemētaris, & sublunaris, sunt enim
exhalatio calida, & sicca, pinguis, & benè
condensata in suprema Aeris, regione in-
flammata, atq; accensa.

63 Quòd sint naturæ Elementaris, & su-
blunaris. Probatur primò quia; Cometæ
oriuntur, & occidunt, generantur, & cor-
rumpuntur, sed talia sunt omnia elementa-
ria, & sublunaria, ergo.

64 Confirmatur primò quia. Infrà Lu-
nam fiunt aliæ Syderum apparitiones, vt
Stellarum cadensium, Draconis volantis
&c. ergo etiam fieri possunt apparitiones
Cometarum; si enim hic generari potest
Stella non crinita, quare non poterit ge-
nerari Stella crinita, imò & barbata? Adde,
quòd in propinquissima nobis, & Regione
Aeris infima, Stellarum, & aliorum Igniū
apparentiæ contingunt plures, ergo etiam
in suprema Aeris regione possunt Cometæ
accendi.

Aug. de Angelis.

B 4 Con-

Regio- 65 Confirmatur secundo Auctoritate
monta- Astronomorum, nam *Regiomontanus*, &
aus. *Vogelius*, Cometas infra Lunam se obser-
Voge- uasse, testantur; quod idem se obseruasse,
lius. affirmant *Rothmännus* apud *Tychonem*, *Tha-*
Replc- *deus Agatius*, *Keplerus*, & *Fromondus*.
rus.
Roth- 66 Confirmatur tertio. Auctoritate Hi-
mānus storiorum, refert enim *Sennertus*, Caendam
Age- Cometæ anni 1543. decidisse in riuum,
tius. quem Cometa ille hausit, & exsiccauit.
Fromö- *Conradus Dasipodius*, & *Cornelius Gemma*
dus. referunt, se uidisse Cometam, e quo scintil-
Dasipo- læ cadebant, & in aere extinguebantur.
dus.
Gemma.

67 Quod sit exhalatio calida, & sicca, pinguis, crassa, & benè condensata, patet quia quæ calida, & sicca, apta est inflammari, & accendi, calor enim, & siccitas sunt præuie dispositiones ad concipiendum Ignem; quæ uero pinguis, crassa, & benè condensata, est apta diu durare, uisi enim sunt Cometæ per sex menses, per integrum annum, per tres annos durasse.

68 Quod deniq; hæc materia sit inflammata, & accensa, & non illustrata tantum; patet quia, si esset illustrata tantum, non diu duraret, sicut Iris, quæ quia est nubes illustrata, hæc diu durat.

LECTIO QVARTA.

Argumenta In Contrarium Solvantur .

69 **S**olutio Argumentorum aduersus dicta proderit maximè ad clarius explicandam, & intelligendam naturam Cometarum, eorumq; conditionem, & Statum .

70 Obijcies igitur primò : Non potest assignari à quo exhalatio illa inflammatur, ergo est tantum à cælesti lumine illustrata, & illuminata .

71 Respondeo . Eam exhalationem accendi, & inflammari vel per proprium sui motum, vel per motum aeris ; vel ab igne proximo, aut scintillis ab eo decidentibus, aut deniq; à Fulmine aliquo ex nube in partem superiorem vibrato, & aiaculato .

72 Obijcies secundò . Si Cometa esset exhalatio crassa modo explicato inflammata, & accensa, maximè quando ad sex menses, aut per annos durat, notabilis Terræ pars ad tantum incendium absumeretur, at hoc est contra experientiam, ergo .

73 Cõfirmatur quia, si Cometa esset accensa exhalatio, aer circa Cometam esset nubilus,

Aug. de Angelis

26. *Lectiones Meteorologica*

bilus, & densus, imò, & aspectus Syderum impediretur, at hoc est falsum, ergo.

74 Respondeo. Cometam nec esse magnæ molis, nec esse Terræ vicinum, ideò Terram, aut Terræ partem notabilem ab exhalatione accensa minimè consumi, causatur tamen apparente Cometa nimia Terræ ariditas, & squallor, vnde illud *Arati in Phenomenis*.

Crinitæ existunt multæ squallentibus annis.

75 Ad Confirmationem dico. Verè apparente Cometa aerem nubilum fieri, & densum, imò & turbidis Ventorum flatibus vndiq; agitari, & commoueri; non ità tamen aerem addensari, vt Syderum aspectus impediatur.

76 Obijci estertiò. Cometa fit in loco altiori, quàm Fulmen, ergo eius materia est rarior, ergo citius deberet consumi, quàm Fulmen; at Cometa diù durat, ergo. Confirmatur quia. Cometa sui caudam Soli semper obuersam, & figuram constantissimè retinet, non est ergo tumultuarius Ignis ex leui materia accensus, sed potius æthereæ est, & stabilis Regionis.

77 Respondeo: Materiam Cometæ non esse rariorem materia Fulminis, licèt enim, dum ascendit, rarior fit, ideòq; ad superiorera

De Impressionibus Igneis. 27

rem vsq; regionem extollatur, cùm tamen debet aptari, & conformari in Cometæ materiam proximam addensatur, ideoq; diutius durat, quàm Fulmen, cuius materia rarior, statim concipit Ignem, cùm sufficienter aptata sit ad illum concipiendum].

78 Ad Confirmationem dico. Etiam fumum leuissimum cæteroqui, & rarissimū constantissimè retinere sui figuram pyramidalem, nisi à Ventis interturbetur, & impediatur. Præterea in Cometa militat alia ratio; quia eius materia maximè pinguis, & viscosa est.

79 Fortasse etiam accidit in Figura Cometæ maxima variatio ob aëris motum, licet ea variatio ob distantiam à nostro aspectu non aduertatur.

80 Obijcies quartò ex *Seneca: lib. 7. nat. Seneca* q. r. 22. quæcunq; Aer creat, brevia sunt, nascuntur enim in re fugaci, & mutabili, quomodo enim potest in aere aliquod diù durare, cùm Aer ipse nunquam idem maneat? Fluit enim semper, & brevis illi quies est.

81 Responded in primis, Infimam quidem Aëris regionem esse ità fugacem. vt *Seneca* describit, sed non supremam, vbi generantur Cometæ. Præterea Cometæ

ma-

28 *Lectiones Meteorologica*

materia crassa est, & viscosa, ideo non potest cito dispergi, ut contingit in fulmine, & alijs Meteoris.

Ouid.

82 Obijcies quintò. Pleiadum septima aliquando apparet, aliquando occultatur; unde illud *Ouid. 4. Fast.*

*Pleïades incipiēt humeros releuare paternos,
Quæ septem dici sex tamen esse solent.*

83 Ità quoque testantur *Eusthatus Athenæus, Pheræides*, & nouissimè *Galilæus in Itheloscopio*, sex esse Pleiades, ostendit.

84 Adde, quòd Planetæ duo Mars, & Mercurius rarò videantur, & breuè occultentur, ergo etiam Cometa potest fortiri eandem conditionem, id est, potest esse regionis ætheræ, & modo apparere, modò occultari.

85 Respondeo: hoc argumento probari, posse omnes stellas esse apparentes, nam non omnes semper visuntur: Præterea disparitas est; quia Pleiadum septima, Mars, & Mercurius obseruati sunt esse in loco longè superiori, & eminentiori, ac sit Cometa, qui non transcendit supremam Aeris regionem, ut peritissimi Astronomi longis obseruationibus adnotarunt. Sanè Cometa Barbatus obseruatus à me, & visus Anno Domini 1618. erat Vesuuiano Ingo adeò vici-

De Impressionibus Igneis. 29
vicinus; vt ipsum contingere omnino vide-
retur :

LECTIO QVINTA

Cometarum Species , & Accidentia .

86 **D**Ve communiter assignantur Spe-
cies Cometarum ab *Aristotele*; *Aristo-*
qui enim Cometæ rotundi sunt, proprie *teles.*
Cometæ à Græcis . Crinitæ appellantur à
Latinis . Cometæ quidem, idest, Stellæ eo-
matæ, idest, Coma, & capillis circumscripta
ornati; à Latinis dicuntur Crinitæ, idest
Crines ornati . Qui verò Capillos in lon-
gum protrahunt Cometæ dicuntur, vel Bar-
bati, vel Caudati; Barbati quidem, quando
prius Capillos, quàm Caput, ex Orizonte
attollunt, Caudati verò, quando Caput
prius, quàm Capillos in Orizonte vesperi
demittunt, & abscondunt .

87 Cometa Barbatus diuiditur in
quinque species, nam primus est *Alkin-*
dus, vel potius dominus *Asconę* ad modū
Cornu, à quo & nomen habet coloris cæ-
rulei cum Cauda longa, & participat na-
turam *Mercurij*: *Aurora*, seu matutinus
Aug. de Angelis colo-

30 *Lectiones Meteorologica*

coloris rubei, cum Cauda longa quidem, sed breviori præcedentis, participat naturam Martis. Nubes, seu *Miles* habet crines, & magnum radium post se, participat Naturam Veneris. *Columna*, vel *Arcus*, vel *Argentum* radios habet velut purissimum argentum, participat naturam Iouis. *Niger* cærulei coloris tendens ad plumbeam, & subnigrum, participat naturam Saturni.

88 Cometa propriè dictus quadruplex est. *Rosa*, seu *Chriseus*, coloris argentei auro admixti, similis est Soli: Verùm, seu *Via* aspectu terribilis, similis est Caudæ Draconis. *Persica*, figura oblongus, similis est Capiti Draconis. *Tennaculum* rarò apparens, plumbi coloris cum duobus radijs; similis est Ioui.

89 Accidentia Cometarum partim sunt intrinseca, vt Color, Figura, Motus; partim sunt extrinseca, vt Locus, & Tèpus.

90 Colores Cometarum iam descripti sunt, & assignati; sed Tres sunt Colores, quibus Cometæ frequentius apparent; vel enim apparent albi, & veluti argentei; vel rubri, seu sanguinei, ac proinde minaces, toruoque aspectu; vel denique nigri, velut nigri carbones.

91 Cæterum hi colores non sunt veri, & reales,

De Impressionibus Igneis. 31

reales, quia non oriuntur ex temperie primarum qualitatum, sed sunt fucati, & apparentes, oriuntur enim Colores hi, eorumque varietas in Cometis ex diuersitate materiae, quae ardet, & in Cometas accenditur, ac resoluitur; si enim exhalatio sit rara, & tenuis, atque adeò facile inflammabilis, tunc apparet Cometa albus, & argenteus, sicut flamma rarior apud nos, candidum colorem refert. Si verò sit exhalatio adeò densa, ut difficile inflammetur, nec ignem plenè concipiat, apparet rubeus, & cruenti aspectu, ut ferrum ignitum: Si denique adhuc densior sit, & crassior, ita ut nec ignem possit concipere, vel si concipiat Ignem, illum abscondit ob nimiam sui fumositatem, tunc apparet niger, & triti aspectu, ut pomum viride, & humidum apud nos iniectum in flammam. statim denigratur in cortice. *Ianellus lib. 2. c. 2. Ioan. d S. Thoma tract. 3. c. 2. Conimb. tract. 3. c. 4.*

Ianellus.

Ioan. d S. Tho. Contm. v. c.

92 Circa Figuram Cometarum, praeter dicta; notandum est, saepe Cometas apparere Stellis, hastis, gladijs, & capitibus obtruncatis circumdatos; saepe Cometa gladij figuram induit.

93 Motus Cometarum variè assignatur iuxta varias, & diuersas Sententias.

Aug. de Angelis

94 Hi

32 *Lectioes Meteorologicae*

94 Hi, qui Cometas faciunt regionis Cœlestis, & ætheræ; docent consequenter, Cometas moueri eo motu, quo mouentur Astra, & Cœlum; triplici nimirum motu, ab Ortum in Occasum, ab Occasu in Ortum, & denique motu laterali, seu trepidationis. Aliqui, quamuis Elementaris, & sublunaris regionis Cometas faciant; aiunt tamen, moueri triplici illo motu Cœli; & Astro-
rum; Ità *Conimb. & Ioannes à Sancto Thoma* locis cit. At hi videntur inconsequenter lo-
qui, motus enim est passio corporis, conditionem ergò corporis sequitur; si ergo Cometa corpus est elementare, motu Elementorum moueatur; necesse est;

*Co-
nimb.
Io. à S.
Thom.*

95 Alij volunt, Cometam moueri hùc, illùc ab Angelis ad nutum Diuinæ Prouidentia: ità *Thyco, & Rothmannus tract. de Comet.*

*Thyco.
Roth-
mannus*

96 Alij concedunt Cometis motum rectum, & perpendicularem, quo ascendunt sursum. Ità *Lotarius Sarsius*: Alij admittunt in Cometis motum rectum per amplitudinem ætheris, sed negant eum esse perpendicularem; ità *Camillus Gloriosus lib. 5, cap. 2.*

*Lotta-
rius
Sarsius
Camil-
lus.
Glorio-
sus.
Carol.
Piso.*

97 Denique alij ponunt, Cometam moueri ad motum Aeris, Ità *Carolus Piso apud Glorio-*

De Impressionibus Igneis. 33

*Gloriosum lib. 3. c. 3. num. 16. & Seneca lib. 7. Gloria
natur. quest. c. 21, cuius verba. Nulli illi via
est, quâ illum vena pabuli sui duxit, illò re-
pit, nec ut Stella procedit, sed ut ignis nasci-
tur; Aer autem est Ignis huius, seu Cometæ
pabulum.* *Sus.
Seneca*

98 Plures opinati sūt, Cometæ stare im-
motos; sic fuit gladius ille Cometa, seu
Xiphias, ut *Græci loquuntur*, qui tam firmi-
ter, & tandiū super Ierosolymā pependit.

99 Ego sanè eius sum Opinioni, & Voti,
ut putem, Cometæ moveri quidem, sed
motu adhuc incerto, & nondum cognito;
si enim motum Cæli, & Astrorum, quæ per-
petua sunt, & semper conspicua, vix post
longissimas obseruationes deprehenderūt
Astronomi, neque adhuc vna est, & con-
cors eorum de tali motu Opinio, mirum
esse non debet, si nondum cognitus assera-
tur motus Cometarum, qui tumultuarij
sunt Ignes, & rarò conspiciuntur. Audi
*Senecam lib. 7. natur. quest. c. 25. Deprehendi
enim propter raritatem eorum cursus adhuc
non potest; nec explorari, an vices seruent, &
illos ad suum diem certus ordo producat, & c.
26. eiusdē lib. Exit qui demonstrat aliquan-
do in quibus Cometa partibus errant, cur tam
seducti à reliquis eant, quanti qualesque sint.* *Seneca*

Aug. de Angelis.

C

100 Si

34 *Lectiones Meteorologicae*

100 Si tamen aliquis motus certus assignandus Cometæ sit, is est ab Ortu in Occasum virtute, & ministerio Angeli ad causandum eum motum destinati à Divina Providentia; nam Cometa à me visus, & observatus Anno 1618. cum occidente Sole orisbatur, cum oriente occidebat, & abscondebatur; Præterea quia in hoc motu concedendo Cometis conveniunt plures è Nobilissimis Philosophis, & Astronomis.

101 Locus Cometarum in nostra Sententia, qui ponimus, Cometæ esse regionis Elementaris, & Sublunaris, est suprema Aeris regio, & ea præcipuè pars Aeris, quæ ad Septentrionem vergit, ibi enim, ut habet *Seneca loco citato*. Plurimum est Aeris pigri, & exhalationum.

102 Tempus, quo solent videri, & apparere Cometæ, est Autumnale, aut Vernalis: Aestivo, & Hyberno nunquam visi sunt Cometæ, quia Aestivo tempore nimius calor exhalationes dispergit, ac dissipat; Hyberno verò tempore, exhalationes paucissimæ congregantur, nec possunt attolli sursum defectu caloris; Verno igitur tempore, & Autumnali, quia moderatus est calor, & congregantur, & sursum attolluntur Exhalationes, ex quibus Cometæ fiunt; frequen-
tius

De Impressionibus Ignis. 35

tius tamen Autumnali, quam Veris tempore visi sunt, & obseruari Cometæ, adeo ut *Maiolus Colloq.* 1. asseruerit, solo Autumnali tempore Cometas apparuisse.

Maiolus.

103 Durant Cometæ spatio breuissimo septem dierum, vel longissimo 80. inquit *Plinius*: Docet *Seneca*, Cometæ durare per sex menses: Cometam gladius per annum integrum supra Hierosolimam duravit. Tempore Agathonis Papæ tribus annis Cometa exarsit, & tribus annis sequentibus non pluit Anno Domini 648. *Bellarminus p. 2. Chronol.* Apud *KeKersmannum Petrus Creusler* Anno 1527. horrendum vidit Cometam, qui horam, & quartam horæ partem non excessit. *Comimbricenses* alium referunt, qui paulo postquam supra Orientem surrexerat, euasit.

Plinius Seneca.

Bellarminus. Petrus Creusler. Com. m. br. c.

LECTIO SEXTA.

Cometarum Effectus, seu Prasagia.

104 **N**on sumitur effectus hic in rigore physico, pro eo nimirum, quod accipit esse, seu influxum à causa, vix enim est assignabile, quid hoc modo à Co.

Aug. de Angelis

C 2 me.

Auerſa meta fiat, & originetur, vt bene notat *Auerſa quaest. 42. sect. 1. versus finem*. Sumitur ergo effectus in praesenti pro omni eo, quod quocumque modo ad apparitiones, & ortus Cometarum, vt plurimum, & regulariter consequitur, & obseruauit consequi omnis aetas Mortalium.

105 Primus ergo effectus, quem apparette Cometa praesagimus, & praedicimus, est nimia Terrae siccitas, & Ariditas, cum enim *Ariditas.* Cometae materia sit exhalatio, quae calida, & sicca est, signum est eius ariditatis, & siccitatis, quam durante, vel etiam dissipato Cometa experimur. Ita post Cometam, qui apparuit tempore Agathonis Papae tribus annis non pluit, Anno Domini 678. *Bellar.*

Bellar. loco citato.

106 Secundus effectus, qui sane ex primo iam assignato oritur, est; turbidi Ventorum flatus, ijq; maximi, & potentes, cum enim non omnes exhalationes euocatae e Terris, in Cometam vertantur; illae, quae remanent, quaeq; ad constitutionem Cometae non concurrunt, abeunt in Ventos, qui Aerem vndiq; commouent, & coturbant. Ita cum in Oriente versus Septentrionem Cometes apparuisset, excitati sunt Venti adeo calidi, vt plures Homines diem obierint; Anno

De Impressionibus Igneis. 37

Anno Domini 1358. *Benincasius tract. 3. c.* *Benin-*
29. & similiter cū apparuisset Cometa *casius.*

Anno Domini 1533. consecuti sunt validdissimi Vētorum flatus. *Idem Auctōr.* Quōd si exhalationes non concurrentes ad Cometam, quæq; dissipato Cometa, remaneant, in Terræ cauernas impingant, & liberum exitum non habeant, excitant frequenter Terræmotus.

107 Tertius ergo effectus, quem appārete Cometa, prædicimus, & prælagimus, est Terræmotus. Itā in Insula Cypro cū Cometes apparuisset, ingenti Terræmotu consecuto ad apparitionem Cometæ, tres Vrbes deiectæ sunt Anno Domini 78. Tres aliæ Vrbes conuulsæ sunt à Terræmotu consecuto ad Cometam, qui apparuit Anno Domini 114. Deniq; Mediolani Cometes apparuit, Ciuitas tota Terræmotu contremuit, ædes plurimæ deiectæ sunt Anno Domini 1474. *Benincasius vbi supra.*

108 Quartus effectus Cometarum sunt Tempeltates, hæ siquidem ab excitatis prius Ventorum flatibus in Mari, & fluminibus accidunt; Itā in Sicilia Cometa appārentē, excitata est in Mari tempelstas, itā *Tempel-*
vt latè inundauerit, & vrbes plurimas ope- *flates.*
ruerit. Mediolani Cometes apparuit, ad

Aug. de Angelis.

C 3 quem

quem consecuta est flammium inundatio. Anno Domini 1451. Tōpore suo exortum Comeram refert *Seneca lib. 7. c. 16.* & paulò post Helicem, & Butin submersa esse. 109 Verù q̄a, euocatis fursū exhalationibus; subtrahitur à Terra pinguedo, & Aer turbidis Ventorum flatibus; & consequenter noxijs qualitatibus inficitur; oritur Sterilitas Terræ, ex sterilitate Penuria, ex Penuria Fames, ex Fame Pestis, & contagiosa lues, urgente etenim fame, urgente penuria Populares, & Plebei cibis noxijs nutriuntur; ad quam nutritionem noxiam pestis omninò sequitur; & lues contagiosa; Ità hiè Neapoli experti sumus; nam cum Anno 1648. sedato bello Ciuili, Penuria, & fames inuasissent, Anno mox obsequenti, contagiosa lues, & frequentes morbos passi sumus.

Penuria.
Fames
Pestis:

110 Quòd autem apparente Cometa, penuriam, famem prænunciare liceat, patet; quia cum hic in Italia Anno Domini 984. Cometes apparuisset, fames, & lues consecuta est; & similiter cum apparuissent Cometa Anno Domino 1010. penuria totam afflixit Europam; Fames Tusciam depopulauit. In Gallia Cisalpina Anno 674. Cometes apparuit; Pestis consecuta est, grassata est.

ta est Nies. Deniq; in Italia Anno 704. Cometa appa-
rente, penuria afflicta est Italia,
ipsa, Italiae caput Roma fuit, & peste deu-
stata est.

111 Ex nimia etiam exhalationum Co-
pia, quibus ardent Cometes, seditiones qua-
doque oriuntur, & Bella, taliu enim Exha-
lationum siccitate, & caliditate augentur
Cholera, & Bilis; hinc ad arma, & ad vin-
dictam excitantur, geruntur Bella, ex qui-
bus saepe Regnorum mutatio, uoluntatis
Sectarum, & Legum Infractio consequun-
tur. *Tolosanus de Repic.* 6. refert a Sybilla
se definitum Cometam, *Signum laboris,*
multiq; Belli, & Vastationis.

112 Hinc Cometa visus in ditione Pala-
tinatus An. 1527. cruentus, nubè terribili,
Stellis, gladijs, hastis, capitibus obruncatis
circundatus bella praedixit, & clades, nam
irrupit Turca potenti exercitu, Roma capi-
ta a Borbonio, diripitur.

113 Refert *Cornelius Gemma.* In forma
dihidiate Lunae Cometes apparuit Anno
Domini 1522. Genua ab Hispanis diripi-
tur; Rhodus a Turcis capitur. An. 1526. Co-
metes apparuit ad modum gladij; Vicus
a Turcis Vngarorum Rex; flumine submer-
sus emoritur, Buda in Furcatum dominis;

Aug. de Angelis.

C 4 &

*Bella,
Gem-
ma.*

& ditionem cessit. Anno 1511. Mensibus Martio, & Aprili Cometes visus est; præliatum est propè Rauennam ipso die solemnè Dominicæ Resurrectionis ab Hispanis, & Gallis; Pratus, Tusciæ Ciuitas, ab Hispanis diripitur, Galli Brixiam cedunt Hispanis.

114 Sed has omnes Calamitates vnus Cometa prædixit; is nimirum qui Anno Domini 1618. Neapoli cacumini Vesuuiani Montis impendens apparuit, & à me eo tempore visus, & obseruatus; tunc enim initia fuerunt Belli Gallos inter, & Hispanos in Insubria, & Sabaudicæ finibus: quòd adhuc durat sine vlla spe secuturæ Pacis; Consequuta est lues contagiosa in quadrupedibus, & Gutturali morbo 50000. Neapoli solum ferebantur Infantes preempti, omissis ijs, qui in toto Regno eodè morbi genere, quod speciò cõtagiøsæ luis esse Medici definierunt obiere: consequuta est famines, & penuria non modo segetum, sed & pecuniarum, ob monetæ truncatæ, & priuata Hominum malicia detonatæ, commutationem; consecuti Terremotus, qui fuerunt veluti leues velitationes, & apparatus ad illud prælium, quod eruptione flammaram, grandine lapidum, Cinerum pluuia, mouit

Sanguis D.
Ianuarij.

De Impressionibus Igneis. 41

uit Vesuuius Mons paucis post Annis aduersus finitimas sibi gentes, & Oppida; absumpturus Neapolim, ni Sanguis Ianuarij Martyrum inuictissimi contra sterisset.

Quapropter merito decreti tãto Martyri publici Honores, institutæ supplicationes bis in Anno Vrbe tota, erectum Sacellum, augustissimum Aera publico, solemnè mox celebritate referatum ab Eminentissimo Archiepiscopo Ascanio Philamarino, qui sicuti totus est in augendo Diuini numinis cultu, in Ecclesiastica Disciplina, Libertate, Immunitate tuenda, in ampliando Neapolitanorum Antistitum Domicilio, Censu; ità in promouenda Populorum ergà D. Ianuarium Religione, tanquam Urbis Patronum, Regni Defensorem, Tutelarem sui præcipuum à se toties expertum, probatum toties, dies, noctesq; insumit; ò Utinam citò videamus, quod in illius votis est, dilatatam in laxiora spatia Maioris Templi formam, sicuti suspicimus, & miramur Neapolitanorum Antistitum Domicilium ex humili penè Casa in Palatium augustissimum Magnis expensis redactum, atq; extensum.

Aug. de Angelis.

LECTIO

LECTIO SEPTIMA.

*An Principum Interitus Cometae
Præsignet.*

115 **E** Numeratos in Superiori Lectio-
ne effectus præsignari à Come-
tis, extrâ litem est, sed an Mortem, & interi-
tus, Regum, Prîncipum Cometæ prænun-
tiant, solemne litigium inter Auctores est.

*Guini-
sius.
Spinu-
la.*

116 *Vincentius Guznisius in Allocut. Gym-
nasticis integra Allocut. VI. fusè, & more
Rhetorum conatur, ostendere, Cometam
faustum omen esse, & nullatenus Regum
Mortes prælagire. Stephanus Spinula. Disp.
6. in lib. de Gen. & Corrup. sect. 1. putat, pla-
nè ridiculum, Prîncipum mortem à Come-
ta prælagiri, quâsi enim, inquit, connexio-
nem habet Cometa cum Prîncipum mor-
te? Magnus Albertus 1. Meteor. tract. 3. Co-
meta, inquit, magis significat Regum mor-
tes, quàm pauperum; non quod ita sit, sed
quâ Regum, Diuitum, & Potentum mors
magis obseruatur.*

*M. Al-
bertus.*

117 Sed contrâ hanc Opinionem facit in
primis Communis aliorum omniû Scrip-
torum

De Impressionibus Ignis. 43

torum sensus. Vnde illud *Lucret. lib. 1.*

Terris minitantem regna Cometem.

Secundo contra eandem Opinionem faciunt *Sybillina Curminalib. 3.*

Sole sub occiduo vero, vocitata Cometa,

Stella rotabit, gladij mortalibus Index,

Et famis, & mortis, praeclarorumq; virorū,

Atq; Ducum Interitus magnorū, Nobilitūq;

118 Tertio contra hanc Sententiam testimonium dicit omnis aetas, nam si euoluamus priorum Temporum memorias, facile erit ex Antiquitatis rudibus ertere, & deducere per Saecula, atq; annorum Centurias ab Inductione Argumentum, & quidem ne longius, quam opus est, probatio distrahatur, huius Inductionis initium sumo, non a condito, sed ab orbe Redempto.

Primo igitur Saeculo An. 71. Cometa, gladius super Hierosolymā apparuit, per annum duravit: consecutum est excidium Regni Hierosolymitani sub Vespasiano, & Tito Principibus. *Ioseph de Bello Iudaico Iosephi lib. 7.*

119 Anno 80. Cum apparuisset Cometa, Vespasianus Imperator occubuit. *Dio in Dio. Vita Vespasiani.*

120 Secundo Saeculo An. 131. Ardet Cometa, Cardua Tyrannus e Regno Anglię *Ang. de Angelis.* pelli.

44 *Lectiões Meteorologica*

Guin. pellitur; mox occiditur. *Vinc. Guin. Allocut. 6.*

121. Tertiò Sæculo An. 231. Visus est vnus, & alter Sol, primus luminosus, atque adeò æthereæ regionis, alter pallidus, atque adeo colore, forma, aspectu verus Cometa, refert. *Xiphilinus in suis Epit.* eodem Anno factò tumultu militari occiditur Eliogabalus, idest, Solis Sacerdos; meritò à Cometa Solari prænunciatur interitus Imperatoris eius, qui prius Sacerdos Solis fuerat, vt vel. A Ethymò nominis indicat, nam Eliogabalus latinè ex Græcis redditur Solis Sacerdos, tum quia id Cometæ genus rerum in melius, commutationem designat; Eliogabalo Imperatori pessimo successit Alexander Seuerus optimus Princeps. *Greg. de Maur. fol. 673.*

Greg. de Maur. artic. 10.

122. Quarto Sæculo An. 337. Miræ magnitudinis, splendoris insoliti Cometes illuxit; è viuis Magnus Constantinus eripitur. *Picus in Vita Constantini. Eutropius lib. 10. Baronius ad an. 337.*

Picus Europ. Baron.

123. Quinto Sæculo An. 427. in Arabia, visa est in sublimi tanta accensorum Igniũ Copia, (Cometarum vtique Genus) vt Cælum omne ardere, Orbis ipse conflagratione extrema videretur extingui; Honorius Impe-

De Impressionibus Igneis. 45

Imperator interijt. *Greg. de Maur. in Encyclop. fol. 682.* *Greg. de Maurisio.*

124 Sexto Sæculo An. 563. Cometa sub forma sanguinei Iaculi visus est: Mortuus est Chiribertus VII. Francorum Rex. *Greg. de Maur. Encycl. fol. 643.* *Greg. de Maurisio.*

125 Septimo Sæculo An. 674 duo Cometae sibi cælum omne diuiserāt: Barbari partem orientalem Imperij Romani occupāt; paulò post Leoni IV. Romanorum Imperatori vitijs, & voluptatibus innutrita vita eripitur. *Greg. de Maur. in Encycl. fol. 687.*

126 Octauo Sæculo An. 725. paulò post apparitionem Cometae à Carolo Martello Gallorum Rege Saraceni pelluntur, Regno priuantur. *Vinc. Guinffius Allocut. 6.* *Guin.*

127 Nono Sæculo An. 882. Tribus diebus ab apparitione Cometae, moritur Ludonicus Germanorum Rex. *Fr. Iunior. Cal. Astr.* *Fr. Iunior.*

128 Decimo Sæculo An. 981. apparente Cometa, moritur Benedictus VI. Summus Pontifex. *Greg. de Maur. in Encycl. fol. 646.*

129 Vndecimo Sæculo An. 1003. Visus est Cometes. Ioannes XVII. cognomento Siccus, obiit; *Ciacconius in Vita Ioan. XVII.* *Gregorius.*

130 An. 1012. Ingens Flamma, seu Cometa sub Turtisforma resplēduit. Capitur à Tur-

46 *Lectiones Meteorologica*

à Turcis, & vastatur Regnum Hierosolymitanum. *Greg. de Maur. Encycl. fol. 647.*

131. An. 1095, Cometes accenditur; recuperatur à Duce Buglionio Hierosolyma; *Trisen. Turcæ ex eo Regno pelluntur. Tritem. Chron. Monast. Hirsaug.*

132 Duodecimo Sæculo. An. 1163, fulsit tribus mensibus Cometa; Capitur Mediolanum à Federico Barbarussa, & vastatur. Mediolanenses eo Principatu priuantur. *Greg. de Maur. Encycl. fol. 647.*

133 Decimotercio Sæculo. An. 1292. Ascenditur Cometa, & aliquot diebus visitur. Ptolomaida ab Infidelibus capitur, obit Nicolaus IV. Summus Pontifex. *Iblescas Hist. Pontif. lib. 6. c. 34. §. 10.*

134 An. 1274. Dum Fossanovæ in Campania fulget Cometa, D. Thomas Aquinas Theologorum Princeps, electus Archiepiscopus Neapolitanus, ac in Regno magnus Comes, & Baro ab Hominibus eripitur. *David Romæus in Vita D. Thomæ. Eodem. An. mortuus est D. Bonaventura Ecclesiæ Doctor, Cardinalis, & Episcopus Albanensis. Bellarm. in Chron.*

135 Decimo quarto Sæculo An. 1337. Cometes apparuit; Legatus Summi Pontificis per summam iniuriam è Bononiæ ditione

tione pellitur, mox eum Principatum occupat Thadæus Pepulus. *Villan. Hist. lib. 11. Villan. cap. 69.*

136 An. 1336. Cometes fulsit, mortuus est eo Anno Alphonſus Siciliæ Rex. *Fazel- Fazellus Hist. Sicil. p. 1. lib. 9.*

137 An. 1371. Cometa pallidus apparuit. Federicus Siciliæ Rex extinctus est. *Ioseph Ioseph. Buonfad. Hist. Sicil. p. 1. lib. 9. Buonf.*

138 Decimo quinto Sæculo An. 1472. Cometa fulgente, ad Cælestia raptus est Amadæus Nonus Sabaudia Dux Principatu iuxta, ac Sanctitate illustris. *Picus in Vita Picus. R. Amadæi.*

139 An. 1458. Regnante Cometa, Regno, & Vita cessit Alphonſus Primus Neapolitanorum Rex Sapientissimus, Inuictissimus. *Summont. p. 3, lib. 5.*

140 Decimum sextum Sæculum non minus apparitione Cometarum, quam Principum interitu præcedentium Sæculorum celeberrimum fuit; nam An. 1526. apparet Cometa: Capitur per summam iniuriam Ioannes Primus Summus Pontifex à Theodorico Gothorum Rege, carceri mæcipatus emoritur. *Mariana Hist. Hysp. lib. Mariana. 5. cap. 7.*

141 An. 1534. Ortus Cometa, Ioanni II. *Aug. de Angelis. Sum-*

● 48 *Lectiones Meteorologica*

Pannini- Summo Pontifici occasus fuit. *Panninius in*
nus, Hist. Eccles.

142 An. 1539. in Hyſpanijs fulſit Como-
Ille- ta: Iſabella Imperatrix Caroli V. Vxor He-
ſcat. roina Religioſiſſima tato ceſſit. *Illeſcas*
hiſt. Pontif. lib. 6. c. 24. §. 10.

143 An. 1556. cum per annos exarſiſſet
Fr. Cometa, plures Principes obiere *Fr. Junct.*
Junct. Cal. Aſtr.

144 An. 1558. Ardet Cometa, ægrotat
Imperator Carolus huius nominis gloria
V. Pietate, Religione, rebus geſtis omnium
Primus; moritur Carolus, Cometa diſſolui-
Strada tur. *Famianus Strada in Vita Caroli V. Sum-*
montius Hiſt. p. 4.

145 An. 1577. Octuaginta dies Cometes
exarſit. In Mauritania tres Reges interie-
re. Ernandus Hyſpaniarum Princeps; Car-
dinalis Aretius Archiepiſcopus Neapoli-
tanus. Paulus III. Farnelius Pontifex Maxi-
mus, Henricus IV. Galliz Rex obiere. *Sum-*
mont. p. 4. lib. 11. c. 2. Eodem Anno interem-
pti ſunt Sebaſtianus Portugalliz Rex, &
Mahamet Rex Mauritanz, mortuus eſt
Sum- Abdamelech Marocchi Rex. *Summont. p. 4.*
mont. lib. 12. c. 1.

146 An. 1582. exarſit Cometa impen-
dens Fortalicio, ſeu Turri, vbi Nabunanga
Iapo-

De Impressionibus Igneis. 49

Japonensium Tyrannus habitabat, paulò post Nabunanga necatur. *Ginnarus in Xa. Ginnarus, serio-Orientali p. 1. lib. 3. c. 12.*

147 Decimo septimo, & currente iam Sæculo An. 1614. Cometa miræ longitudinis, & qui progressu temporis auctus est notabiliter, apparuit; mutati sunt Principes plures in Europa, & Asia. *Lancellottus in Libro Italico, l. Hoggi di dising. 49.*

148 An. 1618. In Iugo Mötis Vesuuij Cometes ingentis Magnitudinis, omnium dirissimus apparuit; mortui sunt eo anno Paulus V. Burghesius Summus Pontifex. Philippus III. Hysp. Rex. Matthias Romanorum Imperator æquissimus, Inuidissimus. Rex Suetiæ, Anglorum Rex; Venetiarum Dux, Magnus Dux Hetruriæ Cosmus, Dux Parmæ, & Placentiæ Raynutius. Carolus Austriacus Ferdinãdi II. Imperatoris Primogenitus, Albertus Austriacus Belgij Gubernator, Rex Turcarum Sultan Osman. Deniq; è viuis discessere nobilissimæ Heroinæ Vidua Vxor Sigisfrandi Battorij. Vidua Vxor Ferdinandi Austriaci Tirolis Comitiss, & alij plures. *Torsellinus in Comp. Hist. Mundi. Quare tot Principum interitus valdè verisimile facit id, quod refert Camillus Gloriosus lib. 1. de Cometis c. 1. eo An. Aug. de Angelis.*

Torsellinus.

Gloriosus.

D 99

50 *Lectiones Meteorologicae*

eo non vnum, sed tres apparuisse Cometas, dirissimos, funestissimos.

149 An. 1627. Cometa cruentus apparuit, nube terribili, Stellis, haltis, gladijs, etiam capitibus obtruncatis hinc inde circumdatus, irrupit Turca potenti exercitu, Roma à Borbonio capta diripitur.

150 An. 1648. Marienburgi, quæ Vrbs Daniæ est opulenta, & nobilis, Cometes impendit; mortuus est eo Anno Christianus Daniæ Rex. *Gal. Guald. Hist. p. 4. lib. 7.*

Guald. 151 Quartò contrà eam opinionem facit, quòd, vt notat *Cabeus* hic q. 7. ferè nunquam Historici commemorare solent Regni alicuius, aut Imperij cladem, quin Cometam prænuncium fuisse, testentur; Cæterum Argumentum ab effectu, & per annorum Centurias obseruata experientia, quo crassius, eò firmitus est, & efficacius.

Denique eam Opinionem sic reijcit in libro *Italicq.*, cui Titulus, *Scola di Verità.* *Iuglatri.* Aloysius Iuglatis fol. 522. *Le Comete esser fiaccole da Dio contribute, al Mortorio di qualche Impero; vna in Cielo non ne compare, che non faccia sparire qualche Monarca, è con la Induzione di 40. è più essempi nè hò dalle Historie la prova.*

152 Ratio autem, cur Cometa mortem Prin-

Principum prænuncient, non eadem ab omnibus redditur.

153 Volunt nonnulli, à Cometis induci Aeris intemperiem, quæ maxime Homi- nibus delicationis naturæ nocet, ac ni- mium noxia est;

154 Sed contrà est quia: delicatioris, & Infirmitatis naturæ sunt multi Senes, & In- fantes; plures etiam sunt, qui more Princi- pum viuunt, & delicatius præ illis, quorum tamen interitus non dicuntur à Cometis prænunciari. Deniq; Aeris intemperiem longè facilius possunt Principes præcaue- re, quàm Priuari, minus ergo Principibus, quàm Priuatis nocet intemperies à Co- metis inducta.

155 Alij volunt, quòd Reges, & Princi- pes territi opinione iam vulgata, Cometa- rum apparitione eorum mortem prænun- ciari, valde perturbentur cùm valetudinis iactura, ad quam proinde Mors ipsa conse- quitur, adeoque, quod prouerbio fertur, Imaginatio faciat Casum.

156 sed contrà est quia: Nonnulli Prin- cipum, vel imperterritæ, vel stolidæ sunt Mentis, & animi, ac proinde imminenti- pericula, vel contemnunt, vel non apprehē- dunt. Ità Vespasianus apud *Dionem* malum *Dro.*

Aug. de Angelis

D 2 hoc

52 *Lectiones Meteorologica*

hoc omen Cometæ irrisit, nam tempore suo exortum Cometam dixit, non sibi, sed Parthorum Regi mortem prænunciare, quia Cometa ille Comatus erat, Vespasianus autem Caluus.

157 Similiter & Augustus gratissimè Cometam excepit, qui post cædem Iulij apparuit. Refert *Seneca lib. 7. c. 2.*

158 Denique alij probabilius opinantur: Cometas præsignificare interitus Principum, & Regum, sic ordinante Diuina Prouidentia, vt se à peccatis auertant; familiare enim est Pietati Diuinæ, quoties flagellum arripit, flagelli prænuncium Cometam mittere, quasi Cometa Cæli lingua sit, quæ Reges doceat fugere à ventura ira. Ità notat *D. Damascenus lib. 2. fidei Orthod. cap. 27.*

D. Damascenus.

159 Et confirmari potest ex ijs, quæ legimus *Machabæorum 2.* cum enim similia Cometis portenta apparuissent, Sancti illi Viri precati sunt Deum, vt in bonum monstra conuerteret.

Alex. ab Alex.

160 Crinitis apparentibus fieri solitas supplicationes cum solemnī precatōe Vrbe tota, circā omnia delubra, phanaquē, & puluinaria, quibus honos Dijs dabatur. Refert *Alexander ab Alex. lib. V. c. 27. tam altè*

altè inerat populus etiam falsa Religione imbutis fides, & opinio, à Deo Cometas excitari in futurarum Calamitatum præfagia, quæ solus poterat auertere, & in melius commutare.

LECTIO OCTAVA.

*Respondetur Argumentis In
Contrarium.*

161 **V**T opposita Sententia negans à Cometa præfagiri Regum, & Principum interitus plene confutata remaneat, & stabiliatur Opinio communis affirmatiua, soluenda hic sunt Aduersariorum Argumenta.

162 Obijcies ergo primò ex *Seneca lib. Seneca. 7. nat. Quest. c. 17. ubi ait. Cometam visum initio Imperij Neronis cæteris omnibus Cometis infamiam detraxisse, quia faultus Neronis fuit, quia non est eius mors consecuta.*

163 Respondeo :: apparense Cometa non omnium omninò Regum, & Principum consequendos esse interitus, sed sufficere, quòd aliquis Princeps, aut Rex interit.
Aug. de Angelis. D 3 teat,

54 *Lectiones Meteorologica*

reat, licet ergo consecuta non fuerit Mors Neronis, consecuta fortasse fuit mors alterius Regis, aut Principis, nisi velimus dicere à Cometa illo dirissimo prænunciatam esse mortem, interitum, & necem Matris à Nerone ipso, & filio iniquissime illatam, imò & mortem ipsius Senecæ; qui sanè tot erat auctus diuitijs, & potentia eo tempore apud Romanos, vt faciliè Magnis Principibus nostri Temporis comparari potuerit. Deniq; si *Cornelio Tacito* fides est, paulo post apparitionem Cometæ, Nero lethali morbo laborauit, & parum abfuit, quin imperio à coniuratis Senatoribus priueretur. *lib. 14. Annal.*

Cornelius Tacitus.

164 Obijcies secundò. Stella, quæ Magos ad præsepè Christi Dñi perduxit, vel Cometa fuit, vel insigne aliquod Meteoron, nã nõ fuisse æthereæ regionis, aperte tradunt plures ex sanctis Patribus apud *Conimb. hic lib. 1. tract. 3. c. 7.* sed stella illa felicissimũ ortum Seruatoris nostri prænunciauit, non mortem alicuius Regis, aut Principis, ergo.

Conimb. hic.

165 Respondeo; aliquos ex Sanctis Patribus asserere, quòd ea Stella, Angelus fuerit in forma Stellæ; & communis sensus Fidei est, eam Stellam non fuisse Cometã, sed nouam Stellam, vel æthereæ regionis;

vel aereæ, sed à Deo miraculosè, & supernaturaliter efformatam; in præsentì verò est sermo de Cometis, qui vi naturalium causarum oriuntur.

166 Obijcies tertio: Cometa est effectus merè naturalis, ergo non potest à Divina Providentia adhiberi in signum, & prognosticon interitus Magnorum Principum, & Regum.

167 Respondeo, negando consequentiã, nam etiam Iris est effectus merè naturalis, & tamen à Deo adhibetur in signum fœderis, quod pepigit cum Homnibus de non immittendo diluio vniuersali super Terrã.

168 Obijcies quartò: à Cometis interitus Regum prædici; opinio vulgi est, non sapientum, vnde Aristoteles ipse, qui de Cometis ex professo tractat, præter tempestates, siccitates, & Ventos nihil aliud definit à Cometis prænunciari. i. Meteor. c. 7. Antecedens probatur ex Cornelio Tacito libi 4. Annalium, vbi habet, Comete visus est, de quo Vulgi opinio est, tanquam mutationem Regis portendat. ex Suetonio in Vita Neronis. Summis illud ostensum potestariibus exitum portendere, vulgò putari.

Aristoteles.

Tacitus

Suetonius.

169 Respondeo. Simul cum Vulgò eiusdem esse Opinioni, & Sentiencie plures no-

Aug. de Angelis

D 4 biles

56 *Lectiones Meteorologica*

biles Philosophos, & Astronomos; Præterea Vulgi opinio, & vox, publica quædam naturæ, & vox Dei est; Tanti antiquitus Populi vox pendebar, ut voce Populi cõderentur Reges, crearentur Magistratus. Ad *Aristotelem* dico, non valere argumentum ab auctoritate negatiuè, licet enim *Aristoteles* id non dixerit, haud tamen unquam negauit à Cometis prædici Regum interitus, fortasse, ut rem, vel Vulgo notam, de industria prætermisit. Ceterum in Græcia, quæ *Aristotelis* est patria, visis Crinitis supplicationes, & deprecationes fieri ad placandos Deos solitas, refert *Alex. ab Alex.*

*Alex.
ab Alex.
xand.*

lib. 5. c. 27.

170 Obijcies quintò. Plures Cometarum apparitiones, in quibus tamen nulla mors, aut calamitas est consecuta, sed potius publica felicitas, & faulitas; nam quo tempore natus est Magnus Alexander, Cometes apparuit; quo Regnum est consecutus, Cometes alter apparuit. De Mithridate Rege sic loquitur *Iustinus*. *Huius igitur futuram amplitudinem etiam caelestia ostenta prædixerant, nam quo genitus est anno, & quo regnare cepit Stella Cometes per utrunque tempus 70. diebus luxit, ita ut Cælum omne conflagrare videretur.* Anno Do-

*Iusti-
nus*

mini

mini 132. Cometes apparuit; reuocatus ab exilio, quo fuerat iniquissime damnatus, Vsuardus regius adolescens summa acclamatione Rex Angliæ declaratur, Carduel Tyrannus summa celeritate profligatur. Anno 725. singulis diebus Cometæ duo sibi Cælum ita diuiserant, vt alter Soli præiret, tanquam Phosphorus, alter occidentem, tanquam Hesperus consequeretur; Carolus Martellus Gallorum Rex Regnum recuperat, profligantur Saraceni, & e Regno pelluntur. Anno 1238. Cometa inuicentis magnitudinis apparuit; natus est Eduardus Primus Anglorum Rex, & fuit Cometæ coæuus; & vt refert Polidorus Virgilius. Vulgò creditum est, publicisq; acclamationibus celebratum eò presagio commonstrari futuram Principis, atque Imperij felicitatem.

171. Anno denique 1530. Cometa apparuit; Carolus V. Imperiali Corona donatur à Cleme. 7. VII. Ferdinādus Archidux Austriae Bohæmorum, Vngarorum, & Romanorum Rex salutatur. Turcarum Legiones quamplurimas profligatæ ab vna Germanorum Legione.

172. Respondeo. Et ad primam historiã de Alexandro; Dico, Deum, & Naturam nihil producere, vt statim destruant; ideo Aug. de Angelis.

Caro-
lus
Mar-
tellus
Rex.

Polido-
rus Vir-
gilius.

Caro-
lus V.
Cleme-
7. VII.
Ferdin-
andus
Arch-
dux
Austria

58 *Lectiones Meteorologicae*

Cometam ortum simul cum Alexandro non potuisse eiusdem Alexandri mortem praesignare; ac hinc non sequitur, Cometam nullius Regis mortem praenunciasset, fortasse uterque ille Cometa, qui felix, faustuque Alexandro, & Macedoniae fuit; Regi alteri, & Prouinciae funestissimus illuxit, & sane ita est, quot enim Alexander vix Regno Macedonio potitus Asiae Reges, & Populos debellauit, subiecit? bene à *Guinifio* Alexander dicitur esse Magnus à Mundi paruitate, quem sane breuissimo tempore occupauerat.

Iustini
703

173 Ad secundam de Mithridate; dico, illi fuisse ab impijs Tutoribus omnia mortis genera intentata, ut idem *Iustinus* refert; mortem ergo Mithridatis intentatam praenunciavit Cometa, esto per accidens deinde consecuta non fuerit.

174 Ad tertiam, quartam, & quintam historiam dico, non contra Vsuardum Angliae Regem, sed contra Carueciam Tyrannum, non contra Carolum Marcellum, sed contra Saracenos funestissime illuxisse Cometam, exarsisse in Malorum perniciem, & exterminium, & denique Turcarum internicionem praedictam esse à Cometa, qui Anno 1630, apparuit, non vero praenunciatus.

De Impressionibus Igneis. 59

Caroli V. & aliorum Principum felicitates 175.

175 Dices. Ad apparitionem Comete æque felicitates aliquotum, & aliorum Calamitates consequuntur; quare ergo Cometa debet potius dici Calamitatum Index, & non felicitatis Omen?

176 Respondeo. iuxta doctrinam supra adductam de Diuina Prouidentia excitante Cometas ad præsignificandas Calamitates, eo consilio à Cometis calamitates potius, quam felicitates præsigniri, ut admoniti Homines fugiant à facie Arcus, & liberentur, Deus enim non nisi coactus nostrorum scelerum acerbitate, non nisi prorsus inuitus, quos diligit, premit, ut ad bonam frugem reducat. Passim id docent Sancti Patres, Sacrae literæ, & Doctores; Ceteroqui difficile est huius rei physicam causam assignare.

Fateor, ad Diuina confugere non esse valde physicum, ut vel ipsi Poetæ decantant.

*Nec Deus interfit, nisi nodus vindice dignus
Interfit.*

Cum tamen effectus ipse aliam non prodit causam, aduocandæ sunt, quæ patet aditus.

Aug. de Angelis.

LE.

LECTIO NONA.

Galaxia, seu Via Lactea.

177 **C**ometis Galaxiam, tanquam
magnum quendam Cometam
adiungimus, quia iuxta opinionem Nobilium Philosophorum Cometæ species Galaxia est. Quid igitur Galaxia sit, seu Lactea Via

178 Si à Sensibus, præcipuè à Sensu Visus, seu per Visum inuestiges; Candor quidam, seu albedo quedam est extensa in modum amplæ cuiusdam viæ, seu etiam Zone per totum Cœli ambitum diffusæ. Est inæqualis, distorta, & obliqua; Hic latior, alibi strictior, & frequenter veluti scissa. Dicitur à Græcis Galaxia, id est, alba, seu pulchra; à Latinis dicitur Lac, seu Lactea Via, vel etiam Lacteus Circulus à Candore, & Albedine.

179 Quid Galaxia, seu Lactea via sit; Si quæras à Poetis.

180 Respondent hi more suo per fabulas; Iunonem, cum aduertisset, sibi dormientem-

De Impressionibus Ignæis. 61

miēti fuisse a Panade vberibus admotum
Herculem, vt haulto lacte euaderet im-
mortalis, indignabundam compressis mā-
mis plurimum lactis effudisse in eam Cę-
li partem, qua animabus iter est ad Cęlum,
seu ad Elysijs Hortos, vnde illud *Ouidij* 1.
Metamorph.

Est via sublimis Cælo manifesta sereno.

Lactea nomen habet candore notabilis ipso.

181 Siuè Herculem in Cœli pauimētum
proiectum ore lac effudisse. Veteam albe-
dinem esse partes ustulati Cœli ex Phœton-
tis incendio; vel eam viam, qua retrorsum
Sol redijt ob Thyestis facinus.

182 Si denique quid sit Galaxia à Phi-
losophis, & serijs ueri indagatoribus quæ-
ras.

183 Respondent aliqui. Viam Lacteam
esse Cometam quendam magnum, atque
perpetuum. Ita *Licetus lib. 2. de veris Astris* *Licet.*
cap. 56. Franciscus Piccolomineus in Meteor. *Piccol.*
cap. 9. Antonius Polus digres. de circulo La- *Polus*
ctæo, Cæsar Cremoninus, & Federicus Bo- *Cranno-*
mau. in peculiari hac de re opusc. Hæc Sen- *ninus*
tentia attribuitur communiter *Aristoteli;* *Federi-*
sed de eius mentē, dicam in fine huius Le- *cius Bo-*
mau.
ctōnis. Interim.

184 Contra hanc Sententiam est quia: in-
cre-

credibile est, tot annorum Sæculis, tantam exhalationum copiam è terra euocari, & attrahi eadem semper figura, & quantitate, ita vt candor ille semper eodem modo, & facie eadem appareat; maxime quia Hyeme parvissimæ exhalationes ob diminutionem caloris solaris à Terra extrahuntur, & ex aliâ parte constans hic, & firmus corporis Lactei tenor haud potest Aeri fluido, & semper agitato convenire.

185 Contra secundò quia. ex Cœli invariabilitate, & incorruptilitate bene arguitur, Cœlum non esse materiæ sublunaris, ergo quia Lactea via semper eadem, invariabilis, & incorruptibilis apparet, dicamus oportet, eam non esse elementaris regionis, nec ex materia elementari coalescere.

186 Contra tertio quia. exhalationes ex omni parte Terræ euocantur, atque adeò circa totum Cœli ambitum sparguntur, ergo in omni parte Cœli deberet via Lactea apparere, & conspici, sicuti Cometæ, quia sunt exhalationes accensæ ex omni Cœli parte conspiciuntur.

187 Contra quarto quia. omnes, qui in quouis loco, & quouis tempore de Galaxia scripserunt, eam excurrere per Geminos, & Sag-

Sagittarium, obseruarunt; at si Galaxia esset exhalatio, hoc facile dissiparetur à vehemēti calore Solis per ea signa decurrentis, quod tamen non accidere, experientia ipsa demonstrat. ergo.

188 Respondent ergo Alij . Viam Lacteam, & Galaxiam esse in Octaua Sphæra, atque adeo, vel esse multitudinem minutarum Stellarum, quæ ob magnam propinquitatē, vt vna massa lucis, velut albedinis apparēt, eodem modo, quo plures faces propinq; inter se, & approximatæ, siue in remotiori loco aspiciantur, apparent vt vna cōtinua flamma; Vel esse partem aliquam Cœli sic per interualla densarum partium illuminatam. Ita est communis Sententia in vtraque Schola, Philosophica, scilicet, & Astronomica. Ita *Iauellus in Epist. Alb. 1. lib. tract. 2. c. 5.* Ex Recentioribus hanc Sententiam sequuntur *Rees, Conimbric. Resta, Ioannes à Sancto Thoma.*

*Iauell.
Albert.*

*Rees
Conimbric.*

189 Probatum quia ex longissima Astronomorum obseruatione Galaxia mouetur eodem motu, quo Cœlum, & Altra, ergo est eiusdem naturæ, benè enim, & efficaciter ex motus identitate, vel diuersitate cōmuniter ex *Aristotele in libris de Cælo* arguitur identitas, vel diuersitas Corporum.

*Resta
Io. à S.
Thom.*

Arist.

Aug. de Ang.

na-

credibile est, tot annorum Sæculis, tantam exhalationum copiam è terra euocari, & attrahi eadem semper figura, & quantitate, ita vt candor ille semper eodem modo, & facie eadem appareat; maxime quia Hyeme paruissimæ exhalationes ob diminutionem caloris solaris à Terra extrahuntur, & ex alia parte constans hic, & firmus corporis Lactei tenor haud potest Aeri fluido, & semper agitato conuenire.

185 Contra secundò quia, ex Cœli inuariabilitate, & incorruptilitate bene arguitur, Cœlum non esse materiæ sublunaris, ergo quia Lactea via semper eadem, inuariabilis, & incorruptibilis apparet, dicamus oportet, eam non esse elementaris regionis, nec ex materia elementari coalescere.

186 Contra tertio quia, exhalationes ex omni parte Terræ euocantur, atque adeò circa totum Cœli ambitum sparguntur, ergo in omni parte Cœli deberet via Lactea apparere, & conspici, sicuti Cometæ, quia sunt exhalationes accensæ ex omni Cœli parte conspiciuntur.

187 Contra quartò quia, omnes, qui in quouis loco, & quouis tempore de Galaxia scripserunt, eam excurrere per Geminos, & Sag-

Sagittarium, obseruarunt; at si Galaxia esset exhalatio, hoc facile dissiparetur à vehemēti calore Solis per ea signa decurrentis, quod tamen non accidere, experientia ipsa demonstrat, ergo.

188 Respondent ergo Alij . Viam Lacteam, & Galaxiam esse in Octaua Sphæra, atque adeo, vel esse multitudinem minorarum Stellarum, quæ ob magnam propinquitatē, vt vna massa lucis, velut albedinis apparēt, eo modo, quo plures faces propinq; inter se, & approximatæ, siue in remotiori loco aspiciantur, apparent vt vna cōtinua flamma; Vel esse partem aliquam Cœli sic per interualla densarum partium illuminatam. Ita est communis Sententia in vtraque Schola, Philosophica, scilicet, & Astronomica. Ita *Iauellus in Epis. Alb. 1. lib. tract. 2. c. 5.* Ex Recentioribus hęc Sententiam sequuntur *Rees, Conimbric. Resta, Ioannes à Sancto Thoma.*

*Iauell.
Albert.*

*Rees
Conimbric.*

*Resta
Io. à S.
Thom.*

189 Probatum quia ex longissima Astronomorum obseruatione Galaxia mouetur eodem motu, quo Cœlum, & Altra, ergo est eiusdem naturæ, benè enim, & efficaciter ex motus identitate, vel diuersitate cōmuniter ex *Aristotele in libris de Cælo* arguitur identitas, vel diuersitas Corporum.

Arist.

Aug. de Ang.

na-

64 *Lectiones Meteorologica*

naturalium, ergo.

190. Mitto alias Antiquorum opiniones de Galaxia, quia eas, & relatas, & refutatas habetis sufficienter ab Aristotele *1. lib. Meteor. c. 8 à Conimb. tract. 3. c. 1.* & ab alijs pluribus, quos citant ipsi *Conimb.* loco ubi supra.

*Co-
nimb.*

191. Obijcies primò: Galaxia non potest esse multitudo Stellarum, nec pars Cœli densior illuminata, ergo est naturæ, & originis Elementaris, non Cœlestis. Probat^{ur} Antecedens; & primò, quòd non sit multitudo Stellarum, quia Stellæ, quæ de nouo apparuerunt, & ope Thelescopij sunt deprehensæ, non albi, sed fusci coloris apparent, quia minimæ, imò & antiquæ Stellæ aliquot, quia minimæ, & non tantæ magnitudinis, nebulosæ sunt, & fuscæ, non albicantes; at Galaxia albi, & candidi coloris apparet, ergo. Deindè, quòd non sit pars Cœli densa illuminata, patet ex eo quia, si pars Cœli illuminaretur, iam reciperet qualitatem aliquam de nouo, alteraretur ergo, & ad corruptionem inclinaret; at hoc est falsum, ergo.

192. Respondeo, Stellas minutas, siue nouas, siue Antiquas, fuscas apparere, quia vicinas habent alias Stellas maiores sibi
pro-

De Impressionibus Igneis. 63

propinquas, à quibus earum lumen infusca-
tur, & ita etiam obseruauit *Fromondus*, Lu- *Fromondus*
nam, cum lumine redundat, & Cancro, aut *dusi*
Sagittario accedit, Galaxiæ albedinem,
infuscare.

193 Ad id, quod dicebatur de alteratio-
ne facta per receptionem lucis, patet iam,
Lunam, & alia Altra illuminari à Sole; nec
tamen ad interitum, & corruptionem di-
sponi, sola ergo alteratio, quæ à contrarijs
qualitatibus originatur, ad corruptionem
disponit, vt in *Lect. Philos. Disput. de Cælo*
fusè explicauit.

194 Obijcies scundò . Galaxia extrà
Tropicos est amplior, non intra Tropicos,
vbi Solaris ardoris vehementia exhalatio-
nes illas sursum eleuatas, facile dissiparet,
atque dispergeret; ob quam etiam ratione
Cometæ non intrà Tropicos, sed extra,
semper apparent . Præterea via Lactea su-
best maximo Stellarum Cæui, ergo maxi-
mè verisimile est, eam esse exhalationem,
ab Astris eleuatam, & accensam; consequen-
ter ab hac ipsa Stellarum multitudine ha-
beri constantem illam Galaxiæ perpetui-
tatem, ergo.

195 Respondeo; quòd si vehementia ar-
doris Solaris tanta est, intra Tropicos, vt

Aug. de Angelis.

E exha-

exhalationes eleuatas dispergat, iam intra Tropicos nullo modo deberet via Lactea apparere, sed apparet, ergo ratio adducta non subfistit. Deinde exhalationes eleuatæ à Sole accenduntur in Cometam, qui ad summum per tres annos edurat, quomodo ergo à minoribus Stellulis exhalationes eleuatæ possunt tandiù stabili tenore perseverare, ac perdurare?

196 Obijcies tertio. Auctoritatem *Arist.* 1. *Meteor. c. 8.* vbi docet, Circulum lacteum in aere, non in Cælo consistere, atq; adeo esse latè diffusam, & exuberantem concretionem exhalationum inflammatarum admodum frequentium Stellarum, quæ sunt in ea Cæli parte, in qua Circulus lacteus apparet.

197 Respondent Nonnulli, Codicem Aristotelicum, quem nunc habemus, esse corruptum, quia secundum antiquam translationem, quam sequitur, *Albertus*, Galaxia ponitur in Octaua Sphæra. Ità *Ianellus* in *Epit. lib. 2. c. 1.* *Lonanienses*, & *Parisienses Doctores.*

*Albertus
Iauell.
Lonanienses
Parisienses
Doctores.
Io. d. S.
Thoma*

198 Respondet *Ioan. à Sancto Thoma.* Galaxiam esse in Octaua Sphæra quò ad substantiam; quò ad colorem verò, & candorem in aere apparere, nam sicuti Sol, & Lu-

na

na cum oriuntur ratione aeris intermedij, rubra apparent, cum talia reuera non sint, ita multitudo minimarum Stellarum, quae ex Galaxia, apparet alba, & candida ratione aeris intermedij tenui luce perfusi, & illuminati.

199 Sed, ut bene notat Ioan. Poncius disp. *Io. Poncius.*
6. q. 2. in eadem incidit difficultates, quomodo enim tales exhalationes possunt tam continue, & uniformiter in aere consistere, & efficere, ut eodem modo Galaxia semper appareat? *Ibern.*

200 Respondent *Contimbr. hic tract. 4. c. 1.*
in fine. Humanum esse errare & Aristotelem, quamuis acuto, & perspicaci ingenio lapsus esse in hac re, & omnino errasse. *Co. nimb.*

201 Verum si in re minima errasse concedamus Aristotelem, in rebus maioris momenti, quam fidem Aristoteli habebimus?

202 Respondent Alij: Aristotelem non asseueranter, sed dubitative locutum, Ita *Fa. sanus lib. 5. Artan. Scoti. versus finem.* *Fa. san.*
Deniq; Auerroes, qui nunquam Aristotelem insigniter errasse putat, dari huius rei intelligentiam exoptat.

Ang. de Angelis,

E a LE.

LECTIO DECIMA;

Tonitruū Natura, Et Duratio.

203 **T**onitruum ab Antiquis dicebatur Auttonum. In Sacris literis dicitur vox Dei. Psal. 28. Deus maiestatis in tonuit. Job. 6. 37. Tonabit Deus voce sua mirabiliter. Tonitruū dici à terrore, quem causat, ait *Isidorus in Aeth.* De natura Tonitruū variaz sunt Sententiaz.

Isidor.
Rabbin. 204 Primò Rabinoꝝ Aliqui posuerunt, Tonitruum esse Sonitum Aquarum, ex vna in alteram nubem proiectarum.

205 Sed contra est quia; nubes non sunt solida corpora, quæ Aquam veluti Conchæ excipiant, rursusq; projiciant. Et ex alia parte, si ex vna in alteram nubem Aquæ projicerentur, in aere quodammodo flumina discurrerent non minùs, ac in Terris videmus; at hoc esse absurdum de se patet, ergo.

Paracelsus. 206 Secundò *Paracelsus* posuit; Tonitruū fieri in Firmamēto, ibiq; resonare non aliter, ac si Bôbarda sub textudine laxaretur. Sed contra est quia: si fieret Tonitruum.

De Impressionibus Igneis. 69

nitruum in Firmamento, à nobis non exaudiretur ob maximam distantiam; aut si exaudiretur, valde tenuis, & vix sensibilis sonus ederetur; at experientia ipsa demonstrat, ingentem sonitum, ac si omninò propè nos efficeretur, edi, & exaudiri, ergo Tonitruum non fit in Firmamento à nobis remotissimo, & per spatium serè infinitum distanti.

207 Tertiò Empedocles, & Anaxagoras, quos refert. *Resta hic lib. 2. tract. 2. c. 10. Plinius lib. 2. c. 42. Anaximenes, quem refert Seneca lib. 2. nat. q. c. 17. ponunt; Tonitruum fieri, & cum sonum edi, quia exhalatio calida in nube humida extinguitur, quomodo stridet ferrum candens in Aquas immissum, & multo cum murmure extinguitur.* [Empedocles: Anaxagoras. Resta. Plinius Anaximenes. Seneca]

208 Sed contrà est quia. In Tonitru potius producitur Ignis, quàm extinguitur, tunc enim Ignis, qui non erat, apparet, & erumpit, ac emergit è nube potius, quàm in ea extinguitur, è nube enim fulmen egreditur, ac per aerem discurrit.

209 Contrà secundò quia: Si Sonitus Tonitru consisteret in extinctione Ignea, & calidæ exhalationis; oriretur indè fumida, & obscura conulcatio, sicut accidit, cum

Aug. de Angelis

E 3 fer-

ferrum candens in Aqua extinguitur, ac potius apparet clara coruscatio, ergo.

Lucretius. 210 Quarto *Lucretius* apud *Restam* ponit, *Refra.*
Tonitruum fieri, cum exhalatio calida, & Ignea cadens in nubem aridiorem, eam incendit, & ex tali incensione fit sonitus, qua ratione laurus, dum incenditur, & comburitur, crepitat.

211 Sed contrā est quia. Nubes non est arida, sed hūmida, & aquis grāvida, unde tantum abest, quod ardeat, & Ignem concipiat; quin potius in Aquas resolvitur: Imo & Tonitrua pluuio tempore accidūt, & quō valentiora, ac validiora sunt, eō sunt imbres vehementiores, & abundantiores pluuiæ.

212 Nec etiam potest subsistere, quod idem *Lucretius* alio modo explicat; Tonitruum fieri, quia Venti nubes agitant, & diuerberant eo modo, quo suspensam vestem, aut Carram Venti ferunt, & verberant, indeq; sonitus editur, non enim id sustineri potest, quia Tonitrua sæpē fiunt, quando nulli sunt Venti, & ex alia parte, nubes non itā tenues sunt, & subiles, vt Carta, atq; adeo non possunt itā, vt Carta, stridere.

213 Quinto *Seneca* loco cit. posuit. Toni-

TRUUM

truum fieri ex nubium collisione, quemadmodum enim collisæ manus inter se plausum edunt, ita quando colliduntur inuicem nubes, sonitum edunt.

214 Sed contra est quia. Nubes sæpè colliduntur cum iugis Montium, & tamen sonus non editur; deberet autem edi maior sonus, quia alterum corpus esset solidum, atq; adeò magis aptum ad reddendam sonum. Præterea vna ex conditionibus requisitis in corpore ad edendum sonum, quod debet sonare, est, quòd sit aptum tremiscere, ideòq; Campana suspensa melius sonat, quàm si humi iaceret: Deniq; vt Corpus sit sonabile debet esse ægidum, & siccum, vt ostendi in *Leet. Philos. disp. 15. Leet. VII.* At nubes neq; est Arida, neq; Sicca, neq; est apta tremiscere, ergo.

215 Sexto igitur *Aristoteles 2. Meteor. Arist. sum. 4. c. i.* ponit. Tonitruum fieri ex eo, quia exhalatio crassa, & sicca ignitur, & inflammatur, vel ob Antiperistasisim, & obsidionem frigoris mediæ Regionis, vel ob motum ipsum earundem exhalationum, vel ob particulas Ignis decidentis ex alto; inflammata rarefit, & ampliorem querit locum, ideò intrà nubem agitatur, latera nubis percutit, & tandem magno impetu ou-

Aug. de Angelis. E 4 bem

berem scindit; ex hac scissione sonitus red-
ditur, non secus ac exhalatio intra casta-
neam inclusa, cum ignescit, & inflamma-
tur, corticem dirumpit, & sonum edit; non
secus ac pulvis tormento bellico inclusus,
incensus, & inflammatus magna vi erum-
pit, & validum edit fragorem. Aristotelem

Recup. sequuntur *Recupituis in suo Nuncio Vesuvia-*
Refta no fol. 73. *Refta lib. 1. tract. 2. cap. 10. Ioan. d*
Ioan. d *S. Thoma tract. 3. cap. 3. Rees art. 2. Auerfa*
S. Tho. *sect. 2.*
Rees.

Auerfa 216 Dices. Disparem esse rationem in-
allatis exemplis, quia exhalatio coerctetur
à corpore solido, & denso, ideo editur fra-
gor, cum spiritus, & exhalatio per vim sibi
viam quaerit, & aperit.

217 Respondeo: Sonitum edi non quia
corpus aeneum, & solidum Bellici Torment-
ti dirumpatur, sed quia fit percussio pul-
ueris, & Aeris in bellico Tormento; corti-
cis, & exhalationis in Castanea.

Toni- 218 Tonitruorum tres sunt species; Nam
trunorū aliud est Tonitruum Crepans, aliud Stridēs,
species, & aliud denique tumultuans, seu mutmur-
ans. Sumitur hæc diuersitas ex triplici
scissione, & agitatione, nam vel exhalatio,
seu spiritus vno ictu nubem totam scindit,
& sic habetur prima Tonitruui species. *Vet*
spiri-

De Impressionibus Igneis. 73

spiritus findit nubem pluribus ictibus, & sic oritur secunda species; vel tandem spiritus, & exhalatio intra latera nubis volutatur, & agitur, & sic habetur tertia species Tonitruum, quæ ut plurimum, & regulariter brevis esse solet; durat tamen aliquando usque ad duas horas, ut notat *Cardan.* 15. *de Variet. cap. 85.* Id verò ex eo contingit, quòd pluribus in partibus scinduntur nubes, ideòq; plura Tonitrua fiunt, quæ videntur esse unum, quomodo plures voces videntur esse unus sonus. In Regionibus Indiarum Tonitrua plurimum superant ea, quæ in Europa fiunt; in Tartarorum Regionibus adeò horreni fragores excitantur, ut sæpè homines perimant.

LECTIO VNDECIMA.

Tonitruum Effectus, Prasugia, Remedia.

219 **B**ENÈ notat *Albertus de Passionibus Albert.* *Aeris.* antè Tonitrua esse validos, & fortes Ventos; non enim incèderetur, aut inflammaretur exhalatio

Aug. de Aug. latio

74 *Lectioes Meteorologicæ*

latio intrâ nubes inclusa, nisi ventis validis agitaretur, & commoueretur nubes, ex qua commotione, & agitatione calor oritur, & ex calore illa inflammatio exhalationis, & spiritus.

220 Primus effectus Tonitruum est, nasci Tubera; ita referunt *Plinius lib. 19. cap. 3. Dioscorides lib. 2. Iuuenalis Satyra 5. Audi*

Plin. Plinium, Tubera, cum fuerint Imbres Autumnales, aut Tonitrua crebra, nascuntur, & maxime à Tonitruis, nec ultra annum durant. Iuuenalis carmina sunt.

Post hunc traduntur tubera, si Ver Tunc erit, et faciet optata Tonitrua Genas Maiores.

221 Secundus effectus est. Conchas margaritarum ex Tonitruis expauescere, ac repente compressas efficere physmata, quæ sunt Concharum abortus. refert *Plin. lib. 9. cap. 35.*

222 Tertius effectus est, adiuuare quædam Animalia ad pariendum, præcipue verò Cervos, iuxta illud *Psal. 18. vox Domini preparantis Cervos. Notat Galenus lib. de Theriaca ad Pisonem. aliquando Mulieres prægnantes audito Tonitruo emittere fetu.*

Refert Aristoteles lib. 6. de Hist. Anim. cap. 2.

Si

De Impressionibus Igneis. 75

Si Gallina incubante tonuerit, oua aut pereunt, aut sterilia euadunt.

223 Quartus effectus. Vinis Recentibus Tonitrua nocent, quia nimia Aeris agitatio Vina commouet, vnde feces agitantur, & nimium inficiunt.

224 Quintus effectus; Homines, quos ingens Tonitruū strepitus, attonitos fecit, aut intereunt, aut dementes fiunt. Itā *Alex. Aphrodisaus lib. 2. numer. 88.* & Ratio est quia, ictus immodicus [Aeris cerebrum, atque spiritum Animalem per aures subit, quare spiritus ille contrahitur, crassior fit, & ineptus redditur ad Vitæ intellectiue functiones præcipuas; & si nimium crassescat, etiam Animam pellit e corpore.

*Alex.
Aphrodisaus.*

Præfagia sunt.

225 Primò quidem; cum tonuerit Cælum; expectanda breui pluvia est, & Imber; imò & Venti, si enim æstate vehementius tonuerit, quàm conuascauerit Cælum, Ventus denunciatur ex ea parte, qua tonuit; at si minus tonuerit, Imber & Pluvia. Addunt *Plinius, & Theophrastus opusc. de Signis Pluuiarum;* Tonitrua matutina Ventum significare, Vespertina Imbrẽm.

*Plin.
Theophrast.*

Aug. de Ang.

226 Se-

76 *Lectiones Meteorologica*

226. Secundo. Cum Autumno, & Vere, multa sunt Tonitrua, & tunc Messes perfectæ, & abundantes colliguntur; cum vero non tonuerit, fruges magna ex parte deficient. *Ambrosius Nolanus problem. 62. Plutarch. 4. Sympat. q. 2.*

227 Tertiò docet Hermes Trimegistus, Si Sole currente per Arietem tonuerit, herbæ abundabunt, quadrupedia multiplicabuntur. Sed bestię Agri minuentur. Currente per Geminos, abundabunt legumina, bestię lanigeræ paucæ, reptilia multa. Per Cancrum; fames inter Gentes; locustæ vastabunt fructus. Per Leonem, annona Cara; Per Virginem, quadrupedia morientur; Per Sagittarium, fructus Arborum cadent. Per pisces, erit Siccitas, & fructuum inopia, abundabit vinum. Notat tamen *Leopoldus ex Sueffano in opusc. de signis temporum. cap. 1.* quod tonitrua sequentis mensis delent portenta prioris, nam si secundo mense tonuerit, præcedentium mensium significatio perit.

228 Quarto refert *Alex. ab Alexandro lib. 5. cap. 13. Gen. Dierum.* apud Romanos, si læuum intonuisse, prosperi eventus augurium fore; similiter, si Tonitrua fuissent imparia, aut si post preces sereno

Cg.

De Impressionibus Igneis. 77

Cælo tonuisset, felix esse omen, & augurium; Contra, si paria fuissent tonitrua, aut grassante tempestate tonuisset, malum omen, & augurium, vnde nec Comitia habebantur, & si ceptis iam Comitijs tonuisset, creditum est, vitium oblatum, creandis Magistratibus, & ideo obnunciari oportere.

Remedia sunt.

229 Aduersus vim Tonitruï Græcos patris vina effundere; Thraces in Cælum sagittas intendere solitos, refert *Idem Alexander loco citat.*

LECTIO DVODECIMA.

*Fulgur, seu Coruscatio, Eius
Præfagia, Remedia.*

230 **F**ulgur, seu Fulgetrum, & Coruscatio, exhalatio ignita est statim euanescent; seu exhalatio ignita est; *Aug. de Ang.* quæ

78 *Lectiones Meteorologicae.*

quæ vibratur, vibratur, inquam, quia emittitur, & statim regreditur, vnde illud Prophetæ Ezechielis c. 1. *Splendor Ignis, & de Igne fulgur egrediens, & animalia ibant, & reuertebantur in similitudinem fulguris coruscantis.*

231 Cognata, & valde affinis Coruscatio est Tonitruo, & Fulmini, nam eadem exhalatio ignita, prout dirumpit nubes, & fragorem edit, Tonitruum est; prout è nube rupta exit, & vibratur, Fulgur, Fulgetrum, seu Coruscatio est. Deniq; si eadem exhalatio spissior sit, densior, & ad Terram excurrat, Fulmen est. Audi *Recupitum in suo Nuncio fol. 61. Tolluntur spiritus calidi ui Solis & Terræ, aquosis immixti vaporibus, atque vna quodammodo peregrinantur, dumque in Aeris regione Media, vbi Grando, Nivesque gignuntur, incremento frigoris constipati vapores humidi concresecunt in nubem, Spiritus quasi hoste obsidente per Antiperistasis, inter se se coeunt, & collecti ui acrius incalescunt. Vt incaluere, laxantur, laxati spatiosorem sedem exposcunt; nubes nè perrumpat, obsistit; illi ad latera nubis elisi, atque ipsamet conflictatione, ac motu successi, nube tandem dirupta, eduntur in Tonitrus, micant in Fulgetra, erumpunt in fulmina, terrores mortalium excidia*

Recupitum.

De Impressionibus Igneis. 79

excidia Turrium, Clades Mortalium. Sed melius rem eandem expressit Seneca lib. 2. nat. Seneca

Quest. c. 12. Tria sunt, quæ accidunt, fulgurationes, fulmina, & Tonitrua, quæ una facta, serius audiuntur; fulguratio ostendit ignem, fulminatio emittit, illa, ut ità dicam, comminatio est, & conatio sine ictu, ista iaculatio cum ictu.

232 Sicuti autem tria hæc cognata sunt, & affinia, ità semper concomitanter se habent, simul enim sunt, & apparent Fulgura, & Fulmina; simul quoque audiuntur Tonitrua. Rarò accidit fieri Coruscationem sine Tonitru, quia ex debilitate nubis resistentis, vel ex debilitate exhalationis, fit sonus adeò tenuis, ut ad nostras aures non pertingat.

233 Licet autem prius fiat, & generetur Tonitrus, quàm fiat, & generetur Fulgur, seu Coruscatio; prius tamen videtur Coruscatio, quàm exaudiatur Tonitrus; & Ratio redditur ab *Aristot. lib. 2. Meteor. sum. 2. c. 1.* quæ & recipitur communiter, quia Visus velocior est auditu; verba Aristotelis sunt. *Fit autem post percussionem, & posterius Tonitruo, sed videtur prius, quia visus anticipat auditum;* patet autem in remigatione triremium, iam enim sursum ferentibus iterum remos, primus pertingit sonus remigij.

Aug. de Angelis,

Idem

86 *Lectiones Meteorologica*

234 Ideò autem velocior est visus Auditus; quia velociores sunt species visibiles, speciebus soni.

Albert. Mag. 235 Docent *Albertus Magnus tract. de Meteor. c. 4.* & experientia; noctu magis fieri Coruscationem, quia frigus noctis addēfat nubem, & nubes densior magis comprimit spiritum; vndē fit maior accensio; Vel etiā, quia, Lux diei hebetat fulguris Lucē.

236 Refert *Cardanus 14. de Variet. c. 69* Fulgetra frequentiora esse omnibus igneis meteoris, quæ in Italia centies vna die Vesperis spectantur.

Alex. ab Alex. 237 Species Fulgetrum plures assignantur à Nonnullis apud *Alexādrum Gen. Dierum lib. 5. c. 13.* Nam quædam publica adnotantur, alia priuata: Publica, non ultra trigessimum portendere annum, nisi in ditione Oppidi; priuata, nō ultra decimum augurium facere, nisi in sponsalibus, & natali die auspicata, ex quibus quædam postularia, alia pestifera, pleraque consiliaria dicta sunt, aut monitoria, vel auxiliaria, hospitalia, vel regalia, nonnulla peremptoria; quæ superuenientium fulgurum significationem perimunt. Ea enim tantam vim habent, vt quicquid alia portenderent, illorum interuentu tollatur.

Pre-

De Impressionibus Igneis. 81

Prasagia Sunt.

238 Primò. Vt refert *Suessanus* loco citato, tempore magnarum Coruscationum, copiosam esse Anguillarum piscationem, quia nimirum, tunc Aquæ Cauernarum, in quibus Anguillæ condebantur, fiunt, insipidæ, atque adeo illarum nutrimento disconuenientes, & sic à cauernis fugientes capiuntur. *Suessanus.*

239 Secundò. In magnis Coruscationibus fas est prænunciare, Herbarum, & Florum ariditatem.

240 Tertio. Docet *Stephanus Breuentanus*. Ex frequentibus Coruscationibus prædici Vuarum maturitatem ob calidos spiritus, qui per Aerem disperguntur. *Breuentanus.*

241 Quid verò publica, quid priuata, quid peremptoria Fulgetra indicent, mox ex *Alexandro* narrauimus.

242 Quarto. Fulgetra si fulserint, non esse habenda Comitia: vel si dum haberentur Comitia, fulsissent, viciatam esse Magistratum electionem, atque adeo alios Magistratus fore eligendos. Refertunt *Cicero* 2. de *Diuin.* & *Alexander* lib. 5. c. 13. *Alex.*

Remedia Contra Fulgetra.

243 Primum est; Fulgetra adorare, ita *Plinius* apud *Alexandrum*, vbi supra; *Aug. de Angelis* F. Sc.

Cicero.

82 *Lectioes Meteorologica*

Secundum, popymatibus obitreperere ;
est autem popyma sibilus tenuis ore
emissus . Tertium remedium , quod erat
omnibus Ignis Meteoris commune, sup-
plicationes, & preces publicas indi-
gere, adire Tempia, phanaque, in quibus
Dijs dabatur honor. Ita Gentiles. Nos ad-
uersus Fulgetra illud vnum habemus reme-
dium; verum Deum priuata supplicatione
precari, ad Ecclesiam confugere.

*Plinius
Alex.*

LECTIO DECIMATERTIA.

Quid Sit Fulmen, Explicatur.

244 **P**opularis, ac Plebeia Opinio
est, Fulmen esse lapidem igni-
tum ex nubibus delapsum, vel etiam fer-
rum, quo veluti Bombardæ globo Turres
deiciuntur, finduntur arbores, aliaque de-
uastantur.

245 Non desunt è Philosophis Nobilif-
simi, qui Popularem hanc opinionem sua-
darunt; *Auicenna hic, Albertus Magnus cap.*

214

De Impressionibus Igneis. 83

21. *Iauellus in Epit. p. 2. c. 4. Suesſanus 1900*
vbi ſupra Cardanus ſect. 41 in Hypocr. Auc-
ſa queſt. 42. ſect. 2. & ratio eſt quia, vt benè
aduertit Georgius Agricola lib. 4. de rerum
ſubter. ortu, & Magnus Albertus lib. 3. tract.
3. c. 23. poſſunt exhalationes concreſcere in
metalla, ergo à fortiori poſſunt concreſce-
re in lapides, qui vnà cùm Fulmine, tan-
quam Bombardarum globi, & pile trudan-
tur,

Auicenna.
M. Albertus.
Inuelius.
Sueſſanus.
Cardanus.
Amerſa
Georg.
Agricola.
Magn.
Albert.

246 Adde experientiam, ſæpè enim in
 locis, in quibus cecidere Fulmina, reperta
 ſunt corpora ſimilia ferro, & æri, ſæpè etiã
 reperti ſunt lapides, pumiceï tamen, & adu-
 ſti, ſimiles omnino iſtis, quos Veſuuius An-
 no Domini 1631. cùm ingenti omnium
 terrore, ac ſtupore eiecit.

Ariſt.

247 His non obſtantibus altè retinenda
 eſt Ariſtotelica Sententia, quæ in Meteoror-
 um Libris paſſim, præſertim verò lib. 3.
 ſæpè repetit, Fulmen ſpiritum eſſe ſubtiliſ-
 ſimum, & igneum.

248 Probat id ex quadam experientia, &
 obſervatione à ſe facta in conflagratione
 Templi A. Ephreſini à fulmine cauſata, vbi
 manifeſtè apprehendit, fulmen eſſe flãm-
 mam, & fumum ardentem.

249 Probari etiã poteſt ex varijs, iſſq;
Aug. de Angelis. F 2 *tub-*

84 *Lectiones Meteorologica*

subtilissimis effectibus, quos causant fulmina, sæpè enim Corpora transeunt, & nullū relinquunt scissionis suæ vestigium, sic penetrant dolium, & vinum absumunt illæso dolio, aurum, & argentum colliquant illæso tegumento, & alij similes, ac mirabiles effectus fulminis referuntur; Confirmatur quia; fulmina non rectà descendunt, sed transuersos illos agit vis propria, & natura; xcurrunt hinc indè quàm citissimè; at varij motus hi facilius leuissimo Igni, quàm lapidi, aut ferro, aptari possunt, ergo.

250 Hinc benè notat *D. Chrysoft. in P sal. 134.* Fulmè esse Ignem Solari acutius, nam solares radios aliquantis per sustinemus, impetum fulminis nè tantillum quidem ferre possumus. *Tertullia. in Apolog. contra Gentes c 47.* docet, Ignem fulmineum non differre ab Igne Infernali.

*D. Chry
sost.
Tertul-
lianus.*

251 Et sanè experientia docet, Ignem fulmineum non differre in odore ab Igne Infernali, sulphureus enim odor sentitur in loco, per quem transierit fulmen; & ratio est quia, eius spiritus materia sulphurea est.

252 Confirmatur ex *Seneca lib. 2. nat. 4. cap. 12.* Quid est Fulmen? acrioris, den-

De Impressionibus Igneis. 85

densiorisque spiritus cursus .

253 Non nego aliquandò cùm fulminibus saxa, & lapides cecidisse, ostensus enim mihi aliquando fuit lapis figuræ ovalis, in eo loco repertus, in quo Fulmen paulò antè ceciderat; sed sanè lapides hi aliundè fuerunt à Ventis asportati in aeternam, & ab aere per Fulmen ad Terras extrusi, non ab simili ratione, qua spiritus accensus in caavernis subterraneis Montis Vesuuij lapides prægrandes terribili cùm sonitu ad radices Montis, ad litora maris extrusit . Do etiam posse aereni addensari, et indurari, ita ut lapis fiat durissimus, sed rarò id accidit.

254 Verum quo modo exhalatio ista, & spiritus accendatur, & in fulmen vertatur, varias accipe Sententias.

255 Primò : Nonnulli Hæretici, quos damnat, *Bracarense Concilium*, dixerunt; Dæmones propria auctoritate fulmina condere, & Tonitrua :

Bracarense Concilium.
Bodini.

256 Secundò. *Bodinus lib. 2. Theatr. docet.* Aereos Dæmones, & superiores Potestates agitare exhalationes, & deorsum expellere .

Albertus Magnus.

257 Tertiò. *Albertus Magnus 3 Meteor. c. 23.* refert Aliquorù Sententiam asserentiù, fulmen nõ esse naturale, sed supernaturale.

Aug. de Angelis

F 3

258 Quar-

86 *Lectiones Meteorologicae*

258 Quarto. Antiqui Poetæ fabulati sunt, à Vulcano Fulmina elaborari; & ad Iouem mitti, à quo subindè ad Terras inmittuntur, vt terreat eos, qui sunt in imò, & Tartaro.

Aristoteles. 259 Quinto. Sententia Aristotelis, omniù Philosophorum, & vera, est; exhalationes, & spiritus accendi eodem prorsus modo, quo accenditur exhalatio, quæ Tonitruum est, & Conuscatio, seu Fulgurum.

260 Fatemur Catholici Philosophi omnes, vt aliquando Deum hisce naturalibus effectibus ad excitandos in perditis Homnibus veræ Pænitentiaë stimulos; Imò aliqui etiã, Sancti cæteroqui Homines, his effectibus territi, & excitati consuevere Cælo tonante, fulgurante, fulminante, ad Ecclesias, ad orationes confugere, vt de D. Thoma legitur in eius Vita, & de Sancto

Beda. Ceadda refert *Beda Hist. Anglic. lib. 4. c. 3.*

Aristoteles. 261 Duas Fulminis species assignat *Aristoteles*; nam aliud Fulmen est clarum, siue Arges, aliud fumosum, siue Psoloen.

262 Primum tenuioris substantiaë, & minoris caliditatis, vndè facile penetrat, sed tamen non facile adurit, ratione enim tenuitatis parum moratur in transitu, atq; ita illa manent Corpora.

263 Sc.

De Impressionibus Igneis. 87

263 Secundum verò crassioris subtãtis, & maioris caliditatis, & cū tardius penetreret, propterea adurit, & cōsumit Corpora.

264 *Scotus 3. Met. q. 2. art. 3.* Tres affi- *Scotus.*
gnat Fulminum species, nam aliud est Fulmen terebrans, quale est cadens super lignū, quod nō comburit, sed per poros eius transit. Aliud est dissipans, quia absque combustione Corpora frangit. Aliud denique est adurens, quod comburit Corpora, quæ tangit.

LECTIO DECIMAQVARTA.

Fulminis Accidentia, & contra Fulmen Remedia.

265 **F**ulminis Accidentia tria præcipue enumerantur; nimirum Motus, Tempus, Locus. Quoad motū, Primū dubiū est, à quo motus Fulminis causetur; secundum est, quare motus Fulminis sit obliquus, & tortuosus, non rectus, & perpendicularis.

266 Motus Fulminis deorsum, & ad Terras spē dubio est illi Violentus, cū *Aug. de Angelis.* F 4 enim

88 *Lectiones Meteorologica*

enim Ignæ naturæ sit, & leue, deberet potius sursum ascendere; & versus Cælum, non enim semper Fulmina violento motu feruntur, sed aliquando mouentur motu naturali; & versus Cælum, alioquin frustra esset naturalis eius inclinatio ad motum sursum, & versus Cælum. Violentus ergo Fulminis motus ad inferiora hæc, & versus Terram varijs causis attribuitur.

Plutaro. 267 Primò *Plutarchus in Quest. Platonicis* ponit. Motum istum Fulminis violentum esse ab Aere; qui à tergo accurrens, versus Terram Fulmen impellit.

268 Sed contrà est quia: Aer à tergo accurrens nihil aliud prorsus aut facit, aut potest facere, quàm adiuuare motum, & impulsum Fulminis, vt citius fiat, ergò non potest esse causa motus præcipua, & principalis. Probatur Antecedens, quia Aer, qui à tergo est, nihil aliud intendit, quàm occupare locum relictum à mobili, & vacuum impedire, ergò non incipit Aer ipse motum Mobilis, sed motum vel ab alio, vel ab ipso. Mobili inceptum adiuuat, & fortasse reddit velociorem.

Plin. 269 Secundò *Plin. lib. 2. cap. 38.* ponit. Fulminis motum esse à ventis.

270 Sed contrà est quia; sæpè fiunt Fulmina,

De Impressionibus Igneis. 89

mina, cum in Aere Venti non sunt, ergo tunc à Ventis fulmina non deiciuntur, nam ut bene notauit Philosophus 4. met. t. 16. ea, qua non sunt, quomodo loquentur, aut ambulabunt? quæ non sunt, non possunt motum; aut aliam quancunque operationem causare, & efficere.

Arist.

271 Tertiò *Magnus Albertus cap. 17.* tri-
buit eum motum materiæ compressæ, & dē-
tæ, in qua tanquam in alieno subiecto ignis
reperitur; nam quando Ignis est in ferro,
aut ligno deorsum fertur.

*M. Al-
bert.*

272 Sed contra est quia: quando Ignis
ratione subiecti extranei, & sibi alieni de-
scendit, recto fertur motu, & perpendicu-
lariter, sicuti tale subiectum habet natura-
liter moueri; at Fulmen tortuosè, & obli-
què fertur, quando descendit, ergò talis
motus refundi non potest, nec debet in
subiectum extraneum, in quo Ignis fulmi-
neus reperitur.

273 Quarto: *Cardanus ponit;* Ignem
Fulmineum descendere, quia resilit è nu-
bibus, in quas impingit, dum naturali vi
latus ascendit.

Card.

274 Sed contra est quia. Si fulmineus
Ignis impingeret in nubes, illas facilè pene-
traret, & non resliret, in tantum enim Pi-
Aug. de Aug. la

la projecta in parietem resilit, in quantum parietem penetrare nequit ; Iguis fulmineus omnino potest, & valet nubes penetrare, non ergo ex illis resilit, & retrocedit.

Rest. 275 Quintò : *Resta lib. 1. tract. 2. cap. 3.* probabile putat, talem motum causari à raritate, ad quam se extendit Ignis intrà nubium angustias inclusus, quomodo à Bombarda Ignis subito impetu erumpit, non quà fere Ignis, aut grauis corporis, cui adiungitur, natura, sed quà patet exterior.

276 Sed contrà est quia. Si à raritate explicato modo motus fulminis causaretur, rectè, & perpendiculariter, non obliquè, & tortuosè ferretur, vt patet in Pila, quam Bombarda magnò impetu explofit, at tamen obliquè fertur, & tortuosè, ergò.

Arist. 277 Sextò *Aristoteles 2. Meteor. cap. 9.* ponitalem motum causari à contipatione, & constrictione nubium; nam hæ dum ad densantur, & comprimuntur, excutunt, & extrudunt magno impetu exhalationes igneas, quas intrà se continent, sicuti cerasarum nuclei explodantur è digitis. Verba sunt, *Quamobrem fulmina, procella, eiusdem-*

demque generis omnia deorsum deturbantur, quamquam omne caloris genus suo pte nutu in sublime feratur, sed necesse est, ipsum elisum in contrarium rei densæ partem effici, ut nuclei, qui è digitis projecti exiliant.

278 Sed remanet explicandum, qua ratione fiat, ut Fulminum ictus non rectus, & perpendicularis, sed obliquus, & tortuosus fiat. Facile redditur à Seneca lib. 2. *Seneca*
nat. Quest. cap. 58: *Causa huius tortuositatis, & obliquitatis. Audi verba. Oblique Fulmen fertur, quia spiritu constat, spiritus obliquus est, flexuosusq; & quia natura Ignis sursum vocat, iniuria deorsum premit, incipit obliquus esse: Patet experientia. quando inniti mouemur, & ambulamus, non recta via, sed oblique, & tortuose ferimur.*

Quoad Tempus Fulminum.

279 Non cadunt Fulmina regulariter, & iuxta ordinarium naturæ cursum, nisi obscuro Cælo, & nubilo, exploduntur enim ex nubibus Fulmina.

280 Dixi, regulariter; & iuxta ordinarium naturæ cursum; quia aliquando miraculose virtute Dei, aut etiam opera, & Arte Dæmonis extra ordinarium naturæ cursum fulmina cecidisse sereno Cælo Historici plures referunt; vel etiam sicut
Aug. de Ang. vn-

92 *Lectiones Meteorologica*

vnquam sereno Cœlo fulmina cadunt, id accidit, vel quia nubes, ex qua expressum est Fulmen ob sui altitudinem, aut ob terræ tumorem, aut ob infuscatum Aerem, vaporibus non videtur, vel quia licet Fulmen ex nube sordida, & nigra explosum sit, in parte sincera, & pura Aeris, in quam descendit, visitur. Ità *Seneca lib. 2. nat. Quæst. cap. 26.* Huius generis fulmen est, quod *Bartholomæus Crescentius in sua nautica lib. 3. cap. 18.* refert, supra Triremes Sixti V. Pontificis Maximi in Prochyta Insula propè Neapolim circa Meridiem sereno Cœlo cecidisse, & tres Remiges percussisse.

Seneca

*Barthol
Crescentius.*

281 Non hyeme, sed Aestate, Verè, aut Autumno cadunt Fulmina; Ratio est, quia Hyeme exhalationes à Terra frigore, aut niuibus constipata, non euaporant, nec ascendunt; In locis calidioribus, uti sunt *Roma, & Neapolis,* hæc regula exceptionem admittit, quia in ijs etiam Hyeme Fulmina cadunt; Terra enim neque frigore nimio, neque niuibus constipatur.

*Roma.
Neap.*

Quod locum Fulminis:

282 Si sermo sit de loco, in quo fiunt Fulmina; certum est; hunc esse Aerem, & præcipuè eam Aeris Plagam, seu Regionem

De Impressionibus Igneis. 93

nem, in qua sedent nubes, non est vlla apud Auctores Difficultas. At si sermo sit de loco, qui solet à Fulmine percuti, & tangi.

283 Docent primò Auctores probatissimi, & experimenta plura demonstrant; loca frigida, Regiones Aquilonares immunes esse à Fulmine; & si aliquando illic cadant Fulmina, haberi casum Fulminis, vt quid insolitum, & prodigiosum: Sanè, quia rariora sunt in ijs Regionibus Fulmina, sūt quoque nocentiora, & tanti roboris, vt plures Homines Fulmen vnum exanimauerit. Italia nostra, Neapolis præsertim, Fulminibus subiecta est, quia verna semper temperie, & Cœli gaudet benignitate.

Neap.

284 Docent secundò: Alta, & sublimia frequentius, quam humilia Loca Fulmine tangi, quia proximiora sunt Aeri, & nubibus, ex quibus prodeunt Fulmina; Columna tamen, quamuis eminentissima, Fulminum vim eludit, quia ratione rotunditatis ictus elabitur. Auctor est *Cardanus.*

285 Dum hæc scriberem; in Calabria cecidisse duo fulmina, & Templum D. Bernardino Sacrum cæteris augustius, & eminentius dissectum, in saxa resolutam, fama

Aug. de Ang.

vul.

94 *Lectioes Meteorologica*

*D. Olim
pia Al-
dobran
dina.*

vulgavit, tùm certior Nuntius retulit, id accidisse Rusciani, quæ est illius Prouinciæ Vrbs opulenta, & nobilis sub ditione nobilissimæ Heroinæ D. Olimpiæ Aldobrâdinæ, quæ quatuor Summorum Pontificum, Clementis VIII. Gregorij XV. Pauli V. & Innocentij X. nunc felicissimè Regnantis agnata sanguine, quâ corporis forma, quâ Ingenij sagacitatē, quâ liberalium Artium disciplinis, ætate nostra parem non habet.

286 Remedia contra vim Fulminis, seu ea, quæ à Fulmine tangi non possunt, probati Auctores testantur esse: Primò Aquilam quæ propterea Iouis esse Armigera, & fulmina ministrare ponitur à Poetis, quia inoffenso vngue pertractat fulmina: Secundò Vitulum marinum, vndè Augustus nimium timidè expauescens fulmina, semper pellem vituli marini gestasse, refertur. Seuerus Imperator Leticam simili pelle contactam voluisse, fertur. Tentoria ex huiusmodi pellibus conflata valere contra fulmina, narrat *Plinius apud Caberum lib. 3. q. 4. Meteor.* Tertiò Corallium, quod propterea Infanrium dorso, vel collo appingitur. Quartò Laurum, quæ coronari Tiberium *Plin. Cæsarem, refert Plinius lib. 2. c. 56. Columella*

Plin.

Plin.

mella lauri folia Gallinæ qua fouentur subijciuntur contra fulminum pericula ; & ratio reddi potest , quia simul cum fulmine aer spirat pestilens , qui sanè à lauro virenti præferitur , & vegeta abigitur , idèdque Commodus Imperator inter laureta vixisse tēpore pestilentia ex Medicorum consilio , refertur. Quintò Ficum, Hyacinthum, Dormientes , sēnias tūm menstruatas , tūm prægnantes à Fulmine minimè tangi , fama est , & communis opinio. Græci , vt speciem fulminantis Cæli auerterent , pateris vina effundebant. Intendebant Thraces sagittas in Cælum , refert *Alex. ab Alexandro lib. 9. cap. 13.*

*Alex.
ab Alex-
andro.*

287 Verum difficile redditur ratio naturalis , cū in hisce animalibus , Plantis , Gemmis vis insit tanta , vt fulminis ictum auertant ; si enim experientiam pro ratione adducas , in contrarium etiam alia experientia adduci possunt , præcipuè verò de Lauro , refert *Cardanus* sua ætate Laurum Romæ fulmine percussam , Fortasse , & alia laurus fulmine tacta sunt , quas nec homines obseruarunt , nec Auctores scripserunt , notat *Cabeus lib. 3. Meteor. 9. 4.*

Card.

288 Tutum est , quòd habet *Plinius* , cādente fulmine , confugere ad subterranea

Plin.

Aug. de Angelis,

loca

96 *Lectiones Meteorologicae*

loca , experientia enim infallibili comper-
tum est, Terram non amplius quinque pedi-
bus à Fulmine penetrari .

289 Tutius remedium est, quod Sancta
Mater servat Ecclesia, imminente Fulmine
Campanarum pulsus; duplex enim inde se-
quitur effectus, Physicus, & Moralis; Physi-
cus quidem , quia sonus ille variè Aërem
commouet, & agitat , quæ agitatio disper-
git exhalationes calidas, & fulmen auertit.
Moralis effectus, isque certior est, eo sono fi-
deles excitari ad fundendas pias preces ,
quibus à Deo impetrant Fulminis auersio-
nem. Hinc Sanctissimus *Thomas Aquinas* ad
S. Tho. fulminum prænuncia procumbens in ge-
nua summa animi demissione, sic Deum
precabatur . *Te ergo quesumus tuis famulis
subueni, quos pretioso sanguine redemisti.*

LECTIO DECIMA QUINTA.

Mirabiles Fulminum Effectus, Præfugia.

290 **C**reditum est ab Antiquis Ro-
manis Moralem effectum ful-
minis esse , consecrare , & sanctificare ea
corpora , & loca , quæ essent à fulmine ta-
cta

De Impressionibus Ignis. 97

Et; Hinc corpora ictorum à Fulmine non cremari, refert *Alex. ab Alex. lib. 3. c. 7.* & loca fulmine icta illicò Religioſa, & tanquam à Deo consecrata, fuiſſe habita. Refert *idem Alex. lib. VI. c. 14.*

291 Sed Moralibus hiſce effectibus tanquam omninò ſuperſtitioſis, omiſſis, venio ad reales, & Phyſicos.

292 Primus ergo Fulminis effectus eſt; Corpora ſolidiora, & denſiora, quæq; magis reſiſtunt, magis lædi à Fulmine, quàm rariora, & facile cedentia; hinc eſt, quòd Fulmen illeſis loculis, argentum, aurum, aliaq; metalla in ijs incluſa demolitur, & in vnã maſſam colliquata vrit. Commi-
nuit, & liquefacit; vel etiam multis forami-
nibus terebrat gladium in Vagina, quam nihil lædit. Id ſibi contigiſſe narrat. *Muretus in notis ad Senecam nat. q. 2. c. 71.* Illæſis veſtibus Hominem conſumit, idq; accidifſe toto exercitui Sennacherib narrat *D. Hieronymus ad cap. 10. Iſaiæ.* Aliquando carne nil læſa, fulmen oſſa comminuit.

Muret.

D. Hieronym.

293 Ratio horum effectuum eſt, quia in corporibus ſolidioribus moratur fulmineus Ignis diutius, in rarioribus non moratur, ſed ſtatim tranſit.

294 Sæpè fracto dolio non læditur Vinũ;
Aug. de Angelis. G ſed

sed neq; effunditur, quia extinctus ignis fulmineus in ipso vino, ariditate sua, & siccitate consistentiam in superficie, veluti crustam facit, quæ incrustatio ad tres dies durare, dicitur. Simile quid videre est in Aqua, dum à frigore congelatur, & concrevit. Aliquando contra accidit, exhaurit enim Vinum illæso dolio, quia nimirum moratus in vino crasso, & denso per meatus, & poros à se factos in dolio, vinum effundit, remanente dolio non quidem profus illæso, sed foraminibus varijs terebrato,

295 Secundus effectus est. Homo absque vulnere à fulmine occiditur. Redditur ratio à *Plutarcho lib. 3. q. 4.* quia homo in tali casu timore nimio moritur; Verum, licet id aliquando contingat, possibile tamen est, necari hominem à fulmine absq; eo, quod vulneretur, transit enim per meatus, & poros fulmen, & vel calorem naturalem, vel radicale humidum, in quo vitam hominis consistere, diximus in *Lect. Philos. disp. 15. Phys. Lect. 1.* extinguit, vel absorbit.

296 Tertius effectus. Occisi à fulmine intumescunt, quia Fulmen ventosa quædam materia est, ideo Fulmine percussum corpus inflatur, & intumescit, vel quia ex inten-

tensissimo fuminis calore, vacuitas quædam consequitur in interioribus partibus Corporis.

297 Quartus effectus, Percussi fulmine, vertunt caput, & faciem contra Fulmen; quia nimirum sentientes motum Spiritus, qui præcedit fulmen, conuertunt caput ad illam partem, vt cognoscant, quid sit, & sic percutiuntur fulmine; neque possunt faciẽ auertere, aut situm mutare, quia subitanea vis fulminis statim enecat, nec permittit in vulnerato fieri mutationem aliquam, Mirabile est, quod in huius rei exẽplũ narrat. *Cardan.*
Cardanus lib. 8. variet. c. 43. in Lemno Insula octo Mellores sub quercu exnantes, fulmine extincti, reperti sunt in eadem imagine, & figura, quam habebant in cœna; Vnde quidam manum ori admouebat, alter poculum sustentabat, sicque imagines totidem statuarum representabant. Hinc etiam redditur ratio, cur dormiens fulmine percutus moriatur apertis oculis, vigilans vero clausis; quia dormiens ex metu expergiscitur, sicque oculos aperit; Vigilans oculos claudit, ne fulmen videat, vterque autem obit in tali statu, & situ.

298 Quintus effectus. Homo fulmine tactus non putrescit; refert *Platarch. 4. Symp.* *Plutar-*
Aug. de Angelis. G 2 q. 2. *chus.*

9. 2. Ratio est quia, summus fulminis calor absumit humores, à quibus putredo est, sicut maxima vitæ parcitas idem aliquando prætat.

299 Sextus effectus. Serpentes, & alia animalia venenosa iæta fulmine, venenum omne emittunt, quia venena frigida cum sint, à summo fulminis calore, absumuntur.

300 Septimus, & fatis notus effectus est; magna incendia causari, quia scintillæ ignis in trabibus, & lignis relictæ à fulmine, amplas domos, Tempa, & Palatia incendio vastant, & perimunt. Omnia, antequam fulmine percutiantur, intremiscunt, quia, *Aristoteles.* ut benè notat *Arist. 3. Meteor. cap. 1.* semper putare oportet, sequi fulmina spiritum, & præcedere, sed non videtur, quia sine colore est, quapropter & quæ debet percutere, mouentur priusquam percutiantur, tanquam priùs inuadente principio spiritus.

301 Licet ex fulmine quædam etiã prænunciare, & prælagire. Nam in primis apud Antiquos fulmen in somnijs visum prænunciabat celebritatem nominis, & magnarum rerum Omen erat; hinc Olympiæ Alexandri Matri fulmen per somniũ oblatum futuræ in Filio claritatis indicium fuit: Euripidis Poetæ Tragicæ, Lycurgi, Horatii

De Impressionibus Igneis. 101

ratij Coclitis, Probi Imperatoris, Taciti, & Floriani Sepulchra, & Statuæ, quia Fulmine tactæ sunt, prænuñciarunt insignium horum hominum, vel ex Poesi, vel ex ferendis legibus, vel ex rebus fortiter gestis, vel ex Historijs elegantissimè descriptis, nomina, futura esse consequenti posteritati celeberrima.

302 Non deest Fulmini moralis etiam significatio; nam fulmina in Summi Iouis dextera descripta, & collocata, Summum Imperium; fulmina in Antonini Pij, atque etiam in aliquot Neruæ nummis collocata in Toro, Clementiam; Fulmina in equis descripta, summam velocitatem, significabant; refert *Pyerius Valerianus lib. 43.*

303 Antiqui putantes à Ioue fulmina emitti, quando persuadebant sibi fulmen aliquod à solo Ioue, non adhibito Deorū consilio immissum; bonum Omen esse, & placabile arbitrabantur; perniciosum verò, & malum omen esse fulmen illud, de quo deliberauerat, & alijs quoque Dijs Authoribus miserat. Refert *Alexander ab Alex. lib. V. c. 13. Seneca nat. q. lib. 2. c. 43.*

*Pyerius
Valerianus.*

*Alexander ab
Alex.
Seneca.*

Aug. de Angelis

G 3 LE

LECTIO DECIMASEXTA.

Ignita Alia Impressiones.

- 304 **P**lures alias Impressiones Ignitas hic breuiter enumerando præstringemus; quia leuioris momenti sunt, & non ita fatiosa, ut ea, quæ in superioribus sunt explicata, atque discussa.
- 305 Hæ sunt; flamma, seu Fax; Trabes; Capræ saltantes; discurrentia Sydera; Ignis Fatuus; Draco volans; Castor, Pollux, Helena; denique Ignis lambens: quæ Impressiones, tam inter se, tam ab alijs supra enumeratis specie non differant, aut natura, quia omnes sunt exhalationes calidæ, & siccæ, inflammatae, & accensæ; differunt solum accidentaliter, vel quia diuersas habent figuras, aut diuersos motus, vel quia earum materia magis, vel minus densa, magis vel minus viscosa est; notum est autem in Scholis magis, vel minus, signa non esse speciem differentiam, aut naturam diuersam.
- 306 Prima igitur inter eas, quæ leuioris sunt momenti, exhalationes; est Fax, seu flamma, quam alij, meritò Stipulas arden-
tes,

tes, vocant; fit, cum exhalatio in longum, & latam æquè extensa, & æqualiter ad ignem disposita secundum totam suam dimensionem ardet, & repræsentat incendium stipularum in Aère: Lucidius est hoc Meteoron præ alijs, vndè si appareat noctu, vel ipsa Nox, vt Dies illuminatur. Refert *Plinius lib. 2. c. 26* Germanico Cæsare *Plinius* gladiatorium edente spectaculum per ora Populi circumstantis hæc transcurrisse Facem, & flammam.

307 Secunda dicitur Trabs: hæc fit, cum materia breui, & æquali crassitie in altitudine porrigitur, & quasi stare immobilis videtur; & quidam quando stat, dicitur Columna; quando iacet, & extenditur in planitiem, faculam dicitur, seu Læcea. Hoc Meteoron apparuit, quando Lacedæmones classe victi Græciæ Regnum amiserunt; Ita *Plinius apud Restum hic tract. 3. c. 2* Simile quid apparuisse anno 1560. Refert *Plinius* *Rest.* *Gemma* in *Cosmographia*. Ad hoc Meteoron reducitur Clypeus ardens, quem transcurrisse ab Ortu in Occasum *C. Valerio C. Mario Consul.* Refert *Seneca lib. 2. c. 34.* *Seneca.*

308 Tertia dicitur; Capræ saltantes. Putat *Seneca lib. 1. c. 1.* Capras saltantes esse globum ignis, & talem fuisse formam, seu

Aug. de Augelis.

G 4 figu.

figuram eius exhalationis, quæ Paulo gerente bellum aduersus Perseum Lunari magnitudine apparuit. Sed *Aristoteles*, & alij omnes post eum Meteorologici Scriptores, Capras saltantes ponunt, esse exhalationem in longum protensam, neutiquam interruptam, habentem ad utrumque latius fila quædam inter se distincta, & diiuncta, ad quæ cum flamma simul acceditur, excursions quasdam, & veluti saltus edit ad similitudinem emicantium scintillarum; ideòquæ Capræ saltantes dicuntur exhalationes hæ, quia propter huiusmodi excursions more Caprarum defiliunt; qua etiam ratione Medici pulsus salientem, Caprinum vocant.

309 Placet alijs, vt *Philopono*, & *Olimpiodoro* relatis à *Conimb.* hic similitudinem Capræ in eo ponere, quòd appendices emicantes villorum, ac barbulae Captinæ in morem, & similitudinem pendeant.

310 Quarta est; Sydera discurrentia: sicut autem discurrentia hæc Sydera duobus modis ex *Arist.* hic. Primò quidem, cum flamma in exhalatione in longum protensa accenditur, & per successiuam ad generationem diffunditur, dum vna pars alteri celeriter Ignem communicat. Secundò;
cum

cum exhalatio ipsa ab vno latere ad aliud
latus fertur, vel quia accensa fiat leuior, &
nullo obistente in altum com meat, ideò-
que videtur sydus volare, seù sursum ascen-
dere, quia scilicèt, Aeris, vel etiam Nubis
frigore compressa, aut in latus fertur, aut
deorsum resilit, & descendit, aliquando
tanto impetu, vt emissi de superiori loco
iaculi exhibeat speciem: & hinc est, quòd
sæpè apparuisse Sydera in Mare, vel Ter-
ras cadentia, referat *Virgilius* 1. *Gorg.*

*Virgi-
lius.*

*Sæpè etiam Stellas Vento impendente videbis.
Præcipites Cælo labi, Noctisque per umbras.
Flammarum longos a tergo albescere tractus.*

311 Non debet de his Stellis, nec potest
intelligi illud Euangelij *Luce* 21. *Stellas ca-
dent de Cælo*; nam id prædicitur tanquam
extremorum malorum signum, ac propte-
rea debet intelligi de casu verorum syde-
rum, qui sanè casus insolitus est, & omninò
mirabilis, cum aliàs casus iste Syderum ap-
parentium frequenter, & sine magna admi-
ratione noctu, vel etiam interdiu, & sereno
Cælo, appareat.

312 Quinta est Ignis Fatuus; accendi-
tur hic ex putridorum corporum haliti-
bus; ideòque non nisi circa sepulchra, &
patibula apparet. Dicitur Fatuus, quia sal-
Aug. de Angelis.

tus

tus quosdam incompositos more fatui, & dementati hominis edit; dicitur etiam ambulans, & erraticus, quia regulatum, & constantem motum non seruat.

Bodin.

313 *Bodin. lib. 2. Theatr.* Opinio est; Ignis Fatuos Demones esse, nã sibi loqui vocati huiusmodi Ignis, citissime aduolant, & vocantem encantant, aut crudelissime torquent, nisi fenestram, qua venientes videt, repente quis occludat; Viatores etiam in Flumina, aut periculosa præcipitia sequentes deducunt. Addit *Nizaldus relatus à Resta ubi supra*, ab his ignibus referri quandoque voces, & effigiem pueri se mouentis.

Nizaldus.

Resta.

Aponensis.

314 Refert *Aponensis ad probat. 2. Aristot. Sect. 25.* Vulgi opinionem esse, has Sepulchrales faces esse expiatorium ignem, quo Animæ Purgatorij circumobligatæ oberant.

315 Verum neutram ex his Opinionibus Schola (quæ omnia Lydus veritatis lapide probat) recipit, vel commendat.

Paracelsus.

316 Sexta est Draco volans; hæc est exhalatio accensa repræsentans figuram, & externa facie draconem, terrestrem animal, & serpentis genus. *Paracelsus* sermo sibi persuasit, Draconem in nubibus apparentem verum esse animal igneum, in Elemento Ignis productum,

ductum, ut sunt muscæ in Aere, & vermes in Terra; sed serio decipitur, patet enim dissolui aliquando hanc exhalationem, & ad nos descendere cineres, non animalia, aut animalium frustra, & partes à reliquo corpore decisas.

317 Septima est, Castor, & Pollux Fratres, & Helena utriusque Soror; ita Antiquorum narrant historiæ; Apud Meteorologicos sunt exhalationes accensæ ex halitibus marinis, aut aliâ Navium pinguiori materia compactæ, ac propterea Malo, Antennis, & Velis Navium insidere videntur; & quidem quâdo duo apparent Ignes, hi sunt Castor, & Pollux; quando vnus, hic est Helena. Similiter quando duo apparent Ignes, fausti sunt omnis, & sedare tempestatem creduntur, quia cum nauigarent illi simul cum ceteris Argonautis ad Velus aureum consequendum, & asportandum, orta ingenti tempestate, dum alij metuunt, Orpheus bono esse animo iussit, tum pro eorum salute Dijs Samocratijs emissis vocis, duæ stellæ supra Capita Iuvenû Castoris, & Pollucis apparuerunt, ad quâ apparitionem subsequuta magna maris tranquillitas; Hinc creditum est, aliquid Diuinitatis his Iuuenibus inesse contra Maris pericula.

Castor
& Pol-
lux
Helena

Orphe-
us.

Aug. de Angelis.

E con-

318 **E** contra cum vnus Ignis Malo nauis, vel Antennis infidet, haud boni ominis est, quia Helena olim magnorum malorum fuit causa, & origo, vt ex antiquis Historicis patet.

319 Fidelium Pietas prophanos hos ignes Patrocinio Sancti Hermetis, vel Sancti Elmi, aut Hermi consecrauit; quando enim ignes hi in Antennis, aut Malo nauis apparerent, certò credunt, se ab omni tempestate securos, faustè eos patrocinantè San-

S. Petr. Confal-
uus, 320 **P**etro Confaluo Dominicani ordinis, qui obiit anno 1246. & qui ab Oppido, vbi natus est Sanctus Hermes, vel Elmus, vel denique Thelmus à nautis appellatur.

320 **O**ctaua demum, & nobis valde familiaris, est Ignis lambens, hic enim circa hominum capita apparet; est ergo exhalatio tenuis, & subtilissima pluribus spiritibus referta. Fausti ominis esse creditur, nam vt refert *Plinius lib. 7. cap. 107.* Seruio Tullo in pueritio hic ignis exarsit, & regie dignitatis Romanorum, quam ille est cõsequutus, prænütius fuit. Ex *Virgilio 2. AENEID.* In Ascanio AENEË filio eadem flamma, seu Lambens ignis, regiam dignitatem præmonstrauit.

321 **C**atholica Ecclesia Magistra Veritatis,

tis, & Fidei, capita eorum. quos. ut Sanctos colit, & per æternitatem felicissimos credit; splendoribus, & flammis coronat. Denique vel ipsum, qui Sanctorum tenet Principatum, Spiritum Sanctum, in linguis igneis super capita orantium. Apostolorum apparuisse, Actuum Apostolicorum narrat Historia, & Fides tenet. *Actuum c. 2.*

LECTIO DECIMASEPTIMA

Ignes Subterranei.

322 **M**eteorologici Scriptores Igneis impressionibus Subterraneos, & Sepulchrales Ignem adnectunt, quia reuera Ignem hi habent cum illis Impressionibus cognationem quandam, & affinitatem, & quia timorem similem, & non dissimilem pariunt in animis mortalium admirationem.

323 Adde, quod vel ipsa Ignis natura in se miraculis plena est; solus Ignis fecundissimus sui est, ipse se parit, minimis crescit.

Aug. de Ang. scit

scit scintillis, voracitatem in Vniuerso audissimam sine sui damno pascit; innumerales ubique patent Ignes; vno prospectu descriptam Mundi Mappam si aspexeris, iustraueris, ubique Terrarum, ubiq; Gentium Ignes plurimos inuenies; Terra vel ipsa flammis inardescit; si carbo in subiectos Aricie aruos cadat, tota protinus terra illa flammis ardet, in Aquis non modo seruetur Ignis, sed & crescit, fertur enim in Nymphæo exire è petris flâma, quæ pluuijs accendatur, & crescat. *Plinius lib. 2. c. 107.* Miraculum sanè est, quod omnia miracula superat, cum tot sint ubiq; locorum ignes, nullum diem adhuc fuisse, quo non omnia conflagrauerint.

324 Sed ad Ignes subterraneos redeamus. Sanè hi nulli Mortalium magis, quam nobis, qui Neapoli sumus, familiares, & veluti vsuales sunt.

325 Nam ex parte vna, & latere Mons imminet Vesuuius, tetrum fumum assidue euomens, candidos cineres continuo eructans, nigris arenarum lapillis latè Cæpos, & finitima Oppida conspergens. Ex parte altera, & altero latere sedet Mòs, & ager Puteolanus, totus Sulphureus, Igneus torus.

326 Excipimus in dies ex remotissimis Vni-

De Impressionibus Ignis. III

Vniuersi Regionibus aduentantes Peregrinos, quos horum Ignium celebris fama vocauit.

327 Vesuuiantum, & Puteolanum Ignem per occultos Terræ meatus, & cuniculos se se contingere, ac continuari, atque ad eò ex ijs vnum Ignem effici; opinatur *Recupitus* *Recupitus.*
in suo Nuncio fol. 38. Si ità res se habet, quis negabit Neapolis fundamenta esse subterraneos Ignem, sicut Venetiarum fundamenta sunt Aquæ? *Venesie.*

328 Horum ergo Ignium causam inuestigemus, & originem, nè dum ea, quæ à Nobis remotissima in sublimi contingunt, perspecta habemus, & nota; quæ apud nos sunt, quæque debemus timere magis, ac formidare, non sine magno discrimine nesciamus omninò, & ignoremus.

329 Causam materialem horum Ignium subterraneorum esse magnam Copiam Nitri, Sulphuris, Bituminis asserunt eum *Cardano Lect. 39. Hippocr. de Aere,* *communiter omnes.* Nam tria hæc Corpora sunt facile inflammabilia, facile, & celerimè Ignem concipiunt. *Carda.*

330 In primis enim Nitrum succus est concretus Sali finitimus, vnde & Salnitrum dici solet; calidissimus, & siccissimus est; ex *Aug. de Angelis.* eoq;

eoq; fit pulvis tormencarius. Sulphur, genus est Terræ concretæ, aptissimum est ad concipiendum Ignem, patet enim familiari experientia, è petra focaria elicatum. Ignem illicò in præparatum, & dispositum Sulphur illabi. Deniq; Bitumen tenacissimus limus est, aptus quidem natus ad concipiendum Ignem, sed longè aptissimus ad nutriendum, adeò ut etiam si mergatur in Aquam, bitumen ignitum non extinguitur, sed ardens inter aquas flagret.

Maiolus.
Recupitus.
Conimbis.

colloq. 18. Recupitus in suo Nuncio fol. 63. Conimbis. hic tract. 13. c. 1.

331 In hac vltima Vesuij Montis conflagratione Anni 1631. bitumen ardens, & accensum inter Aquas è iugo Montis, in planitiem, & ad mare defluere, obseruarunt non sine magno Vitæ periculo finitimi Populi ad radices eius montis circumfusi.

Ioseph. 332 Narrat *Ioseph de Bello Iudaico lib. 3. c. 9.* Lacum Asphaltitem in regione Sodomorum Bituminis magnam vim emittere Aquæ supernantis. Naphta bituminis genus, teste *Plinio lib. 3. cap. 103.* non secus, ac Magnes ferrum, procul ad se Ignem pertrahit.

Plinius

333 Difficultas est in assignanda **Causa**
effe-

De Impressionibus Igneis. 113

efficiua, quæ materiam hanc viscosam, sulphuream, & bituminosam inflammet, atq; accendat, itaut sub terrâ Ignis degat, & nutriatur.

334 Primò nonnulli ponūt; Ignes huiusmodi subterraneos à Deo excitari, & incendi. Ità *Resta hic lib. 1. tract. 4. c. 2.*

Resta.

335 Sed contrà est quia, magis peccare in Philosophiâ videtur, qui pro effectu merè naturali; & pro accensione horum Igniū recurrit ad Deum, & Causam primam, quã si recurratur ad Astra, & occultas influentias; Sed *Resta* reprehendit *Auersam*, eò quod horum Ignium accensionem refundat in occultas influentias; ergo non minus reprehendendus *Resta* est, quòd horum Ignium accensionem in Deum refundat.

336 secundò alij ponunt: calidas exhalationes intrâ Terræ viscera inclusas Antiperistasi, & obsessioe frigoris externi accendi, & inflammari; Ità *Bodinus lib. 2. Theatr. Albertus, & Auersa hic*, id putant probabile.

*Bodin.
Auersa
M. Albertus.*

337 Sed contrà est quia: obsessio frigoris externi non fit, nisi tempore hyberno; ac Ignes subterranei etiam estate calidissima perdurant, vt patet in Ætna, in Insulis Vulcanijs, & alijs Montibus, & locis conti-

Aug. de Angelis.

H nuq̃

nuò flagrantibus, & ardentibus, ergo.

338 Tertiò alij probabilius ponunt. Spiritus, seu Ventos, & flatus per cauernas, & cuniculos Terræ discurrentes exhalationes accendere, & sic ignes subterraneos causa-

Demo-
cratus.
Philal-
thaus.
Vive.
Surius. re. Ità ex Antiquis. *Democritus apud M. Albertum lib. de Prop. Elem. tract. 3. c. 3. Antonius Philalthaus in Typographia Aetnae Ludovicus Vives in Scholijs ad D. Augustinum lib. 21. de Ciuit. Dei c. 4. Surius in Comm. ad an. 1537.*

339 Huius rei non leue argumentum est, quòd non nisi in cauernosis locis tales Ignes reperiuntur; ità sunt hic in Campania Puteoli, Vesuuus; in Sicilia, Aetna, Insula Vulcaniæ.

340 Sed cōtrà est quia: exponat quis validissimis Ventis, exponat Vento Aquilonari puluerem tormentarium, exponat, si placet, etiam bitumen, non videmus incensionem, aut inflammationem aliquam fieri, ergo intrà Terræ viscera, & cauernas, in quibus fortassè non ità validi sunt venti, non potest Ignis à Ventis excitari.

341 Mihi satis probabile est. Materia; illas calidissimas actione Solis inflammari, atq; adeò Ignem excitari, si enim actione Solis Aurum, & alia Metalla in Terræ visc-

De Impressionibus Igneis. 115

visceribus gignuntur, vt Communis Sententia est, facilius potest admitti, actione Solis materias de se facile inflammabiles accendi, & ignescere.

342 Qui suo lare, & domestico Igne minime contentus, alias Regiones, & remotas Mundi Plagas, in quibus Ignes subterranei perpetuo flagent, nosse cupit, legat Strabonem lib. 12. Plinium, Maiolum, Restam, & alios Historicos, ac Geographos.

Strabo.
Plinius
Maiolus.
Restam.

343 An subterranei Ignes hi cum Igne Inferni sint eiusdem Speciei, conditionis, & naturæ, & an Animæ Damnatorum hisce Ignibus torqueantur; Affirmatiua opinio Probabilis redditur. Primo ex Auctoritate Sanctorum Patrum. D. Bernardinus Senensis t. 2. ser. 65. art. 1. c. 3. est etiam Ignis, quem conditor Benedictus creauit in hac habitabili Terra, & dicitur Ignis ille esse in Regno Sicilia, vel propè illud. D. Bonau. in 4. d. 44. p. 2. art. 7. q. 1. ait, Ignem Montis Aetna esse euidentissimum exemplar Ignis Inferni. D. Isidorus lib. 19. Orig. c. 9. & lib. 4. c. 8. Mons Aetna ex Igne, & Sulphure dictus, unde & Gehenna. Simile quid habent Tertullianus aduersus Gen. D. Augustinus 21 de Ciuit. c. 4. & lib. 22. cap. 11. D. Gregorius lib. 4. Dialog. cap. 35.

D. Bernardus.
D. Bonau.
D. Isidorus.
Tertullianus.
D. Augustinus.
D. Gregorius.

Aug. de Angelis.

H 2 342 Se

116 *Lectiones Meteorologicae*

344 Secundò Auctoritate Insignium Theologorum. Nam *D. Thomas in 4. d. 21.* distinguit duplex Purgatorium, vnum secundum legem communem, & est locus inferior; alterum, secundum dispensationem, & sic aliqui dicuntur puniri in diuersis locis ad Viuorum instructionem, ergo similiter distingui potest duplex Infernus; inferior, scilicet, & communis, alter in locis particularibus, vbi sint Ignes hi subterranei, nam etiam communis Sententia est, aliquos Demones torqueri in hoc Aere; quod apertè docent *Bellarmin. to. 1. Controu. lib. 7. c. 6. Mayron. in 4.*

Bellarmin.
Mayron.
Maiolus.
Surius.
Korman.
Olaus.
Capac.
P. Damianus.

345 Tertiò auctoritate Historicorum. *Maiolus in colloq. Conic. to. 1. Surius in Com. ad an. 1536. Henricus Korman in suo nativitate Templo consid. 10. de Igne. Olaus Magnus in descrip. Islandia. Iulius Cæsar Capacius in descrip. Agri Puteolani. De Vesuuiio refert Petrus Damianus epist. 9. ad Nicolaum VI. Pādulphum Capuę Principē, & Ioan: Magistrum equitum Ciuitatis Neapolitanę, Salernitanum Principem, Matrem cuiusdam Præsbyteri, & alios plures in eius Montis ignes fuisse iniectos, & à Demoni- bus asportatos.*

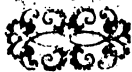
Recupitus.

346 Refert *Recupitus* fol. 41. antè vltimam

De Impressionibus Igneis. 117

nam Conflagrationem eius Montis à Viris fide dignissimis visos esse propè eum, Montem nigros Aethiopes fœnum deferentes, armatos equites ad bellum Instructos: Ioan. Camillum, Rusticum ceteroque Hominem, & simplicitatis antiquæ, in Cavernas Montis introductum à Iuvene quodam aspectus Elegantissimi (qui putatus fuit *D. Antonius Patavinus*) & ex cavernis illis egressum prænuñciasse antè duos annos cladem futuræ conflagrationis, & incendij. *D. Greg. lib. 4. Dialog. c. 30. & 35.* *D Greg.* fert. Theodoricum Regem Arianum de-^{gor.}mersum fuisse in Lyparitanum Ignem. Famosa est historia *Sancti Patritij* Hybernorum Apostoli; imò in illis locis sæpè exau-^{S. Pa-}tritus. diti sunt gemitus, & clamores Animarum flentium, & soluentium penas.

347 Quartò demum Rationibus, quia in hoc nullum apparet, vel minimum absurdum, & ex alia parte id maximè conducit ad terrendos Homines, eosq; à peccatis auertendos; cum vel oculis cernant parata esse, & prompta supplicia peccatorum.

Aug. de Angelis.

H 3 LE-

LECTIO DECIMAOCTAVA.

*Ignes Sepulchrales, Seu Lucerna
Æterna.*

348 **N**on solum Scriptores grauissimi, qui auctoritate fidem extorquent, sed etiam oculata experientia probant, dari quosdam Ignem in Antiquorum Sepulchris repertos, quos necesse est, fateamur, per multas annorum myriades inibi accensos perdurasse, & exarsisse; talis fuit Lucerna Romæ tempore Pauli III. reperta in Sepulchro Tulliolæ Ciceronis filię, vt refert *Fortunius Licerus in Vol. integro de his Lucernis*. In Neside Insula propè Neapolim in Marmoreo Sepulchro aliam fuisse repertam Lucernam vase vitreo inclusã, refert *Ioan. Baptista de Porta*, quæ tamen conspecto Aere extincta est. Propè Romam, Anno 1401. in Sepulchro marmoreo reperta fuit Lucerna, quæ conspecto aere, imò flantibus ventis, & Aquis aspersa, semper ardens perdurauit, nec potuit extinguï, nisi rupto eius fundo, & effuso, qui ardebat liquore. Talis etiam fuit Lucerna

in

De Impressioibus Ignis. 119

in quodam Templo Veneris reperta, quæ nulla Ventis, aut Aquæ iniuria extinguï potuit. Refert *D. Augustinus* 21. de *Ciuit. Dei* *D. Aug.* cap. 6.

349 At quomodo id possibile sit, & quæ ratione possit per tam longum tempus Ignem in huiusmodi lucernis sinè pabulo perdurare, haud vacat difficultate.

350 *Resta* hic lib. 1. tract. 4. cap. 6. *Flavius Quere- nus* in Libro Italicè inscripto. *Delle Lucerne de Sepolchri Antichi.* *Aresius* lib. 2. c. 7. *Delle Imprese Sacre.* *Gutherus* lib. 2. de *iure Manium.* 32. *Maiolus Colloq.* 22. negant, tales Lucernas accensas per tam longum tempus durasse.

351 Et quidem *Resta*, & *Gutherus* audacter enuntiant; Lucernas fuisse accensas in eodem illo Instanti, quo effossa terra apertus est locus, idq; accidisse afflatu Aeris externi.

352 *Maiolus* loquens de Lucerna, quæ *Acedessæ* in Syria intrà parietem antè *Christi Domini Saluatoris* Imaginem post 500. annos reperta fuerat, id refert ad miraculum.

353 Deniq; *Alij* ad operam *Dæmonum* id retulerunt; vt *D. Augustinus* vbi supra *D. Aug.* loquens de Lucerna, quæ in Templo *Veneris* *Aug. de Angelis.*

120 *Lectioes Meteorologica*

ris fuerat reperta . Vt quid sentiam de his Lucernis, aperiã .

354 Primò Dico. Fidem nec Antiquissimis Auctoribus, qui fuisse repertas has Lucernas semper accensas, testantur, nec oculis ipsis esse negandam , alioquin neq; alia plura, quæ ab iisdem Auctoribus referuntur, neq; oculatæ experientiæ esset vnquam credendum, cùm tamen per *Aristotelem* 1. *de Gen. t. 19. Sensus scientiæ habeat rationem.* Quod maximè de sensu visus verificari debet, cuius actus, & visio aded certa est , vt actus aliorum sensuum, & ipsamet Intellectualis cognitio in vtraque Schola, Philosophica, & Theologica, dicatur Visio.

355 Secundò dico. Aliquas Lucernas, vel opera Dæmonis , vel virtute Dei perseuerasse accensas. De Lucerna in Templo Veneris reperta testimonium dicit *D. Augustinus loco cit.* ità perdurasse ad decipiendos Idololatrias. De Lucerna reperta antè Imaginè Saluatoris fatetur *Maïolus* vbi suprà, virtute Dei ad firmandam Fidem Credentium ità fuisse seruata, vt etiam narratur de Lampade, vicibus decem, & octo accensa ab Angelo antè Sepulchrum Ioannis Spirensis, Ordinis Sancti Francisci virtutibus, & miraculis clari. Refert *Marc Lisbon.*
Cron.

De Impressionibus Ignis. 121

Cron.p. 1. lib. 1. c. 36. & de Lampadibus, quæ finè oleo antè Sepulchrum D. Frãcisçi Xauerij inçlytæ Societatis Iesu Indiarum, A pòstoli perseverant accensæ. Hinc tamen non licet inferre, & extendere horum testimonium ad alias Lucernas, quas posse virtute naturali ità accensas perdurare, docet vera Philosophia;

356 Tercio dico: præmissa distinctione, eius Lucernæ, quæ conspecto aere extincta est, & alterius Lucernæ, quæ nulla Aeris, Ventorum, aut Aquarum vi potuit extinguì, diuerso enim modo philosophandum est de prima, ac de secunda Lucerna.

357 Lucerna primi generis, accensa perduravit, quia cum Aer subintrare nequeat ad replendum Vacuum Ignis extincti, si extingueretur Ignis, deberet dari Vacuum. Nè ergo Vacuum detur, necesse est, vt Ignis accensus duret.

358 Hinc est, quòd ad Ingressum Aeris, statim Ignis extinguitur. Ità Philosophatur. *Ioan. Baptista de Porta lib. 1. Magiæ nat. cap. 13.*

*Io. Bar
tista
Porta.*

359 Lucerna verò secundì generis durat accensa, nec timet iniuriam, aut Aeris, aut Vēti, aut Aquæ, quia talis materia accensa est, quæ Ignem pertinaciter tenet, & seruat,
Aug. de Angelis. 359 Si

ris fuerat reperta . Vt quid sentiam de his Lucernis, aperiā .

354 Primò Dico. Fidem nec Antiquissimis Auctōribus, qui fuisse repertas has Lucernas semper accensas, testantur, nec oculis ipsīs esse negandam , alioquin neq; alia plura, quæ ab iisdem Auctōribus referuntur, neq; oculatæ experientiæ esset vnquam credendum, cū tamen per *Aristotelem* 1. *de Gen. t. 19. Sensus scientiæ habeat rationem.* Quod maximè de sensu visus verificari debet, cuius actus, & visio aded certa est , vt actus aliorum sensuum, & ipsamet Intellectualis cognitio in vtraque Schola, Philosophica, & Theologica, dicatur Visio.

355 Secundò dico. Aliquas Lucernas, vel opera Dæmonis , vel virtute Dei perseuerasse accensas. De Lucerna in Templo Veneris reperta testimonium dicit *D. Augustinus loco cit.* ità perdurasse ad decipiendos Idololatrias. De Lucerna reperta antè Imaginē Saluatoris fatetur *Maiolus* vbi suprā, virtute Dei ad firmandam Fidem Credientium ità fuisse seruata, vti etiam narratur de Lampade, vicibus decem, & octo accensa ab Angelo antè Sepulchrum Ioannis Spirensis, Ordinis Sancti Francisci virtutibus, & miraculis clari. Refert *Marc Lisbon.*

Cron.

De Impressionibus Ignis. 121

Cron. p. 1. lib. 1. c. 36. & de Lampadibus, quæ finè oleo antè Sepulchrum D. Frãcisçi Xauerij inçlytæ Societatis Iesu Indiarum, A postoli perseuerant accensæ. Hinc tamen non licet inferre, & extendere horum testimonium ad alias Lucernas, quas posse virtute naturali ità accensas perdurare, docet vera Philosophia;

356 Tercio dico: præmissa distinctione, eius Lucernæ, quæ conspecto aere extincta est, & alterius Lucernæ, quæ nulla Aeris, Ventorum, aut Aquarum vi potuit extinguì, diuerso enim modo philosophandum est de prima, ac de secunda Lucerna.

357 Lucerna primi generis, accensa perdurauit, quia cum Aer subintrare nequeat ad replendum Vacuum Ignis extincti, si exstingueretur Ignis, deberet dari Vacuũ. Nè ergo Vacuum detur, necesse est, vt Ignis accensus duret.

358 Hinc est, quòd ad Ingressum Aeris, statim Ignis exstinguatur. Ità Philosophatur. *Ioan. Baptista de Porta lib. 1. Magiæ nat. cap. 13.*

*Io. Bar
tista
Porta.*

359 Lucerna verò secundí generis durat accensa, nec timet iniuriam, aut Aeris, aut Vêti, aut Aquæ, quia talis materia accensa est, quæ Ignem pertinaciter tenet, & seruat,
Aug. de Angelis. 359 Si

122 *Lectiones Meteorologica*

360 Si enim lapis Amiantus, & Asbestus nascens in rupe Charistia, lapis Cyprius, linum viuum, Alumen Scariolæ, vilæ Salamandræ tenacissimè Ignem retinent; possibile est etiam tale Elychinum, talem materiam ex his, & similibus ingredientibus præparari, quæ ignem, & flammam per multos annos retineat.

361 Et quidem Auctor Scholiorum apud
Andr. Libau. *Andream Libanium lib. de Naphta c. 5.* assignat duos modos, quibus parari possit oleum inextinguibile: Alium modum refert *Licetus lib. 3. c. 23.* ex mixtura olei communis, & calcis viuæ sæpius distillatæ. Mihi satis nota experientia est, oleum salii communi admixtum diu accensum durare.

362 Non ergo sine pabulo durat Ignis, sed pabulo inextinguibili nutritur. Præterea non desunt probatissimi Philosophi, qui non semper Ignem pabulo indigere defendant, & asserant, maximè quando is est in propria sui Sphæra, & Centro, ubi nullum habet contrarium, contrarium enim contrario alitur ex *Aristotele 2. de Anima t. 43.*

DE

DISPUTATIO II.

De Aereis Impressionibus.

Aerearum Impressionum nomine non intelliguntur Impressiones, quæ fiunt in Aere, tanquam in extrinseco subiecto, nam in hoc Sensu etiam Impressiones Aquæ, vel Ignæ dici possunt Aereæ, sed nomine Aerearum Impressionum intelligimus eas, quæ ex Aere quoquo modo constant, & componuntur, tales sunt Venti omnes, Colores apparentes, ut Iris, Virgæ, Parelîæ, Specus, Seû Fœneæ, Halon, seû Corona, & aliæ nonnullæ Imagines prodigiosæ, atq; mirabiles.

LECTIO PRIMA.

Iris, Seû Arcus Cælestis.

I. **D**icitur Iris à verbo Græco εἰρήνη, quod est nuntiare; vnde à Poëtis

Pœtis olim, Deorum nuntia credebatur.

Dicitur arcus cœlestis; Arcus quidē à Figura, quam representat; Cœlestis, sumpto Cœlo pro Aere, ex quo Iris aliquo modo constat; & quia inuolutæ, non minus, quàm mirabilis naturæ est, idē à Platone in *Theateto* dicta est Thaumantis, id est, Admirationis filia. *Isidorus lib. 13. Orig.* ait, Iridem dici, quasi Aerem, quia per Aerem ad Terram descendit. Iridem mirabile opus esse, & eòsque speciosum; ut Homines faciliè moueat, & pertrahat ad benedicendum, & laudandum Deum, testatur *Ecclesiastes c. 43. Vide Arcum, & benedic Deū, qui fecit illum, valdè speciosus est in splendore suo.* Iridem.

Albu- Arcum Dæmonis appellat *Albumasar*, quia à Dæmone, & Angelo solùm abstrusa eius natura cognosci potest.

2 Est ergo Iris in communi omnium conceptu, & sensu apparentia quædam certorum Colorum sub circulari figura; per modum Arcus in aere existentium; Communis iste conceptus, qui sanè, formalis, & quidditativus est, tunc erit nobis meliùs perspectus, & notus, cum causam materiale, & effectiuam Iridis apprime explicauerimus.

3 Materialis ergo **Causa**, seu subiectum,

Etum, ex quo fiunt apparentes illi Colores.

4 Nonnulli assignant Nubem, non quâcunq; sed Nubem talem, quæ sit rorida, concaua, in parte exteriori diaphana, in parte posteriori opaca; Debet esse rorida, idest, proximè disposita, vt soluatur in Aquam; debet esse concaua, ad hoc vt radios Solis melius excipiat; debet esse diaphana in parte anteriori, vt possit à Solaribus radijs, & lumine ipso permeari: debet esse in parte posteriori opaca, vt reddat, & reflectat lumen ad instar speculi: Doctrina est Aristotelis 3. Meteor. c. 3. en verba. *Necessarium, cum incipiat pluere, & iam quidem cogatur in guttas, qui in nubibus est aer, nondum autem pluit; si ex opposito fuerit Sol, aut aliquid aliud sic fulgidum, vt fiat speculum, nubes. Et lib. de Mundo ad Alexandrum. Arcus est Imago secti, vel Solis, vel Luna in nube, quæ vda, & caua sit, & quæ ad visionem perpetuam extenta, quasi in speculo aspiciatur per orbis complexum.* *Arist.*

5 Quidam vt Aversa hic secti 5. Ioan. à S. Thoma tract. 4 c. 1. colligunt, Iridem non in ipsa nube, sed in guttis Aquæ itillantibus, & paulatim decidentibus fieri, apparere tamen esse in nube, quia propter nimiam distantiam oculus non discernit guttas *Auers*
Io. à S^o
Thoma

Aug. de Angelis.

guttas

guttas illas à nube rorida, quando enim corpus videtur iuxtà aliud à longè, videntur ambo veluti in eadem superficie.

6 Sed videntur hi manifestissimè contradicere Aristoteli, nam locis cit. apertissimè docet, Iridem fieri in nube ipsa, non in guttis decidentibus; esto possint, & aliæ Irides minores fieri etiam in ipsis guttis decidentibus, & in Aqua; sed maior Iris, illa nimirum, quæ in Aere conspicitur, in nube fit, non in guttis, ità indicat sensus, qui *Vis.* Scientiæ habet virtutem ex *Arist. 2. de Gen. t. 19.* Et sanè tunc duo Corpora vicina à longè videntur in eadem superficie, quando sunt sensibile commune, & videntur, vt Corpora, non verò quando sunt sensibile Proprium; & videntur, vt colorata, quia circa sensibile Proprium non errat Visus; In casu nostro videntur Stillæ decedentes, & nubes, vt coloratæ sunt, non secundum quod corpora, aut magnitudines sunt, non ergo videntur esse in eadem superficie, sed discernitur situs earum, & verè nubes apparet esse suprâ guttas descendentes, & Stillantes.

Arist.
Alga-
z. b.

7 Maneat ergo Iridem fieri in nube dicto modo disposita, & præparata, vt cum *Aristotele* sentiunt *Algazel in Physica*, & *plerus*

plerusq. 4. in *Questionem. Ioan. Poncius Iber-
nus disp. 6. ubi etiam citat Scotum.*

Re-
plems
Vitel-
lo
Ponci-
us.

8 Dices primò; Surgere sæpè solet Ar-
cus ex loco nobis valdè propinquo, idest,
ex Terra, vel aliqua Valle, sed hic non po-
test esse nubes, ergo. Confirmatur quia,
vnusquisque experiri potest, si auersus à
Sole Aquam. ex ore spargat in aërem, in-
minutas Stillas dissipans Aquam, videbit
in tali aspersione Colores ad instar Iridis;
ergo.

9 Confirmatur secundo quia, quando
remis in altū spargitur, & dissipatur Aqua,
quando etiam manu spargitur inter So-
lem, & locum vmbrosū, in ipsa Aqua Iris
inspicitur, ergo.

10 Deniq; extant aliqui artificiosi
Fontes, in quibus Aqua decidens minutis-
simè conciditur, aspergitur, & apparet Iris,
ergo.

11 Respondeo. his, & similibus expe-
rientijs solum probari, fieri minores Iri-
des in Aqua ipsa, & in guttis decidenti-
bus, quia vda sunt Aquæ, at non tollitur,
quin etiam in Aere; & nube rorida, quæ
maximè vda est, Iris fiat. Et quidem in
præsenti sermo est de Iride ista maiori, quæ
in Aere apparet, non de alijs minoribus,

Aug. de Angelis.

&

128 *Lectiones Meteorologica*
& inferioris conditionis.

12 Dices secundo . Plus valet Aqua reflectere lumen,quàm aer, vel caligo, seu quàm vda nubes, vt patet experientia, ergo Iris potius fit in Stillicidijs, & Aqua, quàm in nube .

13 Respondeo . Negando consequentiam,licet enim plus valeat Aqua ad reflectendum lumen, indè tamen non sequitur, reflexionem luminis in Nube non fieri;nec sequitur, quòd hæc reflexio non sufficiat ad causandam apparentiam eorum colorum,quos videmus in Iride.

14 Causa efficiens Iridis notissima, est Sol, & rarò Luna . In hoc conueniunt omnes Philosophi . Sol enim immittens radios in nubem cauam,& vdam efficit illam colorum apparentiam;nam ex varia lucis solaris incidentia, seu ex varia reflexione,aut refractione radiorum Solarium, certum est fieri, & originari varios,atq; diuersos colores apparentes . Cæterum tunc dicitur radius,seu lumen reflecti, cum impingens in obstaculum,redit in seipsum, vel ad latera flectitur : Tunc refrangitur, quando deciditur quodammodo, frangitur,& veluti multiplicatur, ideòque necesse est,vt varij,& diuersi colores appareant;

vt

De Impressionibus Igneis. 129

vt si Aeneidos cecinit maximus Poetarū.

Mille trahit varios aduerso Sole Colores.
& *Glaudianus.*

Glaudianus.

Aut Arcum variata luce nubentem,

In quo diuersi niteant cum mille Colores.

15 Et quia Iris efficitur per reflexionem radiorum Solis, semper formatur directe e regione Solis, & non conspicitur, nisi ab ijs, qui positi sint Solem inter, & Iridem. Dixi supra, & raro Luna. Quia etiam Luna, licet raro, Arcum suum efficit, vnius tamen Coloris, id est, semper albicantem.

Aristoteles 3. Meteor. cap. 3. testatur in annis supra quinquaginta bis solum se comperisse hunc Arcum. *Arist.*

16 Sunt autem in Iride Solari, Colores numero tres; Videlicet, puniceus, viridis, & purpureus. Extremus Color ex parte exteriori arcus est puniceus. Medius est viridis, alius extremus ex parte interiori est purpureus. Ratio huius diuersitatis Colorum oritur ex diuersis opacitatis gradibus, nam quia in parte externa est minor opacitas, fit color flauus, seu puniceus; quia in parte interna maxima opacitas est, fit color purpureus; denique quia in medio est moderata, seu media Aeris opacitas, fit color viridis.

Aug. de Angelis.

I

17 Fi?

17 Figura Iridis est circularis, & per modum Arcus, ideò enim Iris dicitur Arcus, quia Arcus figuram exhibet. Verum, circularis figura hæc non perficit integrum circulum, nec excedit semicirculum; licet aliquando fit minor semicirculo.

18 Ratio est quia; Iris directè opponitur Sòli, ergo non potest referre, & exhibere integrum Circulum, quia aliàs semicirculus deberet penetrare profunditatem Terræ, quod non est possibile. Sole existente in Orizonte completur integer semicirculus; accedente Sole ad Meridianum plus, minusve, maior, minorve fit portio semicirculi, vt benè notavit *Aristoteles* 3. *Meteor. c. 4.* quia nimirum, quò Sol magis eleuatur ab Orizonte, eò profundius ex parte Sòli opposita sub Orizonte absconditur centrum semicirculi, quem in Iride conepimus: Quòd si Sol fit in Meridiano ipso, vix efficitur Iris, quia tunc Temporis altissimus est ab Orizonte Sol.

19 Dices. Sole existente in Meridie, visæ sunt duæ Irides, vna versus Orientem; altera versus Occidentem; imò & sex, tres ex parte vna, & tres ex parte altera, ergo.

Auersa 26 Respondet *Auersa*. Hic sect. V. id contigisse tempore hyemali, non tempore æstiuo.

21 Sed

De Impressionibus Igneis. 131

21 Sed contra est quia; æquè Sol est in meridie quocunque tempore, siuè æstiuo; siuè hyemali, ergo æquè distat à Terra, ergo vel nulla causatur Iris, vel sex causantur omni tempore.

22 Respondeo: omni tempore, quo Sol est in meridie directè duas causari Irides, sed valdè debiles, & tenues, maxime propè Terram, si ponantur esse duæ nubes vda, & caua, vna versus Orientem, altera versus Occidentem; quòd si ponantur tres nubes vda, & caua ex vna, & altera parte, fient tres Irides in qualibet parte, sed reflexè, quia ex reflexione vnus Iridis potest effici alia, & alia vsque ad numerum ternarium; sed in hoc casu, Iris, quæ fit ex reflexione, fit coloribus innerfis, nam externus est purpureus, internus puniceus, flauus, seù citrinus, sicut & in speculo concauo inuersa redduntur imagines, & figura.

LECTIO SECVNDA.

Effectus Iridis, Et Prasagia.

23 **P**rimus Iridis effectus narratur; quòd Plātis, & Arboribus odorem impartiat, maxime in aspalatho. Ità communiter
Aug. de Angelis. I 2 om-

omnes Meteorologici Scriptores, & præ-
Plin. terea *Plinius lib. 12. c. 24. & lib. 17. c. 5. Car-*
Carda. danus *lib. 4. Variet.* Se id expertum esse nar-
 rat; verba sunt; *Ego quandoque in æstate in*
Matutino vidi Rosæ arbore iam arefcente,
quod ex Iride factum narratur, tantus enim
ex rore intra Iridem flagrabat odor, vt vix
ei quicquam ausim comparare.

24 Secundus effectus narratur; quòd
Plin. Iris mella pluat. Ità *Plinius lib. 14. cap. 14.*
Arist. *Arist. verò lib. 5. de hist. Animal. c. 22.* loquens
 de Apibus ait. *Construunt fauos ex floribus,*
Ceram ex lacrima arborum, fingunt, mella ex
rore aeris, Syderum exortu potissimum, &
Arcus Cælestis incubitu contrahunt.

25 Quare Iris tres insigniter delectat
 sensus, Colorum varietate Oculos, suauitate
 odorū Nares, Ora melle, & dulcedine.

26 Tertius effectus est; quòd fecunditatem,
 & vegetationem Terræ, & Plantis
Bartol. conferat. Ità refert *Bartol. Anglic. de Propriet. lib. 2. c. 5.*

Quòd præfagia.

27 Primò præfagit, & prænuntiat Iris
 Ventos, & Tempestatē, vndè illud *Virg. v.*
Virgil. Aeneid. Irim de Cælo misit Saturnia Iuno,
Iliacam ad Classem, Ventosq; aspirat eunti.

28 Hinc ex *Hesiodo in Theogonia*
 habe;

De Impressionibus Igneis. 133

habetur, fabulatos fuisse Antiquos, Iridem fuisse Harpyarum, idest, Ventorum Sororem. Id verò præcipuè verificatur de Irîde Lunari, vt refert *Iauellus* in suo *Epit. lib. 7.* & *Albertus* in *3. lib. tract. 4. c. 22.* & ratio ab his redditur quia, Iris Lunæ non apparet, nisi cum magna materia humoris, quæ est ex Vento inter Australem, & occidentalem plagam fiante.

Iauellus.
M. Albertus.

29 Secundò prænuntiat Serenitatem, Pluuiam; qui cum sint duo effectus contrarij, non ab eadem Irîde possunt prænuntiarî, vt benè notat hic *Ioannes Pontius* *disp. 8. q. 11. num. 23.*

Pontius.

30 Iris ergo matutina, & non præmissa pluvia, prænuntiat Solem incipere resolutionem nubium, vnde pluvia consequitur. Iris vespertina, & post pluuiam significat tunc Solem perficere, & completè nubium resolutionem, ad quam Serenitas cõsequitur. Audi *Senecam* *lib: 1. c. 6.* non easdem undecunque apparuerit Arcus minas affert: à meridie ortus magnam vim Aquarum vehet, vinci enim non potuerunt nubes à calidissimo Sole, tantum est illis virium; Si circa occasum retulerit, rorabit, & leuiter impluet; si ab ortu, circauè surrexerit, serenas promittit.

Aug. de Angelis.

I 3 31 Ter-

31 Tertio prænunciat securitatem ab Vniuersali Diluuiio, quod, scilicet, vniuersam Terram occupet, quale fuit illud tempore Noë: Dixi à Diluuiio Vniuersali: quia Prouinciale Diluuium sæpè contigit, quale fuit illud in Thessalia sub Deucalione, annis circiter octingentis post generale Diluuium. Sed an ista prænunciatio naturalis sit, an verò ex Diuino Beneplacito, variant Auctores.

*Iauellus.
D. Tb.
Gaiet. g*

32 *Iauellus hic lib. 7. ex Auctore. Prospectina 3. p. propositione 21. S. Thomas quodlibet 3. art. 30. Caiet. ibidem* agnoscunt naturalem connexionem inter Arcum, & exclusionem generalis Diluuij, Iris enim fit ex nube vda, & caua, seu ex nube leuiter rotida, non ex nube omninò plena, & nimium referta aquis, quoties ergo apparet arcus; signum est, non futuras magnas, & immoderatas aquas.

33 Sed contrà hanc Doctrinam stat communis sensus aliorum Philosophorù; quia Vniuersale Diluuium non accidit, nisi supernaturaliter, at nihil naturale potest naturaliter significare non futurum aliquod supernaturale. Deindè esto Iris significet, non futuras magnas pluias, non inde sequitur, non significare, aut excludere Diluuium.

Diluuium, quia post Iridem apparere possunt
nubes valde grauidæ, & plenæ Aquis, à qui-
bus poterit causari Diluuium.

34 Dicendum est ergo, Iridem exclu-
dere Diluuium Vniuersale ex Diuino Be-
neplacito, & ex pacto, quod fecit Deus cū
Noè de non inducendo in posterum ob
hominum peccata Diluuium; sicut Aqua
Baptismi solum ex Diuino beneplacito
Gratiam significat.

35 Et licet in Signum talis promif-
sionis, & pacti potuerit Deus, aliud Meteo-
ron assumere, Arcum potius assumpsit,
quia habet Arcus simboleitatem quandam
cum Diuina Clementia; est enim Arcus si-
ne sagitta, nec ad Terram, sed ad Cælum
directam chordam habet; vt sciamus hinc
illum ob nostra scelera ad vindictam ar-
mari; & quia eadem Diuina Clementia à
Iustitia nunquam secernitur, cum sit cum
illa realiter identificata, ideò Arcus hic
etiam extremi Iudicij tempus designat; ha-
betur enim ex traditione Sanctorum in
Historia Scholastica c. 35. quòd quadragin- *Histor.*
ta annis ante Diluuium non videbitur Ar- *Seclast.*
cus Cælestis: vel vt *Diuus Gregorius Hom. Strab.*
8. in *Exech.* & *Strabus* in 1. c. *Gen.* volunt; *D. Greg.*
color purpureus in Iride, consummationē *gorius*
Aug. de Ang. I 4 Sa-

Sæculi per Ignem designat; Color viridis, & puniceus transactum iam Iudicij tempus præmostrant.

36. Denique Arcum esse signum duorum Iudiciorum, Aquæ nè timeatur, Ignis, ut expectetur, ostendit in Scripturis Sacris versatissimus, & nostri Sæculi Lumen Don Aloysius de Sancto Severino Bisignani; & Literatorum Princeps.

*Aloys.
de San-
cto Se-
verino:
Cælius
Rodig.*

37. Postremò referamus ex *Cælio Rodigino* rusticarum prælagia Iridis. Si fuerit color rubens in albente; fertilitatem sibi rustici omninantur, quia is color fit ex materiæ raritate, rara autem materia à Sole facile resoluitur, & ideo nō sequuntur pluvie immoderate, quibus agrorum fertilitas nimium impeditur. Quando color viridis amplior solito est, Oleis, & Oliuarum ubertatem expectant. Cùm amplior est color puniceus, frumenti; cùm amplior color purpureus, Fructuum futuram copiam omninantur.

LECTIO TERTIA.

Alie Imagines, Et Aerea Apparentia.

38. **P**lures alie Imagines, seu Figuras, seu etiam Apparentie conspicuntur; & fiunt ex varijs coloribus non quidem realibus, sed apparentibus. Sunt autem, vel fiunt Colores apparentes, cum in exhalationes, vel vapores sursum Eleuatos, vel etiam in Aquam, aut Aerem addensatum incidit lux, adeo vt pro varia lucis incidentia in materiam, varie, & diuersimode affectam varijs, atq; diuersi gignantur, & appareant colores.

39. Si ergo in Aerem valde densum lux impingat, vmbrosum quid, & obscurum apparet; quod si parum densum, simulque humidum existat, colorem caeruleum recipit, denique si aerea concretio adhuc minus spissa existat purpurei coloris imbibit.

40. Ex diuersitate igitur, & varietate horum colorum varie apparent Imagines, & Figuras, de quibus *Aristoteles hic lib. 1. Arist. cap. 5. lib. 3. cap. 2.*

41. Sunt autem Fouca, Virga, seu Virge, Corona, Parelia, & Spectra alia valde notabilia.

Aug. de Angelis.

42. Pri

42 Primò igitur, cum serena nocte multæ exhalationes in Aere constipatæ constituuntur intra nostrum aspectum, & Astrorum lumen, ita ut in medio quidem sint densiores, reliqua facie rariores, figura fovea, seu specus repræsentatur, quia in medio, cum sint exhalationes illæ densiores, atrii sunt, & obscuri coloris, reliqua facie, cum sint rariores, albi sunt coloris; obscurum autem, & atrum, dum propè aliud conspicitur, profundum apparet, & valde remotum tanquam fovea quædam, & specus, unde & Pictores antrum, seu specum, & puteum in plana tabula repræsentantur, nigrum, & atrum colorem in medio, clarum, & album in gyro aptè disponunt; Cæterum huiusmodi Fovea, si parua sit, appellatur Hiatus; si magna, appellatur Vorago;

*Pictores
res;*

Bonau. 43 *Federicus Bouan. ad opusc. Theoph. de signis Vent.* opposito modo hiatus, & foveas depingit, nimirum opponendo atrum circa album, & miratur alios non eodem modo sentire.

44 Verum quia credendum est in Arte peritis, Pictores hac de re consulti, priorem colorum dispositionem, antrum, seu Puteum delineaturi, se observare fatentur,
non

non eam, quam Federicus assignat.

45 Notat *Aristoteles* ex his cavitatibus, & Foveis trabes igneas exiisse aliquando, si enim magna sit concretio, & constipatio, exhalatio inclusa incenditur, & exilit rumpendo crassiorem Aerem, qui profunditatem repræsentabat, ideòque videtur ignis ex illa profunditate, & fovea prodire. Indè fit, ut è voragine potius, quàm ex Hiatu talis eiectio fiat, quia Vorago est ex maiori obscuritate, quæ sanè indicat maiorem crassitiem, & consistentiam.

46 Apparere possunt Montes contrario modo, ac Hiatus, cum, scilicèt, Aer illustratus ab obscuriore colore tingitur; nigrum enim ambiens, recessum quendam repræsentat, & medium illustre, & clarum apparet, ac si emineret.

47 Secundò si eadem, quæ in Iride per reflexionem luminis Solaris, colorum apparentia fiat, quæ tamen non curuetur in Arcum, sed in directum porrigatur, repræsentatur in Aere Virga, ità apertè docet *Arist. lib. de Mundo ad Alex: Virga est Arcus Cælestis exhibitio in directum conformata*; & quia solent plures huiusmodi simul apparere, ut fatetur *Arist. 3. Meteor. 6.* ideò plurali nomine Virgæ dicuntur.

Aug. de Angelis.

48 Ter-

48 Tertiò . Ad latus Solis ex nube
 benè compacta refertur aliquando Solis
 Imago , ità vt videatur alter Sol ; & sæpè
 talis apparentia fit ex vtroque Solis latere,
 ità vt tres Soles simul appareant ; tales ap-
 parentiæ appellantur Parelia, vox partim
 latina, partim Græca, quasi pares Aelio,
 idest, Soli . Visa est hæc Solis Triplicatio
 Romæ Anno Domini 1622. die 1. Februa-
 rij , & quidem visa est ipso meridie ,
 & per duas ferè horas post meridiem, re-
 fert *Auerfa* hic q. 42. sect. 5. & quia aliquan-
 do vnus ex his parelijs illustrius est alio, cē-
 set *Auerfa*, vnum ex alio fieri, & non im-
 mediatè omnia à Sole oriri . Eodem mo-
 do, & simili etiam ex causa plures aliquan-
 do apparuisse Lunas, probatæ Fidei Aucto-
 res narrant.

49 Quartò. Circà Solem , aliquando
 etiam circà Lunam , vel aliud Astrum ex
 splendidioribus, fit quædam Area lucida,
 & veluti Corona, quam Græci dicunt *ἀλόν*.
 hoc autem tunc accidit, cum exhalationes,
 & vapores circà Solem, vel Lunam , aut
 aliud astrum congregati ab incidentibus
 luminis radijs illustrantur, & illuminan-
 tur. *Cornelius Gemma lib. 2. de Diuinis nat.*
Chareff. cap. 8. sic refert , atque describit

notabilem quandam huius generis apparentiam. Sub Imperium Augusti Caesaris, ut Auctor est Plinius, ingens circulus circa Solem, seu radiantibus Stellis insignis Corona apparuit, deinde & alij duo, ut ex Suetonio patet, atque Dione, quorum alter Iridis elegantissima formam, alter ex spicis triticeis sertum referebat.

50 Quintò, Visæ, & conspectæ sunt prodigiôsæ quædam Imagines Hominum, & militum in Aere pugnantium; ita Henricus Kormannus lib. de mirac. mortuorum cap. 76. ex Naclero, Anno Domini 1123, refert, circa Vicum Vormatiensem visos esse equites armatos. In Germania visa sunt ab Anno 1624. vsque ad annum 1648. agmina bellantium militum, exauditi tubarum Sonitus, hinnitus equorum, & armorum strepitus. refert Pausanias post pugnam inter Persas, & Athenienses in loco pugnae sequentibus temporibus armorum strepitus, & hinnitus equorum esse auditos; omnium illustrior, & omnino vera est insignis apparitio illa, quæ 2. lib. Machab. 3. sic narratur. Contingit autem per Vniuersam Ierosolymorum Cinitatem videri diebus 40. per aera, equites discurrentes auratas Stolas habentes, & hastis quasi cohortes armatos, &

Korm.

Pausa.

Machab.

CHR.

cursum equorum per ordinem digestos, & congressiones fieri cominus, & scutorum motus, et galeatorum multitudinem gladijs districtis, & telorum iactus, & variorum armorum splendorem, omnisque generis loricarum. Consequuta est ad hanc apparentiam pugna Iudeos inter, & Græcos sub Antiocho Rege; quare, ut ex historijs relatis patet; tales apparentiæ, vel futura, & imminencia bella, vel gesta iam, atque peracta significant.

51 Sed an virtute naturali, vel potius supernaturaliter, & Diuinitus tales apparentiæ excitentur. Probabilior est communis Sententia, eas à Deo excitari ad hominum salutem, & instructionem.

52 Sextò apparuit aliquando, & visa est diei obscuratio, & noctis illuminatio. Et *Plin.* quidem diei obscuratorem, refert *Plin. lib. 2. cap. 30.* occiso Cæsare Dictatore Solem integro anno expalluisse, Refert *Zonar. in Irene,* Solem per dies 18. non resplenduisse, offuscato Aere atra caligine, & densis, atque atris exhalationibus obscurato.

53 Insignis fuit Solis, & diei obscuratio, quæ accidit die mortis Christi Domini, & Salsuatoris nostri, quando tenebræ factæ sunt super Vniuersam Terram.

Denique insignis, & memorabilis diei ob-

De Impressionibus Igneis. 143

obscuratio contigit hic Neapoli Anno 1631. die 16. Decembris, quando è Vesuvio erumpentes Flammas præcessit turbo cinereus, ita constipatus, & densus, vt omninò verterit in noctem, diem: eodè tempore Lupijs duabus ante Solis Occasum horis offusa nox visa est solito celerius maturasse, subducta repentè lux nocturnis in die tenebris, vt accidisse olim in eiusdem Montis incendio in Chronico *Marcellinus* irradit; & vt de eodem incendio Dio in Tito ait; *Ocultatus Sol non aliter, quàm si defecisset.* Noctis è contra illuminationem. Refert *Plin. lib. 2. cap. 35.* lumen de Cælo noctu visum est C. Cæcilio, & En. Papirio Consul. & sæpè aliàs, vt Diei species noctu luceret. Anno Domini 1238. obscuratum Solem in Meridie, & Stellas apparuisse. Refert *Vill. hist. lib. 6. cap. 28.* & idem cõtigisse 1239. refert *Mariana histor. Hisp. lib. 12. cap. 1.* Notabilis est noctis illuminatio, quæ accidit nocte Natiuitatis Christi Domini, quando, sicut Propheta prædixerat, nox sicut dies illuminabitur, Pastores claritas Dei circumfulsit, & facta est vox Angelorum laudantium Deum. *Luca 3.*

54 Septimò . remanet Crepusculum, seu dubia Lux (crepera enim vox Antiquis, *Aug. de Ang.* idem

Lupia.

Marcellin. Dio.

Plin

144. *Lectiones Meteorologicæ*

*Crepusculum
Auroræ.*

idem est ac, dubium) est ergo Crepusculum, dubia quædam lux, quæ mane ante Solis Ortum, & vespere post Occasum colorat vapores, & quamvis vox ista, *Crepusculum*, communis sit Matutino, & Vespertino Tempori, tamen Vespertinum retinuit cõmune nomen; Matutinum verò in Auroræ nomen commutatum est. Dicitur autem Aurora, quasi aurea Hora, quia ut aurum fulget Aer matutino tempore illustratus à Sole; vel quasi aura rorans, quia eo tempore ros ex Aere pluit; vel denique ab aura, quia matutino tempore leues auræ, & flatus excitantur.

LECTIO QUARTA.

Quid sint Venti, explicatur.

§5 **A**ltruſam, & reconditam eſſe naturam Ventorum teſtatur Sacræ Literæ, Sancti Patres, & Philoſophorum Primi; ex Sacris literis plures poſſent textus adduci, præcipuus eſt *Eccleſiaſtici cap. 11. quomodo ignoras, quæ ſit via ſpiritus, ſic neſcis opera Dei: ex Sanctis Patribus latius ſit afferre verba,*
quæ

De Impressionibus Aeris. 145

quædam valde notabilia *D. Augustini in D. Au-*
illud P sal 134 qui profert Venros de Thesau- *Aug.*
ris suis, ubi sic habet, quia flat Ventus, senti-
mus, qua causa perflat; vel de quo Thesauro
rationis eductus sit, nescimus; Denique
Philosophorum Maximus Aristoteles tra- *Arist.*
ctaturus de Ventis protestatur, se agere de
his, de quibus maximas habebat dubita-
tiones.

56 Et sanè nomine Venti ex commu-
ni conceptu, & rudium, & Philosophorum
agitatio, & commotio quædam venit, quæ
in Aere sentimus. In qua commotione, &
agitatione duo sunt, materia ipsa, quæ agi-
tatur, seu commouetur, & causa efficiens
talis commotionis, & agitationis. Maior
difficultas est de ipsa causa effectiua, seu
efficiente eius commotionis, & agitationis:
sed quia solutio secundæ huius diffi-
cultatis pendet ex resolutione primæ; vi-
deamus prius, quæ sit Ventorum materia.

57 Primò ergo, qui pro Aristotele
stant, & se Peripateticos esse, gloriantur,
materiam Ventorum statuunt esse exhalationem
calidam, & siccam, quam Aristoteles vocat fumum
ad differentiam vaporis aquei, qui calidus, &
humidus est, quando ergo calida hæc, & sicca, seu
fumosa exhalatio

Aug. de Ang.   K   latigatio

latio hinc, aque illius excitat, Ventus est.

58. Ita cum *Aristoteles 2. Meteor. cap. 7.* discurrene *Diuisio Thomae secunda. 7. Iouannes a Sancto Thoma tract. 1. cap. 9. Tabellarius in suo Thom. Epitome tract. 5. cap. 1. Vbi pro se citat Albertum lib. 2. tract. 1. cap. 5. Franciscus de Rees disp. Laticius de Ventis. Conimbricenses tract. 6. cap. 2. Recupitus in suo Nuncio fol. 113.*

*D. Tho.
Io. d S.
Thom.
Iauell.
M. Al-
ber.
Reet.
Conim.
Recup.*

59. Sed contra hanc Sententiam: Primo facit, quia *Aristoteles* loco citato non dicit, Ventum esse calidum, & siccam exhalationem, sed calidam, & siccam exhalatione Ventum excitari, ergo calida exhalatio potius est causa efficiens Ventum, quam materialis in Sententia, & opinione *Aristotelis*, en verba: *Exhalatio principium fluentis Aquæ est, sicut dictum est prius, sicca autem fluentis principium est, & natura omnium, intendit in probi, facta 26. que est de Ventis.*

60. Contra secundò est quia, Flabellum excitatus, & commotus Aer, Ventus est, perflat enim, & refrigerat, que sunt proprii effectus Ventum, ergo iam Ventus non est exhalatio calida, & sicca, quæ potius calefaceret, & inflammaret, sed si recipit agitato, & commotus.

61. Re-

61. Respondebis, Aerem Flabello cōmotum, non esse ventum proprie dictum, sed quid simile Vento.

62. Sed contrā hanc responſionem est quia: licet Aer Flabello commotus non sit è numero Ventorum principalium, quos natura ad Elementa purganda destinavit, est tamen verè, & proprie Ventus eiusdem naturæ, & conditionis, cuius sunt Venti principales, & generales; nam, etiam in Sententia eorum, qui exhalationem calidā faciunt materiam Ventorum, non quæcūque parva, & modica exhalatio est Ventus principalis, & generalis, sed est Ventus parvus, eiusdem tamen conditionis cum generalibus, & principalibus Ventis.

63. Deinde Aer Flabello commotus præstat eosdem effectus, quos præstant Venti principales, ut experientia ipsa ostendit, & ex alia parte nulla ratio convincit, Aerem sic agitatum non esse Ventum, ergo si iudicio sensuum standum sit, non calida exhalatio, sed Aer cōmotus Vetus est.

64. Secundò alij docent, Ventum esse Vapores Aqueos, qui in sublime elati, & in magna copia aëti, cum non possint præ loci angustia consistere, magno impetu rursus, & perflant.

Aug. de Aug.

K 2

65 Itā

148 *Lectio Meteorologicæ*

*Teles.
Taffo-
nus.*

65 Ità Bernardinus Telesius tract. de
his, quæ in Aere sunt c. 4. quam Sententiam
ex parte sequitur Tassonius lib. 4. q. 8. docet
enim, Ventos esse exhalationes frigidas, &
humidas (& in hoc conuenit cum Telesio)
sed motum harum exhalationum esse;
quòd cum violenter eleuentur è Terra, &
Aqua, vt redeant ad Elementa, è quibus
fluxerūt, magna agitatione totum Aerem
commouent, atque agitant, & in hoc Tas-
sonus non conuenit cum Telesio, qui aliam
causam huius commotionis assignat.

Teles.

66 Sed contra Telesium est quia. Va-
pores sursum eleuati resoluantur in plu-
uiam, & in Aquas, nõ in flatus, vnumquod-
que enim resoluitur in ea, ex quibus con-
stat, Vapor autem constat ex Aquis, &
eiusdem est naturæ cum Aqua, non ergo
resolui potest in flatus; deindè debet assi-
gnari ratio à Telesio, cur Vapores hi modò
versus Austrum, modò. Aquilonem ver-
sus perflent.

67 Contra Tassonium est quia; videtur
omniq; confundere exhalationem cum
Vapore, dicent enim exhalationes è Terra,
& Aquis euocatas esse frigidas; deinde ne-
que Vapor est frigidus, sed calidus est, &
humidus. Præterea non reddit rationem;

CUR

cur exhalationes hæ frigidæ potius in
vnam,quàm in alteram partem mouean-
tur,& persilent,ergo non benè pro Ventor-
um materia assignatur exhalatio frigi-
da,& humida.

68. Tertiò igitur probabilius alij Vē-
tum dicunt , esse Aerem agitatum, atque
commotum, itaut ipsemet Aer, vt agitatus,
atque commotus formaliter Ventus sit.

69. Ità philosophati sunt omnes An-
tiqui *Anaximenes, Spensippus, Seneca, Stoi-*
ci omnes. Ex Sanctis Patribus hanc Senten-
tiam docuerunt. *Diuus Isidorus lib. 13. D.*
Damasceus lib. 2. Fidei Orthod. c. 8. Athana-
sius q. 81. ex Veteri Testamento . Beda de na-
tura rer. c. 26. Orig. c. 11. Anastosius Sinayta
1. Exam. Theod. in Gen. q. 8. D. Augustin. lib.
de quant. An. Ex recentioribus Philosophis
docent hanc Sententiam . Pontius hic q. 3.
ubi pro se citat Cardanum. & Avesium : Ge-
spar Aragonius in Enchiridio fol. 36. Octa-
uius Durantes in suo lib. Principis Virtuosi
disc. 12. Didamus Squilla Settimentanus in
Epilogismo Philosophia tract. de Ventis. Ia-
annes Bodenus in suo tract. vniuersa natura
lib. 2. Ex parte etiam sequuntur Auerse bio-
seti. 4. de Ventis. Resta tract. 2. de Ventis c. 1.

Anaxi-
menes.
Spensip-
pus.
Seneca
Dama-
sceus.
Isidor.
Beda.
Orig.
Synaisa
D. Aug.
Ponca
Avesius
Carda-
arog.
Dura-
tes.
Seisi-
mont.
Bodeni
Auerse
Resta

70. Puto dicendum Ventum esse Ae-
rem
Aug. de Angelis.

K 3

rem

Resto

rem commotum, & agitarum.

71 Probatur primò auctoritate *Aristotelis*, qui *sect. 25. problem. 17. 36. sect. 23. problem. 11. sect. 26. problem. 2.* definit, Ventum esse *Aeris impulsum.*

72 Probatur secundò *Experientia*, quia *Aere quiescēte ex motu alarū Avis, levis Ventus formatur.* Vndè habet *Sapiēs c. 5. Avem alis verberare levem Ventum, sed planè Avis verberat Aerem, ergo Aer idem est, ac Ventus.*

73 Confirmatur altera satis familiaris experientia flabelli, qui *Aerem commouendo Ventum causat, Vndè illud Terentij in Eunuchis.*

Cape hoc flabellum, & Ventum huic sic facito.

74 At dices. Hos Ventulos esse artificiales, nec de his esse quæstionem, sed de validioribus, & principalioribus, quos natura efficit.

75 Respondet *Vitruvius lib. 1. cap. 6. à parvulo, breuissimoq; spectaculo de magnis, & immanibus Cæli, ventorumque natura rationibus scire, & iudicare licet; sicuti enim Ventulus ex levi Aeris commotione extrahitur, ita Ventus, quamvis validus, ex maiori commotione proportionaliter excutitur.*

76 Probatur tertiò Ratione; quia nulla materia potest esse aprior ad uentum, ipso Aere, qui tam facile huc, atque illuc fluuat, & commouetur, rarus est, & valde fluxibilis Aer, atque in omnem partem versatilis, ergo apertissima Ventorum materia est.

77 Dices primò. Ventus est siccus, Aer est naturaliter humidus, ergo ventorū materia non est Aer. Confirmatur quia; Si Ventus esset aer, esset continuus, Aer enim continuus est, sed patet Ventum non esse continuum, ergo Aer non est Ventus.

78 Respondeo: Aerem esse humidum naturaliter, sed tamen non humectare, nisi quando hæret corpori; at quando commouetur, & agitur, non est hæres corpori, ideò tunc non sentitur humidus, sed potius siccus: Præterea Aer fere nunquam est purus, sed semper permixtus extraneis qualitatibus, calore præsertim, & calidis exhalationibus, quæ siccæ sunt.

79 Ad Confirmationem dico: Aerem non esse Ventum quomodocunque, sed Aerem commotum, & quia non semper, & continuo commouetur Aer, ideò non continuo est Ventus.

80 Dices secundo. Si Ventus esset Aer,

Aug. de Ang.

K 4

om.

Omnes Venti simul ex omni parte flarent, quia Aer simul, & omni ex parte commouetur; at hoc est falsum, quia Venti sunt inuicem contrarij, atque adeo non possunt simul flare, ergo.

§1 Respondeo: Ventos esse contrarios, non ratione materiæ, quæ est Aer, sed ratione formæ, quæ est motus Aeris; quia ergo motus contrarij simul esse non possunt, ideo non simul ex omni parte commouetur, & agitatur Aer.

§2 Dices tertio: Cymbalis sonantibus, & tormentis bellicis ingenti strepitu, commouetur Aer, & tamen non causatur Ventus, ergo Ventus non est Aeris commotio, & agitatio.

§3 Respondeo. Verè talem commotionem Ventum esse, non quidè Magnum, & principalem, sed minus principalem, & tenuem flatum, quem etiam non solum flabello, sed etiam foliis excitamus plus, minusve validiorem iuxta Instrumentorum magnitudinem.

LECTIO QUINTA.

Efficiens Causa Ventorum.

83 **S**olutio huius difficultatis pendet à solutione prioris mox examinatae de Ventorum materia; variae sunt igitur, & diuersae Opiniones de Causa effectiua Ventorum iuxta varias Sententias de Causa eorum subiectiua, & materiali.

84 Illi ergo, qui materiam Ventorum faciunt exhalationem calidam, & siccam, consequenter docent; Causam effectiuam Ventorum esse mediam Aëris regionem, hæc enim frigidissima cum sit, si ad eam peruenerit exhalatio, nec possit ultra conscendere, expellitur à frigore sui contrario, & ideò recedit, ac deorsum fertur, sed quia leuis est, non potest ad Terras usque descendere, & iterum se recipere, vnde discesserat, ideò fertur obliquè, & per medium aeris discurrit, atque ita fiunt flatus, & Venti.

85 Sed cōtrā hāc Sententiā est quia: Si hoc modo fierent flatus, & Venti, deberet à frigore pulsa exhalatio æqualiter per totum spargi, nec deberet ad sinistram po-
Aug. de Ang. *tiua*

tius, quàm ad dexteram vergi, sicuti accidit in fumo elevato ex ignitis lignis in cubili, vbi nullus spiret Ventus, ibi enim fumus neque ad dexteram vergit, neque ad sinistram, sed æqualiter impeditus sursum ascendere à laqueari domus, spargitur per totam domum æqualiter.

86 At videmus Ventos nunc ad dexteram, nunc ad sinistram, nunc ex Austro, nunc ex Aquilone spirare, & excurrere, ergo alia est assignanda Causa ventorum effectiua.

87 Hi, qui materiam Ventorum faciunt Vapores calidos, & humidos, aut etiam frigidos, & humidos, Causam effectiuam Ventorum faciunt rarefactionem, nam rarefacti Vapores illi, ampliorem exigunt locum, & ita per aeris medium excurrunt; hæc excursio vaporis frigidi, & humidus, Ventus est.

88 Sed contra hanc Sententiam militat impugnatio mox adducta, quia talis excursio Vaporis æqualiter fit per medium Aerem, & per omnes Aeris partes quæquæ se sum, sed Venti modò ad vnâ partem Aeris, modò ad alteram, modò versus Austram, modò Aquilonem versus excurrunt; non ergo excursio ista æqualiter facta per
omnes

omnes Aeris partes Ventus est.

88 Denique hi, qui materiam Ventorum faciunt Aerem, & Ventum discutunt esse Aerem commotum, non conveniunt in assignanda Causa effectiva commotionis, & agitationis Aeris.

89 *Didamus Squilla Settimontanus* *Didamus Squilla* Causam Motus in Aere docet esse Ebullitionem quandam Aeris, sicuti enim quando feruet Aqua, impetuosè huc, & illuc mouetur; ita ob nimium calorem feruet, & ebullit Aer, atque adeò huc, & illuc mouetur, hic motus Ventus est.

90 Sed contra est quia: quando ebullit Aqua, in gyrum se mouet, ergo quando ebullit Aer in gyrum se mouebit; at Ventus non sunt Motus Aeris in gyrum, quia Ventus sunt, cum Aer ab oriente in occidentem, ab Aquilone in Austrum mouetur, ergo.

91 *Alexander Cran. 20. Buccafer. Lett.* *Alex. Buccafer.* *Buridana, & alij.* Docent, Aerem moueri, & agitari raptu Coeli. *Buridana.*

92 Sed contra est quia. Ventus non fiunt in gyrum, sed ut experientia ipsa clarè demonstrat, Ventorum motus est ab Austro in Aquilonem, ex Aquilone in Austrum.

93 Motus ergo causatus à raptu Caeli non est sufficiens ad generationem, & effectio-
Aug. de Angelis. ctio-

ctiōnem Ventorum.

*Auerfa
Reſta.
Reſs.*

94. *Auerſa, Reſta, Reſs*; Motum Aeris refundunt in Sydera, & Altra immittentia occultas qualitates, quibus Aer cōmouetur modo in ynam, modo in alteram partem; ideōq; modo Aquilonares, modo Australes ſunt Venti.

95 Sed contra videtur eſſe quia. Agitationem, & commotionem Aeris in occultas qualitates refundere, nihil eſt aliud, quā ingenuū, & ſincerē fateri, nobis eſſe omnino occultam, & abſconditam Cauſam effectiuam Ventorum.

*Gaspar
Arago-
nius.*

96 *Gaspar Aragonius in ſuo Enchir. cap. de Ventis*; omnium probabiliffimē Philoſophatus, talis agitationis, & commotionis Cauſam ponit in fuga calidi à frigore, & frigidi à calido; hoc modo. Die, & exiſtente Sole ſuprà Terram nimium caleſcit Aer, occidente Sole, & nocte, introducitur in Aerem frigus, à quo quia fugit calor, tanquam à ſuo contrario, commouet, & agit aerem: rursus Oriente Sole, inuenitur Aer nimium frigeſactus, ſed iam incipit à Sole caleſceri; fugit frigus à calore, tanquam à ſuo contrario, & fit commotio, & agitatio Aeris, quæ eſt Ventus.

97 Hinc eſt, quòd æſtate rari ſunt Vē-

De Impressionibus Aeris. 157

ti, & pauci, quia nocturnum parum in frigidatur Aer; Similiter, & hyeme pauci, & rari sunt Venti, quia parum calefit Aer.

98. Vere, & Autumno, sed Vere praesertim, maximi, & frequenter excitantur Venti, quia nimium in frigidato aere tempore hyemis, adueniente Veris tempore, & calore, fugit frigus, fit maxima Aeris commotio, & maximi excitantur Venti. Sic pariter valde calefacto aere per ætatem, adueniente Autumnus frigore, fugit calor, maxima causatur Aeris agitatio, & maximi consequenter fiunt Venti, sed minus, quam Vere, quia calor minus resistit, quam resistat frigus;

99. Hinc redditur ratio, cur potius ad Austrum, quam ad Aquilonem fiat aliquando Ventus; quia nimirum si Aer sit frigidus, & incipiat calefieri ex parte Australi, fugit frigus in oppositam partem, quæ est Aquilo, & consequenter fit Ventus Aquilonaris; quod si calefieri incipiat ex parte Aquilonari, fugit frigus in oppositam partem Australem, & consequenter fit Australis Ventus.

100. Hinc etiam redditur ratio, cur ætate in locis maritimis, praesertim hic Neapoli, & in amœnissima Plaga Paasilippi, *Neap.*
Ang. de Angelis. Mar-

Macedonũ Colleg.

Margellinæ, Montis Echiæ, & in Platea hac S. Lucie ad mare, vbi situ eminentiori veluti p̄sudet *MACEDONIVM COLLEGIVM* vtrinq; positus nobilium Palatij, & Mari; suauissimi, ac placidissimi persentent Venti Manè, & Vespere; manè quidem, quia tota nocte, quæ æstato quoq; calidissima esse solet, parum è marina Aqua infrigidatus Aer, Oriente Sole incipit calefieri, & fugit frigus, sed quia parũ est, quia tenuè est, parua fit ætis commotio, tenuis agitatio, placidus, suavis est Ventus. Similiter Vespere à marina Aqua infrigidatur, parum aer, quia ex aqua eo tempore calidissima, parum frigus exurgit, fugit ergo leuiter calor, placidus, tenuis, & suavis Ventus generatur. Et quod sæpius obseruavi, aditus ipse, & Porticus Palatij Io. Baptiste Amendolæ, Regij Cõsiliarij, Regiæ Camere Præsidis ea parte, quæ Mare prospectat, rarũ, quàm placidè flatibus frigidissimis sũmo ipso Diei feruore refrigeretur, & deferuescat; hinc ad negotia expedienda, quæ plura, quæ maxima tãto Ministro deferuntur, aduentantes Causarũ Actores, & Patroni ex Vrbe tota, ipso in aditu futura, quàm sperant ab Amendola, plenissimæ iustitiæ, placidissimæ humanitatis auram præsentunt.

LE-

ELECTIO SEXTA.

Ventorum Numerus, & Qualitates.

101 **Q**Uatuor Vniuersum hoc vnum
sit, in quatuor tamen partes di-
uiditur; Hæ partes dicuntur communi Vo-
cabulo Regionibus, seu Mundi Cardines; vn-
de Sol oritur, oriens nuncupatur, seu ortus;
quo demergitur, Occidens, seu Occidens;
qua decurrit, seu eius; *ut ita dicam*, latera;
Meridies sunt, & Septentrio.

102 His quatuor Mundi Regionibus; seu
Cardinibus, quatuor Principes Ventiaffi-
gnantur, qui propterea dicuntur, Cardina-
les: Eorum nomina, & Regionibus, è quibus
perflant, & spirant, accipe ex *Ouidio de Trist. Ouid.*
lib. 1. Elegia 2.

*Nam modo purpureo vires capit Euris ab ortu
Nunc Zephyrus sero; Vespere missus adest,
Nunc gelidus sicca Boreas bacchatur ab Arctis;
Nunc Notus aduersa praelia fronte gerit.*

103 Primus hos quatuor Ventos obser-
uasse fertur Æolus à *Plinio lib. 2. c. 47.* Græca *Aeolus*
sunt hæc Vocabula, & Ventorum nomina. *Plin.*

104 Latinis ab Septentrione flans, dicitur
Aquila; ab Oriente Subsolanus; à Me-
Arg. de Angelis. *ridie*

ridie Auster; ab Occidente Fauonius.

105 Quatuor hi Cardinales Venti in alios, & alios minores, & minus principales subdividuntur, tam ab Antiquis, quam à Recentioribus Philosophis, & Geographis, qui Ventorum naturam diligentius, & ad usum nauticum exquisitius pertractantes, nauigantibus Mare Internum, seu Mediterraneum sexdecim Ventos assignant;

Arist.

*Arago-
nius.*

En nomina, Oriens, Occidens, Septentrio, Auster, Circius, Subcircius, Vulturinus, Aquilo, Boreas, Corus, Africus, Auiter africanus, Eurus, Eurus auster, Subsolanus, Fauonius.

107 Nauigantibus verò Oceanum, seu externum Mare Germanis, & Hollandis eorum lingua triginta duos Ventos assignant, qui proprie Venti non sunt, sed potius Quartæ Ventorum.

108 Quoad Ventorum qualitates, & affectiones spectat. Si Sermo sit de qualitatibus, & affectionibus, que locum teneant veluti Proprietatum, variæ debent assignari iuxta varias Sententias de Ventorum natura, & Essentia; nam hi, qui Ventos dicunt calidas exhalationes, & siccas, debent Ventis omnibus loco proprietatû assignare Calorem, & Siccitatem. Qui Ventos dicunt

sunt esse Vapores frigidus, & humidus, frigus, & humiditatem. Qui probabilius ponunt Ventum esse Aerem, assignent necesse est, Calorem, & humiditatem, quæ sunt Aeris Proprietates.

109 ~~Ad~~ *Ad* ~~sermo~~ fit de qualitatibus Ventorum, ipsis ceteroqui peregrinis, & extraneis; conueniunt omnes

110 Primò; quòd Venti secùdum varias regiones, per quas transeunt, varias accipiunt qualitates; Hinc Venti Septentrionales, quia per loca niuosa, & frigidissima transeunt, frigidissimi sunt, & sicci. Qui per mare, & loca humentia, & calida transeunt, sunt quoq; calidi, & sicci. Hinc fit, ut Venti pro qualitatum excessu, quibus imbutuntur, mediocritate, vel temperie, alij sint Salubres Corporibus, alij sint noxij; alij hoc, alij diuersum morbi genus inuehunt.

111 Oppidani Mitilene in Insula Lesbò flante Austro ægrotant, flante Coro, tussunt, flante Aquilone, Saluti restituuntur. Occidens Ventus in Apulia auditum grauat, ventrem dissoluit, herbas dissipat, vbi in alijs regionibus saluberrimus est. Vniuersaliter Salubres Venti sunt, Septentrio, & Fauonius, noxius semper est Austus.

L

112 Se-

162 *Lectiones Meteorologicae*

112 Secundò conueniunt communiter omnes in assignandis quibusdam priuatis Ventorum affectionibus, nam Auster in Lusitania, & hic Neapoli nubes cogit, & pluuus est; Idem in Africa nubes dissipat, & Serenitatem inducit. Septentrio in Hellesponto, & apud Cyrenem pluiam creat; hic Serenus est; Fauonius placidè spirat maximè Vere, & Autumno, cum aduesperascit. Cori violenta vis est, & grandinem importat. Subsolanus Tonitrua ætate importat, in Portu Neapolitano tempestates excitat. Aetesiæ calorem temperant.

113 Tertio conueniunt omnes communiter in eo, quòd admittunt Ventos aliquos esse Prouinciales, idest, quibusdam in Prouincijs, & non vltra excurrere, nam Atabulus, vt ait *Seneca lib. 5. nat. q. c. 17.* Apuliam infestat, similiter & Ventus dictus Calaber, teste *Gaspere Aragonio. ubi supra fol. 70.* Calabriam infestat: Pamphiam Catægis, Galliam Circius, vt referunt *Conimb. tract. 6. c. 6.*

Seneca.

*Arago
nisi.*

*Co.
nimb.*

114 Quarto conueniunt in eo, quòd aliqui Venti sint Anniuersarij; quia quolibet anno itatis diebus perflant, & excurrunt; ideòque dicuntur Aethesij, nam Etos ἔτος Græcis, Annus est. vndè è ἔθαια; idest

De Impressionibus Aetivis. 163

ideft, anniuersarius; seu annuus. In nostri hoc **MACEDONII COLLEGII** situ ab hora diei tertia vsq; ad primā circa noctis horā Aetivos placidissimè flantes estate calidissima pbat, & singulari hoc priuilegio præ alijs longè à Mari habitantibus quoniam vos ipsi fruimini, quotquot hic adestis Auditores optimi.

Macedonsum Colleg.

115 Denique Venti alij dicuntur Apogæi, & Tropæi; & hi frequenter excurrunt in nostro hoc Mari Neapolitano æstate; sunt autem 3, vñm Aura, seu leuis flatus sursum in Mariè terris eleuatur, & iterum ad Terras descendit è Mari: & sanè quando Aura ità ascendit, dicitur Apogæus, seu Altanus; quando regreditur ad Terras, & conuertitur quodammodo, dicitur Tropæus, vel Tropæa, à Tropos Græca voce, quæ Latinis est, Conuersio; & sæpè Tropæa mare commouet, pluuias importat, sed citò transit, momento dissipatur.

Apogæi Tropæi Venti.

Aug. de Ang.

L 2

IE.

LECTIO SEPTIMA.

Ecnephias, Typhon, & Præster.

116 **N**omina hæc sunt Ventorum, qui quoniam repente, & citò enascuntur, repentini quoque dicuntur. Sed sanè tanto (æpè cum impetu, & violètia, vt Mari tempestates, Turribus ruinas, nauibus submerfionem, Satis ariditatem, Hominihus perniciem importent. In Scripturis sanctis hi Venti dicuntur, spiritus procellarum, *Ignis, grando, nix, spiritus procellarum.* Ps, 148. & alibi, *posuit procellam eius in auram.* Dicitur Procella, vt *Isidorus* notat. quia procellit; idest, percutit, & euellit. Accidunt hi Venti quolibet Anni tēpore, sed præcipuè Vere, & Autumno. Procellarum species tres sunt, Ecnephias, seu Fulmen; Typhon, seu Turbo; Præster, seu Incensio.

117 Ecnephias, seu *εκνεφίας* Græcis, idest, ruptio; exhalatio quædam copiosa, & crassa est, tota simul è ruptis nubibus excussa, & magna vi deorsum impulsæ; & quia talis exhalatio nimium crassa est, non coruscet,

scat, seu fulget; quia non agitur, nec intrà nubem reuoluitur, non murmurat, aut totiat. Audi Senecam lib. 5. nat. quest. c. 12. *Senec.*

Cum magna inaequalitas, & dissimilitudo Corporum, quæ Vapor terrenus emittit, in sublime eat, & alia ex his Corporibus sicca sint, alia humida; ex tanta discordia Corporum inter se pugnantium, cum in unum conglobata sūt, verisimile est, quasdam cauas effici tubas, & interualla inter illas relinqui fistulosa, & in modum tibiæ angusta; his interuallis tenuis includitur spiritus, qui maius desiderat spatium, cumque euerberatus cursu parum libero incaluit, & ob hoc amplior fit, scindit cingentia, et erumpit in Ventum, qui ferè procellosus est, quia supernè demittitur, & in nos cadit vehemens, & acer, quia non fusus, nec per apertum venit, sed laborat, & iter sibi vi, ac pugna parat.

118 Aliquando Ecnephiam comitantur Coruscationes, & Tonitrua; quia nimirum aliqua pars subtilior crassæ exhalationis incenditur, & aliqua pars in nube ipsa tonat, & obmurmurat.

118 Hinc collige, Ecnephiam habere similitudinem quandam cum fulmine; & valdè differre à cæteris Ventis, quia hi exhalationes non sunt, sed aer communis, *Pro-
cella.*

Aug. de Ang.

L 3

Ec-

Ecnephas exhalatio est. Alij Venti à Terra sunt, Ecnephas è nubibus est.

119 Procellarum secunda species est Typhon, latinè Turbo; à *Plinio* dicitur vibratus Ventus, ab alijs Vortex, ab *Aristotele*, Ventus indigestus, id est, turbidus; hic non perfectè separatur à nube, sed secum trahit nubis partem; Turbo non restà descendit, sed in gyrum voluitur; secum sursum effert saxa, & alia ingentia corpora, inde fit pluvia lapidum, quos Turbo in sublimè euexerat.

Plin. 120 *Plinius* aduersus Turbinem remedium ponit, acetum effundere, quia vis aceti frigidissima, & subtilissima, ardorem turbinis extinguit; crassiciem minuit, ac diducit. Nautæ bombardarum explosione venientem Turbinem dispergunt.

Lusitan. 121 Lusitani Nautæ cum nubem descendentem aspiciunt, rati descendere Turbinem, vela contrahunt, vt ità se à periculo subtrahant imminentis submerstonis.

Neapolitani. 122 Neapolitani Nautæ cum Turbinem appropinquasse iam naui aspexerint, gladio intercidunt, atque ità Turbo in pluias dissoluitur.

123 Tertia Procellarum species Præster, seu *νεφέρα εστ*, Procella est non diuersa

à tur-

De Impressionibus Aereis. 167

à turbine, & Ecnephia, sed differt forma; tùm quia ad modum Fulminis incenditur, & inflammatur, tùm quia cùm descendit, sæpè columnæ figuram refert. Differt loco, quia propè Terram incenditur, & non in sublimi; Denique differt modo, quo gignitur, quia non rumpitur Nubes, cùm Præstera generatur.

Angide Ang.

L 4

DL

DISPUTATIO III.

De Impressionibus Aqueis.

Aqueæ Impressiones sunt, quæ circa Aquam contingunt, uti sunt Pluvia, Imber, Nubes, Nebula, Pruina, Ros, Mel, Manna, Saccharum, Nix, Grando, Granudula, Glacies. Meteorologicorum Scriptorum Vsus obtinuit, ut etiam de Fontibus, Fluminibus, & Mari tractaretur hic, quamvis hæc Meteorologica Impressiones propriè, & in rigore non sint, quia nõ sunt Mixta imperfecta, aut Elementorum Accidentia, sed potiùs ipsamet Aqua Elementum.

LECTIO PRIMA.

Quid sit Pluvia, explicatur, eius species assignantur.

Pluvia dicta est à pluralitate decidentium guttarum, quando

De Impressionibus Aqueis. 169

enim Aqua è nubibus guttatim cadit , & stillatur quodammodo, Pluvia est ; seù vt *Isidoro* placet, dictum est pluere, quasi fluere, sic enim, vt *Aristoteles* docet, quodammodo Fluius Vaporum sursum , & Aquarum deorsum.

2 Materia proxima Pluuiæ Nubes est; Remota Vapores, adhuc magis Remota est Aqua ; præsertim verò Aqua Maris, nã Sol, vel etiam alia Sydera attollunt, & efferrunt sursum vapores ex Aquis ; Vapores à Sole elati condensantur , & fiunt Nubes, Nubes enim nihil aliud sunt, quàm vapores addensati, & dicuntur Nubes, quia sæpè Solem tegunt, & obnubunt.

3 Rursum Nubes, & addensati Vapores resoluntur in Aquas , ideòque bene *Aristoteles* transmutationes istas mutuas Aquarum in Vapores , & Vaporum in Aquas, appellat Fluium *lib. 1. Meteor. sum. 3. cap. 1. oportet, inquit, intelligere hunc veluti Fluium fluere perenniter sursum , & deorsum, communem Aeris, & Aqua.*

4 Dixi, præcipuè Aqua Maris , tùm quia Aqua maris excedit magnitudine, & quantitate cæteras Aquas omnes Fõtium, Fluminum, & Lacuum; tùm quia magis est subiecta Soli attrahenti, & sursum eleuan-

Aug. de Ang;

si

Amos. ti vapores ex Aqua; Hinc illud *Amos Propheta cap. 5. Qui vocat Aquas maris, & effundit eas super faciem Terra.*

Sæff. 5 Notat *Suessanus*, plerunque æstivo Tempore pluet sine nubibus, & Aerem vaporosum immediatè in Pluuiam conuerti, sicut enim Ros, qui minutissima quædam Pluuia est, non fit ex nubibus, sed immediatè ex Vaporibus, ita Pluuia ipsa potest immediatè ex Vaporibus fluere, & oriri.

6 Confirmatur quia, Nubes sæpè addensata ob nimium frigus, concresecunt in Nivem, Nix dum decidit, liquefcit, & fit Pluuia; vnde fit, vt quod in Montibus est Nix, in Campesribus fit Pluuia, ergo etiam potest Pluuia immediatè oriri ex Vaporibus, sicuti immediatè oritur ex Nive.

Arist. 7 Dices primò. Non datur transitus ab extremo ad extremum sine medio, sed non transeundo per medium, ex *Arist. 5. Phys. l. 22.* sed inter maximam raritatem Vaporum, & maximam Aquarum densitatem datur mediocris densitas Nubium, ergo non possunt Vapores, resolui in Aquam, nisi prius resoluantur, & conuertantur in Nubes. Confirmatur, quia nõ potest Aqua conuerti in Aerem, nisi prius vertatur in Nubem, quæ est quidam mediam Vaporem

inter, & Aquam.

8 Respondeo. illud Axioma esse intelligendum de motu locali, ut explicavi *Disp. 5. Phys. Lect. 6.* non enim potest quis transire ab A. ad C. nisi prius transeat per B. Præterea Axioma illud fallit in transmutatione Elementorum, potest enim Elementum dissymbolum immediate in aliud transferri, & transmutari, non transeundo per medium, idest, per Symbolum, ideo etiam Axioma illud patitur exceptionem in transitu Vaporis in Aquam.

9 Ad Confirmationem similiter dico; posse Aquam immediate transire in Aerem, licet regulariter, & ut plurimum transeat prius in Vaporem.

10 Dices secundo: ex *Vincen. in Specul. Natur. lib. 4. cap. 46.* Vi Ventorum effertur sursum Aqua, & eadem relabitur in guttas, imò sæpè Venti sursum efferunt etiam Pisces, & exinde formatur pluvia Piscium, ergo Pluvia non fit ex Vaporibus, & Nubibus.

Vinc.

11 Respondeo. id esse verum aliquando; & cum perfiant Venti procellosi: At falsum est omnino de Ventis ordinarijs, unde Pluvia Piscium, ut quid insolitum, & extraordinarium narratur.

Aug de Ang.

12 EA.

12 Est ergo Pluuia, Aqua ipsa ex Nubi-
bus, vel ex Vaporibus guttatim decidens,
seu Aqua ipsa in Stillas, seu guttas reso-
luta. Et quidem quando minutissimæ
sunt guttæ, & tempore siue nocturno,
siue matutino decidunt, Ros est; quan-
do grandiores guttæ sunt, dicuntur sim-
pliciter Guttæ, seu Stillæ, græcè, *Pse-
cades*: quando adhuc grandiores sunt, &
in magna copia, Pluuia est.

13 Iterum si repentina, & præceps Pluuia
sit, Nimbus est; græcè dicitur, *Labroteta*;
si tenuis pluuia sit, & sensim decidens, Stil-
licidium est; si medio modo se habeat, &
neque omninò sensim, neque præcipitanter
omninò decidat pluuia, Imber est.

14 Quæres; quænam sit causa efficiens
Pluuiæ, seu quænam causa sit, quæ nubem
resoluit in Aquam guttatim decidentem,
& stillantem?

15 Respondet ex Antiquis *Anaximenes*
apud Plutarchum, Pluuiam fieri quadam
Nubium compressione, sicuti compressa
Spongia Aquas emittit.

16 Sed contra est, quia adhuc assignan-
da est Causa talis compressionis; haud
enim probabiliter Causam talis Compres-
sionis assignabis Ventos; nam sæpè Pluuia
est, & Venti non sunt. Re-

De Impressionibus Aquæ. 173

17 Respondet Anglicus ex Beda lib. de *Angli-*
Propriet. Elem. & Vincentius; Specul. natu- *cus.*
ral. lib. 4. Calore resolui nubes, & solui in *Beda.*
Aquas. *Vincen-*
cus.

18 Sed contrà est quia; vt fiat Aqua cogi
potius debet, & comprimi Nubes, quàm
resolui, & solui. Ratio est quia, Nubes la-
tior, & laxior est Aqua, vt ergo exprimatur
Aqua, non resolui, seù solui, seù stringi, &
comprimi debet nubes. Admitto, quòd
quando ex Niue fit Aqua, tunc debet Nix,
quæ arctior est Aqua, calore solui, seù re-
solui, vt fiat Pluuia; at quando Pluuia fit
ex nube, non debet nubes resolui, sed po-
tius comprimi.

19 Respondeo igitur cum *Aristotele loco. Arist.*
cit. Pluuiam immediatè fieri à frigiditate,
quia cum Vapor sursum eleuatus calorem
amiserit, restituitur naturali frigiditati, &
consequenter fit Aqua, quæ cum in media
Aeris regione consistere nequeat ob natu-
ralem sui grauitatem, deorsum fertur; &
hæc est Pluuia.

Aug. de Angelis.

LE-

LECTIO SECUNDA.

Pluvia Qualitates, Et Prasagia.

Hypocratos. 20 **Q**UOD ad primū *Hypocrates Opusc. de aquis.* Pluuiāles Aquas appellat dulcissimas, splendidissimas, leuissimas, tenuissimas, & alias plures qualitates, seu etiam encomia pluuiāliū Aquarū enumerat.

Carda. 21 Testatur *Cardanus de Variet. lib. 6. c. 22.* Aquas pluuiāles adeò fecundas esse, ut quocunq; loco ceciderint, plenæ Animæ videantur; in mari enim, & lacubus generationem piscium augent, eosq; pinguefaciunt; In Stagnis, & Fontibus novos Pisces procreant; in Terra iam natas Plantas alunt, & nouas progignunt, ideò autem pluuiāles Aquæ natas iam plantas alunt, quia, ut notat *Plutarchus q. 2. natural.* Aquæ pluuiāles Terram diuellendo, meatus aperiant, per quos Aqua ad radices facilius peruenit, absq; eò quod radices denudent, contrā quod faciunt Aquæ irriguæ, quæ radices denudando, in causa sunt, ut exsiccantur ardore Solis. Addit *Plutarchus loco cit. cælestes* Aquas aereas esse, & lenes, spiritusq;

Plutarcbus.

Plutarcbus.

rituq; admixtas, proindè celerius digeri, & in Plantarum alimenta transire; fontanas verò tardius mutari, & plantis nutriendis se accommodare; dulciores esse, & mitiores, vbi statim à Ventis emissæ fuerint, ideòq; Pecus eas libentius bibunt.

22 Pluuiialis Aqua vtilior est Seminibus, cum inter Tonitrua, & Fulgura decidit, ideòque *Astrapa*, & fulguralis Aqua appellatur; Ratio est, quia tunc Aqua spiritum includit maiorem ob conturbationem, & commixtionem Aeris, spiritus autem humorem sursum facilius effert, idest, ad ramos Plantæ. Est etiam calidior, quia fulmina eam excoquunt, & calor humorem concoquens, eum reddit frugibus vtiliorè, & ob hanc etiam causam Aqua cum fulminibus lapsa prodest Tuberibus.

23 Vtilior est, quando cadit sine impetu, & violentia; quia quando sine impetu, & violentia cadit, calidior est; ita notat *Alber-*
bertus lib. 2. tract. 1. c. 21. Aqua præcipitan-
ter, & impetuose descendens multum ha-
bet expulsæ frigiditatis ab Aere, frigiditas
autem est qualitas mortificatiua, & male-
feriata, ideòq; Astronomi tales Aquas vo-
lunt causari à Saturno, sydere mortifica-
tiu, & maleferiatio: létè descendès Aqua,
Aug. de Angelis. altius

Alber-
tus.

Astrono-
mi.

altius penetrat, & assimilatur Rori, qui est
vtilissimus.

24. Guttæ magnæ si solæ cadant
sinè Grandine, vtiles sunt, irà notat

Albert. *Albertus c. 29.* quia calidæ sunt, ideòq; opti-
mè infundunt Terram, & non nisi per acci-
dens; ex vi scilicet percussione, tenellos
fructus cadunt. Hæc etiam ratio est, cur
Aquæ irriguæ, si manserint in Sole, sæcun-
diores sint. Quòd si magnæ guttæ cadant
simul cum grandine, valdè nocent, quia
sunt coniunctæ cum frigiditate qualitate
morticativa, & maleferiata.

Plin. 25. *Plinius lib. 17. c. 2.* Nocturnas pluvias
præfert Diurnis, quia noctu fruuntur ma-
gis Aquis lata non exsiccatæ ea Sole, Plan-
tis esse magis vtilis pluvias Aquilonares,
quàm Australes, quia illæ dulces sunt, hæ
autem amaræ, docet *Theophrastus*. Hieme
Plantis vtilis esse Aquas docet *Plin. loc. cit.*
& rationem reddit, quia Plâtis factu exina-
nitis, foliorum amissione lâgvidis, naturale
est auidè esurire, at earum cibus, Aqua est.

26. Pluvia incongrua, & inopportuna,
plurimum obest, noxias herbas multipli-
cat, semina cõrrumpit, & fructus: seminum,
& fructuum maturitatem retardat, germi-
na cõrrumpit, animalia noxiis inficit morbis.

Quoad

27 Quoad secundum de Pluviarum Præ-
sagijs, seu Signis, Præfagia, & signa immi-
nentium Aquarum habentur, vel ex Astris,
vel ex Animalibus, vel ex Plantis, vel de-
niq; ex varijs Hominum affectionibus.

28 Primò quidem signum Pluuiæ habe-
tur ex Astris; præcipuè verò à Sole, nam si
Sol oriens nigrescat, si aquosæ concurrant
nubes; si antè illius ortum conspiciantur ra-
dij solares, signum est commune Aquæ, &
Venti. Similiter cum Sol puniceus, & pur-
purascens occumbit, in triduum pluuias
prænuntiat; Deniq; insuetus Solis calor, vi-
cinam Pluuiam designat.

29 Secundò. Ex Luna etiam habentur fu-
turæ pluuiæ Indicia, nã cū Luna debilita-
to lumine apparet rubra, Ventos, si ob-
scura, & Atra, Pluuias; si pura, serenitatem
demonstrat. Et quia octavo quoquo die fit
nova Lunatio, cōmunis observatio est, fu-
turam esse serenitatem, vel pluuiã per octo
consequentes dies, si pluuiã, vel serenitas
contigerit in primo lunationis pūcto: Imò
si primæ lunationis quarta, & quinta dies
serena fuerit, vel pluuiosa, tota Luna ita de-
currit, si tamè decima nō fallat, vulgare. n.
& satis familiare dictū est; *Quarta quinta
qualis, tota Luna ferè talis, si decima nō fallit.*

Ang. de Ang.

M 30 Ter.

178 *Lectiones Meteorologicae*

30 Tertio ex Cælo ipso, quod cum obscuret euaserit, pluias promittit; si cum minutissimis, ac inter se propinquissimis stellularis plenum apparuerit, pluiam, imbrem, & hyemale tempus præsignat.

31 Quarto ex Aere, nam si nigrescat, pluiam significat; si rubro colore appareat vespertino tempore, sequentis diei serenitatem, matutino tempore pluiam significat, vnde habetur in Euangelio *Matth. 16.*

Matth. 16. *facto vespere dicitis, serenum erit, rubicundum est enim Cælum, & mane hodie tempestas erit, rutilat enim triste Cælum.*

32 Quinto ex Nubibus. Nam in primis, si nubes, vt vellera apparuerint, & velut in floccis lanarum dispersæ, imminentem pluiam ostendunt. Deinde si ex occasu ascendant nubes, pluiam important. Deniq;

Carda. *Cardanus lib. 15. Variet. ait.* Nubes humiles citò pluiam casuram nuntiant, tardè sublimes, magnam, & diurnam densæ, paucam, & breuè raræ; tenuem quoq; & diurnam; quæ admodum densæ sunt, sed altius positæ iam cadere incipiunt.

33 Sexto ex nebula. Si è mari nebula peccat Terram, etiam flante in oppositum Vento; si mare diutius hæserit. Montibus, & elatioribus locis, si videatur ascendere, pluiam indicat.

34 Sep.

De Impressionibus Aquarum. 179

34 Septimò ex Ventis; nam si circa AEquinoctium hyemale Africus spiret, imbres expectantur, ex *Arist. sect. 26 Probl. 30.* *Arist.*

35 Octauò ex Igne, nam cum fungi Lucernarum, exigui sunt, milio similes, ac splendidi; vel si continuati nõ sint, & compacti, sed diuisi, & distincti instar granorum milij, aut si per hyemem Lucerna ægrè possit accendi, expectanda Pluuia est. Fuligo è caninis cadens, fumus per camini foramina non liberè euolans; olla scintillans. Cinis in Igne concreescens; flamma Ignis solito fluxior, Aquam pluuialem esse proximam, indicant.

Nonò ex Aquis, nam Bullæ super flumina apparentes. Mare marmurans. Aquarum scaturigines solito maiores. Sal in Vasis liquefcens, Pluiiam denuntiant.

36 Decimò ex Arboribus nemorũ, nã auditio sonitus absq; sensibili Vento, insueta florum fragrantia, signa sunt, & præagia futuræ pluuie.

37 Vndecimò ex Animalibus. Hirundo quando iuxta lacũ tam propinquè volitat, vt alis aquas tangat. Grauli si serò è pabulis recesserint, si in tectibus Domorum sedcant. Ardea in medijs Arcis trittis, aut supra altam arbem volans. Grues è valli-

Aug. de Angelis.

M 2 bus,

bus, & declinibus locis abeuntes. Gallus in primis Horis noctis, aut paulò post Solis occasum cantans; muscæ cum grauius nos moribus vrgent; Feles cum Sputo faciem lauant, maximè si aures lauando excesserint. Delphinus si ad Terram natet, & crebro ex vnda maris emergat; omnes pisces extrâ Aquam Saltantes tranquillo, & sereno tempore, pluuiam denunciant.

38 Duodecimò tandem ex varijs Hominum affectionibus; Testatur *Cardanus* 15. *Variar. c.* 88. in Homine capitis grauedo, palmæ manus siccitas, sternutationes; si doleant, qui læsa ossa habent, somniare pluuiã, somniare, propinquos, aut notos mortuos, aut Pisces aqua carentes; se natate, se volare, aues capere, Aquas præsignificant, & Ventos.

LECTIO TERTIA.

Inundationes, Et Diluuiã.

39 **I**nundationum, & Diluuiorum nomine venit nimia pluuiarum, Aquarum, seu Imbrum copia, qua vel totam, vel notabilem Terræ partem, seu Provinciã operiat. Et quando, ingens Aqua-

De Impressionibus Aquæis. 181

rum copia Prouinciam operit, dicitur fieri Diluuium Prouinciale; quando totam, & Vniuersam Terram occupat, est Diluuium Vniuersale.

40 Tria fuisse Prouincialia Diluua magis famosa, & nota, memorant Historici. Primum quidem tempore Enos, quando fuit obruta, & cooperta Aquis tertia Terræ pars, vt refert *Genebrardus in Chronolog.* Secundum fuit tempore Ogygis Regis in Achaia circa Annum 1040. antè Urbem conditam. Tertium tēpote Deucalionis in Thessalia 230. Annis post illud Ogygis. Referuntur aliæ quoq; minus famosæ, & celebres Aquarum pluuiialium inundationes à *Maiolo in Colloqu.* In Turingia Anno 1432. Imbrium magnitudine 40. Villæ alluuiione submersæ sunt. In Saxonia An. 1431. Page 70. deleti sunt. Cōstantinopoli, & in Bithinia fuisse aliquando tam ingentem pluuiam, vt ad tres, aut quatuor dies Aquæ è nubibus instar fluuiorum præcipitarent, Montes in planitiem deprimerentur Aquarum vi. Refert *Euagrius lib. 2. c. 14.* In Campania, & propè Neapolim frequenter contingere Aquarum pluuiialium inūdationem, quàm vulgo, *acquaro*, appellamus, satis notum est. Et quidem recens est Memoria eius Alluui-
Aug. de Angelis. M 3 uio-

Genebrard.

Maiolo

Euagrius

uionis, quæ anno superiore contigit, quando omnes lacæ campi, paludes, Hortiq; omnes Aquis, & luto cooperti apparuerunt non sine magno seminum, olerum, ac Plantarum detrimento.

41. Sæpè accidit Inundatio ex fluminum incremento, frequenter enim vel à pluuia, vel à niuib; resolutis, vel à Ventis Impedientibus liberum exitum in mare fluminibus rara est Aquarum fluuialium accretio, vt extra Alueum exeât flumina, & omnem circâ Planiciem occupent, atq; operiant. Ità inuadunt notabiliter Rhodanus

Tyber. in Gallia, in Italia Padus, Arnus, Tyber. In Germania Danubius, Albis, & Rhœnus in.

Seberth. A Egypto Nilus. Seberthus, noſter raro intumescit, placidè sèper fluit, quia ad augendas Neapolitanæ Urbis delicias est natus, & factus. Inundationes sunt semper cum

Nilus. notabili Populorum excidio. Sola Nili inundatio dicitur Agyptum.

Nuceria Paganorū 42. Audi rem mirabilem; Nuceria Paganorum cum duo Eluij, quibus ea Ciuitas alluitur, inuadissent, consecuta est Lues obnoxiosa, qua Hominum ferè 5000. perēpti sunt, & duobus consequentibus Annis nullus omnino natus homo est, relicta ex Diluſio in Mulieribus per id tempus sterilitate.

ante Anno Domini 1600. refert Simon Lu-
nadorus eius Urbis Episcopus in quadam
Epist. qua in Calce Synodi Diocesane legitur.

43. Deniq; Inundatio etiam à Mari est,
quod cum sit altius Terra, ex infra dicen-
dis, ut in Holanda, & Zelanda, suos fines
egrediens, Terræ planitiem occupat, Ciui-
tates absorbet. Sub Valentiniano Impera-
tore à marinis Aquis Panhormum fuisse
obrutam, refert Paulus Diaconus. In Aegy-
pto Triphonis exercitum tali Aquarum
inundatione perijisse, refert Possidonius.

Paulus
Diaconus.
Possido-
nius.

44. Diluuium Vniuersale vnum contigit
tèpore Noè, ut habentus in Scripturis San-
ctis, ubi sic describitur. Gen. c. 7. factumq; est
Diluuium quadraginta diebus super Terram,
& multiplicatae sunt Aquæ, & eleuauerunt
Arca in sublime à Terra, vehementer enim
inundauerunt, & omnia repleuerunt in super-
ficie Terræ; porro Arca ferebatur super A-
quas, & aqua preualuerunt nimis super ter-
ram, operatiq; sunt omnes montes excelsi sub
caelo, quindecim cubitis fuit altior
Aqua super montes, quos opererat.

45. Huius Diluuij Causa duplex solet af-
signari; Moralis vna, altera est Physica. Et
quidem Causam Moralem fuisse Homini-
um malitiam, & peccata in iisdem Scripturis

Aug. de Angelis.

M 4 San-

Sanctis sic legimus .Gen.c.6. *Videns autem Deus, quod multa malitia Hominum esset in Terra, & cuncta cogitatio Hominis intenta esset ad malum unum tempore, ecce ego adducam Aquas Diluuij super Terram, & interficiam vniuersam Carnem.*

46 De Causa Physica huius Diluuij non eodem modo philosophantur Auctores.

*Auic.
Petrus
Alia-
vensis.
Galiel.
mus.
Paris.
Resta.
Seneca
Arist.
Dama-
scenus.*

47 *Auicenna apud Conimbricæ Astronomi nonnulli, Petrus Aliacensis, Galielmus Paris. quos refert Resta hic Seneca lib. 3. nat. quest. volūt tale Diluuiū ex Causis naturalibus, & Physicis contingere, non secus, ac contingunt Hyems, & Aestas.*

48 *Aristoteles lib. 1. Meteor. c. 14. quem sequuntur communiter omnes, & Philosophi, & Sancti Patres, vt Damascenus lib. 1. Fidei Orthodoxæ c. 3. negāt Vniuersalis Diluuij posse Causam Physicā assignari. Ratio est quia: Dei Opera sicut in perfectione, ita etiam diuturnitate excedunt aliorū Artificum opera, non ergo debuit Vniuersum hoc à Deo Sapientissimo Artifice factum, & etformatum breui tempore durare, & Diluuiō mergi, ac interire, eū multa artificum notæ longè inferioris à Deo, Aedificia præsertim ferè per æternitatem durent, & conseruentur.*

49 Conj.

De Impressionibus Aqueis. 185

49 Confirmatur quia, ut patet ex citatis Scripturæ Sacræ verbis, sic ore proprio testatus est Deus, *ego pluuium aquas Diluuij*, ergo miraculosa fuit, & extraordinaria hæc pluuiæ, & nullatenus à naturalibus Causis orta, aut originata.

50 Sunt, & aliæ pluuiæ prodigiosæ, & extraordinariæ; Accidunt, cum aquis pluuiabilibus permixtæ decidunt Ranæ, Pisciculi, Sanguis, Lac, Lapides, Ferrum. Hæ autem aliquando ad mortalium terrorem à Deo immittuntur, aliquando merè naturaliter accidunt; Et quidē quando Animalia, Ferrum, Lapides cum pluuijs cadunt, id accidit, quia fuerunt prius illa Ventorum vi, & Turbine in sublime elata, ut deindē cum pluuiæ Ventos, & Turbinem consequente, caderent: Aut denique quia vi subterranei Ignis, & in mōtium visceribus inclusi magno impetu sursum lapides eiectioni sunt; Ita de lapide Anaxagorico fatetur *Arist. 1. Meteor. 8.* & de lapidū pluuiæ, quæ in eruptione Montis Vesuuij propè Neapolim nostris oculis aspeximus. An. Dom. 1631. ut eleganter describit in suo Nūcio f. 14. *Casar. Recus-* *Recus-*

pitus, En verba, *Lapides exerti tāta Copia, ut pennis, imbrem saxeam efficerent; tāta vi, ut procul etiā naturalis oblita ponderis, saxa euolarent.*

Aug. de Angelis.

61 Nun;

51 Nunquam verum Lac, aut vetus Sanguis, naturaliter pluit, sed pluvia modò albo, modò rubro, & sanguineo colore ex reflexione radiorum Solis depicta decedit.

LECTIO QVARTA.

Nebula, seu Caligo.

Arist. **N**ebula, seu caligo excrementum nubis dicitur ab *Arist. 1. Meteor. 11.* est enim nebula, & caligo reliquie nubis, in nube enim aliqua sunt partes densæ, & crassæ, quæ faciliè resolvuntur in aquam, & aliæ sunt partes subtiles, & tenues, quæ cum non possint in aquas resolui, in fumum, seu caliginem, & nebulam cõvertuntur, idèò quæ nebula solet dici nubes aquæ sterilis. Sed

Carda. 53 Obijcit *Cardanus Lect. 46. in Hipocr. de aere.* Si nebula esset ex materia subtili, & tenui, non descenderet ad Terras, sed persisteret in sublimi, ergo potius dicendum est, quod nebula sit terrestris halitus crassus, qui prius erat permixtus cum vapore, ex quo compacta est nubes, & consecuta est pluvia.

54 Respondetur; Nebulam esse partem tenuiorem, & subtiliorem nubis, at postquàm sepa-

De Impressionibus Aqueis. 187

separata est a nube, in maiorem cogitur densitatem, & ideo descendit ad Terras, & non remanet in sublimi.

55 Respondent. alij. Nebulam esse duplicis generis, nam alia est tenuis, & rarus halitus ad nubem consequens, seu ex nube relictus, & hæc in sublimi remanet; altera est halitus crassus, & densus, & hic propè Terram sedet; solet autem ex locis aquosis eleuari, sed non longè à Terra: hinc fit, ut propè flumina sæpè nebulae appareant, & Vrbes fluminibus irrigate, maximè nebulis subiectæ sint.

56 Frequentius obseruantur nebulae in Montibus, quàm in Campetribus, quia in Montibus frequentiores sunt nubes, quàm reliquæ sunt nebulae. Vel etiam quia nebulae in montibus ob maiorem frigiditatem magis addensantur, non sic in Campetribus, ubi ob Calorem radiorum Solis in Terra reflectentium, facile dissipantur reliquæ nubium, antequàm densitate durescant.

57 Agricola: obseruant, noxiam esse frequentiozem caliginem tẽpore Veris, quia sua caliditate exsiccet humorem fructuum, qui tunc incipiunt; exsiccato humore, atq; adusto, stirpes steriles sunt, peresit fructus.

58 Nebula Serenitatis indicium est. Ratio
Ang. de Angelis. tio

rio est, quia quicquid erat aqueum in nubibus, iam est in pluias resolutum: Reliquae partes, quia rarae & tenues, facile resoluntur à Sole, & sic breui Serenitas apparebit.

59. Aliqui volunt, nebulam ascendentem significare pluuiam, quia tunc fit nubes, nec separatum est, quod in vapore est crassius; at cum descendit, Serenitatem indicat, quia tunc facta iam est separatio.

Alex. 60. Sed bene aduertit *Alexander*; Caligo, quae verè caligo est, semper serenum nuntiatur, etiam si attollatur, & ascendat, quia quando ascendit, eleuatur à Sole, & ab eodem facile dissipatur. Ac si fermo sit de nebula, & caligine, quae ex fluminibus eleuatur, & lacubus, valde probabile est, à tali nebula, & caligine, quae impropriè nebula, & caligo est, praedici pluuiam, maxime quando supra syluas, aut supra montium cacumina conspiciuntur.

61. Obiecta, quae per nebulam, tanquam per medium aspiciuntur, remotiora apparent, quam verè sint; Ratio est, quia cum admodum rara, & sicca nebula sit, non refrangit species; quae solum ab humore, & opacitate refranguntur, & ideo lucem, & species debiliores reddit, hinc videtur obiectum remotius, imò & minoris molis, quam verè.

De Impressionibus Aquæis. 189

verè sit: Ità contingit, cum per aerem nebulosum conspiciuntur Sydera, quæ quia remotissima, longè minora videntur, quàm per aerem clarum, & lucidum.

62 Aenigma est de nebula: eam conspici è longinquo, nò propè: Sequentem fugere, sequi fugientem. Ratio est, quia lux hæbetur ex caligine, & ex utriusque mixtione fit quædam umbræ apparentia; hæc autem apparentia completur ex distantia, ideò in propinquo non videtur nebula, sed è longinquo perfectè conspicitur.

LECTIO QUINTA.

Ros, Pruina.

63 **R**os à rodendo dicitur, quia ros vim quandam habet rodendi, potus enim Ros potantes reddit graciliores; & mulieres pingues, si vestimētis rorem excipiant, macrescunt, & graciliores fiunt: hinc Cicada, quia rore vivunt, valde graciles sunt, & macra, ideòque *Theocritus Theocritus in Thyrside de macra vetula cecinit.*

Rore nò vivit more Cicada?

64 Est ergò Ros parva pluvia, sed frigore nocturna concreta, & consipata propè.

Ang. de Ang.

Ter-

§ 60. *Lectiones Meteorologicæ*

Terram, seu mauiſ dicere; Ros est vapor parum abſens à Terra frigore nocturno concretus minutatim deſcēdens. Ità rorē, roriſq; formationem explicat. *Ariſt. 1. Met. cap. 11. cum vaporum modico igne afficitur, ut non aſcendat ad mediam regionem, ſed propè Terram conſiſtat in imo, accedente noctis frigore, expulſoque ignicula ſuſtentante, deorſum relabitur.*

65. Ex quibus verbis patet; ad rorem duo præcipue concurrere, moderatum ignem, ſeu calorem, & moderatum noctis frigus; facit moderatus calor, ut vapor non aſcendat ad ſupremam aeris regionem; moderatum noctis frigus, facit, ut concreſcat vapor moderate; Si enim exiſtente calore, moderato frigus noctis eſſet nimium, & immoderatum; non fieret Ros, ſed pruina, quæ propterea dicitur Ros congelatus, ſeu gelidus; patet ergo, quod Ros, & pruina idem ſunt, ſed differunt ipſo magis, & minus, ſeu differunt ſecundum quod maiori, vel minori frigore concreſcit, & condenſatur tenuis vapor moderate calidus.

66. Ex deſcripta Roris formatione colligitur primo; non niſi ſerena nocte Rorem fieri, nam ſi pluuius, aut nubiſoſus aer eſſet, facile vapor tenuis diſſiparetur; ſimili-

ter si venti dominantur, dispergitur vapor tenuis; & Ros non formatur. Hinc est ut Ros dicatur, & verè sit serenitatis signum.

67 Colligitur secundò: in quo sensu verù fit Lunam esse causam Roris, iuxtà quod *Virgilius* 3. *Georg.* Lunam appellat Roscidam, & à *D. Ambrosio* 4. *Exam.* c. 7. ipsa Luna larga Roris asseritur; imò & observatù est, in Plenilunio maiorem fieri Roris copiam: id enim verificatur, non quia Luna speciali aliquo influxu ad Rosè conficiendum concurrat, sed quia Ros decidit nocte, at nocti præsidet Luna, sicut Diei præest Sol. In Plenilunio maior est Roris copia, quia eo tempore, ut potè. tepidiore, frigus est moderatum.

*Virg.
D. Ambros.*

68 Ideò autem nocte potius, quàm Die Ros decidit, quia nocte dominatur frigus. Die calor Solis: & quia frigus debet esse moderatum, ideò non quolibet Anni tempore, sed Autumno tantum, & Vere, decidit Ros, quia ijs temporibus frigus moderatum, & moderatus calor est.

69 Colligitur tertio; cur oriente Sole statim dissipetur Ros, causã esse, quia nimius Solis calor, sicuti frigus Noctis expellit, ita concretionem illam dissolvit, ideòque tanq. quã quid omninò mirabile recipitur, quod

Aug. de Angelis.

de

de quadam Herba, quæ in Anglia nascitur, Historici referunt; nimirum, eam seruare Rorem, & firmiter ad Meridiem vsque custodire, appellatur Herba illa, Ros Solis.

Ros
Solis.

70 Et quia Ros parua quædam pluuia est, ideò sapientissima Dei, & Naturæ Pro- uidentia factum est, vt ijs in locis, in qui- bus rarò pluit, frequentius, & copiosius ro- ret, sic in Palæstina, vbi raræ sunt pluuia, adeò abundat Ros, vt in eum fertilitas, & vbertas terræ potissimum referatur; ita ha- bemus ex Scripturis Sanctis, vbi Sancti il- li, Patriarchæ introducuntur in filiorum Benedictionibus precari abundantiam Ro- ris, *Det tibi Deus de Rore Cali, & de pingue-*

Gen. c.
27.

Plin.

dine Terra, Gen. c. 27. In Africa ferè nunquã pluit, sed ibi noctes Roscidas esse, refert *Plinius lib. 2. c. 26.* In Arabia circa Urbem Adea vix septennio pluit, nulla est aqua Fluminum, & tamen Sata omnia mirè vi- rescunt, quia ibi Ros est copiosissimus,

Andr.

Corsal.

scribitur ab *Andrea Corsalio.*

71 Non ita tamen utilis est quibusdam regionibus Ros, vt alijs non sit noxius, & perniciosus, nam refert *Albert. c. 14.* à Ro- re aliquando Herbas siccari, & si post co- piosum Rorem Sol fuerit feruentior, plan- tas ad marcorem adducit, exhausto spiri- tu, quæ

tu, quæ

De Impressionibus Aquæis. 193

tu, quo fouebantur, nisi pluuia succedat, Messes corrumpit, si pluribus Diebus cadat, imò & pannus linus lotus, teste *Suessano de Snessa- Signis Seren. c. 5. cum noctu capitur à Rore, nus. redditur lacerabilis, q̄a Ros illū putrefacit.*

72 Animalibus quibusdam nocet, prodest alijs. Prodest in primis Cicadis, quæ Rore viuunt, ex *Arist. 4. de Hist. Anim. c. 7. Arist. & lib. 5. c. 30. Ex Virg.*

Dumq; thijmò pascetur apes, idū roræ Cicada.

73 Prodest Coruorum pullis, qui albicantes à parentibus alieni existimati ob coloris contrarietatem deseruntur, sed ij Rore pascuntur, ita disponente Diuina Prouidentia, iuxta illud *Psal. 146. Qui dat escam pullis Coruorum inuocantibus eum.*

74 Prodest Conchilijs, in quibus ex Rore Margaritæ concrescunt, & Vniones; ita docet *lib. 9. c. 34. Plinius, cui tamen contradicit Cardanus 7. subtilit. Tales Conchilia, inquit, in imo mari morantur, unde fabulosum est, Margaritas ex Rore fieri.* *Plin: Carda:*

75 Nocet Serpētibus, nā quādiū Roridae sunt Herbę, Serpentes hærent inertes, & veneno non lædunt. Nocet Ouibus, quæ dum auidę depascunt Herbas Rore plenas, fluxu ventris moriuntur. Nocet Hominibus, quos lepra inficit, *Audi Plutarchum lib. 9. Plutan- Aug. de Ang. N na- bus.*

natural. 9. 6. si quis crebro per roscidas arbores transeat, membra materiam tangentia, lepra corripuntur; Similiter teste *Seneca* 3. nat. c. 32. Aqua ex Rore collecta scabiem causat.

Aristoteles.

Denique vniuersaliter docet *Arist.* sect. 1. problem. quod morborum alij ab igne, alij à Rore creantur; sed morbos ab igne curat Ros; morbos à Rore, curat ignis, qui Rorem exsiccat.

LECTIO SEXTA.

Mel, Et Saccharum.

76 **M**el, Saccharum, Manna, nec propriae Meteora, nec propriae Roris Species sunt; Ad Meteorologicas tractationes Scriptorum Usus reduxit, & Similitudo, quam cum Rore habet, quod de ijs hic agatur, obtinuit.

77 Et quidem Mel esse Caelorum Spumam, vel Syderum Saliuam, asseruit *Plinius* lib. 11. nat. Hist. c. 12. Sed nemo est, qui risu non excipiat hoc *Plinij* Commentum. Mel esse Vaporem eleuatum ex dulcibus Corporibus asserunt Plures; Verum non esse tantam Vaporum Copiam, quæ ex dulcibus corporibus eleuetur, & totum repleat Aerem,

De Impressionibus Aqueis. 195

Aerem, ex quo putatur Mel decidere, longè est probabilius.

78 **Communis Sententia** ponit; Mel esse halitum, seu Vaporem tenuem, Aqueum mixtum cum subtili terreo per calorem Solis bene concoctum, & concretum in humorem, seu succum, qui herbis, folijs, flosculis, & Terræ Solo excipitur. Dulcedinis Forma tunc indacitur in Aqueum vaporem, cum hic in humorem, seu succum cõcrescit.

79 Hinc est, quòd matutino tantum Tẽpore Mel colligitur, quia tunc aptè, congruèque Vapor eleuatur, atq; à Sole cõcoquitur super folia, in quibus extẽsus, & diffusus ille Vapor inuenitur; & ided iuxta varietatem florum, ex quibus Mel colligitur, varia est aliquando Mellis deprauatio. In Sardinia Mel amarum est, quia ex absynthio hauritur; in Herachia Põti Mel nascitur, quod qui edunt, aut bibunt, æque afflictantur, ac si aconitum bibissent, ex *Plin.*

lib. 21. c. 13. In Corsica Mel nasci amarum, & apud Macronas Melesse insaniosum, quod qui nimium ederint, obgatur euomere, & excernere, refert ex *Xenophonte Pier. Valerian. Hierog. lib. 26 fol. 187.* Deniq; *Plinius lib. 21. c. 13.* Titulum ponit, de Melle venenato, atq; insano.

Plin.

*Xenoph.
Pier.
Valer.
Plin.*

Aug. de Angelis.

N 2 90 An

196 *Lectiones Meteorologica*

80. An Apes Mella colligant, an conficiant?
Quæstio est inter Auctores. Probabilior,
eaq; communior Sententia est; Apes colli-
gere Mella, non conficere. Ità docet mani-
Arist. festè *Arist. lib. 5. de Hist. Anim. c. 22.* Confe-
cerunt verè Mel Apes, quandò assumptè in
Barberinæ Gentis Insignia Urbano VIII.
Pontificum Maximo regnante innumera
Populo Christiano cõtulere Beneficia. Ve-
rum suam Sententiam probat *Arist.* duplici
Argumento

81 Primum est, quia Apiarij inveniunt
Cellas Melle repletas vno, aut altero die, at
tam brevi tempore non videtur posse Mel
ab Apibus cõfici; probabilius est ergo, Mel
colligi, & ab apibus ad Cellas è floribus
asportari.

82 Secundum est. Autumno Mel postquã
detractum est, non reparatur; repararetur
autem ab Apibus, si earũ munus esset, mel-
Plin. la cõficere. Imò *Plinius lib. 11. c. 12.* putat,
Apum ministerio potius Mel infici, quàm
meliorari, sicut inficitur, quando in Aconi-
tum, & absynthium spargitur.

Seneca 83 Confirmatur quia. Referunt cùm *Se-
neca* probatæ Fidei Auctores apud Indos
Mel reperiri in Arũdinum folijs, quod aut
Ros illius Cæli, aut dulcis eiusdem Arun-
dinis

dinis humor dutillet: maximè probabile
id. redditur ex eo, quòd eius Regionis So- *India*
lum tantæ fertilitatis putatur, vt inibi Ter- *Regio-*
restrem Paradisum conditum, & diù serua- *nes.*

tum eorum Populorum Opinio sit, & sanè
Arundines tantæ magnitudinis esse ferun-
tur, vt ex ijs dolia conficiantur; ex Palma-

rum incisis truncis suauissimus liquor albi- *Palma*
coloris stillat, & eo eius Regionis incolæ *rū suc-*
pro Vino vtuntur, & nisi Aqua liquoris il- *cus Vi-*
lius efficacia n tēperent, inebriantur equè, *nū est.*

ac si Phalerna, nostra, & Campana Græca
bibissent. *Boterus in suis Relationibus;* & idē

refert, contingere in Africa propè Flumen
Senega in Insula dicta Elephantum. Sed nè

rei huius fidem ab exteris emendicare vi-
deamur, fama est certissima, & experientia

ipsemet probauit in folijs quorundā florum
dulcem rorem, & folia ipsa dentibus attri-
ta dulces Succos distillatē, manè tamen, &

& antè Solis ortum; His floribus plena sūt
Viridaria Italix, Romana præsertim, &

Neapolitana.

84 De Melle duo notabilia narrantur, &
probantur. Primum est, quòd melior Mel-
lis pars sit infima; Olei pars summa; Vinj
media; Ratio adducitur à *Conimb. hic trac.* *Conimo-*
6. c. 9. quia id optimū est Mel, quod ut Sag- *bric,*

India
Regio-
nes.

Palma
rū suc-
cus Vi-
nū est.

Boter.

Virida
ria Ro-
mana
Neapo-
litana.

Conimo-
bric,

Aug. de Ang;

N 3

cha-

charum concrefcit tale verò ad imum de-
fcendit proprio pondere. Oleum optimum
eft, quod eft nitidius, defæcatus, lenius, æ-
reumq; tale autem furfum euolat. Deniq;
Vini ius in Calore cõfiftit, at Calor vini in
fuprema parte læditur ab aere, in parte i-
ma læditur à fæce, in medio ergo perfiftit
Vini præftantia, & robur.

85. Alterum eft, qui Vitam in multos an-
nos producere voluerint, Melle vti pro ci-
bo, nam Democriti Melle naribus admo-
to, & calidi panis fuffitu per aliquot dies
vitam produxiffe, & Curnios Populos in
Cõrfica Melle pasci folitos, diutiùs vixiffe,
tradit ex *Athenao*, & *Diophane Pierius Va-*
Athen. *Dioph.* *Pier.* *Vale-*
rian. *lerianus loc. cit.* Fortaffe hoc cibo vſus eft Io-
annes à Stampis è Marchionibus Soncina-
tis, quem annis 61. fuprà trecentos vixiffe,
& obiſſe Anno 1138. refert *Ciacconius* in
Vita Innocentij II.

Sacchara, gulæ irritamenta, Tricliniorum
luxus, Regum delicias, Species Mellis eſſe,
& eodem modo, ac Mel decidere, verum
non in floribus, ſed in Arundinibus, tan-
quam in fiſtulis, quas, *Cannamela*, Vulgus
appellat, excipi, Opinio eſt probabilis Ali-
quorum; Reuerà tamen non ità eſt, nam in
Galàbria, vbi vel Sylva; & nemora dulce-
ſcunt

scunt in Sacchara ex Arundinibus ita conficiuntur Sacchara : Eliguntur Arundines aptæ natæ ad concipiendum Saccharum, quæ Arundines eius regionis incolis bene sunt notæ, plantantur non secus, ac alterius generis Plantæ, & Arbores, & cum per annum creuerint, cōciduntur in frusta, exijsq; in Trapetis Mel exprimitur, nō secus, ac ex oliuis oleum, ex uuis vinum, tūm coquitur, inspissatur, & in Saccharum mira arte, & industria efformatur. Saccharum ergo non est Vapor cadens ex aere, inbillatus è nubibus, sed medulla est Arundinum è solo benignissimo Telluris enata.

86 Vrsi Martij Baro, & Dominus Io. Bap *Baro.*
tita Græcus omni quidem Literatura, sed *Vrsi.*
Philosophiæ præfertim laude celebris, in *Mar-*
hoc præ alijs Philosophis plus sapere visus *tij.*
est, quod copiosius vna ex Arundine, quàm ex Terræ visceribus, aut fodinis Indicis scitè nouit aurum eruere, & lapidem Philosophicum verè inuenire; fertur enim duo supra decem millia aureorum amplissimo ceteroqui Patrimonio quotannis addere perfectissimi aggestione Sacchari, quo Iurisdictioni suæ subiecta Terra dulcescit.

87 Antiquis hæc erat nota Ars ista Saccharum conficiendi, sed expectabant, vt ex

Ang. de Ang.

N 4 Arun-

Arundinibus ipsis naturali vi, tanquam lacryma, seu Grando erumperet; Hanc eandem consuetudinem esse in quibusdam Indiarum Orientalis regionibus, praesertim in

*Tapro-
banae
Insulae*

Taprobana Insula, ubi mira est Sacchari perfectissimi copia, satis probabile reddit eorum Populorum ignavia, ac inertia, nulla est enim apud efferatas illas gentes, ac penè Barbaras, Artis, aut indultriae commendatio; & sanè de hoc Sacchari genere intelligendum est, quod dicit *Plinius lib. 12. cap. 8. Saccharum esse amplissimum nucis Auellanae magnitudine.*

Plin.

LECTIO SEPTIMA.

Manna.

88 **S**acchara, & Melli cognatum Manna est, sed sanè Melli est magis affine; nam ab Aliquibus Manna appellatur Mel aereum, ab alijs Mel Syriacum: Est autem succus quidam candidus, sed còcretus ad similitudinè gummi; dulcis est, ac meljiti saporis. Dicitur Manna, seu Hebræa voce *Manhu*, redditur latinè, *quid est hoc*, quia cum primò è Cælis Manna pluit miraculosè, nescientes Hebræi, quid esset liquor ille

manhu

& M

quid est hoc dul-

De Impressionibus Aquæ. 201

dulcissimus, exclamauerunt admirati, quid est hoc, seu Manhu. *Exod. 17. Quod cum viderent filij Israel, dixerunt adinuicem; Manhu? quod significat, quid est hoc? ignorabant enim quid esset.* *Exod. 17.*

89 *Galenus lib. 3. de Alim. c. 39. asserit, hoc mellis genus abundè colligi in Libano Liburniæ Môte, & eius regionis Rusticos expansis humi velleribus excipere, cõcussisq; arboribus plena eorum fictilia domum referre; referunt Matthiolus super cap. 73. lib. 10. Diosc. Vallesius in suo opere de Sacra Philosophia c. 57.* *Galen. Matthiolus Vallesius.*

90 *Piccolomineus hic c. 14. refert, Manna colligi ex Arborum folijs, præsertim Orni, & Fraxini; & quidem si huiusmodi Arbores leuiter incidantur, similem liquorẽ, & aliud Manna proferunt, quod ex Aere delapsum Arbores hæ, tanquam Spongiæ, receperunt, sed nõ eiusdem bonitatis cum Manna, quod ex earum folijs colligitur, quia cum natiuo arboris Succo commixtum, aliquantulum inficitur.* *Piccolomineus.*

91 *Narrat Chrysoft. Ianellus lib. 3. epit. Meteor. cap. 1. se in Agro Placentino Anno 1496. vidisse Manna plurimum generatum cecidisse super folia falicum, quæ folia statim combuita sunt, est enim Manna calidissima.* *Ianellus.*

dissimum, & subtilissimum, ideo folia, sup quæ cadit, cõburit, & demissu in animalis stomachu, facile soluit Ventrẽ, ac ppte- reã inter medicinas benedictas cõputari.

*Gaspar
Arago-
nius.*

92 Triplex esse Mannæ Genus ait *Gaspar Aragonius in suo Eneid f 87* aliud, quod cadit in truncis arborum, & vocatur manna Corporis, aliud quod cadit in frondibus, & appellatur Manna frondiam, aliud deniq; quod fit percussis arborum trũcis, & dicitur, *Manna forzata*; hoc vltimum Mannæ Genus est omnium imperfectissimum.

*Recu-
pitis.*

93 Mannæ Historiam sic describit *in suo Nũcio Recapitus fol. 136.* Iuxta Altomontem in citeriore Calabria, & in vltiore ad antiquæ Turrianae Vestigia Ros est e Cælo deciduus Sylvestribus prunis exceptus quæ folijs quæ trunco; noctis frigore constipatur in grana, quæ postea in prædulcem eliquata humorem, medicamenta suauissima præstant, sorbenda vel pueris; tantã salubritate; vt in ea cæleste munus agnoscas, tanto pretio, vt interdum Neapoli Mannæ Calabriae vicia septem nummis aureis venierit, quasi e Cælo imber aureus cecidisset.

Neap.

*Joseph
Carac-
ciolus.
Torella
Prin-
ceps.*

94 Anno Domini 1648. Atellæ cum essem. (quæ Ciuitas Lucaniae est sub ditione Iosephi Caraccioli Torellæ Principis ex Abel-

Abellinatum Principum Styrye) ibiq; Nū-
dinae haberentur, à Rustico quodam vili
pretio notabilis Mannæ quantitas vendi-
bilis ostendebatur, quod erat in plures Ro-
ris candidissimi, seu albi Coliandri Guttas
distinctum; gustavi, dulcissimi erat saporis,
sed dentium attritu feriebatur vt Cera;
Erat autē adductum ex Castro Villari, vbi
electissimum Manna colligi referunt eius
regionis Incolæ, & Mercatores.

95 Verum non in Calabria modo, sed *Donat. Coppola Canzani Dux. Sannita, seu Irpini Populi.*
& apud Antiquos Sānitas, seu Irpinos Po-
pulos, præsertim in Territorio Montis My-
tri sub ditione Donati Coppolæ Canzani
Ducis, Regij Sanctæ Clare Consiliarij, col-
ligitur Māna perfectissimum ex Orni trun-
cis, & ramis hoc modo. Ardente Canicula,
sereno. Cælo, & minimè pluvio, conueniunt
vbi nemora sunt Ornus confita, eius regio-
nis accolæ colligēdi Manna peritissimi, &
Serris, alijsq; ferramentis ad id idoneis, trun-
cos incidunt, & grandiores ornorum ta-
mos; tribus, vel quatuor transactis diebus,
inveniunt in incisus ramis, & truncis, edu-
ctum calore Solis Manna liquidum cæte-
roqui natura sua, sed consequentium no-
ctium Serenarum frigore concretum, ac
cōgelatum in grana, cum colligunt, & Mer-
Ang. de Angelis. *cato.*

catoribus vicinarum non modo, sed & remotarum regionum illuc confluentibus, quamvis tolerabili vendant pretio, eo tamen mercium genere ditescunt, ac locupletantur.

96 Est & aliud in hoc Regno Neapolitano miraculosum Manna, sed liquidum instar Aquæ, aliquantulum tamen viscosum, quod ex plurius Sanctorum Reliquijs emanat, & religiosissime adoratur. Itã ex Sacro Corpore D. Nicolai Myrensis Episcopi Manna fluit, & in Phialis vitreis receptum per omnes Orbis Christiani partes ad varios morbos curandos liberalissime distribuitur. Baritani hoc Manna utantur, vt remedio aduersus Igneos Vesuij Cineres non secus, ac Catanenses vello D. Agathæ contra Aetnæ ignes, vt *Fagellus refert Deca l. c. 4.* & Neapolitani D. Ianuarij Inuictissimi Martyris Sanguine in ampullis asseruato, & in Sacellum nouissime à Neapolitanis regali penè magnificentia exstructum translato ex Ara veteri olim ab Oliuero Carafa Card. Archiepiscopo è Styripe Ducum Andrię in crypta subterranea Maioris Templi exædificata.

97 Amalphiz, quę Vrbs est ab Aeris benignitate, à Viridarijs omni pomorũ generis

*Mãna
D. Nicolai.*

*Oliuer.
Carafa
Card. Archiepisc.
Ducum
Andrię
Amalphiz
Ciuitatis.*

tere refertissima, ab Hortis, vbi mala citria, medica, aurantia in auri speciem pendula ad fastidium vsque ostentatur, à Magnetis Inuentione laudatissima, Sanctissimi Apostoli Andreæ Corpus. Sacrum Manna distillat miraculosum, ad omne morbi genus exterminandum miræ efficacitatis, & virtutis.

*Manna
D. Andrea
Apost.
post.*

LECTIO OCTAVA.

Nix, Eius Utilitas.

98 Quid sit Nix, & ex qua materia generetur, & constet; variaz sunt Auctorum Sententiæ. Seneca lib. 4. nat. Quæst. cap. 4. docet, Niuem esse Aerem congelatum frigore. Cardanus lib. 21. de subtil. & Lect. 44. in Hipocr. Albert. Magnus 2. Meteor. tract. 1. cap. 10. ponunt, niuem fieri ex vapore congelato à frigore.

*Seneca.
Cardanus.
Albert.
Magn.*

99 Sed contra relatas Sententias videtur esse quia; Nix fit ex materia longè densiori, atque crassiori, quàm sit Vapor, aut Aer, vt patet ad sensum, & quia non sursum attollitur, aut in sublimi residet, sed descendit ad ima, quod euidentis signum est eius densitatis, & crassitiei. Præterea quia ex

Arist.

Arist. 1. Meteor. sum. 3. cap. 1. Vapor congelatur à cōtrario frigore, & videtur esse manifesta Sententia *Arist. loco cit.* habet enim cum congelata est nubes, nix est; cum autem Vapor, Pruina.

100 Sed contrā hanc communem ceterò qui Sētentiam videtur esse, quia Nubes obscura est, & nigra antè congelationem, per congelationem verò, quia augetur frigus, augetur nigredo, & obscuritas nubis, omnia enim frigida, nigra sunt, sicut omnia calida sūt alba. Si ergo ex nube nigra, & obscura fieret, & componeretur nix, verè nigra esset, vt visam aliquando fuisse

Tullius Anaxagore, refert *Tullius lib. 4 Acad. q. illi- que niues p Attrametro fuisse, testatur lib. 5.*

Lactant. *Diuin. Instit. cap. 3. Lactantius.* At id est contrā sensum, & non nisi cum Risu Anaxagoræ Sententia excipitur, ergò.

Iauell. 101 Ponit *Iauellus In suo Epit. lib. 3. c. 4.* niuem fieri ex nube, calida tamen eo calore, ex quo compactus est Vapor, qui est nubis materia, Grandinem verò fieri ex nube calidissima

102 Sed contrā videtur esse, quia Vapores attracti ad mediam Aeris regionē, reducunt se ad naturalem frigiditatē, & humiditatem, imò & condensati, iam suppon-

nuntur esse nubes, ergo non retinent calorem, quia omnia calida sunt rara. Præterea nix fit hyemali, & frigido tempore, loca niuosa frigidissima sunt, nix ipsa frigidissima est, non ergo fit ex nube calida, aliàs nix posset quoque dici calida, quod non minus videtur absurdum, & ridiculum, ac dicere, niuem nigram cum *Anaxagora*.

103. Mihi omnium probabilior videtur esse sententia *Magni Alberti 2. Meteor. tractat. 1. c. 15.* vbi docet, niuem fieri ex nube, dum est in fieri Aqua, seù dum conuertitur in Aquam. M. Albert.

104. Ratio est quia; dum nubes est in fieri Aqua, est in suo conuerti in Aquam, non est pura nubes, quæ nigra est, & obscura, vnde argueretur satis probabiliter obscæritas aliqua, & nigredo in niue. neque est pura Aqua, hæc enim vt congelata. Grando est, non verò nix; sed est Aqua multum aeris, & nubis habens admixtum, seù est nubes in plures sui particulas concisa, & in plures aquæ guttas resoluta; quia ergo nix mixtio est particularum nubis, particularum Aeris, guttarum Aquæ incipientis decidere, & cadere: seù, quia nix est nubes rorida, ideò albicat, candicat; solum enim ea, quæ purè nebulosa sunt, & maximè densa, nigra sunt,

sūt, & obscura; quæ aerea, rara, & spirituosâ, alba sunt.

105 Hinc Aqua oleo superfusa albicat, spuma candicat ratione inclusi aeris, vnde si è niue Aer euolaret, rubra fieret, & itâ
Arist. docent *Arist. 5. de hist. animal. c. 15. Plin. lib. Plin. 11. c. 15.* niuem vetustate tabescentem, rubore infici.

106 Confirmatur hæc Sententia *Aust.*
Arist. *Arist. lib. de Mundo ad Alexand. c. 3.* vbi habet, *nix gignitur densitate nubium friatoli, quæ simul ac in Aquam verti ceptæ sunt, in minuta vertuntur, & clariùs 2. de Gen. Anim. c. 2.* niuem appellat quandam spumâ, spuma enim tunc fieri accidit, cum est mixtio partium diuersorum corporû, & itâ in præsentia materia, cû fit nix, mixtio est partium Aeris, Nubis, & Aquæ.

107 Hinc etiam redditur Ratio, cur Nix ad modum mollis lanæ, seu bombacis cadat, nimirû quia nix cõpacta est ex particulis aeris, & nubis, quæ particule lanæ sũt, & expansæ, vt lana, idèòque benè *Magnus Albertus cap. 19.* notat, niuem habere figuram à nube, ex qua fit.

108 Nix tanquam ab efficienti causâ, à frigiditate est, dum enim nubes est iam in plures sui particulas diuisa, & in guttulas Aquæ

De Impressionibus Aquæ. 209

Aquæ resoluta, per frigus congelatur, & cō-
crescit, atq; ita particulæ illæ nubis Aquarū,
illæ guttulæ sic congelatæ, atque concretæ,
globuli, & flocci sunt niuis decidentis è
sublimi.

109 Hinc est, quòd loca montuosa, quia
frigida, niuosa quoque sunt; Alpes enim,
ab albedine niuis nomen habent, Cauca-
sus dicitur à Candore, sèper enim niuibus
obsidetur. Regiones Septètrionales, quia
frigidissimæ, niuosæ quoq; sunt, & ideò nō
nisi hyemali tempore, vtpotè frigido, ca-
dunt niues, non enim cadunt æstate ob ca-
lorem ambientis aeris, & ob calefactam à
Sole Terram, neque cadunt in Mare ob ca-
liditatem æstus Marini, qui niuem cadentē
dissoluit, & in Aquam potius cōuertit; nec
demum in loca, & Regiones calidas. Vt
miraculum refert *D. Augustinus 3. de Ciuit. D. Au-*
Dei c. 7. niues horrenda altitudine in Foro *gust.*
Romano per dies 10. mansisse. Neapoli cū
nix cecidit, prodigium est, non minus, ac si
Cometa apparuisset.

110 Dices primò. Cadente niue aer mi-
tescit, & sentitur calidus, aut saltem nō ita
frigidus, ergo nix non habetur à frigore,
tanquam ab efficiente causa.

111 Respondeo. à cadente niue detine-

Q

ri

210 *Lectiones Meteorologicae*

si in Terra euaporantes halitus calidos, quibus sanè coaceruatis, atq; vnitis, ima hæc calidiora euadunt, vel, vt alijs placet, nix retinet aliquid antiqui caloris, quem aeri, & Terræ, dum descendit, communicat.

Galen.

112 Dices secundò. Ex *Galeno lib. 9. de simpl. med. facult. c. 1.* refertur, quòd nix aliquando pedes ambulantium adusserit, ergo nix non est frigida, sed potius calida, calor enim est vrere.

113 Confirmatur quia. Si quis manu niuemprehendat, incalescit manus. Deniq; si nix in frustra concidatur, halitus calidos emittit, ergo calida in se est, non frigida.

114 Respondeo. Aduersionem contingere duplici modo; Primò quidem per introductionem caloris, & talis aduersione fit ab Igne, seu à summo calore: Secundò per extractionem caloris naturalis, & vitalis ex partibus internis ad externas, & extremitates, & hæc est à frigore, maximè si frigus summum sit, vt est frigus Niuis. Aduersione ergo illa pedum, & calefactio manus niue tangentis fit per extractionem caloris naturalis, non per caloris introductionem.

115 Halitus, qui ex niue concisa expirant, quia calidi, manifestè ostendunt, reliquias aliquas antiqui Caloris esse in niue; seu

De Impressionibus Aqueis. § 115

Seu melius, ostendunt, in nix esse inclusas partes aeris, qui calidus est; non ergo nix propterea calida dicenda est, sed potius frigida omnino, quia multum continet frigoris intensissimi, & parum caloris, qui etiam in remisso gradu est.

116 Dices tertio: nix in fossis subterraneis, quæ calidæ esse solent, imò & operata paleis, quæ calidæ sunt, & siccæ, diu seruat, ergo non est frigida, quomodo enim à re calida, & sibi contraria potest nix frigida conseruari?

117 Respondeo. Niuem in fossis seruari calidis, quia facta Antiperistasi, nix magis concrefcit, & induratur, vnde sæpe fit, vt nix ita in fossis inclusa, glaciatur, conseruatur Paleis tum ob dictam rationem, tum quia paleæ leues sunt, molliter incubant, & non comminuunt Niuis compagem; ex alia parte siccissimæ cum sint, tuentur niuem ab humiditate; eadem ratione rudes panni cooperientes niuem, Niuem seruant; quia impediunt calorem, à quo nix dissolueretur.

118 Dices quarto. Calefacta Aqua citius infrigidatur à niue, quam Aqua frigida, ergo nix symbola est cum Aqua calefacta, facilius enim est transitus à sym-

Q 2 bolo

210 *Lectiones Meteorologicae*

si in Terra euaporantes halitus calidos, quibus sanè coaceruatis, atq; vnitis, ima hæc calidiora euadunt, vel, vt alijs placet, nix retinet aliquid antiqui caloris, quem aeri, & Terræ, dum descendit, communicat.

Galen.

112 Dices secundò. Ex *Galeno lib. 9. de simpl. med. facult. c. 1.* refertur, quòd nix aliquando pedes ambulantium adufferit, ergo nix non est frigida, sed potius calida, calor enim est vrere.

113 Confirmatur quia. Si quis manu niuemprehendat, incalescit manus. Deniq; si nix in frustra concidatur, halitus calidos emittit, ergo calida in se est, non frigida.

114 Respondeo. Aduersionem contingere duplici modo; Primò quidem per introductionem caloris, & talis aduersione fit ab Igne, seu à summo calore: Secundò per extractionem caloris naturalis, & vitalis ex partibus internis ad externas, & extremitates, & hæc est à frigore, maximè si frigus summum sit, vt est frigus Niuis. Aduersione ergo illa pedum, & calefactio manus niue tangentis fit per extractionem caloris naturalis, non per caloris introductionem.

115 Halitus, qui ex niue concisa expi- rant, quia calidi, manifestè ostendunt, reliquias aliquas antiqui Caloris esse in niue; seu

De Impressionibus Aqueis. § 115

Seu melius, ostendunt, in nix esse inclusas partes aeris, qui calidus est; non ergo nix propterea calida dicenda est, sed potius frigida omnino, quia multum continet frigoris intensissimi, & parum caloris, qui etiam in remisso gradu est.

116 Dices tertio: nix in fossis subterraneis, quæ calidæ esse solent, imò & operata paleis, quæ calidæ sunt, & siccæ, diu seruat, ergo non est frigida, quomodo enim à re calida, & sibi contraria potest nix frigida conseruari?

117 Respondeo. Niuem in fossis seruari calidis, quia facta Antiperistasi, nix magis concrescit, & induratur, vnde sæpe fit, vt nix ita in fossis inclusa, glaciatur; conseruatur Paleis tùm ob dictâ rationem, tùm quia paleæ leues sunt, molliter incubant, & non comminuunt Niuis compagem; ex alia parte siccissimæ cum sint, tuentur niuem ab humiditate; eadem ratione rudes panni cooperientes niuem, Niuem seruant; quia impediunt calorem, à quo nix dissolueretur.

118 Dices quarto. Calefacta Aqua citius infrigidatur à niue, quàm Aqua frigida, ergo nix symbola est cum Aqua calefacta, facilior enim est transitus à sym-

Q 2 bolo

Arist. bolo in symbolum, quàm à dissymbolo in dissymbolum ex *Arist. 2. de Gen. l. 24.* vbi licet loquatur de Elementis, æquitas tamen rationis potest ea verba ad mixta etiam extendere, & ampliare. Antecedens patet, quia refertur vt Neronis inuentum à *Plinio lib. 31. c. 3.* Aquam decoquere, & vitro immisâ per niues refrigerare. Imò *Arist. 1. Meteor. sum. 3. c. 2.* fatetur, præcalidam Aquam citiùs infrigidari, & aliquos volentes citò Aquam refrigerare, ad Solè prius ponere; qui circa Pontum venantur, aquâ calidam arundinibus circumfundunt, vt citiùs congelata, vice plumbi, arundines fistat.

119 Respondeo. Aquam præcalidam, idè citiùs refrigerari per niuem, quia rarefacta iam à calore citiùs, & faciliùs hostem admittit, vt Ciuitas pluribus aperta ianuis, facilius hostibus patet.

Quò ad Vtilitatem Niuis.

Plin. 120 Nix in primis valdè utilis est Plâtis. Audi *Plinium lib. 17. c. 2.* *Vota arborum, frugum que communia sunt, niues diutinas sedere.* Causa est, non solum, quia Animâ Ferre euanescentem exhalationè, includit, & comprimit, imò & retrò agit in vires frugum,

De Impressionibus Aqueis. 213

gum, atque radices, sed etiam quia liquorem sensim præbet, purum, acreum, leuissimumque, & denique si quos reperit vermes radicū depopulatores, occidit, & enecat; vnde nix si copiosa decidat oportuno tempore, signum est abundantię frumenti, & oliuarum ex *Suessano*. Nucum auellinarum ex *Fremondo*. Prouerbiū est, *Anno di neue, Anno di bene.* *Suess.*
Frem.

121 Secundò nix ferarum vestigia odoratiora facit, quia gelidus, & torpens aer non facile dissipat, aut aliò transfert odoris halitus, sed hærent hi, vbi defierit animal.

122 Tertiò Boreales, & frigidos ventos causat; hi autem solent esse salubres regionibus præsertim humidis, vt *Roma*, & *Neapoli*. *Roma.*
Neap.

123 Quarto. Animalibus, & vermibus quibusdam vitam tribuit, & seruat; sicut enim Salamandra viuit igne; ita in niue præsertim vetustiori nascuntur vermes, qui pilis hirti sunt, & rubidi. *Ex Arist. 5. de hist. Arist. Animal. c. 19.*

124 Quintò. Candore oculos inuictum delectat, & rapit, imò in æstu adeò iucundam esse visui niuem, vt media apprehensione; etiam sanguini refrigerationem in-
Aug. de Aug.   *Q 2*   *fe*

314 *Lectiones Meteorologica*

Maïol. ferat, testatur *Maïol. colloq. 16.*

125 Sexto. seruat nix carnes multo tempore innoxias, quia arcet calorem, qui putredinis causa est.

Vinl. 126 Septimo. *Vincen. Specul. Natur. lib. 4. c. 50.* Narrat; in Oriente seruari niuem ad aerem refrigerandum circa infirmos.

A. p. 127 Octauo. Famem excitat, & sæpè caninam, vt loquitur *Arist. sect. 7. prob. 1.* quia per antiperistasis aucto naturali calore, eibi, alimenta facilius, & citius decoquuntur, ac digeruntur.

128 Nona. eaque famosior, & notior vitilras Niuis est; tempore estiuo, refrigeratio potus: licet enim haud leuis Controversia sit inter Medicos; iuniorne, an noceat potus frigidus; communior tamè Sententia, & experientia probarunt, potum moderate frigidum saluberrimum esse.

LECTIO NONA.

Grando, Granadula, Eius Damna.

129 **G**rande à similitudine granorum sic dicta secundum *Isidorum* nil aliud est, quam aqua frigore congelata, dum enim descendit

dit aqua, & propè Terram est, si in frigidum impingat; condensatur aqua, gelascit, & in grandinem commutatur.

130 An frigus sufficiat ad causandam Grandinem, an verò ulterius etiam calor requiratur; Diuisi sunt Auctores inter se.

131 *Anaxagoras, Seneca, Cardanus* ponunt ad Grandinem formandam sufficere minimum frigus, ideòque ad formandam Grandinem frigidissimum, & remotissimum aerem requirit, quia Aer propè Terram tepidior est.

*Anaxagoras.
Seneca
Cardanus*

132 Probabilior Sententia cum *Aristotele* ponit, Grandinè fieri in aere Terris vicino, & aquam congelari nè dùm à frigore; sed etiam à Calore, facta per Antiperistatim magna frigoris natiui accessione in guttis decidentis aquæ. Verba *Aristotelis* sunt lib. 1. *Meteor. sum. 5. c. 2. In tepidioribus anni temporibus circumobstantiam passum intus frigidum propter eam, quæ in circuitu est; caliditatem, aliquando quidem citò aquam ex nube facit, aliquando verò grandinem.*

Arist.

133 Primò. Probatur hæc Sententia quia si solum frigus ad Grandinem sufficeret, fieret illa in sublimi loco; id est, in Media regione Aeris, quæ frigidissima est, sed *Grando* fit circa infimam aeris regionem,

Ang. de Ang.

Q 4

vbi

ubi frigus nō viget, sed calor; ergo dicēdū est, obfidente calore natiuum aquæ frigus, per Antiperistafim frigus intēdi, & aquam in Grandinem gelafcere.

134 Quōd autem Grando in infima Aeris regione fiat, & generetur, patet primò, quia fublimiores montes funt immunes à Grandine, fi autem Grando fieret in fublimi, vt nix, non minus grandinaret in fublimi, quam ningat; imò fierent in Montibus maiores Grandines, montes enim frigidiores funt, & loco Generationis Grandinum effent proximiores. Secundò, quia intra Grandinem, aliarum rerum Terreftrium fapè reperiuntur fragmenta, hæc nō funt in fublimi, fed in Aero propè Terram oberrant, non ergo in fublimi, fed in loco propè nos Grandines fiunt.

*Senten-
tia pro-
babi-
lior;*

135 Secundò suadetur illa Sententia probabilior quia: Grandines non cadunt, neque fe diffundūt per magnas regiones, fed breuem aliquem loci tractum non excedunt, non nifi quia fiunt coactione frigoris cæterò qui latè diffufi in angultiorē locum, ergo non folum frigore, fed etiam obfidente calore frigus aquæ niuiū, Grandines fiunt.

136 Hinc est, quōd frequentius æftiuo

tem;

De Impressionibus Aquæ. 217

tempore Grandines fiant, quàm Hyber-
no; Aestate enim obsidente calore frigus,
hoc incalescit, & fit intensius; Hinc etiam
est, ut æstate pleniores fiant aquarum gut-
tæ, quia frigus internum aquæ impulsum
ab ambiente, & obsidente calido, magna
celeritate Nubem in magnas guttas ad-
densat, & quando maiori vi agit, aquam
ipsam vertit in Grandinem.

137 Facile tamen hæ duæ Sententiæ cõ-
ciliari possunt, assignando duplex genus
Grandinis; nam aliud est, quod hyberno
tempore decidit, & aliud est, quod decidit
æstate. Primum est minus, & figuræ rotun-
dæ. Secundum est maius, & figuræ oblon-
gæ. Primum Grandinis genus fit in subli-
mi, & media Aëris regione frigidissima,
est enim figuræ rotundæ, quia dum cadit,
impingit in alia corpora, & ideo angulos
deperdit; Secundum Grandinis genus fit
in Aëris regione infima vi Antiperistasis
aucto frigore, & est oblongæ figuræ, quia
angulos non deperdit: ita videtur se expli-
care *Arist. loco cit. En verba. Magna autem* *Arist*
sunt, quæ figuris non rotundæ, hoc autem si-
gnum est, quod sunt congelata propè Terram,
quæ enim feruntur eminus, propterea quod
ferantur longè, circumfracta sunt, & figuræ
rotundæ.

218 *Lectiones Meteorologicæ*

potunda, & magnitudine minores.

138 Hęc dixerim de figura, & magnitudine ordinaria Grandinum; interdū enim miræ, & extraordinariæ magnitudinis Grandines visæ sunt; nec non miræ, & stupendæ figuræ.

139 Et quidem magnitudinis miræ referuntur à pluribus Historicis. *Alcassar in Apocalip. ad c. 11.* refert, se Hyspali 1603. die 17. Octobris vidisse Grandines iustarum Nucum. Aequales duo Gallinaceo; refert *Maïol. Maïolus* in Germania anno 1391. in Italia, & Gallia duo Anserino æquales.

140 Legimus in *Hist. Tripartita lib. 7. c. 21.* Acto in exiliū D. Io. Chrisostomo. Constantinopoli pluuisse grandinem lapideam.

141 Miræ etiam figuræ plures referuntur Grandines; nam *Krantius Vand. lib. 9. c. 5.* refert, lapsas Grandines in Septentrionalibus regionibus cum faciebus humanis virorum, ac mulierum. *Vincētius Specul. Hist. lib. 30. c. 138.* refert, Cremonæ, (quæ vrbs est Italię Nobilissima) anno Dom. 1240. Grandinis frustum cecidisse, in quo insculptum videbatur Crucis signum, Christi Domini facies cū literis, *Iesus Nazarenus*; ex huius Grandinis stillis lumen Cæco reddidit esse.

142 Iam verò plura sunt damna, quæ se-

cum

De Impressionibus Aquæis. 219

cum affert Grando. In primis Grando, nõ
solũ destruit fructus, quos inuenit, sed im-
pedit fertilitatem sequentis anni. Secundò
Plantas exulcerat, & confringit. Tertiò na-
turalem, & vitalem calorem extinguit; Ra-
tio horum redditur ab *Alberto Magno* 2. *Meteor. tract. primo c. 24.* quia Grãdo mul-
tum continet frigoris, frigus autẽ est qua-
litas mortificatiua, & maleferiata, vt alibi
dictum est, & habetur ex *Arist. lib. de Mor- Arist.*
te, & Vita. Quartò fructus à Grãdine
perculosos experimur amaros, vt patet ex
vino Grandinato, quod indicat adustionẽ
factam in Vuis à Grãdine percussis.

*Alberto
Magno*

Arist.

143 Plerique Auctores, vt *Iauellus*, & *Rees*.
Rees. Grandinẽ adiungunt Granedulam,
quæ est species quædam minuta Grandi-
nis, & non excedit magnitudinem colian-
dri, vel anexi minuti; cadit in secunda me-
diete Mensis Februarij, & prima medie-
tate Mensis Martij Sole exillente in Pisci-
bus, & spirantibus Ventis Septentrionali-
bus. Fit hoc modo, dum Nix descendit ad
infimam regionem, impingit in vernale
calidum, ideòque liquefit, & liquefacta vi
natiui frigoris aucti vento Septentrionali
vertitur in minutam Grandinem, quæ
Granedula, vel etiã Nix glomerata dicitur.

*Iauellus
Rees.*

Aug. de Angelis.

LE.

LECTIO DECIMA.

Glacies. Beryllus, & Chryſtallus.

144 **A** Quæ, quæ ſiue in Lacubus, ſiue in Stagnis, ſiue in Fluminibus Terræ incubat, ſi congeletur, Glacies eſt; & ſane Congelatio nil aliud eſt, quàm cōſiſtentiæ in ſubſtantiam duram rei, quæ prius mollis erat.

145 Duobus modis res cæterò qui mollis, fit dura, & conſiſtens; Primò quidem per extractionē humidi, idque rebus Terreis conuenit. Secundò per extractionem caloris, idque conuenit rebus aqueis, & hæc Congelatio locum habet in aqua, quæ in Lacubus, Stagnis, Fluijs incubat.

146 A quo cauſetur Congelatio iſta, & veluti tranſmutatio aquæ in Glaciē, certum eſt apud Auctores, cauſari à frigore, quia frigoris eſt, vel expellere, vel extrahere ab aqua Calorem, qui ſicuti eſt peregrinus, & extraneus aquæ, ità contrariū igni eſt frigus, contraria autem ſe extrudūt ad inuicem. *i. de Gen. 1. 54.*

Ariſt.

147 Verum à quo Frigore congeletur, & glaciatur aqua, Auctores non cōueniūt,

De Impressionibus Aqueis. 221

148 In primis *Vallesius lib. de Sacra Pbi-* *Vallesius*
los. c. 150. & 54. Affirmat aquam congela- *siue*
ri à propria, & naturali sua frigiditate.

149 Communis Sententia ponit. Aquam
densari, & congelari ab extraneo frigore,
quod calorem, vel absument, vel extrahit ab
aqua, quæ proindè dura fit, & consistens.
Ratio est, quia experientia fidem facit,
aquam congelari, & glaciari in superficie
sui, quæ est vicina Aeri frigidus, nō in me-
dio, vbi natiuum frigus aquæ valentius
est, & efficacius, ergo iam nō à natiuo fri-
gore, sed à frigore extrinseci ambientis
gelascit, & glaciatur aqua. Præterea aqua
de sui natura fluida est, & vaga, quia humi-
da, non ergo de sui natura, seu naturali
frigore potest durefcere, & consistere.

150 Dices primò: Congelatio fit per ex-
tractionem partium humidarum ipsius
aquæ, ergo non fit per extractionem calo-
ris à frigore, Antecedens probatur expe-
rientia, quam adducit *Hipocr lib. de Aere.* *Hipocrates.*
Expone vas aqua plenum sub diò, & fiat
Congelatio, postridie idem vas asportetur
cum aqua congelata in locum calidum,
Glacies dissoluetur, sed aqua reperietur
minor, ergo cum glaciata est, exhalant
partes aquæ, & humidæ.

Aug. de Angelis,

151 Re-

151 Respondeo. Vel partes aqueas euaporare, quando dissoluitur Glacies; Vel aquam redactam ad pristinam raritatem occupare minorem locum, quia euolarunt ex illa partes Aeris, quæ sunt calidæ.

152 Dices secundò. Glacies leuior est aqua, ergo aqua non congelatur per condensationem, & indurationem, sed potius per rarefactionem, & liquefactionem. Antecedens patet; quia Glacies cuiuscunque sit quantitatis, & figuræ supernatat aquæ, ergo leuior est illa.

153 Respondeo: in Aqua partes superiores leuiores esse, inferiores esse grauiores: fit Congelatio in superioribus aquæ partibus, quæ proindè benè supernatant inferioribus, vt etiam supernatabant ante Congelationem, neque enim per Congelationem acquisiuerunt grauitatem tantam, vt debeant descendere infra partes aquæ inferiores. Adde, quòd inferiores illæ aquæ partes resistunt, nè Glacies descendat, habet enim inclusos spiritus, & calidas exhalationes, quæ cum ascendere sursum tentent, impediunt, nè grauiora, & superiora deorsum ferantur.

154 Dices tertio. Plures sunt aquæ in regionibus frigidissimis, quæ non congelantur.

tur

154 *ur*; aqua Marina non congelatur, ergo aquæ à frigore Aeris externo non congelantur.

155 Respondeo. Eas aquas non congelari, quia oleosæ, & bituminosæ sunt; aut quia falsæ, ut sunt aquæ Marinx. Ratio est quia, nimia calidorum spirituum copia Congelationi, & frigori resistit; imò refert *Ortelius* in Scotia Lacum Mirtoum vna tantum parte congelari, quia altera pars oleosa est, & bituminosa. Mare Septentrionale glaciari scribit. *Herodotus* apud *Gellium* lib. 17. c. 8. & probatum est experientia, nam anno Domini 1594. Mense Junio Nautæ Hollandi cum versus Indias Orientales nauigationem per Mare Septentrionale instituisent, ut celerius illuc pertingerent, steterunt in glaciato Mari Naues gelu obstrictæ; spe delusi Mense Septembri rediere quibusdam eorum satuis, reliquis frigore partim, partim fame extinctis.

Ortelius.

*Herodotus.
Gellius*

156 Verùm si Glacies nimium obdurescat accessione facta maioris, & intensioris frigoris, Chrystallus fit: dicitur Chrystallus ex Græcis à *κρυστος* idest glacies, & *σκληρα* idest, contraho. Quia Chrystallus est Glacies obdurata, & concreta in *Ang. de Angelis.* *lapi;*

224 *Lectiōnes Meteorologicę*

lapidem candidum, & pellucidum: Porro Chrytallus, non nisi in frigidissimis reperitur locis, vt in Alpibus, & regionibus Septentrionalibus. Calabria, quę Regni Neapolitani celeberrima Prouincia est, Alpibus iugis Chrytalla nō inuidet, nam in Agro Altomontano frigore constrictę niues in Chrytallinos Grumos cōcrescūt.

Calabria.

Mediolanum.

157 Mediolani, Vbi frigus viget intensius, quā in hisce nostris Regionibus, copia Chrytalli est; ibique visitur in Templo Maiori antiquam Gothorum Regū ostentante magnificentiā, Arca laminis Chrytallinis notabilis magnitudinis argento,

Corpus D. Caroli.

Philippi IV.

Regis Hypaniarū Pietas.

auroq; obligatis, in qua Diui Caroli Borromęi Sacrum Corpus recluditur Hypaniarum Regis Nostri *Philippi IV.* Pietate, ac Munificētia magnificētissime extracta.

158 Quōd si adhuc magis, quā in Chrytallo, Glacies obdurescat, Beryllus fit, Gēma, nimirum, subuiridis, & pellucida, cuius tanta durities est, vt igne potius comburatur, quā liquefiat, nec limari, neque dolari potest, & percussa malleo, ignem emittit.

LECTIO

LECTIO VNDECIMA.

Origo Fontium, Et Fluminum.

159 **F**ONS à fundendo dicitur, quia
Aquam fundit; sicuti Fluvius
dicitur, quasi fluens Aqua. Quatuor sunt
de Fontium, & Fluminum Origine Opi-
niones,

160 Prima, quæ Antiquorum fuit, ponit
Fontes, & Flumina ab Aquis pluuiialibus
oriri, & originari; Fundamentum, & Mo-
tiuum Antiquorum fuit, quia quando, &
vbi copiosæ sunt Pluuiæ, plures sunt Fon-
tes, plura Flumina; quando, & vbi desunt
Pluuiæ, desunt quoq; & Fontes, & Flumi-
na: Hinc in Africa, vbi raræ sunt Pluuiæ,
haud fontes, & flumina reperies. In Italia,
& Germania, quia frequentes sunt, & co-
piosæ pluuiæ, plures sunt fontes, plura flu-
mina. Similiter tempore hyberno, quia
frequens est Pluuiæ, mirum, quam copiosè
etiam extrà proprios alueos decurrant
flumina, quæ tamen æstate, non cadente
pluuiæ, omninò siccantur.

161 Secunda, quæ *Arist. est 1. Meteor. c. 13. Arist.*
ponit, Flumina oriri, & augeri ex Vaporibus
Aug de Angelis. P. bus

bus aereis, quæ in fluuios resoluuntur; sunt enim Antra, & cauernæ subterraneæ plenæ Aere, qui facillè resoluuntur in Vapores, Vapores in Aquas, quæ dum fluunt, fluuij sunt, seu Flumina.

Arist.

162. Fundamentum, & Motuum *Aristotelis* fuit, quia sæpè Fontes, & flumina, imò & lacus sunt in Môtium cacuminibus, sed eò non possunt, nisi vapores ratione innata, & propriæ caliditatis ascendere, ergo Aqua pluuiialis non est, nisi Vapor aereus in Aquam conuersus, & trãsmutatus. Neq; enim ad montium cacumina ascendere, possunt Aquæ pluuiiales, aut Marinae, nam graues cum sint, in decliue, & in imas Terræ partes naturali pondere, feruntur

*Comimb-
brsc.*

*Resta.
Auerfa*

163 Tertia, quæ est Communis non solum apud Philosophos, sed etiam apud aliquos ex SS. Patribus, quos fusè relatos habes apud *Comimb. hic tract. q. c. 3. Resta. lib. 3. tract. 2. Auerfa q. 52. sect. 8.* ponit, omnia flumina oriri ex Mari. Fundamentum præcipuum huius Sententiæ est Auctoritas Scripturæ. *Eccl. 1. omnia flumina intrant in Mare, & mare non redundat, ad locum, unde redeunt flumina, reuertuntur, ut iterum fluant.*

164. Alterum fundamentum est quia; perennitas, & constans omni tẽpore fluminum

num cursus cum in aliam Causam refundi potest melius, & congruentius, quam in perennem, & quodammodo infinitam Oceani Immensitatem, ergo.

165 Quarta Sententia ponit; Flumina ex Terra derivare, si enim ex Aqua fit Terra, potest etiam ex Terra fieri Aqua; facilis enim transitus est ab Elemento Symbolo in Symbolum, cuiusmodi sunt Terra, & Aqua. Refertur hæc Sententia à *Seneca lib. 3. c. V.* eam defendit *Ioannes Baptista de Porta in suo Tract. de spiritalibus, & Natalis Comes lib. 7. Mythol. c. 2.* idcò, ait, fabulatum esse ab Antiquis, quòd Terra mater fuerit *Acheloi fluminis*. Et sanè data hæc Sententia facillè saluatur, quomodo in Mòntium cacuminibus reperiantur sæpè Fontes, & Lacus, quia nimirum ibi fit conuersio, & trāsmutatio partiū Terræ in Aquas.

*Seneca
Io. Bap-
tista
de Por-
ta.
Nata-
lis Co-
mes.*

166 Sententia mea est, quòd sicuti diversi, & multiplicis generis sunt Fontes, & flumina, ità diuersas, & multiplices habeant Origines, & Causas; atq; adeo alia flumina ex halitibus in Aquas conuersis, alia ex Aqua pluuiali, alia ex Terra in Aquas trāsmutata, alia deniq; eaq; maiora, & celebriora ex Mari.

167 Ità videntur sentire *Comimbric. loco Aug. de Angelis.*

*Comim-
bric.*

P 2 cit.

Io. Iber. cit. *Ioan. Ibernus hic disp. VI. & apertè docet Auerſa loco ubi ſupra.*

Auerſa.

168. Et ſanè quis negabit, Torrentes, & ſubitaneos quosdam fluuios, quos decurrere non niſi magna deſcendente Aquarũ Copia videmus, ex Aquis pluuiialibus non oriri? Et quidem Torrens à Græcis dicitur, Hyberaũ flumen, quia hyberno tẽpore pluuiæ ſũt. A Latinis dicitur Torrẽs, à torrendo, quod eſt ſiccare, quia æſtate, quando pluuiæ non ſunt, torridus, & ficcus.

Fefſus.

Alueus Torrentis eſt; ideòq; *Fefſus*, definit Torrentem, quòd ſit Flumen ſubitis imbribus concitatum, ſiccitatibus areſcens.

169. Similiter Flumina, & lacus in ſummitatibus Montium facillimè ſaluantur, vel per Vapores ibi eleuatos, & conuerſos in Aquam, vel per Terram ipſam in Aquã conuerſam; ægrè autem, & non ſinè magno naturæ incommodo ſaluantur, vel per Aquam Marinam, vel pluuialem, quæ illuc aſcèderint; difficile enim aſſignabis Cauſam, quæ eleuet Aquas in ſublime, cùm de facto videamus ægrè varijs Inſtrumentis, & magna Hominiũ induſtria poſſe Aquas, vel in ſublime eleuari, vel à naturali, & cõſueto curſu deſlectere, & aliò inclinare.

170. Deniq; Magna, & celebriora flu-

De Impressionibus Aqueis. 229

mina, ut Nilus, Euphrates, Ganges, quia, *Nilus.*
sunt æternæ quædam Aquarum Scarurigi- *Euphra*
nes, congruentius saluamus à Mari, & O- *tes.*
ceano aquarum opulentissimo derivate, *Ganges*
quàm à pauca Vaporum Copia, aut à plu-
uialibus Aquis, quæ & modicæ sunt, & non
semper è nubibus cadunt.

171 Dices primò. Horum fluminum
Aque dulces sunt, salæ autem Aque ma-
rinæ, ergo fluuiales Aque non oriuntur
ex Mari.

172 Respondeo. Aquas ceteroqui sal-
sas dulcescere, quando per meatus Terræ,
tanquam per fistulas transeunt, experien-
tia enim patet. Aquas marinas per Ceram
colatas, dulces fieri, sicuti Aqua dulcis per
calcem colata fit Amara, ideò; docet *Arist.* *Arist.*
2. Meteor. c. 2. Colatum fieri, quod falsum est,
possibile.

173 Replicabis. Aquas marinas per va-
rios cuniculos, & Terræ meatus deriuari
in flumina, potius probat. Aquas pluuiiales
debere esse amaras, cum enim per meatus
trãseunt aquæ illæ, miscentur terreis exhã-
lationibus, à quibus vtiq; inficiuntur, & ta-
li ex mixtione oritur Salsedo, non dulce-
do, ergo.

174 Respondeo. Salsedinem contrahi
Oppide Angelis. P 3 per

per admixtionem cum exhalationibus terreis non quomodocunq; acceptis, sed adustis; ac in visceribus, & profunditate Terræ non sunt exhalationes terreæ adustæ, idè non inficiuntur Aquæ; neq; falsedinem tenent, sed dimittunt.

175 Dices secundò. Aliqui fontes, & fluij exsiccantur, & alij enascuntur de nouo; si autèm è mari essent flumina, aut è terra in Aquas resoluta, aut deniq; è vaporibus in Aquas conuersis, fontes, & fluij nunquam exsiccarentur.

176 Respondeo. Sæpè Fontes, & Fluijos exsiccari, quia obstruuntur Terræ meatus, & Cuniculi, vel per Terræ motum, vel per admixtionem partium terrearum, quæ cù Aquis fluminalibus simul defluunt, & idè impeditis meatibus fontes exsiccantur; retrorsum autèm rediens Aqua, cum non possit præ magna Copia in Terræ cavitatibus detineri, in alia Terræ parte erumpit, & hinc est, nouos quandoq; fontes, & fluijos generari.

LECTIO DVODECIMA.

Mirabiles Quorundam Fontium, Fluminum, Et Lacuum Virtutes.

177 **N**ON minorem ex Aquis, quàm ex Cometis concipiunt aliquando Mortales admirationem; de Aquis enim miracula quedam narrantur, quæ humanam videntur fidem excedere, et propterea benè notauerit *Plinius lib. 3 1. c. 1. & 2.* In nulla parte naturæ maiora esse, Miracula, quàm in Aquis. Audi verba, *Namquam natura potentia maiore exerit vires, quàm in Aqua, quippe hoc Elementum ceteris omnibus imperat, Terras deuorant Aqua, flammæ necant, scandunt in sublime, & Cælum quoq; sibi vendicant, ac nubium obtentum spiritum vitalem strangulant.* *Plin.*

178 Primò igitur Aqua Vini naturam assumit; nam Aqua Lyncestis Fluij vini more remulentos facit bibentes. Audi *Quid. vlt. Metam.* *Quid;*

Quæ quicunq; parùm moderatò gutture traxit Haud aliter titubat, quàm si mera vina bibisset.

179 E contra Aquæ Clitorij lacus in *Ar. Aug. de Angelis* **P** **¶** **ca.**

232 . *Lectiones Meteorologicæ*

cadia bibentibus tantum vini odium inge-
runt, ac nec vinum odorem ferre queant; de
qua Ouid. *ibidem*.

Chictorio quicunq; sitim de fonte leuarit.

Vina fugit, gaudetq; meris abstemius Undis.

180. Secundo Aqua Officium assumit

Ignis, nam Samosata in Comages vrbe,

flagnat Aqua, & emittit flammam dimu,

qui adheret tangentibus, ipsos insequitur,

Plin; aqua q; magis inardescit. Refert *Plin. lib.*

lib. 104. Quare Lucullo eam Ciuitate ob-

sidente, iniecerunt Cines eius fluminis li-

nam, que infecti milites proprijs armis

flagrabant. Aquas Thermales calidissi-

mas, non minus, ac Ignis, Puroris, & in-

fecta nostris oculis spectauimus; in ijs

ora eduntur, puli expoliantur pennis,

corpora humida exsiccantur, Morbi è ni-

tra humiditate causati, curantur. Sane dū

D. Ca- hæc scribo. *D. Carolus Lopez* aque fumo-

rolus sis Auroꝝ Imaginibus, ac suarum fulgore

Lopez. visentium Illustrissimus frequentē calculi

dolore vexatus eū ad saluberrimos Ischia

fontes deferri nequies, quos in Vrbe Ne-

politana æquissimus Criminalium Causa-

rum Iudex assideret, inde sibi vespertino

tempore deferendam curauit Aquā, cuius

ardorem vix pati poterat ad medicinam,

licet

De Impressionibus Aqueis. 233

licet sequenti mane præparatum in balneum
ingredereatur, ut profecto veram Ignis sub-
stantiam illis admixtam aquis asserere non
alienum videatur ab experimento.

181 *D. Augustinus lib. 21. de Ciuit. Dei c. 7. Plinius lib. 2. c. 103.* Fontes esse narrant,
qui extinctas faces accendunt; & talē fuisse
fontem in Dodone. *Aristoteles de Mirab. Audition.* Fluuium Pontum Thraciæ, qui la-
pides vrentes defert, commemorat. *Recu- pitus in suo Nuncio fol. 16. & sequent.* in im-
mani illa Vesuuij irruptione refert, exiisse
Torrentem igneum, qui antequam è mon-
te deuolueretur ad Campos, in plures ve-
luti riuos, & ramos fluminis similitudine
deriuatos septem aliò, atq; aliò flamina-
rum fecit diuortia.

182 Tertiò subit Aqua vices olei. Ex *Vitru- trunio lib. 8. c. 3.* iuxta Chartaginem in fonte
nata. oleum odore instar scobris vitrei.
Addit *Aristoteles lib. de Admirandis Audition.* nemi-
ni ad hunc fontem accedere fas est,
nisi naturæ fontis nescius sit, nam hac da-
ta ignorantia, licet oleum ex illo fonte
plurimum haurire. *Plinius lib. 31. cap. 2.* alium
similem fontem refert in Cilicia, alium in
Aethiopia *Theophrastus*, alium in *Ecbatanis*, *Polo lib. 1. c. 4.* Apud *Thocum Re-*
Aug. de Angelis, *gij*

*B. Aug.
gustin.
Plin.
Recu-
pitus
Arist.*

*Vitru-
vius.*

Arist.

Plin.

*Theo-
phras-
t.*

gni Neapolitani oppidum fons olei scaturit, ad varios morbos curandos aptissimi; & alium similem Puteolis esse, fama est.

183. Quarto subit Aqua vices lapidū. Nā

Cepusij Aqua in vrceos inclusa, lapis euadit. In Antris Coreyrijs distillantēs guttae lapides sūt; *Plin. refert lib. 3 c. 2. in Regno*

Comer. Polonię esse rinū, cuius Stillae lapidescunt, addit *Comer. in descrip. Regni Poloniae lib. 1.*

non modo Aquas ipsas lapidescere, sed alia corpora in ijs admittā, in lapides ab Aquis cōuertī; Simile quid accidit in Silari flauio propē Salernum, vbi folia, & virgulta lapidescunt. Sarni (quae Ciuitas est Principatus citrā) fluius, quaecunq; excipit, lapidea efficit. Vidi ego Soma schae, quae

B. Hiē Pagus est Bergomēsis Territorij, B. P. N.

onym. HIERONYMI AEMILIANI Sanctitate,

Soma- Virtutibus, miraculis famosus, & celebris;

schae. herbas ab aquis frigidissimis in lapides

quā citissimē conuertī. In Danico Mari

propē Lubecam repertum fuisse arboris

ramum cum nido, & pullis purpureum

colorem retinentibus, in lapidem conuer-

Albert. sa. Refert Magnus Albertus.

Magn. 184. Quinto circa Bruta mirabiles ab

Aquis producuntur effectus. Puteolis in

Amne, qui Aniano lacui vicinus est, in dies

hoc

De Impressionibus Aqueis. 235

hoc experimentum cernimus, si quid viuū in illud introducatur, statim itā mortificatur, vt videatur prorsus extinctum, sed subito extractum, si in Aquas vicini Stagni immergatur, statim reuiuiscit, quia frigore illius Stagni aliquantulum recreatur. Refert *Corona Pighius in Itinerario Italia,* *Coronā* vidisse, quod Ductores Hispani duos villicos canes proiecerūt in Antrū, tūm extracti exanimis per immersionē in Aquā reuersi ad vitā sūt, sed alter eorū iussu Caroli Cliuiz Principis retractus in antrū denuò, cū periclitari coactus esset, nec immersione reuiuisceret, tanquam cadauer in ripa relictus est, non magna tūm interposita mora, veluti excitus profundo somno, non nihilq; cespitans, ac vacillās, quā ocissimē potuit, fugam arripuit, effictis, qui videbant, ridentibus, atque Canem laudantibus, quod Orso victima cadere nolisset.

185 Circa Cappadociam ad lacum, cui Tatta nomen est, fontes emergunt Salsuginosi, atq; adeo facile Sal rebus immersis circumgelascit, itā vt Volucres ipsæ alijs aquas contingentes facile capiantur, nam propter gelationem Salis longius euolare non possunt. *Barth. à Clinolo lib. 2. de Bal-* *Barth*
Ang. de Angelis, *neis*

236 *Lectiones Meteorologicae*

neis d. 36. In Agro Gadareno Aqua est, ex qua bibentia animalia, pilos, vngues, & Cornua amittunt.

186. In Armenia fons est, cuius Pisces letales sunt. Refert *Cresias*. Aqua *Cassinthij* in Thracia bibentes equos reddit efferatos; in Auerno lacu apud Puteolos volantes aues statim pereunt. Aquarum graueolentia; pisces in eo, aut nulli sunt, aut quam paucissimi, & nigerrimi. In lacu Aniano propè eandem Urbem solum Ranæ viuunt. In Sicendo, & Seripho Lacubus Ranae silent, quæ in alium Ficuum translatae, vocales fiunt. *Solinus cap. 11.* refert, Lacum esse Piscibus plenissimum, sed quæ in Ripis circulant arbuta, mirum, quæ abundant auibus, & feris; duplicem ergo, & venandi, & piscandi præbet Mortalibus voluptatem. Arabia Paludes Serpentibus abundant, eosq; Serpentes pennatos esse, venenum effundere nocentissimum. Refert *Solinus cap. 34.* Rhendanus Fluius propè Olympum pro Piscibus Serpentes desert. *Pomponius Melalib. 1. c. 6.* Nilæus in Eubœa albas oues, Anaxius in Maedonia, nigras, Xantus iuxta Illium rufas reddit. *Clytemneus* in Umbria Boves reddit candidos.

LECTIO

LECTIO DECIMATERTIA.

*Aquarum Virtutes Mirabiles Circa
Homines.*

187 **S**ingularia sunt iuxta, ac mirabilia, quæ Hominibus Aquæ impartunt Beneficia, aut Damna, nam

188 In Bæotia Flumen est, quod obliuionem, & lethem dicitur, Alterum Memoriam, & Reminiscenciam causat. In Cæa Insula Fons est hebetans sensus. Aqua stygis in Arcadia mortem infert. Aquæ Zamæ in Africa voces canoras reddunt. In Hybernia Fons est, quo qui abluitur, canescit; alter, quo qui abluitur, nunquam canescit ex *Ortelio*. Aerychris est Amnis, qui pilos gignit ex *Plinio lib. 13*. In Regione Gadara lacus est, qui bibetes pilis priuat. Ex *Strabone lib. 16*. Cizigi fons est, qui amoris sensum tollit. Ex *Plinio lib. 13. c. 2*. In Boæcia lacus est, à quo bibentes ardore libidinis inardescunt, ex *Isidoro lib. 13. c. 13*.

189 Consentia, quæ Vrbs Calabriae celeberrima est, duo sunt flumina; Chratis, & Sybaris, ille feminarum capillos electro similis,
Aug. de Angelis.

miles, Sybaris nigros efficit. *Ouid. Metam. lib. 15.*

Chratis, & hinc Sybaris vestris conternimus oris.

Electro similes faciunt, auroq; capillos.

190 In Aethiopia lacus est insaniam inducens, *Ouid. ibidem.*

Cui non audita est obscena Salmacis unda & Aethiopesq; lacus, quos si quis faucibus hausit, Aut furit, aut patitur mirū gravitate Soporē.

Sebethus.

191 Neapoli Sebethus à Sebethide Nympha dictus Fluvius, quamvis à Vesuvio Igneo Monte trahat originem, instar frigidi Balnei, æstum epatis refrigerat, sanguifugis abundat, & quamvis parvus sit alveo, virtute magnus est, duodecim enim Molendinos movet haud sinè magna Neapolitanę Urbis utilitate, & commodo.

Abellini.

192 Abellini Fluvius est, oriundus è Monte Virgini Genitrici Sacro; Belli, & Pacis argumenta ministrat; ad victum necessaria, oportuna ad vestitum parat: Aegris Salutem, suis delicias Principibus offert, nam

Delicia

Aqua eius gelidissima cuditur ferrum, Belli, omnisque Artis Instrumentum: Scrip- toribus, & otio fruentibus carta disponi- tur. Molendini movètur supra duodecim, rei farinariz, & cibi visualis artifices: Parā-

Molendini.

tur

tur Vestimenta, cum tenues cæterò qui lan-
næ imperu cadentis Aquæ spissantur, den-
santur in Pânos. Noui huius Inuētor Opi-
ficij retroactis Sæculis prorsus incogniti,
ille idē est, qui Vrbi præsidet Solertissimus
Ingeniorū FRANCISCVS MARINVS
CARACCIOLVS Optimus Princeps.

*Franc.
Mari-
nus Ca-
raccio-
lus.*

193 Quæ se eadem Aqua in cuniculos
Terræ effusa surgit è Fonte, mirum quàm
leuis sit, quàm sit ægrotis proficua, quàm
saluti cognata: Deniq; miro artificio, ma-
gnis impensis in Viridarium amœnissimū,
& toto Regno celeberrimum Principum
eius Urbis euehitur: Et dum hæc scribo
iussu Optimi, & Excellentissimi Principis
maioribus impensis, arte, & industria lōgē
maiori, mirabili sanē Metempicholi verti-
tur in Mare non fluctibus horridum, aut
Procellis exundans, sed ad delicias factū,
ad voluptatem, & oblectamenta formatū.

*Virida-
rium.*

*Mare,
Fontes.*

194 Hinc liquidissimi fontes è tripulo
profiliētes in altum, deorsum ingeniosis-
sima tempestate refluētes, latumq; crate-
rem ex alabastrite ferientēs, dulcissimō
murmure resonant.

195 Aquæ sonum comitatur amabilis
odorum, colorumque concentus ex Flori-
bus penē innumeris, quorum alij subni-

Flores;

Aug. de Angelis,

ueo,

neo, alij luteo, cæruleo alij, alij alio colore induti æterni Veris oblectationem pariunt Naribus, Oculis; & sua nè desit delectatio Gustui; omnis generis fructus Natura hic vbertim exhibet læcundissima vel inuitis.

196. Viridario Nemus adiacet, & Sylva nouis semper frondibus conueltita, vbi ferarum lusitantium agmina venationi, & prædæ frequenter inferniunt, vbi diuersorum animi cohortes discoloribus pennis volitantes dulcissimis cantibus à primæ lucis radio ad Solis occasum, animos quamuis dolentes, mestissimosq; suauissime mulcent.

Mataluna

197. Matalunæ Aqua est surgens ex imo solo propè Sancti Saluatoris Ecclesiam, vetustate collabentem, per campestria dispergitur; Homines tum à Lepra, tum à Scabiæ liberat; confluant illuc ex omni Regione Peregrini, vt Saluti restituantur. Marmoreum craterem, quo Aqua Sanitatis (sic enim appellatur) excipitur, iussit parari Excellentissimus Matalunæ Dux Diodorus Carafa, quem profusissime largitiones pro Animabus Purgatorio igne cruciatis, Fides in Catholicum Regem, Constantia in Aduersis, in omnes comi-

De Impressionibus Aqueis. 241

tas, in re æconomica Solertia, & industria, valdè commendant.

198 Agræ, quæ Terra est Scapharum, inter, & Nuceriam Paganorum nobilem Urbem sita, sub ditione Nicolai Aurei optimi Principis, Fons est, quo si quis se abuat, ipso tantum festo die Sanctissimi Ioannis Baptistæ Præcursoris, Terræ Patrono, à Lepra, Scabie, plagisque putridis liberatur, dicitur Aqua Sanctæ Mariæ.
Del Bagno.

199 Romæ extrâ Portam, quæ in Pincis dicitur, per Campetria excurrrens Mineralis Aqua inuenta est regnante Paulo V. Burghesio Summo Pontifice, vulgò dicitur, *Acqua Acetosa*. Frigidissima est, & ad sensû veluti ferrea; dispergebatur per cæpestria, sed iussu eiusdè Põtificis collecta, Fontana marmorea excepta est, & vt quæ mortalibus hæc Aqua beneficia importet, exprimeret, hoc distichon iussit insculpi,

*Renibus, & Stomacho, Spleni, Iecorique
medetur*

Mille malis prodest, ista salubris Aqua.

200 Puteolis Vrbe nobili à Neapoli octo miliaribus distanti, decem sunt Balnea, quæ nullum non morbi genus propel-

Aug. de Angelis.

Q lunt;

lunt; Scriptura in marmoreis lapidibus insculpta designatas olim fuisse illorum virtutes, & Medicorum astu elisas, nè illis inconsultis vsui essent, vulgò iactatur.

201 Primò hypocaustum ibi est, angusto loco camerato, vbi statim sudor elicitur; aduersus hijpochondricos dolores, scabiè, & alios similes morbos plurimum potest. Secundò Balneum est sulphureum, dolori capitis antiquo, lachrymis compescendis, acuendo visui, dolori ventriculi, scabiei, & sterilitati est accommodatum.

202 Tertiò. Balneum est, quod dicitur *de Bulla*, Capiti, oculis, hepatis, spleni, & vtero vtile. Quartò Balneum est *Astrane* dictum, cuius decidens in caput gutta, catharro, seu distillationi, & patientibus oculis confert, ventriculi fastidium tollit, appetentiã prouocat, pulmones tussi fatigatos, pectus, & raucedinem lenit. Quintò. Balneũ *de Iuncare* dictum, iuxta litus Maris positum, ventriculum, & hepar roborat, Cor, & animum exhilarat, suspiria tollit, gaudia inducit, hilares reddit Homines. Sextò Balneum, *locus*, appellatum, à quocunq; morbo, à quouis dolore, à qua voles angustia liberat, & ideo præ cæteris sæpius frequètur. Septimò. Balneum *de Cripta*, dictum
eius

De Impressionibus Aqueis. 243.

eius aqua dulcis est, & potabilis, potata
ventriculi, & epatis debilitatem tollit, hy-
dropicis nocet, pulmonem læsum sanat,
tussim vel mitigat, vel aufert. Octauò. Bal-
neum est. *Petra*, dictum, quia *Petrà*, id est,
Calculum frangit, omnesq; capitis mole-
stias propellit. Nonò. Balneum est, *Colatu-
ra*, dictum, cor exhilarat, appetentiam ex-
citat, tussim tollit.

203 Decimò. Balneum est, *Lauacrum*, di-
citur, splenis duritiè tollit, iecori subuenit.

204 *Lucæ*, quæ Ciuitas est Tusciæ nobi-
lissima, & Libertate, qua fruitur, celeberrima;
tria tenet Balnea, de *Torseno*, *Ru-
beum*, & de *Villa*.

205 In Diœcesi *Patauij*, quæ Vrbs est
antiquissima iuxtà, ac studijs florētissima
omnium, quæ Venetorum Reipublice po-
tentissimæ parent, septem habet Balnea,
Aponi, *Sancti Petri*, *Domus nouæ*, *Montis
Grotti*, *S. Bartholomæi*, *S. Helenæ*, *Montis
Orthonis*.

206 *Pifis*, *Volaterris*, *Senis*, *Viterbij*,
Asculi, *Perusij*, *Aquarij*, in *Germania*, & *Si-
cilia* plura recensentur Balnea, quorum
Virtutes Humano generi proficuas, refert
Bart. à Clinolo in peculiari Libello, & *Trac.*

207 Omnium celeberrima hac tempe-
Ang. de Ang.   Q 3   itate

244 *Lectiōnes Meteorologicæ*
state est Aqua limpidissima, leuissimaque;
quæ Nucerię in Umbria potatur; omne
morbi genus propellit, præcipuè à Vene-
no, & morbo Gallico omninò liberat. Sed
alias miras eius Aquæ virtutes, *Annibal*
Camillus refert in peculiari libello; illum
consulite.

LECTIO DECIMA QVARTA.

De Mari, Et Eius Partibus.

208 **E** Fluminum, Lactum, & Paludū
angustijs egressi, Maris, &
Oceani vastitatem ingredimur. Geogra-
phorum Sententia est, Terram in medio
Vniuersi vti Centrum situatam, à Mari vni-
diq; ceterū Insulam ambiri, & cingi, quod
confirmat D. Basilus lib. 1. Exam. expli-
cans illud *Pf. 23. ipse super maria fundauit*
eum; Refertur à D. Aloysio Sansonerino in
Collect. col. 5 29. & sanè *Plinius lib. 2. c. 66.*
Terram esse præcinctam circumfluo mari,
ait, non esse argumentis inuestigandum,
cū experimentis cognitum sit. Porro
Mare, quod Vniuersam Terram cingit, &
ambit, Oceanus dicitur. Oceanus iuxta
varias Terræ Regiones, & partes, quas al-
luit

luit, varia sortitur nomina : In primis à quatuor Regionibus præcipuis, idest, ab Oriente appellatur Orientalis, seu Eous. Occidentalis ab occidente; à Meridie Notius, seu Australis, à Septentrione Septentrionalis.

209 Deindè secundum quod varia litora diuersorum locorum alluit, adhuc varia, & magis peculiaria, ac propria sortitur nomina, dicitur enim Sarmaticus, Scythicus: Hyperboreus, Indicus, Persicus, Aethiopicus, Atlanticus, Gallicus, Britannicus, Hybernicus, Cantabricus, Germanicus: Deniq; dicitur Mare pacificum à quiete fluctuum, qui non franguntur, Mare illud omne, quod est inter Europam, Africam, Asiam ex vna parte, & Americam, seu Occidentales Indias ex altera. Hæc sùt nomina, quæ sortitur Oceanus, prout Terrarum extrema litora complectitur.

210 Verum prout Oceanus in varia Terræ gremia diffunditur, & ipsemet à Continenti ambitur, & cingitur, varios in sinus subdiuiditur: Sunt autem sinus præcipui quinque; Primus est sinus Suedicus, dicitur communiter *Mare Balticum*, & est inter Daniam, Suediam ex vna parte, Pomeraniam, Prussiam, & Liunioniam ex par-

Aug. de Angelis.

Q 3

te

246 *Lectiones Meteorologicæ*

te altera. Secundus est, qui Medius inter Europam, Asiam, Africam ad Paludem viq; Meotim protenditur; dicebatur olim ab Antiquis mare Internum, modo Mediterraneum. Tertius dicitur Persicus, qui latere suo dextero Persidem radit; Quartus, qui latere suo dextero Arabiam perfundit, Arabicus, seu Mare Rubrum. Quintus est Mare Caspium, seu Hircanum, quem Ptolomæus lacum, quam Mare maluit appellare, quia pedibus circumiri potest.

¶ 211 Iam verò Mediterraneum Mare intranti à læuo latere Europa est; à dextro Africa, inter has ad imum recessum Asia. Sortitur & hoc ipsum Mare nomina varia, prout varijs regionum litoribus adfunditur. Ad Iberiam, seu Hyspaniam, dicitur Ibericum; ad Baleares Insulas, Balearicum; ad Narbonensem Prouinciam, Gallicum; mox ligusticū ad Liguriam; ab eo ad Tusciam Mare Tuscum, quod Græci Tyrrhenum, Latini appellant Inferum; Hoc ex aperto conductum sinu isto Neapolitano beatissimo clauditur, quem Syrenum Sedem, Ganimædis Craterem, seu etiam Craterem argenteum lacte plenum admirata dixit Antiquitas. Huic Mari corona Collium amenissimorum præsidet Nostra

*Mare
Neapolitanum.*

Nea-

De Impressionibus Aqueis. 247

Neapolis Vrbiū nobilissima, Europæ totius Emporium, Vniuersi delitium. Læuum Neapolitani litoris latus tenent Pagi plures, & oppida celeberrima, Herculanium, & Pompei, è regione Urbis visuntur antiquæ Stabiæ, Surrentum, Massa Lubrensis, & diremptæ procelloso, & angustissimo freto Capræ, Insula Tiberij domicilio celebris.

Dextrum latus tenent Mons Echia, nunc *Castrum Ovi* à figura Ouali, dictus. Plaça, nunc Chiaia, Margellinæ, & decantatę omnibus ab Historicis, & Geographis Paussylippi Deliciæ, quas inter fas est numerare regalia penè Palatia, Villas amænissimas, & deriuata in Principum, seu Procerum Regni Domos Maria ipsa, nè dū Flumina.

*Castrū
Ovi
Chiaia.
Margel
liua.
Pauss-
lyppus.
Princi-
pum.
Regni.
Palatia
Vilia.*

212 Hinc suę amplitudini restitutum Mare Mediterraneum, circā Corsicam Insulam, Corsicum; circā Sardiniam, Sardinum; à Sicilia. Cretamq; vsq; Siculū; indē Creticum, ad Cyprum vsq; mox Cyprum ad Asię vsq; continentem, appellatum est.

213 Inter Siciliam, Italiā, & Græciam Ionium mare dicitur, cuius pars Adriaticū ab Adria Vrbe, quod etiam Mare Superū relatiuè ad Inferum, & Tyrrhenum. Adriaci pars est Mare Illyricum, quod est duplex. Dalmaticum ad Dalmatiam, Lybur-

Aug. de Angelis.

24 ni-

nicum ad Liburniam. Inter Siciliam, & Adriaticum sinum dicitur Mare Ausonium, quia hæc pars Italiæ antiquitus dicebatur Ausonia. Inter Græciam, & Cretam situm Mare, AEGEUM, seu Arcipelagus, quia innumeris penè Insulis refertum.

214 Rursus inter Cretam, & Rhodum Insulam Mare Rhodium, Syriacum apud Syriam, ad Palæstinam Palæstinum; ad Iudæam Iudaicum, ad Cariam Carium, ad AEGIPTUM, AEGIPTIUM. Ad Africam, Africum; ad Numidiam Numidium; deniq; ad Mauritaniam Mauritanum Mare appellat Hydrographi, & Geographi omnes, in quorum Tabulis plenius hæc, & planius vno prospectu conspicietis.

LECTIO DECIMAQVINTA.

Causa Salsedinis In Aqua Marinae Investigatur.

215 **M**are salsum esse, iudex est sensus, imò Mare à Salis amaro, & salum quoq; à salsedine dici pleriq; opinantur. Vnde illud *Virg.*

Virg.

Vela dabant leti, & Spumas salis ære ruebāt.

216 Verum qua ex Causa oriatur in Mari

sal:

De Impressionibus Aqueis. 249

falsedo, nō vna Philosophorū Sentētia est.

217 Ponit *Empedocles*. Terram ardore Solis æstuantem, sudorem expirasse; & ab eo sudore Mare fuisse salsum redditum, patet enim sudorem salsum esse natura sua; ex parte huic Sententiæ videtur adhærere in suo *Enchir. fol. 80. Gaspar Aragonius.*

Empedocles

Gaspar Aragonius. Theophrasti.

218 Ponit *Theophrastus* falsedinem Maris esse à salis Montibus, seu à Salinis Rupibus, iuxta quas ab initio creatum, & positum fuit Mare. Sequitur hanc Sententiā *Le Reës hic*, vbi probat sal non solum crescere, vi Ignis ex aquis, sed effodi ex Terra, idq; dici Sal minerale: Refert ex *Isidoro lib. 16. c. 2.* rupes salinas inueniri, ex quibus sal ferro excidatur etiam ad Domos construendas, id etiam fieri in Arabia ex *Plinio*, in Africa ex *Solino.*

Reës.

Isidoro

Plinio Solino

219 Ponit *Aristoteles* Aquam Maris salisam esse, tum propter multitudinem adustarum exhalationum, quæ Ventis asportatæ in eam decidunt, tum quia Solis ardore coquitur, & id, quod tenue est, exhalat, ita docet *2. Meteor. c. 3.*

Arist.

Scotus

220 Ponit *Scotus lib. 2. Met. q. 3. n. 6.* Salsedinem esse qualitatem naturaliter debitam Aquæ Marinæ, quæ vt marina est, specie differt ab Aqua fluuiali, & dulci. *Sequitur Aug. de Angelis,*

quoniam

Gaspar Arago-
Conim-
bric.
D. Basilius.
D. Isidorus.
Recupitus.

quantur hanc Sententiam. *Gaspar Aragonius* in suo *Enchirid. fol. 80.* ex parte *Conimbric. tract. 9. c. 5. Pronunc. 2.* ubi pro se citant *D. Basil. tom. 4. Hexam. D. Isidorū lib. 13. Acrym. t. 14. Recupitus in suo Nuncio fol. 115.* Licet Aristotelis Sententiam approbet, ponit tamen, datam esse *Marinis Aquis* à natura crassum lentorem quendam, quo terrei vapores vi Solis è subiecto *Maris* solo euocati, impediuntur expirare, & sursum ascendere.

221 Sentio cū *Scoto, & Aragonio*, Mare esse falsum ex sui natura, seu falsedinem esse qualitatem naturaliter debitam *Aquę marinę.*

222 Probatum quia, quod tale est à principio ortus sui, & est semper tale, est tale de sua natura, sed Mare à principio ortus sui, & creationis fuit falsum, & est omnitempore falsum, ergo falsedo est illi naturaliter debita qualitas.

223 Minor probatur quia, Mare ob duos præcipuè fines est creatum, & separata est aqua in locum vnum, vt habetur *Gen. 1.* & vt aquatilia animantia in eo, tanquā communi domicilio seruariantur, & nutrirentur, & vt nauigatio posset exerceri ad humanam politicam, & societatem fruendam,
 & con-

De Impressionibus Aqueis. 251

& conseruandam, sed neq; Pisces possunt sine Aqua salsa conseruari, & nutriri, nam extracti è Mari, aut statim moriuntur, aut non diù viuunt; neq; nauigatio vnquam exerceri potuisset, nisi Aqua marina salsa esset, atq; adeò crassa, aliàs non esset potens ad sustinenda, & ferenda nauium pondera, ergo.

224 Confirmatur quia, nisi Aqua marina salsa esset, calore Solis putresceret, calor enim Agens in humidum, putredinè causat, danda ergo fuit Mari falsedo, vt à putredine seruaretur.

225 Addit *Gaspar Aragonius fol. 81.* In omni Aqua etiam dulci esse falsedinem, nam Igni apposita dulcis Aqua, facta in illa vi caloris separatione partium ethereogearum euadit falsa; ità se expertum esse per artem spargiricam fatetur *Honorius Augustodonensis in lib. de Mūdi Philos.*

226 Data autem semel, & ab initio falsedine Mari, aucta deindè illa fuit ex permixtione adustarum exhalationum incōcoctarum; patet enim liquores inconcoctos cōmixtos terreis exhalationibus falsos esse, tales sunt Lixiuium, Vrina, aqua per calcem colata, sudor, & his similia: Adustio harum exhalationum à Sole est,

Aug. de Angelis.

qui

Aragi

Honorius

Augustodonensis

lib.

de Mūdi Philos.

226

226

qui fortius in Mare ob sui planitiem agit calefaciendo, & adurendo terreas exhalationes permixtas Aquis: & in hoc sensu intelligendus, & explicandus est *Aristoteles*, quando in adustas exhalationes, & calorem Solis maris salcedinem refundit, ponit enim *Aristoteles initio cit. cap. Tertij, ubi agit de Maris Salcedine*, Mare semper fuisse idem, nunquam minus, aut maius fieri, & contrariam *Democriti* doctrinam ab *Aesopi* fabulis non differre, aperte pronunciat. At Mare non esset idem prorsus immutatum, nunquam maius, aut minus, si ad illud fieret aliquando notabilis accessio exhalationum adustarum, illiq; ob talium exhalationum copiam, salcedo adderetur; ergo dicendum est iuxta *Aristot. Sententiã*, exhalationes terreas sepe fuisse permixtas Mari, Mare fuisse sepe falsum, sed auctam fuisse processu reפורis salcedinem, facta aliquali, & modica exhalationum terrestrium e fudo Maris calore Solis eductarum, & adustarum.

Arist.

227 Dices primò. Etiam Aquarum fluuio- rum, & lacuum sunt permixtae exhalationibus adustis terrestribus, & subiectae sunt calori Solis, sed illae non sunt Amarae, & salae, ergo salcedo non originatur, nec incrementa sumit ab exhalationibus adustis,

Re-

De Impressionibus Aqueis. 253

Resp. hoc Argum. vim habere in Sētētia refundentiū adæquatè falsedinē maris in exhalationes aduitas, nō in mea Sētētia, q̄ in t̄m̄ pōnit ab exhalationib. aduitis puenire Maris falsedinē, in quātū Maris Aqua iā ab initio falsa fuit falsedine naturalh.

228 Præterea dico aliquorum lacuum, & fluuiorum Aquas falsas esse, quatenus in ijs fuit congrua dispositio ad recipiendam falsedinem ab exhalationibus aduitis, & calore Solis, vel quia eorum Aquæ fluxerunt per meatus, & cuniculos amatos, & falsos Terræ; quod non potest militare de Mari, quia non fluit per Terræ cuniculos. Esto quod secundum aliquam sui partem possit crescere quò ad falsedinem ex propinquitate cum Salinis Terræ.

229 Dices secundò. Salsedo non est prima qualitas, sed commixtio ex primis, ergo nō pōt esse cōnaturalis Elemento Aquæ, & Mari, nam Elementis solum cōnaturaliter sūt debitæ primæ qualitates, ergo salsedo non est qualitas connaturalis Mari.

Respondeo in primis. Aliud esse, quod salsedo sit connaturalis Elemento Aquæ, & aliud esse, quod salsedo sit connaturalis Mari, neq; enim solum Mare est Elementum Aquæ. Præterea etiam salsedo

Aug. de Angelis,

non

254 *Lectiones Meteorologica*

non sit connaturalis Aquæ quasi primò; est tamen connaturalis quasi secundò, nã etiam Aquæ est connaturalis nigredo, & densitas, omnia enim frigida, sunt nigra, & densa, & tamen nigredo, & densitas non est prima qualitas; sicuti ergo nigredo est connaturalis Aquæ, quasi secundò, ita etiã falsedo.

230 Dices tertio: Si falsedo esset connaturalis Aquæ, statim, ac fuit creata, fuisset data falsedo Aquæ, at hoc non potest dici, quia notabile fuisset illatum nocumentum fertilitati Terræ; ergo.

231 Respondeo. Salsedinem Aquæ initio suæ creationis fuisse modicam, & vix sensibilem, ideò nullum damnum passa est fertilitas Terræ ex illa salsedine.

LECTIO DECIMASEXTA.

Varij Motus Maris Referuntur.

232 **M**Are moueri, & quidem varijs motibus extrà dubium est; cum ad sensum pateat, imò per Antonomasiã dicitur Elementum Mobile. Sanè ne putrescat, si staret immotum; aut omnino sordescat, si per motum sordes iniectas
non

non egerat, deniq; vt aptius sit piscationi, & navigationi à natura ipsa communis Boni amantissima ad varios motus subeundos Mare impellitur, & excitatur.

233 Et quidem præter motum naturalem; quo naturali pondere Mare deorsum fertur, pluribus alijs motibus agitur, & fertur.

234 Primum quidem Mare mouetur nunc hæc, nunc illæc à Ventis, atq; adeò pro Ventorum diuersitate in diuersas fertur partes, & in diuersa litora impingit Mare, modo lentius, modo concitatius, modo placidis, modo inflatis, & turbidis fluctibus delatum, & vndis.

235 Secundò mouetur veluti ad motum Cæli ab ortu in occasum: Hunc motum Nautæ peritissimi experimèto probarunt, nam ex Hispanijs soluentes versus Americam, & Occidentales Indos iter intra mensem conficiunt, sed ob contrarium Aquæ motum non redeunt, nisi trium. aut quatuor mensium spatio. Similiter nauigantes versus Orientales Indos transacto Bonæspei Promontorio litoris Africani, licet alias secundis fruerentur Ventis, cum proram in Solis ortum vertunt, tardius feruntur, retardati nimirum ab Aquis in contrarium fluctibus.

236 In Mari Mediterraneo, qui ex Hy-

Aug. de Angelis.

spa-

256 *Lectiones Meteorologica*

Spanijs in Palæstinam contendunt, plus temporis eundo, quàm redeundo consumunt. Deniq; in nostro hoc sinu Neapolitano, qui Neapoli versus Antiquas Stabias vehuntur, tráfacto Pompei Promontorio, vulgò *Capo del fico*, citius feruntur, & eunt, quàm redeant è Stabijs Neapolim, licèt id aliqui non in Maris motum contrarium, sed in eius decliuitatē refundant.

*Neap.
Arti-
que
Stabia.*

237 Tertiò vtrumq; Mare, Oceanum, scilicet, & Mediterraneum, mouetur motu laterali à Septentrione in Austrum, quo motu etiam Cælum moueri putant plerique Astronomorum; Qui sanè motus non in maiorem frigiditatem, quæ sit in Septentrione, nam æqualis, vel maior frigiditas in Austro est, vbi pauciores, & minutiores sunt Stellæ, quæ possint rigorem frigoris temperare, sed in Australis regionis decliuitatem maiorem refundendus est,

238 Quartò *Contarenus lib. 2. de Elem.* asserit, Mare Venetum circulari quodã motu moueri; id approbant *Conimb. tract. 8. c. 3.* & rationem reddunt quia; cùm Aquæ marinæ intrà Terras conclusæ, & in litora impingentes, nequeant cõtinuare motum ab ortu in occasum, indè fit, vt propè Terras flexuoso itinere in gyrum voluantur, &

*Contar-
renus.
Gonim-
bric.*

Cir-

circularem motum imitentur; Quæ ratio cum æquè militet in nostro hoc Mari Neapolitano, & alijs flexuosis Sinibus, in his quoque motum illum quasi circularem fieri, negandum non est.

239 Quintus Motus principalis notabilior, magisq; mirabilis, est motus fluxus, & refluxus, quo videntur Aquæ marinæ modò ad litora accedere, modò recedere; nõ enim fit hic motus in maris medio, sed circà litora, & in his variè, nam in aliquibus partibus vix æstus sentitur, vt in Mediterraneo apud Barchinonè, Narbonam; & in Mari Tyrrheno, seu Infero; contra quod contingit in Mari Adriatico, & Supero, vbi maximè sentitur fluxus, & refluxus Maris.

240 In Oceano Hyspanico, Gallico, Belgico, & cõmunitèr circà alias partes, sex horis fluit, sex refluit: Circà Aquitaniã septem fluit, & quinque refluit. In aliquibus Africæ locis fluit quatuor horis, refluit octo. In Litore Cambaiæ in faucibus Indi fluuij duabus horis mare triginta leucas inundat, duabus iterùm tantum spatij detegit, atque ità tanta rapiditate fertur, vt homines cymbali sonitu admo-
neantur, nè incauti rapiantur à fluctibus,

Aug. de Angelis.

R

Deniq;

258. *Lectiones Meteorologica*

Denique in Euripo, quod est angustum mare inter Eubeam Insulam, & Aulidem septies fluit, & refluit mare spatio 24. horarum.

241 Fama est in huius motus naturam consideranda tum operæ, & studij insumpsiſſe Aristotelem, ut tædio, & labore confectus illuc diem obierit; hinc Prouerbiū. *Aristoteles non habet Euripum, Euripus habet Aristotelem.* Sed Famam hanc inanem esse omnino, & à veritate alienā conuincit, eius motus naturam, & causam perspectam esse alijs longè inferioris notæ Philosophis, quomodo ergo occulta fuit Aristoteli naturæ oculo, & oraculo? Difficiliora, & penitiora Naturæ secreta penetrauit Aristoteles, hoc vnum ignorauit? His scriptis oblatum est Tomus Primus Nicolai Cabej, qui lib. 2. *Meteor. qu. 6.* Præcipitium Aristotelis in Euripum, apertè fabellam dicit.

LECTIO XVII.

Causa Marini Aestus assignatur.

242 **A**ntiquorum opiniones nō referam hic, tum quia vix aliquam habent probabilitatis vmbra, tum quia
quia

De Impressionibus Aquæis. 259

quia sufficenter refutata sunt ab alijs Aucto-
ribus, præsertim à *Commb. tract. 7. c. 5. Conim.*
Recentiorum, & probabiliore Philosopho-
phantium Opiniones adduco.

243. Primò igitur *Leonardus Lessius* *Fronad*
apud Fromödum, & Restam tract. 1. de Mari *Resta-*
cap. 14. ponit. Maris æstum concitari ab
Intelligètia Aquis præsidete, quæ in Apo-
calypsi dicta est Angelus Aquarum, sicut *10a. 5;*
etiã in Euangelio legimus Aquas pro-
baticæ Piscinæ itatis temporibus ab An-
gelo motas.

244. *Le Reès* in Divinã Providentiã
refundit æstum Maris, quia nimirum sic
Deus disposuit Maris ælueum; Insularum,
Scopulorum, & Terrarũ occursum, nec nõ
fluminum illapsus, vt reciprocatio fieret
sinè causæ alterius extrinsecè concursu,
si enim artifices gloriantur, se itã quædam
instrumenta disposuisse, vt motus perpetuus
sequatur, quantò magis id divinæ
tribuendum est Potestati?

245. Sed contrã Opinione*m Lessij, & Lessius*
Reès. est quia, videntur hi Auctores cum
Anaxagora, & Vulgo in Deum omnia
refundente, pessimè in Philosophiã pec-
care, quæ docet effectuum naturalium
naturales causas esse assignandas.

Aug. de Angelis.

R 2

Se-

Sfondr. 246 *Secundò, Pādolphus Sfondratus apud*
Repa. *Restam ubi supra.* æstus causā ponit, Aquarum copiam, quæ quādo in angustā al-

cuius freti oram impingit, cum non possit tota simul transire, litoribus impulsa regurgitare cogitur, & resuo cursu in oppositum litus transire, atq; ita alternis vicibus fluere, & resuere.

247. Sed cōtrā est quia. Aestus cōcitior, & longè maior est in Plenilunio, quā in Luna manca, & vacua; experientia teste, imò cum Luna manca, & vacua est; Mare recedit à litore, ac si per Aquarum regurgitationem fieret fluxus, & refluxus Maris, æquè cōtingeret in Plenilunio, & cū Luna manca est, ergò.

Adelari 248 *Tertiò, Adelardus apud Ioannem*
Pius M. Picum Mirandulanum lib. 3. contrā Astrolo-
randul. *gos cap. 15. ponit; Mare moueri versus litus ex amore, & propensione se coniungendi cū alio Mari.*

249. Sed cōtrā est quia. si Caspium Mare excipias, cætera Maria omnia continuata adinvicem sunt, imò & ipsum Mare Caspium per Terræ meatus, & Cuniculos cū alijs Marinis Aquis continuatur, & iungitur, ergò per affectum ad talem coniunctionem mare non fluit ad litora; & si
 fluc;

fluere, nõ deberet refugere, & à litore recedere, quia videretur eas coniunctionem respuere, & odisse.

250 Quartò ponit *Vallesius cap. 52. sect. 7. Vallesiæ Philof.* proximam causam æstus esse flatum intrâ cauernas Terræ inclusum, est enim æstus Maris quædam Aquæ marinæ ebullitio; patet autem, quòd quâdo Aqua feruens ebullit, se se erigit, & ad ollæ labra confluit, cessante ebullitione Aqua subsidet, & à labris ollæ recedit, itâ ebulliente Mari vi flatuum calidorum, causatur fluxus Maris ad litora, cessante ebullitione à flatibus causata, subsidet Aqua marina, & se ad interiora recipit, ac refluit. Potest hæc Doctrina hoc alio exemplo febricitantis Hominis declarari, vt enim in Homine patiente febrim cum intermissione aliqua, certis horis humores colliguntur, & accessionem febris faciunt, iisdem dissolutis febris recedit; itâ in Mari exhalantibus, & ebullientibus vaporibus fit fluxus, at euanescentibus vaporibus fit refluxus, & quiescit Mare recedens in priorem sui locum, & situm.

251 Sed cõtrâ est quia: licet iste discursus, hanc Sententiam faciat alijs hucusque relatis probabiliorem, adhuc tamen plene

Aug. de Angelis.

R 3

non

262 *Lectiones Meteorologicae*

non explicat, quare talis ebullitio fiat in Plenilunio, & non alio tempore.

252 Quòd si dicas, talem ebullitionem esse à flatibus, & hos à Luna; iam ista Sententia non differt à communi, quam mox addicam.

253 Quintò, ponit *Galileus in suis Dial.* 4. Aestum maris esse à motu Terræ Copernicano, seu Pythagorico.

254 Sed contra est quia: in primis tutò, & integra Fide non potest defendi, Terrā moueri, ut in *nostris Lect. Phys.* ostendi, & probaui. Præterea dato illo motu Terræ, adhuc ab illo non causaretur æstus maris, quia motus Terræ, ut potè Circularis, esset vniformis, & regularis, at æstus maris nō est vniformis, & regularis. ergo.

255 Communis ergo Sententia ponit, refluxum, & fluxum maris à Luna causari. Ità ferè omnes Philosophi, Theologi, & sancti Patres, & etiam plures ex Astronomis, quos fuse relatos legite apud *Conimb* *Conimbricē. hic tract. 7. cap. 6.*

256 Verum contra communem Sententiā facit primò. quia æstus, ut vel ipsa nominis Ethymologia indicat aperte, effervescentia quædam, & nimius quidam ardoris effectus est, nam ea temporis pars, quæ

De Impressionibus Aqueis. 263

quà calor, & ardor feruent solis, æstas dicitur, ergo non potest causari à Luna, Planeta frigidus, & humidus, frigus enim non solum non est aptum ad feruorem causandum; sed, nec Motum quidem causare potest, vnde in partibus Septentrionalibus, vbi frigus est nimium, mare non mouetur, sed pigrum gelascit.

257 *Contrà secundò.* Eleuata Luna supra nostrum Orizontem æquè per totum mare humiditatem, & frigus diffundit, quandiu supra Orizontem durat, deberet ergo semper in mari causare fluxum, aut semper refluxum; sed illa modo fluxum, modo refluxum causat, ergo talis motus omninò inæqualis non potest esse ab æquali Lunæ humiditate, æqualiter per omnes partes Maris effusam. Præterea Luna dominatur nocturno tempore; non diurno, æstus autem potius fit diurno, quam nocturno tempore, ergo non fit à Luna sydere nocturno.

258 *Contrà tertio:* quia fluxus, & refluxus Maris sunt motus contrarij, & sæpè eodem tempore, & in eodem mari contingunt; at motus contrarij eodem tempore non possunt ab eodè principio fieri, & originari, vt de se patet, ergo.

Aug. de Angelis.

R 4

His

264 *Lectiones Meteorologicae*

Magn. Alber. Ludia- sus Fro mādus 259 His fortassè rationibus moti ali- qui apud *Magnum Albertum tract. 2. cap. 7.* posuerunt, Mare intumescere, & fluere, quando vi sua naturali expirat, & calidos halitus emittit; refluere verò, & quiescere, quādo iam expirauerit. *Thomas Lydia- tus apud Fromondum* ponit; Maris fluxum esse ab Igne latente sub *Mari*, accenditur enim ab Igne latente sub *Mari*, Bitumen, seù fortasse sulphur, quo accenso intumes- cit, & fluit *Mare*.

260 Sanè hæc Sentētia videtur alijs om- ninò probabilior, quia *Marini æstus*, & efferuescētiæ effectum in proportionatam causam refundit, nempe Ignē, & calorem.

261 Sed adhuc in duobus deficit; Pri- mō, quia non explicat, quare talis accen- sio bituminis, seù sulphuris ab Igne laten- te sub *Mari* potius in Plenilunio, quàm alio tempore contingat. Secundò, quia talis Ignis à maris profunditate videtur potius obrui, atque adeò vel extingui, vel ad summum impediri, nè valeat euapora- re, & sursum ad superiorem *Aquæ super- ficiem* ascendere; & quia semper Ignis sub *Mari* latet, semper duraret fluxus, & refluxus, ac proindè nō fieret certo tēpo- re, & statis horis.

Puto,

De Impressionibus Aquæis. 265

262 Puto, marini æstus causam in Solem esse refundendam, Sol enim calore suo rarefaciendo Aquam, illam cogit ebullire, & intumescere, atque adeò fluere; at rarefactione cessante, cessant ebullitio, & tumor, ac proinde refilit Aqua, & refluit.

263 Hanc Sententiam fuisse *Aristotelis*, & ab *Heraclito* Philosophorum antiquissimo ingeniosissimè excogitatam, refert *Plutarchus lib. 3. de Placitis cap. 17.* ex Recentioribus sequitur *Rugerus Bacchonus epist. ad Clem. V.*

*Aristo
Heraclitus
Plutarchus*

264 Probatum primò quia, videtur effectus calidissimus effervescentiæ, & aquæ marinæ ebullientis in Calorem, atque adeò in proportionatam causam refundi.

265 Secundò quia: hac data Sententia facile redditur ratio, cur in Plenilunio concitator æstus contingat; quia tunc, nimirum, maior luminis, & caloris copia à Sole diffunditur tum in Lunam, tum in reliquas orbis Terræ, & maris partes sibi subiectas: Facile etiam redditur ratio, cur stans horis, & certo tempore æstus fiat, quia nimirum sicut inæqualitas Solaris luminis, & caloris quadripartitam Annæ divisionem causat in Ver, Aestatem, Autumnum, & Hyemem, ita inæqualitas eiusdem

Aug. de Angelis.

dem

dem luminis, & caloris, facit, ut stasis horis fluxus, & refluxus contingat. Et denique ab eadem luminis, & caloris inæqualitate oritur, quod in aliquibus regionibus maior, & diuturnior, in alijs minor, & breuior æstus fiat. In quam rem *Audi Senecam lib. 3. nat. Quæst. cap. 16. Quartana ad horam venit, quemadmodum Podagra ad Tempus respondet, quemadmodum purgatio, si nihil obstitit, statum diem seruat, quemadmodum præsto est ad mensem suum partus, sic Aquæ intervalla habent, quibus se retrahant, & quibus reddant. & paulò post. & quid hoc mirum est, cum videas ordinem rerum, & naturam per constituta procedere? Hyems nunquam aberravit, Aestas suo tempore incaluit, Autumnus, Verisque ut solet, facta mutatio est; tam Solstitium, quam Aequinoctium suos dies retulit.*

266 Dices primò. *Arist. videtur, Aestum Maris in Lunam refundere, ut patet ex Libro de Mundo ad Alex. & in Libro de Elementorum Propriet. ergo.*

Arist. 267 Respondeo. *Arist. primo loco loqui in aliorum opinione, ut patet legenti textum, & Liber ille ad Alexandrum non putatur esse Aristotelis, sicuti nec Liber de Elementorum proprietatibus, qui, ut testatur*

De Impressionibus Aqueis. 267

tur *Conimbricen.* Arabi cuiusdam est, non Aristotelis.

268 Dices secundò: Communis Astro-
nomorum Sententia est; Lunam corpori-
bus humidis, atque adeò Mari dominari,
sed tale dominium tunc maximè videtur
exercere, cum fluxum, & refluxum causat,
ergo.

269 Respondeo. vel ipsos Auctores, qui
æstus causam Lunæ attribuunt, non attri-
buere Lunæ per se duntaxat, sed ut illa So-
lis aspectu promouetur, & fouetur, ut aper-
tè fatentur *Conimbricen. loc. cit. cap. 6.* Esto *Conimbr.*
igitur Luna dominetur Mari, sed non do-
minatur, nisi, ut illuminata à Sole, maximè
verò quādo effectus iste fluxus, & refluxus
contingit in Mari, Vel etiam dico, exerceri
à Luna dominium in Mare quò ad alios
effectus humidos, non quò ad istum, qui
calidus effectus est, ac proinde non potest
à Planeta humido causari, & originari.

270 Dices tertio: quando Luna manca
est, ut in Quartis, valde minuti sunt Marini
æstus, ergo iam à Luna tales æstus causan-
tur.

271 Respondeo. ideò in Quartis Lunæ
minores fieri æstus. quia tunc minor lucis,
& caloris copia communicatur à Sole, tum
Aug. de Angelis, Lunæ;

Lunæ, tum alijs sibi subiectis Terræ partibus, & Mari, quod propterea non ita sensibilem, & notabilem ebullitionem admittit impartiente parum caloris Sole.

LECTIO DECIMOCTAVA.

*Maris Opes, Diuitiæ
Purpura, Coralia, Vniones.*

272 **A** Emula Terris sunt Maria, nam non ea modo, quæ ad victum Hominum, vti sunt varia piscium genera, sed etiam ea, quæ vel ad vestitum, vti sunt Mare, & Purpura, vel ad ornatum spectant, vt Vniones, & Coralia, abundè, & copiosè suppeditant. Tria sunt ergo præstantissima, & æpprimè pretiosa, quæ haurimus è Mari; Purpura, Coralia, Vniones.

273 Purpura igitur Piscis genus Conchis, seu Conchilijs inclusum scopulis, seu arenoso limo adhærescentibus, nigrantis Rosæ colorem refert, medijs in faucibus florem illum, seu succum habet, qui tingendis vestibus expetitur, reliquum eius corpus inutile est, ac ignauum. Capitur viua,
quia

De Impressionibus Aqueis. 269

quia cum vita succum illum euomit; Vtilissimum est, Purpuram capere post ortum Caniculæ, aut ante vernum tempus, quia cum feticauerit, & parturierit, fluxos, & spontaneos habet succos. Capitur autem hoc modo, paruulis, rarisque textu nassis in Mare proiectis, quibus inest esca, clusiles, mordacesque conchæ, ceu mituli aperiuntur, & escam rapiunt; Conchas esca faturas iam, appetit Purpura, porrectaque lingua infestat, ac illæ aculeo extimulatæ claudunt sese, comprimuntque mordentem Purpuram, quæ proinde ita pendens auiditate sua tollitur, capiturque; alio nomine Purpura, Pelagia dicitur.

274 Purpuræ varia sunt genera, pabulo, quo nutriuntur, Solo, quo nascuntur, discretæ, atque distincta. Lutense genus Purpuræ putri limo, Algense, idest, alga enutritum, vilissimum; vtrisque melius Teniense in Tenei Maris ora collectum, quod sanè leuius, atque dilutius, calculosum appellatur à calculo maris. mirè apto Conchilijs loco; omnium optimum Purpuræ genus est Dialutense, idest, vario Soli genere passum, & enutritum.

275 Purpuræ Vsus semper fuit Romæ ab initio ortus sui ad hæc vsque tempora, nã

Aug. de Angelis,

Romæ

270 *Lectiones Meteorologica*

Romæ fuere semper purpurati Patres. Romulus Urbis Conditor in Trabea, Tullus Hostilius à Regibus primus deuictis Hetruscis in prætexta usus est; Purpura nostris hisce temporibus vtuntur in paludamentis Sanctæ Romanę Ecclesię Cardinales, & Patres, ac ipse in primis, qui Patrū, & Ecclesię tenet Principatum Summus Pontifex. Audi *Plinium lib.9.cap. 36.* vbi de Purpura sic loquitur, *huic fasces, securæque Romana viam faciunt, idemque pro maiestate pueritie est, distinguit ab equite curiam, Dijs adnotatur placandis, omnemque vestem illuminat, in triūphali miscetur auro.*

276 Non abfimilem succum emittit Murex, vnde & veltes tinguntur murice; Accipe ex *Virg.4.Eclog.*

Ipse sed in pratis Aries iam suaue rubenti murice.

277 Verum licet muricis color rubeus sit, non nigricat, vt Purpureus succus, sed albicat potius, & Pyropo similis est.

278 Coralium in Mari frutex, & Planta est, extractum è Mari, lapis est; quantum apud nos Indicis Margaritis pretium est, tantum apud Indos in Coralio, pretiosa enim, quæ sunt ex Genimarū genere, estimatione, & persuasione Hominum pensantur.

236 Co.

De Impressionibus Aqueis. 271

279 Corallium in Aquis forma frutricę refert, & colore viride est; Bacçe eius candidę sub Aqua, ac molles, exemptę confestim durantur, & rubescunt; euelluntur e Mari, aut ferramentis præciduntur Corallia.

280 Eorum varię sunt species loco, in quo nascuntur, discrete, atque distinctę; gignuntur enim in rubro mari, cui etiam dedisse nomen, fama est: in Persico Mari, vbi nomine alio vocatur *Iace*. laudatissimum est, quod in Gallico sinu circa Stœcadas Insulas reperitur, & in Siculo circa Heliã, & Drepanum; nascitur, & apud Grauiscas, & in ora Maris nostri Neapolitani; Probatissimum est, si rubeum notabiliter, & ramosissimum sit. *Virtutes Coralijsunt.*

1 Torminum, veslicę, & calculorum mala auertere, si virtute Ignis redactum in puluerem cum aqua potetur, ideòque Corallium furculos infantibus alligari consuetudo inuexit.

2 Si ex vino, aut æstuãte febrī, si ex aqua, potentur Coralia, somnum conciliant.

3 Sanguinem reijcientibus, exereantibusque medentur.

4 Ulcerum caua explent, cicatrices extenuant, Ignibus diu repugnant; si cinis

Aug. de Angelis.

co.

eorum medicamentis immisceatur oculorum, mirè profunt.

281 Vniones, seu Margaritę rerum omnium culmen pretij tenent; Conchis, seu Conchilijs non secus, ac ostreę includuntur, sed vbi genitalis anni eas extimulauerit hora, pendentes se se oscitatione quadã impleri roscido conceptu, tradunt, grauidas postea eniti, partumq; Concharum esse, Margaritas, meliores, aut deteriores pro qualitate toris, quem exceperint; nã si purus influxerit, candidę enascuntur; si verò turbidus, sordidę, pallidę, & nubilosę oriuntur Margaritę; si Conchę tempestiuè satisfientur, grandescunt, si parum toris excipiant, & veluti ieiunę claudantur, minuuntur Margaritę; Porrò cum fulgurat, comprimunt Conchę se se, ac ieiunę clauduntur; cum tonuerit, pauidę, ac repëtè compressę, abortus vnionum fit, generantur physmata.

282 Sed mirabilem accipe Concharum proprietatem, & penè solertiam, nam si Conchę manum videãt Vrinatoris, comprimunt se se, operiuntq; opes suas, gnarę propter illud, se peti; manumq; si præueniant, acie sua abscondunt; Concharum examinibus, sicuti & Apum singulas magnitu;

gnitudinem, & vetustate præcipuas esse veluti duces miræ ad se cauendum solertiz, *Plinius tradit lib. 9. cap. 15.* ideòq; vrinatoribus, & Margaritarijs præcipua cura inest, has capere, quia illis captis, facile est, cæteras palantes includere retibus.

283 Margaritz è Conchis extractæ; Vniones dicuntur, quia non nisi plures, aut duas arctissimè coniunctas licet extrahere, & è Conchis præcidere.

284 Vnio in Aquis mollis est, extractus ab Aquis, statim durefcit; aceto infusus, iterum mollescit; ostendit id experientia, nam cum Cleopatra Aegypti Regina duos vniones per omne æuum, celeberrimos per manus Regum Orientis haberet, licèt exquisitis quotidie ab Antonio saginaretur epulis, lautitiam tamen eius, dapumque apparatus publicè obtrectabat; quærèti Antonio, quid astruè magnificentius posset, respondit; vna scæna centies H. s. absumpturã; cupiebat discere Antonius, sed posse fieri haud arbitrabatur; sponsonibus ergo factis postero die, quo iudicium agebatur, magnificam aliàs cænam, sed quotidianam ius sit apponi Cleopatra; irridenti Antonio, computationemque exoptulanti, inferri

S se

274 *Lectiones Meteorologicae*

secundam mensam iussit; ex præcepto ministri vnum tantum vas antè eam posuere aceti, expectante Antonio, quidnâ esset actura, detractum alterum ex Vniõnibus, quos auribus gerebat, Regina solertissima, merfit in acetum, ac liquefactum absorbuit; tum L. Plancius Sponsionis Index vitum pronúciauit Antonium, refert *Plinius loco cit.*

285 Margaritarum, & Vniõnum in Indico Mari copia est; præcipuè verò in sinu Bengalæ, & Malipur, quæ Ciuitas est prædicatione D. Thomæ Apostoli, celeberrima, refert *Boterus in Relat.* adsunt nauæ peritissimi, & expeditis cymbis cum Vrinatoribus ad nota loca, & scopulos accedunt, tùm Vrinatores demittunt per transversum ligatos fune, cui campanula appensa est; altera manu Canistrum vrinatores ferunt; quod cùm Conchis abudè repleuerint, Campanulæ sono admonent Nautas, qui statim vrinatores fune sursum attollunt, atquè ità Conchis, & Vniõnibus ditescunt eius regionis incolæ, Vrinatores, & Nautæ.

Ma

LECTIO DECIMANONA.

Maris Mirabilia.

286 **M**are occultę potentię documentum immensum est, quo à naturalium rerum Inquisitoribus, nec aliud ultra quæri debeat, nec par, aut simile possit inueniri ipsa se vincente Natura, docet *Plinius lib. 32. cap. 1.*

287 Miracula Maris plura sūt; in primis Mare induit fluminis naturam, quia vi plenè inenarrabili reciproci Aestus fluxu, atque refluxu continenter mouetur, atque fluit, ità vt ferè Flumen esse videatur. Induit & Mare Cæli conditionem, & Naturam; Cælum ponunt Astronomi ab ortu in occasum perpetua vertigine circumuolui; ab Aquilone in Austrum motu Laterali quodammodo agitari; motibus ijsdem ferri Mare, experientia adeò sensata innotuit, vt in confesso apud omnes sit.

288 Quamuis Mari Ventis, Turbinibus, Procellis agitato, commotoque nihil violentius sit, potentiusvè; duo tamen sunt, etiam ceteròque minima, quę eius vio-

§ 2 len-

lentiam coercent, & frænant. Primum est modica, & sicca litoris arena, illo iubente, qui Mari præcipit, & hic confringentes fluctus tuos. Secundum, quod Maris potentiam frænât, & cohibet parvus, *Echeneis*, dictus, est; qui sanè nullo suo labore, non retinendo, aut alio modo, sed adhærendo frænât mare, sistit nauigia, & remoratur, ideòque Remoram eum Latini appellant. Ruant Ventili cèt, sæuiant Procellæ; solus *Echeneis* tanto imperat furori, vires tantas compescit; domat rabiem frementis Elementi, cogit morari nauigia, quæ vincula vlla, non anchoræ pondere irreuocabili iactæ tenerent.

289 Actiaco Bello *Echeneim* tenuisse Prætoriam nauim Antonij properantis circumire, & exhortari suos, donec transiret in aliam, ideòq; Cæsarianam classem protinus venisse, refert *Plinius loco citato*. Tenuit *Echeneis*, & quinqueremem Caij Imperatoris ab Astura Antium properantis; & cum è tota Classe Quinqueremis sola non proficeret, admiratus Caius, cognita causa exilientibus protinus, qui id quærent circa nauim, inuenerunt adhærentem gubernaculo *Echeneim*, ostēderuntque Caijo indignanti, hoc fuisse,
quòd

De Impressionibus Aqueis. 277

quòd se reuocaret, quòd iter eius, & nauigationem impediret, quod 40. remigum obsequium contrà se inhiberet, vetaretque; Creuit in Caio admiratio, eò quod adhærens nauì tenuisset, receptus in nauigio non idem polleret. Haud minus mira est Leporis Marini natura, hic enim in potu, aut in cibo datus, aut etiã visus, venenum est. Homines, quibus impactus est, piscem olent, & totidem moriuntur diebus, quot Lepus vixit; Marini Leporis alius mas, alius femina est; diuersa vtriusque virtus, nam si Prægnantem fæminam aspexerint, laborant nausea, & abortum faciunt, remedio est mas, & ideò sale duratus, in brachialibus seruatur.

290 Omnia in Plenilunio Maria purgantur, quædam & statuto tempore: Circa Messanam, & Milas exponuntur in litus purgamenta fimo similia; Hinc orta fabula, Solis ibi boues stabulari. Nullum Animal expirare, nisi æstu recedente, narrat Aristoteles apud Plinium lib. 2. c. 96. idque obseruatum in Gallico Oceano, & in Homine esse compertum.

291 Transgreditur interdum Mare fines suos, nam Pyrrhum, & Antisiam circa Mæotim absorbit; Elicem, & Buram

insulam Corinthiaco merfit . Insulam Cæam amplius triginta millia passuum abruptam subitò cum plurimis mortaliū rapuit; Calabriam à Sicilia, Capreas ab Amalpitana colta diremit.

292 Visum est sæpè Mare litora desertisse : Accidit hoc in Vesuuiana conflagratione postrema, quādo in Portu Neapolitano, & Surrentino hæserunt penè in sicco Naues, perituræ, nisi Mare reflente, ad deserta litora redijissent Aquæ.

Zonor.
Dio.

293 Sæpè Mare excipit, & fouit Ignem; narrât. n. *Zenoras*, & *Dio in Tito* Ignē Vesuuianum duodecimi, & eò amplius dies inter Thyrrenas Aquas arsisse . Refert

Strabo

D. Aug

Strabo lib. 1. propè Modonem igneo habitu erumpente mare ad quinque stadia ferbuisse. *D. Augustinus lib. 3. de Ciuit. Dei cap. 32.* de flammis ætneis ità loquitur. *Legimus apud Aethnicorū historias Aetneis ignibus ab ipso Montis vertice vsque ad lacum proximum decurrentibus, ità ferbuisse mare, ut rupes exureret, piccs nauium soluerentur.*

294 Idem Accidit in Vesuuiana conflagratione nouissima, & ebulliente mari, infinita propè piscium multitudo extinguita est; & quamuis essent elixi iam Aquis pisces,

De Impressionibus Aqueis. 279

pisces, & in dapes parati, prædæ, & gulæ irritamentum, abstinere tamen incollæ, gnari, pisces illos halitu sulphureo, & pestilenti esse infectos; probarunt id malo suo Liparenfes, de quibus narrat *Orosius lib. 5. c. 10.* morbo fuisse arreptos, *Ord. sui* & perijſſe, importata inſuper lue in Inſulam totam, eò quod pisces flammis ætænis elixos, auidè deuorauerint.

S 4 DL

DISPUTATIO IV.

De Impressionibus Terreis .

*Terreae Impressiones sunt Terræ-
motus, Mineralia; siue Fossilia, siue
Metallica; Quorum occasione, exami-
natur, an Terra sit altior Mari; Quæ-
nam sint eius Partes habitabiles;
Quædam denique de Montibus, &
Insulis.*

LECTIO PRIMA.

Terrarum Mirabilia.

I **V**astissima hæc, & ferè in in-
finitum extensa Terrarum
spatia cum Firmamento collata, esse in-
star Puncti Astronomi Cæli mensores
æquissimi denunciant. Audi Senecam lib.
I. nat. *Quest. in Præf. Hoc est illud Punctum,*
quod inter tot gentes, ferro, & Igni diuidi-
tur; Punctum est illud, in quo navigatis, in qua
bella-

Seneca

De Impressionibus Terreis. 281
bellatis, in quo Regna disponitis.

2 Verùm in hoc puncto maiora miracula sunt ijs, quæ in alijs circumferuntur esse Elementis. Quid? non nisi in Terris est metallorum opulencia tam varia, tam dives, tam fecunda, tot sæculis suboriens. Gemmarum pictura tam multiplex, lapidum tam discolores maculæ; Ignium tot locis emicantium perpetua tot sæculis incendia, Terra semper salua, & incolumi.

3 In Monte Soracte propè Romam spiritus exhalant mortiferi, sed volucris tantum; in Agro Puteolano, & Sinnessano lethales omnibus animantibus spiritus excurrunt, exceptis Hominibus.

4 In Hirpinis Ansancti locus est, quem qui intrauere, illicò moriuntur; idè accidit Hierapoli in Asia. Alibi fatidicos esse specus, quarum exhalatione temulenti futura prænunciant, refert *Plinius* *lib. 2. cap. 93.*

4 In Peruuio Vallis est fecundissima *Mabitæ*, quod est frumenti genus in ea Prouincia, insertum pisciculorum faucibus, & in fossiculis frequentissimis eius vallis seminatum, mirum quam Soli benignissimi fecunditate multiplicetur, &

cre-

Boteri crescat. *Boterus in Relat.*

5 In *Lybia* Deserto arenæ fluctuant, non secus ac *Maris vndæ*, similiter & in *Apulia albæ* ad messem segetes flante vento.

6 Iuxta *Harpasa* *Asiae* oppidum *Cautes* stat horrenda, vno digito mobilis, eadem si toto corpore impellatur, resistit, nec loco suo dimoueri potest. In *Taurorum* *Peninsula* in *Ciuitate Characena* Terra est, qua sanantur omnia vulnera.

7 Propè flumen *Indum* duo *Montes* sunt, alterius natura est, ferrum trahere, alterius ferrum omne respuere. In *Agro Ardano* frumentum satum non nascitur. In *Agro Ciuitatis litterarum* propè *Neapolim*, vulgò dicto, *La Marena*, Ager est, in quo vel herbæ spontè enatæ, & omnia prorsus sata, venena sunt. In *Crustonino* *Agro* fanum natum, ibi noxium, extrâ, salubre est.

8 Quædam *Insulae* fluitant semper, nam in *Vadimonis* lacu, & ad *cutilias* *Aquas* opaca sylua est, quæ nūquam die, ac noctu eodem loco vilitur. In *Lydia*, quæ vocantur *Calaminæ* non ventis modo, sed etiam contis, quo libeat impulsæ, mouentur, & fluctuât. In *Nimphæo* parua,
sal-

saluares dictæ, quæ in symphonizæ cantu ad ictus modulantium pedum mouentur.

9 Quædam sunt Terræ semper trementes, talem esse Agrum Labientem, & Reatinum, refert *Plinius lib. 2. cap. 94. Plin.* Elephâtes si Terram comedant, ægrotant; si ea frequenter vtantur, vt Lupi, sanantur, *Arist. Hist. Anim. lib. 8. c. 25.*

10 Quædam gignit Terra, quæ cocta cibo sunt idonea, quædam vel cruda comeduntur, quia primæ succus, nisi calore dulcescat, amarus est, atque aded contrarius naturæ, cui non nisi dulcia sunt amica, & consentanea; at posteriorum succus protinus gratus naturæ est. *Arist. Arist. problem. 20. nu. 10.*

11 Ipsa se comedens Terra deuorauit Cybosum altissimum Montem cum oppido Curite, Sipyli in Magnesia, & prius eodem in loco Urbem clarissimam, quæ Tantalus vocabatur. in Phœnice vrbes duas cum Agris, Phegium Aethiopiæ iugum excelsissimum, tellus absorbit, & deuorauit; sæpè in aliquo Mari repente emergunt Terræ, nam ita Delos, & Rhodos memoriæ produntur enatæ. inter Lemnum, & Hellepontum Næa, inter Sebetum, & Theon, Alone; inter Cycladas Thera, & Therasia.

In

284 *Lectiones Meteorologica*

12 In Agro Mutinensi, vt refert *Plinius lib. 2. cap. 83.* Montes duo inter se concurrerunt, crepitu maximo assultantes, recedentesque, inter eos flamma, fumoque in Cælum exeunte, interdium spectante è via *Aemilia magna equitum Romanorum, & Viatorum* multitudine.

13 In Agro Marrucino prædij *Veftij Marcelli equitis Romani, prata, olera*que, intercedente via publica in contrarias sedes, transgressa sunt.

14 Sed illud est Vulgo valdè mirabile, circumfundi Terræ vndique Homines, conuersisque inter se pedibus stare, & cunctis similem esse Cæli verticem, ac simili modo ex quacunque parte mediam calcari.

15 Quærit Vulgus, cur non decidant contrà siti mirantur & Antipodæ, cur nõ cadamus, & nos contrà illos siti, ac positi. Philolophis id mirum non est, quoties enim Terram tenemus, haud est timendum posse nos cadere, cadere enim est deorsum tendere, at si abiremus è terra, quam calcamus. ad superiora vtique ascenderemus. non ergo casus esset iste motus, sed ascensus.

16 At exoritur hinc longè maius in
Vulgo

De Impressionibus Terreis. 1285

Vulgo miraculum, qua ratione stet Terra,
& subsistat pendula, non timens casum.

17 Affert huius quæsitæ solutionē Vulgo
peraccomodam *Plinius lib. 2. c. 65.* Igniū
sedes, non nisi in ignibus est, Aquarum nō
nisi in Aquis, Aeris, seu spiritus in Aere,
ita Terræ arcentibus cunctis, nisi in se
locus non est, sed altera ab eodem, & ab
aliis Philosophis solutio adducitur magis
solida, & equè clara; Terra globosa est, &
quia tota homogenea, omnes eius partes
globosæ sunt: partes globi id habent, vt
tendant ad Centrum, omnes ergo partes
Terræ in interiora nituntur.

18 Hæc etiam ratio est, cur Mare non
cadat, quamuis margine nullo claudatur,
quia nimirum omnes eius partes ad cen-
trum, omnes in viscera, & in interiora ni-
tuntur; & vt melius cohæreret Terra, sta-
ret Mare, Proidentissima natura res ita
disposuit, vt cum Terra, arida cæteroqui,
& sicut constare per se, & sinè humore
ægrè posset, nec sursum stare aqua fluida
semper, & mobilis, nisi sustinente Terra,
Mare, mutuo implexu iungerentur, vnus-
que ex ijs globus fieret.

19 Denique Terra medicamento vices
subit, nam quæ propè Nucerinum Balneū
in

in Umbria Terra est, quæ epota à veneno liberat, malignas febres, imò & contagiosas curat; varios habet colores, sed quæ albi coloris est, præfertur cæteris, ideoq; Terra Alba, vel Sancta appellatur. Eiusdem generis sunt Terra Armena, Samia, & quæ in Melitenfium finibus est Terra albi coloris, quæ vulgò dicitur, *di S. Paolo*, liberat hæc à veneno, qua quis serpentium morfu fortasse fuerit infectus, & vulneratus.

LECTIO SECVNDA.

An Terra sit Altior Mari.

20 **S**Vppono: ex Terra, & Aqua vnum Globum, seu Sphæram vnã constitui: Pluribus id Argumentis probant Astronomi; præcipuum, & efficacius est, quia quando fit Lunæ Eclipsis, vna tantum corporis opaci umbra eleuatur, & mediat Solem inter, & Lunã; at deberet duæ umbræ eleuari, & mediare, si duo essent corpora Sphærica Terra, & Aqua, ergo. Verum vnus iste Globus, seu vna Sphæra ex Terra, & Aqua constituta non est ad Geometricam rotunditatem perfecta, plures enim

De Impressionibus Terreis. 287

enim in ea deprehenduntur eminentiæ, & inæqualitates; & quia eiusdem magnitudo sensim se in tumorem, & altitudinē attollit, ideò sensus noster globosam hanc figuram non discernit, sed potius planam esse iudicat, & omninò æqualem.

21 De proposito quæsito duæ sunt potissimum Opiniones.

22 Prima ponit, Mare esse altius Terra. Probatur primò ex Scripturis Sanctis, in quibus videtur denotari altitudo Aquæ suprâ Terram, & solo Dei miraculo, ac præcepto cohiberi, nè Terram operiant. *Psal. 103. Terminum posuisti, quem non transgredientur, nequè conuertentur operire Terram. Proverb. 8. legem ponebat Aquis, nè transirent fines suos. Ieremiæ 1. Me non timetis, qui posui arenam Terminos Maris, præceptum sempiternum, quod non præteribit.*

23 Probatur secundò quia, ex Terra, & Aqua vnus Globus efficitur, sed in quolibet Globo debet esse pars superior, seù conuexa, & pars inferior, seù concaua; at pars superior, & conuexa non potest esse, nisi aqua, aqua enim est minus grauis, ergo.

24 *Burgensis ad cap. 1. Gen. Catherinus Casbe.*
ibi-

288 *Lectiones Meteorologicae*

*D. Tb. ibidem. D. Thomas p. p. q. 69. art. 1. ad 2. Ba-
Tullius filius hom. 4. exam. Tullius lib. 2. de nat. Deo-
rum.*

25 Altera Sententia ponit, Terram esse
altiore[m], & eminentiorem Aquis.

26 Probatur primò ex Scripturis. *Psal.*
106. *qui descendunt mare in nauibus*, si enim
nauigantes è Terra in Mare descendunt,
ergo Terra est altior Mari. *Psal.* 23. *Ipsc,*
super maria fundauit eam. *Psal.* 135. *qui*
firmauit Terram super aquas. *Psal.* 32.
Congregans sicut in vtre Aquas Maris.

27 Probatur secundò duabus experien-
tijs. Prima est, qui soluit è Portu, citius
fertur, quam redeat, non nisi quia, quando
soluit è portu, descendit, & naturali pon-
dere fertur deorsum nauis; quando redit,
ascendit, & naturali pondere retardatur.
Secunda est; Qui ex Hyspanijs nauigant
ad Indos occidentales, obseruant Hyspa-
nijs vnà Hora prius Solem oriri, quàm na-
uigantibus oriatur, deberet autè Sol prius
nauigantibus oriri, si in altitudine maris
maiori supra Terram essent positi, & in-
tumore, atque eminentia Oceani nauig-
antes collocati.

28 Probatur tertiò quia: Aquæ post-
quam in locum vnum redactæ sunt, & se-
grega;

gregatē eodem modo, ac prius, antequam segregarentur, naturali pondere inclinarent semper ad Centrum, & ad medium Terræ, & de facto, si auferrentur impedimenta, ad Centrum ferrentur, ergo naturaliter inclinant ad esse inferiores Terra.

29 Itā discurrunt *Contarenius lib. 2. de Elem. Clavius ad Cap. 1. Sphære pag. 528. Conimbric. 2. de Cælo c. 8. q. 3. vbi alios plures refert.*

*Contarenius
remus.
Clavius
Rati.*

30 Puto has duas Sententias ceteroqui oppositas posse facile conciliari, si cum distinctione procedatur, nam vel loquimur de altitudine, & eminentia, quæ debita sit ex natura rei vni, vel alteri Elemento, vel loquimur de eminentia, & altitudine, quæ de facto in vno, vel altero elemento reperitur.

31 Si loquamur in primo sensu, sentio cum Auctoribus Primæ Sententiæ, Mare ex sui natura esse altius, & eminentius Terræ; & præter Argumenta iam adducta, videtur euidenter deduci ex illo *Gen. cap. 1. Cōgredientur Aquæ in locum vnum, et appareat arida, & factum est itā; & vocauit Deus aridam, Terram, Congregationesq; Aquarum appellauit Maria.* quæ verba manifestè indicant, antè segregationem,

Aug. de Angelis.

T & I

390 *Lectiones Meteorologicae*

& congregationem Aquarum in locum vnum fuisse Terram, seu Aridam disco-
pertam Aquis Dei nutu, & providentia,
at id, quod res quæcunque habet initio
ortus sui, est illi naturaliter debitum, er-
go iam Aqua de sui natura debet Terræ
supernatare.

32 Confirmatur quia; Aqua est gravis
secundum quid, Terra est gravis simplici-
ter, minus ergo gravis est Aqua, atque
adeò eminentior est, & superior Terra.

33 Et quidem falsum est omnino, quod
assumunt Aduersarij, inclinasse Aquas ad
Centrum Terræ post earum congregatio-
nem in locum vnum; quinimò nec de-
facto ad tale Centrum naturaliter, & per
se inclinât, sed merè per accidens, & quã-
do lege naturæ coguntur replere vacuum,
ad quem finem eleuantur quandoquæ etiã
supra Terram, vt ostendi *Disp. 4. Phys.*
Leç. 2. per totam.

34 Quòd si ex descensu Aquæ ad replē-
dum Vacuum, benè argueretur eius infe-
rioritas ad Terram, similiter ex ascensu
Aquæ super Terram ob eundem finem,
deberet argui superioritas, & eminentia
Aquæ supra Terram.

35 Si verò in secundo sensu loquamur
de

de Terra, & Aqua, vt de facto sunt, & reperiuntur, neutrum est altero simpliciter, & secundum omnes sui partes superius, & eminentius, sed vnum est altero secundum quid, & secundum aliquas partes altius vicissim, & eminentius.

35 Et primò, quòd neutrum sit altero simpliciter eminentius, patet quia, neutrum est altero eminentius secundum omnes sui partes, mare enim quò fretis arctatù, quò Sinibus conclusum, quò in fluminibus deriuatum, non esse eminentius, sed potius depressius, & inferius Terræ litoribus, Ripis, Mòtibus, & Insulis de se patet. Ex alia parte nec Terra est secundum omnes sui partes altior Mari, & eminentior; de facto enim dantur Regiones, quæ sæpè à Mari obruuntur, vulgò dicuntur, *Paesi bassi*, vti sunt Hollanda, & Zelanda, vbi sæpè absorptæ vrbes, & exercitus leguntur ab Oceano submersi; Totam Aegyptum fuisse aliquando Aquis submersam, refert Arist. apud *Iauell. lib. 4. cap. 4.* & antè tempora Philippi Macedonis regionem quòdam fuisse à Nilo submersam, refert *Albertus apud eundem*; ergo iam Terra non secundum omnes sui partes altior Mari est.

Iauell;

Albert.

Aug. de Angelis,

T 2

Ex

392 *Lectiones Meteorologicae*

36 Ex quibus iam patet, Terram secundum aliquas sui partes excedere, & supereminere Mari, quatenus videlicet assurgit in Montes, vel eleuatur in Insulas, vel gradescit in Ripis, & Litoribus; & hoc tantum voluisse Auctores Secundae Sententiae, neque posse ab Auctoribus primae Sententiae negari; Mihi est valde probabile.

37 Dices. Si Mare spectata sui natura est eminentius Terra, & alias deberet Terrae supernatare, omnino violenter detinetur in loco depressiori, neque posset diu ita durare, nullum enim violentum durable, at ita durat per annorum myriades; ergo locus depressior est illi connaturalis.

38 Respondeo. detineri in loco depressiori non esse Aquae simpliciter violentum, licet enim id sit contra peculiarem, & priuatam Aquae naturalem inclinationem, non tamen est contra inclinationem naturae vniuersalis, quae communis boni amatissima, exigit hoc incommodum ab Aquis, vt in loco depressiori se contineant, & ad replendum Vacuum, & ad hoc vt Animalia viuere supra Terram possint, germinare Arbores, Plantae oriri, & frondescere. Porro Axioma illud Aristotelicum debet

debet intelligi de eo, quod est Violentum simpliciter, & toti naturæ; vt explicauit hic *Disp. 1. Lect. 2. in Resp. ad 2. obiect.*

LECTIO TERTIA.

Partes Terræ Habitabiles, & de Antipodis.

39 **P**ONO primò. A Cosmographis Terram secundum sui longitudinem consideratã diuidi primò in quinque amplas Zonas, Plagas, seu Fascias; quarum prima est in medio, & dicitur, Torrida; à nimio calore, & æstu quo torret, & ardet; à Sinistro Zonæ Torridæ Latere sunt duæ Zonæ, Temperata vna dicitur, à temperato, & moderato Solis calore, frigida altera, ob carentiam caloris, & copiam frigoris. Similiter & à dextro latere aliæ duæ Zonæ numerantur, Temperata vna, frigida altera ob similes supra descriptas rationes, & causas. Audi à Poeta Neapolitano has Zonas carminibus Hetruscis ita descriptas.

*Io. Bā
ps. Ma
vin.*

*Vedi le Zone feruide, e l'argenti,
E doue bolle, e doue agghiaccia l'anno.*

40 Secundò in sui longitudine admittit
Aug. de Ang. I 3 cis

tit Terra plura Climata. Clima est spatium Terræ, in quo dies longissima cre-
 scit, vel decrescit per dimidiam horâ: Ab
 Antiquis septem Climata designabantur;
 longè probabilius à Modernis recensentur
 23. nam prima est per Meroen. 2. per
 Syenen. 3. per Alexandriam Aegypti. 4.
 per Rhodum, & Babylonem. 5. per Româ,
 Corsicam, & Hellepontum. 6. per Vene-
 tias, & Mediolanum. 7. per Podoliam, &
 Tartariam minorem. 8. per Vuitembergâ.
 9. per Rostochium. 10. per Hyberniam,
 & Moscouiam. 11. per Bohuscaltrû Nor-
 uegiæ. 12. per Ghotiam. 13. per Bergis
 Noruegiæ. 14. per Viburgum Filandiæ.
 15. per Suetiam. 16. per Dalen Kanlij Flu-
 uij ostia 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. per alia
 loca Noruegiæ, Suetiæ, Albæ Russiæ, &
 vicinarum Insularum.

41 Pono secundò. Totum ambitû Ter-
 ræ continere milliaria Italica 22400. &
 secundum longitudinem, & latitudinem
 milliaria 70000. Diuiditur autem Terra
 Vniuersa in quatuor Partes, Europam,
 Africam, Asiam, & Americam ab Ameri-
 co eius primo Inuentore sic dictam, cuius
 sanè tanta vastitas, & amplitudo est, vt
 noui Orbis agnomen meruerit.

Pono

De Impressionibus Terreis. 295

42 Pono tertio; certum esse; Partes terræ utriusque Zonæ Temperatæ habitabiles esse, & de facto frequentissimè habitari. Dubium est, an Terræ partes Zonæ Torridæ, & Zonarum frigidarum habitentur, aut etiã habitari, & coli possint; Torrida enim Zona ob nimium æstum, & calorem videtur omninò inhabitabilis; aliæ duæ frigidæ ob nimium frigus à plerisque inhabitabiles asseruntur.

43 Prima igitur opinio Antiquorum fuit, Zonam Torridam, & extremas duas Frigidas inhabitabiles esse. Ità Plinius *Plin]*
lib. 2. c. 70. Philo Iudæus lib. quis rerum di- *Philo*
uinorum heres sit. Beda de ratione Tempo- *Beda]*
rum c. 32. D. Thomas p. 1. q. 12. art. 2. ad 4. *D. Tb.*
Scotus, & Durandus in 2. d. 17. Tribuitur *Scotus]*
etiam Antiquissimis Pythagora, Hesiodo, *Dura]*
Proclo, & Homero; præcipuè verò Aristoteli *Pythag]*
2. Meteor. vbi deridet operam eorum, *Hesiod.]*
qui contendunt describere totum Orbem, *Procl.]*
tanquam habitationi idoneam. *Homere]*
Arist.

44 Secunda opinio ponit. Totam Terram habitabilem esse. Ità Moderni omnes Philosophi, Astronomi, Geographi, & *Amic]*
Historici; *Barth. Amicus tom. de Calo* *Conim.]*
tract. 8. de Elem. q. 4. dub. 4. Art. 2. Conim. *Philal.]*
bricensis, Philalteus hic; Olaus Magnus; & Clau, *Olaus]*
Clau,

denique *Clavius in Spharam*, vbi hanc opinionem tribuit Antiquissimis Theologis asserentibus, Paradisum Terrestrem fuisse situm sub Zona Torrida.

44 Probatur autem; & Primò, quòd Zona torrida fit habitabilis, quia licet calidissima fit ob nimium Solis ardorem, temperatur tamen varijs ex causis, & circumstantijs; primò quidem, quia Homines ibi nati, & educati talis sunt complexionis, vt à nimio calore non lædantur: secundò quia à Ventis frigidis ea Regio refrigeratur: Tertiò quia imbribus continuis humectatur. Quartò quia à Mari, & Oceano ea Regio alluitur. Quintò quia sibi noctes sunt diebus semper æquales, & ideo calor Solis hodiernus noctis frigiditate compensatur, vt præsertim in Provincia Brasiliæ contingere, refert *Nicol. Cabens* hic. Sextò ob altitudinem eius Terræ, sicut enim Montes frigidiores sũt Vallibus, in quibus fit reflexio radiorum Solis, ita pars illa Terræ altissima, quia non sentit reflexionem radiorum solarium, non ita calida est, vt nequeat inhabitari. Septimò denique artificiosis remedijs, vt sunt loca subterranea ad declinãdam vim caloris aptissima.

Pro-

De Impressionibus Terreis. 297

45 Probatur secundò experientia, quia Lusitani, & Hollandi Nautæ peritissimi totam eam Regionem peragrarunt, & totam de facto habitari experti sunt; & referunt eius Regionis incolas fuscis, & nigri esse coloris ob Solis ardorem, & æstivum. Quòd etiam Regionem extremarum, & frigidarum Zonarum habitabiles sint. Probatur primò quia: cum Sol est in Signis Hybernis, præsertim verò quando est in Capricorno magis abest à Scythiis, quàm abist, quando est in signis æstivis, & præcipuè in Cancro ab habitantibus in frigida Regione Poli Arctici; nam quando est in Capricorno distat à Scythiis gradibus 99.; quando est in Cancro distat à Zona frigida 79. vel paulo plus gradibus, ut Astronomi peritissimi testantur, sed Scythæ in suis regionibus commodè viuunt, atque salubriter, ergo eodem modo viuere possunt Incolæ frigida Zone Poli Arctici. Confirmatur quia, frigiditas illa nimia potest temperari vel Igne, vel assueta inhabitantium complexionem, natura, & usu.

46 Probatur secundò; quia *Nicolaus Germanus* Tabulis *Ptolomæi* addit ad *Boream* plures alias regiones, idest, Gothiã, *Aug. de Ang.* *Orien-*

Lusit.
Hollan.

Nicol.
Germa.
Ptolomæi

298 *Lectiones Meteorologicae*

Orientelem, partem Liuoniae Insulam Ventilandiam, Groetlandiam, & Islandiam.

Olau. Olauus Magnus lib. 1. de Partibus Septentrionalibus. varias describit Regiones, & Nationum mores habitantium iuxta Polum, & plura loca ultra Thylem inuenta.

47 Fateor; sub Polo Antartico Regiones nondum fuisse cognitatas, & deprehensum, habitentur necne, ideòq; in Tabulis Geographorum ponitur quaedam pars eius, & dicitur, Incognita, alia dicitur, *Terra di uista*. Tertia demum, *Terra del Fuego*. Verum quia de Regione ista sub Polo Antartico eadem ratio militat, ac de illa altera, quae deprehensa est habitari sub Polo Arctico, ideò valde probabile est, has quoque Regiones inhabitari, & ultra fretum Magallanicum adhuc esse Populos obscuri nominis, & conditionis.

48 Dices primò. Zonae illae frigidissimae sunt ob maximam Solis distantiam, ut patet ex Vento ad nos inde proueniente gelidissimo, sed nihil est vitæ magis contrarium, quam summa frigiditas, ob illam enim Venena mortem Animalibus inferunt, ergo multò magis ubi est summa frigiditas, non solum virtualiter, ut est in Venenis, sed etiam formaliter.

Respon-

De Impressionibus Terreis. 299

49 Respondeo. Aduersus eam Aeris frigiditatem non deesse remedia, qualia sūt hypocausta, vestes pelliceæ, & similia, quibus illa Regio maximè abundat. Ventus aquilo perfectè ibi non viget; fateor tamen Homines illarum Regionum modicum caloris habere, nempe tantum, quantum ad vitam sustentandam sufficit.

50 Dices secundò: Regiones illæ perpetuò carent lumine, ergo non possunt habitari, & coli; nota est enim exclamatio illa *Tobia c. 5. quale mihi est gaudiū, qui in tenebris sedeo, & lumen Cali non video.*

51 Respondeo. Habitantes ibi habere diem sex mēsiū, & noctem similiter sex Mensium, & ideò non carere prorsus lumine, quod licet concedam esse necessarium ad vitam iucundè, & cum gaudio transigendam; nego tamen necessariam esse omninò, & simpliciter ad Vitam. Ad do; quod Lumen Ignium, & Candelarum artificio potest comparari, vt fit apud nos hyberno tempore.

52 Dices tertio. Si Regiones illæ habitarentur, aliquis ex illis locis venisset ad nos aliquando, at nullus legitur venisse, ergo.

Aug. de Ang.

Respon-

53 Respondeo. quòd licet illi habitatores ad nos non venerint, quia non fuerunt tantæ industriæ, ut nostras Regiones inuenirent, & ad nos commearent, multi tamẽ ex nostris Europæis illuc peruenerunt, viderunt homines earum regionum, quos, & referunt simijs esse simillimos ob frigoris rigorem.

Arist. 54 Ad Auctoritatem Arist. qui citatus est pro contraria Sententia Dico; eas Regiones non fuisse discoopertas, & visas à Græcis; vel dici ab Arist. inhabitabiles ab Homîibus nostrorum Clîmatum, nõ ab ijs, qui nati sunt in ijs Regionibus: vel denique dici inhabitabiles, quia non ita frequenter habitantur Regiones Zonæ Torridæ, & Zonarum Frigidarum, sicut habitantur Regiones Zonarum temperatarum.

Quòd ad Antipodes.

55 Loqui de Antipodis, idest, Homîibus, qui ex contraria parte Terræ nobis aduersa premant vestigia, qui & Antictones dicuntur, idest, Terram contrariam colentes, seu etiam Antigones, idest contrario nati; fabulosum esse, dicunt *Lactantius lib. 3. Diuin. Instit. cap. 23. D. Augustinus 16. de Ciuit. Dei cap. 9. Beda lib. 4. de*

Lact.
D. August.
Beda

Ratio

De Impressionibus Terreis. 301

Ratione Temp. c. 32. *Nazianzenus Epist.* 71. *Naxid.*

56 Sed Antipodas dari docent *Plinius* *zenus*
lib. 2. Celi t. 15. & 2. *Meteor. sum.* 2. c. 2. *Pbi.* *Plin.*
lolaus, Conimbr. Amic. loc. cit. dub. 6. Art. 2. *Arist.*
Fbitol.

Audi ex Poetis Manilium in Astron. *Amic.*

Nec minor est illis Mundus, nec lumine,
peior, *D. Hieronym.*

Nec numerosa minus nascuntur Sydera
in Orbem. *Cosm.*
Manily

57 Hanc etiam Sententiam docuit *D.*
Hieron. epist. 128. ad Fabiolam.

58 Et Ratio est quia, ea Regio est temperata, sicuti Nostra, illi ex diametro correspondens, ergo non est, cur habitabilis non sit. Imò hac de re habemus experientiam eorum, qui suis navigationibus illuc peruenerunt, & quotidie ad nos inde multa, ea que pretiosa reportant.

59 Volunt aliqui. Hanc navigationem fuisse quoque in usu apud Veteres, & Class. Salom,
Class. Salom,
sem Salomonis tertio quoquo anno missam ad aurum deportandum ex Ophiri regione; peruenisse ad eam partem, que dicitur Peru, vel ad Insulam Hispaniolam à Columbo detectam; fides sit penès Auctores.

60 Verùm hac in re celebris est navigatio, & iter factum à D. Elisæo à Sarbagna
Ang. de Ang. *Arme;*

Armeno, qui cum quinque Mensium spatio ad eam Terræ partem, quæ à Geographis Incognita, dicitur, peruenisset; mox Flumen ingressus, quod Arte potius, quam natura videbatur efformatum, ex flumine in planitiem per 30. dies excurrens, tandem à Socijs eius itineris ænea Tabula inuenta est; in ea literis Græcis hæc legebantur.

*Gloriæ Magni Alexandri Maced. addicti
Mansol.*

*Qui primus ad Antipodas descendit
Via inuia hæc, vi, & arte comperta est
faciliter.*

REVERTERE.

*Si non es Alexander, alter quicumque es,
Quem, aut fama, aut Prudentia hæc ve-
ctavit.*

*Facilis descensus, haud est ascendere tutum
absque*

*Vulcano, & Cerere: haud desunt latices,
Dextera te monet Crypta.*

61 Qua Scriptura monitus Elisæus Igne, & cibo comparatis audacter Cryptam ingreditur, & vix septem dierum spatio Cryptæ tandem foramen luminosum occurrit Elisæo, qui ex inueno foramine, tanquam ex alto, & eminenti loco subiectam, & longè inferiorem planitiem prospicit;

spicit; descendit illicò cum socijs, vilumque est illi ordine sanè inuerso, caput ibi locare, vbi habuerat priùs pedes: raræ in ea Planitie Casæ, huc, atque illuc dispersæ, & ex piscium ossibus compactæ. Homines pusilli statura, comis auratis, pedibus rotundis, naribus aduncis, & acutis iaculorum ad instar. Exceperunt hi Elisæum magno cum Honore, & plausu, tanquam Hominem eius speciei, cuius iam antè notitiam habuerant, ostenderunt enim illi statuas, & figuras Hominum similiarum, imò & ipsius Magni Alexandri effigiem, qua sanè in Regione beatissima, omnia videbantur aurata, herbar, frondes, frumenti spicæ, fructus, aquæ, squamæ piscium: Raræ ibi Pluuia, sed frequens Ros; haud aratro, sed Ventis Tellus ibi vertitur; semina, quæ diù colliguntur, cadunt, sine Hominum industria statò tempore renascuntur. refert *Gregor. de Maur. End. fol. 476.*

LE-

LECTIO QUARTA.

De Montibus, & Insulis.

62 **Q**uædam Terrę partes è planitie in altum affurgunt; hæ dicuntur Montes; quorum origo non eadem, ab omnibus assignatur.

Contar. 63 *Contarenus lib. 2. de Elem.* ponit, Montes naturaliter fuisse formatos vi Syderum, & caloris in altum sublata Terra.

Georg. Agric. *Georgius Agricola lib. 3. de Ortu Subterraneorum*, ponit. - Vi Ventorum fuisse

Car. V. formatos Montes; legitur enim Cambisis exercitus arenis vento iactatis obrutus. In Syria tempore Caroli V. Imperatoris iuxta Tripolim Arenæ congeltu constitisse Montem, legitur.

64 Alii ponunt. Vi Terræmotuum excitatos esse, & eleuatos supra Terram Montes. Refert *Fulgostus lib. 1. de Prodigijs.* tempore Lottarij Imperatoris in Saxonia emerfisse collem 6000. passuum longitudine; Astrunum Montem repente apparuisse in Campania propè Neapolim, re-

Leand. fert *Leander.* sub Theodosio Imperatore,

Ma-

De Impressionibus Terreis. 305

magno Terræmotu, quo totus orbis concussus est, ingentes formatos Montes, tradit *Nicephorus lib. 14. c. 46.* Deniq; Montes aliquando Hominum industria, & arte esse formatos, ostendit Mons Testaceus Romæ, quem ex testis in vnum locum congestis efformatum esse, liquidò constat.

65 Aliquando etiam Montes Hominum arte, & industria complanati sunt, & Terræ solo æquati. *Plinius lib. 2. c. 88.* narrat Epopum emissa flamma Campestrè æquatum in planitiem, & cap 91. Ipsa se comens Terra Cybotum altissimum Montem deuastauit, & Phegium Aethiopiæ iugum celsissimum. Vesuij cacumen continuis incendijs depressum, & in dies deprimi, ad sensum patet. Genuæ Mons quidam de industria supposito puluere pyrio scissus in partes, comminutus in saxa, tandem solo æquatus est, & in mare asportatus nauigijs, noui Portus materia est. *D. Gregorius Thaumaturgus* precibus à Deo impetrauit, vt Mons, qui Ecclesiæ fabricam impediēbat, tantum loci cederet, quantum ad construendam Ecclesiam opus erat, legitur in eius Vita.

Plin.

Genna

D. Gregorius Thaumaturgus.

66 Puto dicendum, Montes insignio:

V res,

306 *Lectiones Meteorologica*

res, & præcipuos à Deo Mundi initio esse formatos, & creatos, esto alij Montes, seu veriùs Colles progressu temporis, vel Terrenotibus, vel Vétis, vel Diluuijs, vel opera Hominum, vel èt miraculo assurrexerint;

67 Probatùr auctoritate Sacræ Scripturæ. *Psal. 89. Priusquam Montes fierent, aut formaretur Terra, & Orbis. Prou. 8. nondum Montes graui mole confiterant, antè omnes colles ego parturiebar. Gen. 8. dicitur Arca Noë post Diluuiù stetit super Mòtes Armeniæ, ergo iã tunc erãt Mòtes altissimi.*

68 Confirmatur quia, Montes necessarij sunt non solum ad Terræ ornatum, sed etiam ad plura commoda hominibus importanda, ergo debuerant creati Mòtes simul cùm rebus alijs mortalium bono, & cõmodo creatis à Deo, atq; p. ductis.

Quò ad Insulas, quæ in Mari assurgunt.

69 Insula dicitur, quia in salo, idest, Mari, non quia Insulæ omnes in Mari sint, sed quia Maiores, & celebriores in Mari esse, referùtur; est autem Insula Terræ portio vndiquè Aquis cincta; & quia valdè probabile est, totam Terram mari Oceano ambiri, & cingi, ideò ab *Aristotele lib. de Mundo ad Alexandrum*, dictum est, Vniuersam ipsam Terram Insulam esse vnicam

Arist.

Atlân-

De Impressionibus Terreis. 307

Atlantici Maris ambitu circumdatam.

70 Non defunt Auctores, vt *Cluuerius Clau-*
Introd. Geograph. lib. 1. c. 19. qui totum Ter-
rarum orbem in tres magnas Insulas, quas
Oceanus circumfluus efficit, diuiserunt:
quarum prima est, quam nos incolimus;
Asia, **A**frica, & **E**uropa. Altera est **A**meri-
ca; Tertia **M**agallanica, quæ etiam **T**erra
Incognita, seu **A**ustralis vocatur, quia
eius præter litora nihil dum à nobis co-
gnitum est.

71 De Insulis eodem modo philoso-
phandum, & discurrendum est, sicuti de
Montibus philosophati sumus; nimirum
celebriores Insulas, Vastiores, magisq; à
Continenti diremptas initio creationis
Vniuersi fuisse à Deo ita creatas, & for-
matas Mortalium bono, & commodo;
Alias verò non ita Magni nominis, & am-
plitudinis à variis causis fuisse de nouo in-
ductas progressu Temporis,

72 Siuè quia Arenæ Magna copia à
Fluminibus asportata in locum quendam
Maris congeritur, notabiliter augetur, &
paulatim durefcit. Ita **E**chinades Insulæ
ab **A**cheloo flumine congestæ sunt, quo
eodem modo aggestu segetum ex **C**ampo
Tarquini Regis in **T**yberim proiecta-

Aug. de Angelis.

V 2 rum,

rum, Insulā factā esse, narrat *Titus Linius*.

73 Siuè quia Mare aliquam Terræ planitiem repentè occupat, eamq; à reliquo continenti dirimit, & interrumpit. Sic refert *Plinius lib. 2. c. 88.* diremptam, ac diuulsam esse Siciliam à Calabria, Cyprū à Syria, Angliam à Gallia; arcades à Scotia; Rhodum ab Asia, & in sinu Neapolitano Capreas à Costa, Prochyta, & Ischia à Cumis, Nefetam à litore Puteolano. Accidisse hæc inuitis Terris, indicio sunt tot angustia, atq; tam parua naturæ repugnantis interualla; inquit *Plinius lib. 6. c. 1.* Notat *Bodinus apud Restam tract. de Mari c. 21.* maximam harum Insularum partem sub Aquis coniungi propinquo Continenti, idq; obseruari iactu bolidis, quia nimirum vis illa Terram disiungens, non patuit omninò eam corrodere, sed solum in parte superiori, Vbi Vëtorum, & fluctuum vis est vehemëtior, & minus resistens Terra. Hoc eodem modo Alluuiouibus, & magna siuè fluuialium, siuè pluuialiū Aquarum violentia, fiunt in Fluminibus, & enascuntur Insulæ; ideoq; *Cassius Longinus* Iuris Auctor, ponit Casum, quòd si Aquarū violentia sit facta Insula, hæc esset sub Iurisdictione, & possessione eius, è cuius Agro

Plin.
Bodin.
Rest.

Cassius
Longi-
nus.

De Impressionibus Terreis. 309

**Agro-Insula facta esset, & si est communis
Ager, quisq; suam partem reciperet:**

74 Deniq; vi Terræmotus enascuntur Insulæ, quia nimirum nimia Vëtorum vi è fundo Terra attollitur, & in tumulum erigitur. Ità testatur *Seneca. Therem, & The-
ream Insulas nostra' atate spectantibus no-
bis quis dubitat, quin in lucem spiritus ve-
xerit?*

Seneca

75 Sæpè etiam evanescent Insulæ, & tolluntur, vel quia hiàtib; sorbentur, ità Theodósio imperante plures Insulas absorptas esse in Asia, refert *Nicephorus lib. 14. c. 46.* Vel etiam quia occupatum est interiectum mare à Terris; ità iunctas Antissiam Lesbo, Zophirum Helicarnasso, Heturam Mindo, Permon Miletò, Sanæ fidei Auctores narrant.

Nicephorus

76 Referuntur, & Insulæ in Mari, siue etiam in lacubus, Mobiles, non minus, ac Cymbæ; præsertim verò in Lemno Scotiæ lacus, qui sinè Ventis, tempestatibus agitur. Insulam esse notabilis magnitudinis ad pascua utilem, hinc indè agitatam; refert *Ortelius.*

Ortelius

77 Huius rei duas causas assignat. *Seneca lib. 3. c. 26. sic. Duplex causa est, aqua
grauitas medicata, & ob hoc ponderosa: &
Aug. de Angelis.*

Seneca

V 3 ipsius

310 *Lectioes Meteorologica*

ipsius Insula materia vegetabilis, quæ non est Corporis solidi, quamuis arbores alas, fortasse enim leues truncos, fundosq; in lacu sparsos pinguis humor apprehendit, ac vinxit. Itaq; etiam si quæ in illa saxa sunt, inuenies exesa, ac fistulosa, qualia sunt, quæ duratus humor efficit utiq; circa medicatorum fontium riuos, quæ uti purgamenta aquarum coaluerunt, ex spuma solidantur, necessariò leue est, quod ex ventoso, inaniq; concretum est.

LECTIO QUINTA.

Causa Terræmotus assignatur.

78. **M**AIOREM Terræmotus, quàm alij extraordinarij, & prodigiosi naturæ superbientis effectus admirationem non modo, sed & Terrorem in animis mortalium excitarent, si Mala, Damna, & Clades, quas Terræmotus afferunt, expenderemus prouenire ex Terra, aliàs mortalium generi beneficentissima, hominum communi parente amantissima: Terra est, quæ in cæteris malis præbet effugium, nam si tulserit, si tonuerit, si fuerit quidpiam tactum de cælo, præbent Valles, & antra Terriq; securitatem; Si Ven-

ti,

De Impressionibus Terreis. 311

ti, si Pluuiæ, si Grando fuerit, acris iniurias cæta defendunt; si flumina exundent, tuta est in Sicca Terra Salus; si Mare defequiat, ad Terram, & litora confugimus; at dum Terra motibus quatitur, & concutitur, quæ cætera sustinet, ipse ruinam minari videtur Orbis Terrarum, & quasi fundamento lapsa omnia ruere.

79 Verùm hic nomine Terræmotus non venit Motus circularis, quo Terra, stante, & quiescente Cælo circulariter feratur ab ortu in occasum, nam tali motu Cælum circumagi stante, & quiescente Terra probauimus in *Leß. Philos. Disp. 7. Leß. 1.* Sed nomine Terræmotus venit Motus, quo Terra secundum aliquas, sui partes tremit, & concutitur. Huius Motus, & Concussionis causam inuestigamus cum Antiquis, & Recentioribus Philosophis.

80 Mitto Pœtarum fabulas. Gigantes, nimirum, Montibus oppressos, submouere Terras sibi superpositas; Euceladum aliquando fessum, mutare latus, atq; ad eam Terram concutere, ac totam tremere Trinacriam. Et quod est Rabinorum Commē-
Rabini
rum, Leuiathan Piscem sua magnitudine Terras complectentem, vltum à Sole, indignatione actum, commouere Terram, de-
Ang. de Angelis. V 4 niq;

Mahometes. niq; mirro palmarē, & splendidum Mahometis Mendacium, Terram in vnus Tauri cornu sitam commoueri, & concuti, Tauro caput agitante, & deyciente quodammodo Terras. His, inquam, Fabulis, & Mendacijs omiffis.

Thales. 81 Prima Antiquorum; & Thaletis Opinio est, Terram Mari supernatare tamquam grande nauigium, mota ergo in Aquis tempestate, fluctuat Terra, & commouetur.

82 Sed contra est quia: licet Terra circumambiat Oceanum, non tamen subter Terram aquæ sunt in tanta copia, vt possint tempestatibus iactari, & Terram concutere; inò sæpè videmus è Montibus igniuomis Terræ motus causari, cum tamen in fundo horum Montium, Ignis, non Aqua sit.

Anaximenes. 83 Secunda Antiquorum, & Anaximenes Opinio ponit, Terræ motus causam esse, Terræ ipsius senectutem, ac vetustatē, sicut enim vetusta Aedificia, dum per partes cadunt, vicinas domos concutiunt, ita Terra cum ab ea partes reuulsæ cadunt, & introrsum reuoluuntur in præceps, Terram quatunt, & vndique mouent.

84 Sed contra est quia: si Terræ motus

tus

cus à veritate eiusdem Terræ modo explicato causarentur, omni tempore, & omni in loco Terræmotus contingerent, at hoc est contra experientiam, quia Vere, & Autumno vt plurimum Terræmotus fiunt, rarò Aestate, & rarius Hyberno tempore, ergo. Præterea nõ in omni loco Terræmotus accidunt, vt explicabimus infra, ergo.

85 Tertia Antiquorum Opinio fuit: Terræmotum causari ab Aquis pluuijs, quæ in cavitatibus Terrarum receptæ, & loci angustijs pressæ exitum querunt, & nõ nisi commota, & concussa Terra, inueniunt.

86 Sed contra est quia: longè minor hæc Aquarum copia est, quàm fluctuantis Oceani vastitas, & impetus, qui tamè Terras non commouet, ergo nec Aquæ pluuiæ in cavitatibus receptæ Terrarum talem effectum possunt causare.

87 Quarta Recentiorum, & *Annibal* *Romæ in Diálogo de Terræmotu* Opinio est, Terræmotum causari ab Igne accendente, & inflammante exhalationes terrestres calidas ceteroqui, & siccas natura sua in Terræ cauernis inclusas, quæ loci cauernosi, & subterranei angustijs pressæ, vt sibi exitum ad superiora faciant magnæ, vt Terram commouent, ac quatunt.

Aug. de Angelis,

89 Sect

*Annibal
Romæ
maui,*

88 Sed contra est quia: videtur Ignis in subterraneis locis inclusus deuorare potius, & absumere exhalationes, quam exitum illis permittere ad superiora; Ignis est comburere, non concutere, ideoque reprehenditur ab Arist. & Peripatheticis communiter Anaxagoras, eò quod dixerit, Terræ motus causam Ignem esse.

Arist. 89 Quinta Aristotelis, & Recentiorum communiter Sententia est; Terræ motum causari ab exhalationibus calidis, & siccis, quæ in cauernis Terræ tanquam ergastulis & carceribus inclusæ nimium calefactæ, & rarefactæ, vel à Sole, vel ab Igne, vel per Antiperistasim, & obfessionem circumstantis frigoris, vt se in locum promoueant ampliore, magno impetu, & vi Terram quatunt, ac in partes scindunt; sicuti puluis Pyrius in tormentis bellicis inclusus, calore ignis rarefactus magno impetu Aenea tormenta scindit, atq; dirumpit, nisi exitum liberum habeat.

Arist. Audi *Arist. 2. Meteor. sum. c. 2. Terra à Sole, & ab eo, qui in ipsa est, igne, incalcescit, ut multus quidem extra, multus quoque intra fiat spiritus. Et paulo post. Non igitur Aqua, neque Terra causa utique erit motus, sed spiritus, cum nouo fortè fluxerit, qui extra exhalat.*

lat. Et quidem Rarefactionis tanta vis est, ut *Fromundus* ex *Snellio* apud *Nicol Gabeu* lib. 3. *Meteor.* q. 1. referat, vnum pulueris granum concepto igne rarefieri, & excrefcere in molem 12500. se maiorem.

90 Probatur hæc Sententia primò quia; post Terræmotum frequentes excurrunt per Aerem Venti, quia nimirum egressæ exhalationes ad superiora, & sublimia, Aerẽ trigidũ calefaciunt, consequenter Aerẽ cõmouent, at Aer cõmotus Vetus est.

91 Probatur secundo quia; Terræmotus non fiunt, nisi magna præcesserit antea tranquillitas Aeris, qui nimirum inclusis intra cauernas Terræ exhalationibus, ibique constipatis quiescit Aer, & in summa tranquillitate est, non enim habet à quo agitetur, & motieatur.

92 Ob id etiam magis noctu, quàm interdià, & meridie magis, quàm spatio diei reliquo; noctu quidem, quia tunc exhalationes intra Terræ cauitates constipantur, nec à Sole euocantur; nocte plures, & maiores fiunt terræmotus, quia noctes diebus tranquilliores sunt propter absentiam Solis. Meridie verò, quia hæc diei pars tranquillior esse solet, quàm cæteræ, quia tunc Sol est in sui Auge, & dissoluit exhalationem in

Aug. de Angelis.

Ter.

316 *Lectiones Meteorologica*

Terris, dissolutis autem exhalationibus magna tranquillitas in Terris fit; Terra motus, qui sunt in die, fieri circa meridiem, quia tranquillissima est, ut in pluribus diei meridies. Subdit, cū Sol maximè dominatur, dissolvit exhalationem in Terra, dominatur autem maximè circa meridiem.

93 D. primò. Non est assignabilis ratio, cur exhalationes hæ rarefactæ, ampliores exigant locum, itaut ob id deberent Terras dirumpere, & petrumpendo commovere, ergo Terræ motus non causatur ab exhalationibus dicto modo rarefactis.

94 Resp. non minus esse absurdū, & cōtra naturæ leges, dari Vacuum, quàm admittere in vno loco duo corpora, vel plura; sanè exhalationes rarefactæ, maiores sunt, & plures, quàm antea erant densatæ, & constipatæ, & ideo in eodem loco non possunt capi, & circumscribi, amplior ergo, & maior debetur illis locus, quem dum quæruunt, obsistit Terra sua duritie, & opacitate, resistit suæ obiectu molis, at spiritus, seu accensæ exhalationes omnē vim adhibent, enituntur magno impetu, dūque premunt terram, & premuntur vicissim à Terra, concutitur ista, & tremit, erumpentibus illis in laxiora, & ampliora vastissimi Aeris spatia,

95 Di-

De Impressionibus Terreis. 317

96 D. secundò: Ignis est consumere, non rarefacere, ergo ab Igne inclusæ cavitatibus Terræ exhalationes absumuntur, non rarefiunt.

95 Resp. non semper exhalationes rarefieri ab Igne, sæpè enim rarefiunt, vel à Sole, vel ob Antiperistasisim; aliquando èt ab Igne rarefiunt, & nè penitus absumantur, diffugiunt, & qua data porta in sublimè feruntur; absumerentur sanè ab Igne, quando ita constrictæ in cavernis, tanquàm in ergastulis, diù detinerètur. Et sanè Terræmotus, quos anno 1631. eructante flammæ Vesuvio experti sumus, ab Igne exhalationes accedente, originatos esse, luculentissimè lingua Rhethorum describit in suo Nuncio Recapitus fol. 9. & fol. 77.

Recapitulum

96 D. tertio: Terra spongiosa est, & pluribus patens spiraculis, atq; meatibus, ergo rarefactæ exhalationes, & spiritus commodè queunt per huiusmodi meatus exire, nulla facta concussione, aut commotione Terræ.

97 Resp. Ideo rarò cõtingere Terræmotus, quia exhalationes, vt plurimum per meatus, & poros Terræ ad superiora euolant, sed quando exhalationes sunt plurimæ, & constipatæ, seu densatæ frigore, non

Aug. de Angelis.

pos-

318 *Lectiones Meteorologica*

possunt per poros illos, & meatus euolare, ideò inflammata rarefiunt, & ut se in ampliore locum extendant, Terram quatiant, & dicto modo concutiunt.

LECTIO SEXTA.

Quae Antecedant, Comitentur, Et Consequantur Terramotum.

99 **A**ntecedunt, & praesunt Terramotum ea, quae sunt ipsius Terramotus, veluti praenuncia, & praesagia.

100 Primò quidem praet Terramotum, intempestiva quaedam Aeris tranquillitas, & serenitas, tunc enim omnes illae exhalationes, quae caeteroqui Aerem commouerent, & agitarent in cauernis Terrae tanquam carceribus inclusae detinentur, mox quassaturae Terram, & Terramotum causaturae: sic narrat Seneca lib. 5. *Natur. Quaes.* c. 12. ante eum Terramotum, qui Neronis tempore in Campania accidit, multis diebus serenitatem fuisse.

Seneca.

101 Secundò. Praet Terramotum, in puteis turbidior Aqua, & terrum, ac sulphureum odorem emittens, talis enim turbatio, & fetor odor non nisi ab exhalatio-

De Impressionibus Terreis. 319

tionibus iam tum incipientibus sursum
ascendere, prouenire potest : sic Phereci Phere-
des Magister Pythagoræ haultu Aquæ è cidis.
puteo futurum Terræmotum prædixit. Pytha-
goras.

102 Tertiò: Præit Terræmotum Aqua
putei, vel Fluminis ebulliens, & ascendens,
quia nimirum Aqua illa ab ascendentibus
exhalationibus impellitur, & ebullire co-
gitur. Id obseruatum est in Eridano paulo
antè Terræmotum, qui anno 1570. Ferrar-
iam concussit: Non absimile huic præsa-
gium Terræmotus est, repentinus Maris
rumor, à Ventis nimirum factus, atq; cau-
satus, talis enim tumor, non nisi ab exha-
lationibus introrsum ascendentibus ori-
ginatur, vt enim bene habet *Plinius lib. 2.* Plin.
*c. 81. Terræmotus futuros nauigantes quoque
sentiunt, non dubia coniectura, sine flatu intum-
escente fluctu.*

103 Quartò. Præit Terræmotum Nube-
cula interdiu, vel paulo post Solis occa-
sum sereno Cælo apparens, in lōgum spa-
tium, velut linea, extensa: quia tunc lignū
est, magnam esse in Aere serenitatem, nec
minimam spirare auram, atq; adeo omnes
exhalationes intrà cæneas Terræ inclusas
esse, à quibus necesse est, vt breui erum-
pant, & Terram concutiant.

Aug. de Ang.

105 *Quin-*

104 Quintò. Præit Terræmotū, qui Aestate contingit, insolitum, frigus quo stipatæ exhalationes in visceribus Terræ, & Antiperistasi calefactæ explicato modo Terræmotum causant.

105 Sextò. Neapoli, & in toto Regno præit Terræmotum, sicut & alias ingentes calamitates, si quæ obuenturæ sint, Diuī Ianuarij liquefactio, & ebullitio Sanguinis nullo Sacri Capitis occurſu, ipsa enim experientia Sæculorum docuit, insignes calamitates à tali liquefactione sine capitis occurſu præſagiri, & sanè annis superioribus talis liquefactio Terræmotum illum ingentem, quo vtraq; Calabria afflictæ est, præcessit, Refert *Recupitus fol. 111.*

Recupitus.

Virg.

106 Comitatur Terræmotum ingens quidam sonitus, & boatus, qui bonum mugitum imitetur, de quo *Virg. 6. Aeneid. Sub pedibus mugire solū, et iuga celsa mæcri*

107 Ita ante Terræmotū, qui anno 1631 die 16. Mensis Decembris ex Vestruiano incendio accidit, auditi sunt Neapoli, & omnem circa regionem ingentes quidam sonitus, & bombi bellicorum tormetorum explosioni simillimi, sed præterea cæca quædam Montis obmurmuratio, & tenuis quidam mugitus: testes sunt auriri ciues

Nea-

Neapolitani omnes. Est autem huiusmodi sonus varius, & multiplex, quia quemadmodum in Hominibus pro varia gutturis, & arteriarum compositione variae efformantur voces, varij fiunt soni, ita ex varia cauernarum forma, varij fiunt boatus, & sonitus, quibuscumque exhalationes erumpunt; itaque ex amplis meatibus, magni soni, ex angustis, tenues, ex recuruis, & vario flexu impeditis, terribiles, & varij; ex laeuis, clari, & perspicui eduntur soni.

108 Comitatur Terræmotum secundò. Timor, ac tremor mortis vt plurimum contingentis in Hominibus, qui sanè tunc sibi certissimò persuadent vltimum imminere exitium; quando à communi parente Terra in omnibus cæteroque benefica, malum, & calamitas oriuntur.

109 Cōsequuntur Terræmotum Urbium excidia, Turrium casus, Montium ruina, nouæ Aquarum scaturigines, exsiccati fontes, Ignis quâdoque eructatio, interitus Animalium, Mortalium præ timore arescētium confusio, & stupor, Ciuitatum depopulatio. Oculati sunt testes Neapolitani Cines omnes, quando in Vesuuiana eruptione cōcussa Terra est, & Vrbes in Campos, Cāpi in Vrbes cōmutati sunt. Testes

Aug. de Angelis.

X

ocu-

Calab.
bria
Populi. oculati sunt vtriusque Calabriae Populi, quos paucis annis elapsis à Vesuviano incendio vti Terræmotus, longè maior, ac diuturnior perterrefecit; ità clade longè maiori afflixit; nam eo Terræmotu triginta milia Hominum intercepta sunt: deiectæ sunt decem, & septem Ciuitates, quas inter Consentia, & Catacium Prouinciæ Metropoles, numerantur: septuaginta ferè Oppida, Pagique, aut ingentem perniciè, aut integram perpeffi ruinam supputantur: Villæ, siuè rurales, siuè litorales quasata, ac detrita sine numero. Nullus est Regni huius incola, qui hæc non nouerit, qui non senserit.

Recu-
pitus. 110 Sed vt ab Exteris quoque fidem extorqueam; placet hic referre ex *Recupito*; quidquid anno illo, & die memorata, ac memorabili acciderit Neapoli grassante iam Vesuviano incendio. Demum, erumpente flamma, ingens fragor ex cacumine motis acceptus, quem tamen tubæ clangor pugnam prænucciaffet, Terræmotus excepere adeo crebri; vt non multi, sed vnus per dies multos, continèti ductus halitu videretur. Natura perpetuo solum, sapissimè succussari, frequenter etiam subsultare: idque ea secuta est, nocte circa primam horâ, & quintam; postridie

De Impressionibus Terreis. 323

die circa decimam septimam tanto impetu, ut urbem suis diuellendam sedibus putarem: neque moueri tecta, sed eueri. Nemo certe fuit pectoris adeo saxei, quin saxis, terraque tremantibus contremuerit. Repente mutata ^{Grass.} facies Urbis: & iam, silente forensi strepitu, ^{Terra-} exaudiebantur clamores veniam, ac miseri- ^{motu} cordiã deposcentium. Conuolauere pœne omnes ad eluendas confessione labe: neque solum confertissima fuere templa, sed in foro etiam Sacerdotes petentibus aures dedere. Extorta sunt eo metu Confessiones criminum, quæ longo, aut etiã toto vitæ decursu pudor impudentissimus obstinato silentiõ texerat. Vetustissima inimicitie deposita: nefariae inimicitie resecta: concubina, aut deserta, aut in coniuges commutata, ^{Pœnis;}

LECTIO SEPTIMA,

Quaedam Alia ad Terræmotum Spectantia:

111 **A**D absolutam Terræmotus notitiam, remanent hic explicanda quædam alia.

112 Primum est species Terræmotuum. Hæc autem ab Aristotele enumerantur duæ, Arist. *Ang. de Ang.* X 2 Tre-

Tremor, & Pulsus. Tremor est, cum Terra, modò ad hanc, modò ad illam partem fluctuat, & agitante exhalatione hac, illac flectitur, tunc enim veluti tremit, seu contremiscit. Pulsus est, cum Terra ex imo còcussa sursum, deorsumque iactatur; quo pacto se habet in animalibus Pulsus, quò arteriæ, nunc se se efferunt, nunc concidunt. Aliæ Terræ motuum species, quas

Georg. Georgius Agricola lib. 2. de ortu subter. Et
Agric. Magnus Albertus lib. 5. tract. 2. cap. 18. enumerant, ad has duas ab Aristotele assignatus, facillè reducuntur.

113. Quædam sunt Regiones Terræ motibus magis subiectæ, quædam minus: nã Regiones nimis frigidæ, vt Septentrionales Terræ motibus minus subiectæ sũt, quia ob nimium frigus exhalationes in Terræ cauitatibus non adunantur; Gaudent hoc priuilegio tota Gallia Cisalpina, quam *Lombardia* Lombardiam dicimus, Flandriæ, Gallia, Germania, Gothia, Dania, Noruegia, & aliæ similes Regiones. Similiter & Regiones nimis calidæ, minus subiacent Terræ motibus, quia nimirum nimius calor exhalationes absomit, & non sinit in magna copia concrefcere in Terræ cauernis: Hoc priuilegio gaudent Hispaniæ, & Atricæ loca.

loca sub Zona Torrida.

114 At è contrà loca caua, fungosa, vt ^{Neap.} est nostra Neapolis, Calabria, & omnes In- ^{Calab.} sulæ maximè Terræmotibus subijciūtur, quia moderato calore feruent, & habent receptacula idonea ad excipiendas, & fo- uendas exhalationes.

115 Remedia contrà Terræmotum sūt plura. Primum est, fugere ad Campestria, qui enim in cāpos se receperint, nisi Terra fluctuet, nisi dehiscat, liberi sūt ab omni pernicie; ità Neapoli, & in Calabria, obseruatum est Terræmotu durante, Vrbes enim in solitudines, solitudines in Vrbes transierunt, deserta sunt alta palatia serico, aulæisque constructa, non Hyemis asperitas, non inclementia noctis, non Venti, non Pruina, non Aeris è conflagratione vicina grauior timebantur, victa .n. sunt hæc omnia maiori metu; erigebantur per Campos viris primarijs tentoria, quasi aduersus naturæ bella castrametatis; multi etiam Rhedis per Campos, atque Hippodromis dispositis sternebantur, vehiculis itinerum in quietis domicilia, commutatis.

116 Secundum remedium, Virginis Genitricis inuocatio, Agnouit remedium.

Aug. de Ang.

X 3

hoc

hoc Antiquiorum Græcorum Pietas die festo annis singulis instituto illi memoriæ facta, quæ sub Leone Isaurico ab immanissimo Terræmotu Ciues Constâtinopolitani Virginis Genitricis ope seruati sūt.

Isaur. *Baron.* Legitur in *Chronico Baronij* anno 446.

117 Tertium remedium Trisagium de notè canere, & recitare. *Sanctus Deus, Sanctus fortis, Sanctus immortalis miserere nobis.* Habetur in *Concilio Chalcedonensi*, & ex *Dino Damasceno* 3. de fide cap. 10.

Trisag. *D. Damasce.*

118 Quæ pietas ortum habuit ex eo, quòd cum alio non minus terribili Terræmotu grassante, Theodosius Imperator cū Proclo Patriarcha, & Ciuibus Orationi, præcibusque incumberent, raptus è turba repentè puer in Aërem, oculisque subductus est; tum eadem via demissus, Imperatori, & Episcopo mirabundis narrauit candidè, audiuisse se Angelorum concen-tem in eas efformatum voces, addito monitu, vt ipsi eodem modo concinerèt, quo præstito Terræmotus illicò siluit.

Theod. Imper. *Procl. Patr.*

119. Quartum remedium. Conscribere in domorum foribus Sacra hæc verba, *Christus nobiscum stete*: refert enim ex *Cedreno*. *Baron.* *Cedreno Baronius tom. 7.* Iustiniano imperante Terræmotibus dirissimis percussa,

AN

De Impressionibus Terreis. 327

Antiochia, domorū fores ad auertendū Terræmotum ita conscribi cæptas, Vrbe exindè incolumi.

120 Quod sanè remedium confugiendi ad Deum, & Cælum, quassante Terræmotu Terram, agnitum est ab Antiquis Populis falsa religione imbutis, nam grassante Terræmotu, facta esse per Vrbe[m] Sacra; refert *Capitolinus in Galieno*; parietes deprecationibus conscriptos narrat *Plin. lib. 28. c. 2.* Ferias peculiari decreto imperatas, narrat *Gellius lib. 2. c. 21.*

*Capito.
Plin.*

Gellius

121 Præfagia ex Terræmotu tria potissimum sunt. Primum. Ventorū flatus plurimos venturos, nā egressis exhalationibus per apertas Terrarum à Terræmotu vias Aerem commouent, turbant; turbatus, & commotus Aer Ventus est ex dictis.

122 Alterum præfagium est, sequentibus annis futuros alios Terræmotus: Doctrina est *Aristotelis 2. Meteor. sum. 3. c. 2.* En verba. *Cum fortis factus fuerit Terræmotus, non mox, neque ad semel cessat agitans, sed primò quidem vsque ad quadraginta dies agitat; Posterius autem, & ad unum, & ad duos annos dominatur secundū eadem loca.* Simile quid docet *Plinius lib. 2. c. 83.* *Creberrimus Punico bello Terræmotus sep-*

Aristot.

Plin.

Aug. de Ang.

X 4

ties,

328 *Lectioes Meteorologicae*

tes, atque quinquagies nunciatum Romam

123 Tertium præfagium est, futuram esse pestilentiam, & famem, nam sicci halitus adurunt flauam segetem, motuq; Terra crebro in hiatus aperta, et perforata, spiritus grauesolentes, pestiferos, ac noxios exhalat. Audi *Senecam lib. 6. Natur.*

Quæst. cap. 27. Solet post magnos Terrarum motus pestilentia fieri, nec id mirum est, multa enim mortifera in alto latent, & Aer ipse corruptus internorum Ignium vitio cū longo situ emissus purum hunc, liquidumq; maculat, ac polluit, insuetusque ducentibus spiritum affert noua morborum genera.

LECTIO OCTAUA.

Causa Efficiens, & Materialis Mineralium Assignantur.

124 **M**ineralium nomine veniunt hic, tam Fossilia, quam Metalla; Mineralia enim sunt non modò ea, quæ quia ex fodinis eruuntur, & Fossatorum Arte, dicuntur Fossilia, sed etiam Metalla veniunt nomine Mineralium.

135 Ne-

De Impressionibus Terreis. 329

325 Negant Aliqui. Causam efficientē Metallorum esse corpora Cœlestia, idest, Solem, & alia *Astra*, volunt enim Mineralia omnia fuisse à Deo creata initio Mundi.

126 At communior, & probabilior Sēntentia ponit, quēdam Mineralia fuisse à Deo initio Mundi creata, quēdam verò alia fuisse genita vi Cœlestium influxuū, præcipuè verò Solis.

127 Probatur hæc Sententia, quia sicut initio Mundi creavit Deus, Herbas, Plantas, & Animalia, eisque inseruit vim Seminalem generandi alias Herbas, Plantas, & Animalia; ideoq; benè notauimus ex *Aristotele Disp. 14. Phys. in Proemio: naturalissimum opus naturæ esse, generare alterum, quale ipsum, animal, animal, Plantam, Plantam*; ità initio Mundi creata sunt immediate à Deo quēdam mineralia, sed simul data est Naturalibus causis Virtus producendi alia; at naturales hæ Causæ non possunt aliæ assignari, nisi Cœlum, & *Astra*, præcipuè verò Sol, qui Pater Luminis est, Caloris, & aliarum influentiarum, ergo.

128 Confirmatur quia; experientia cōstat Mineralia temporis progressu augeri, imò & in Nubibus aliquādo de nouo ge-

Aug. de Ang,

nera-

330 *Lectiones Meteorologica*

nerari; constat Margaritas, & pretiosos alios Lapidem in Mari, & Terræ gremio paulatim efformari, & in dies vsq; ad statum perfectum crescere, ergo non omnia mineralia fuerunt à Deo in communi rerum omnium creatione producta.

Arist. 129 Antecedens potest pluribus experientijs ab *Aristotele* relatis lib. de *Mirab. Auscult.* probari; nam refert ibi Philosophus circa Philippos in Macedonia Metallam inueniri, quorum ramenta crescant disiecta, aurumque manifestè producant; in Cypro Ferrum in minuta frustra concisum seri, Aqua per fustum augeri, surgere, itaut colligatur, circa Pæoniam crebris imbris liquefacta Terra inueniri aurum, quod *Apyrum* vocant.

Miranda. 130 Dices primò. Causa efficiens debet esse, vel nobilior, vel æquè nobilis cū effectu suo, at Cælum nō est nobilior, aut æquè nobile cum Mineralibus, ergo. Probatur Minor, quia Cælum est corpus constans ex materia prima, & Forma, æquè, ac sunt Mineralia, non ergo est nobilior; sed neq; est æquè nobile, quia nō est formaliter mineraliale aliquod, ergo.

131 Respondeo. Cælum esse nobilior Mineralibus; nam vel constat ex materia eius.

De Impressionibus Terreis. 331

eiusdem rationis cum materia Mineraliū,
& aliorum sublunarium, vt est probabilis
Sententia, vel dato, quòd eius materia sit
eiusdem rationis, tamen Cœli forma est
longè nobilior quacunque forma Mine-
ralium, & consequēter virtualiter, & emi-
nenter continet vini, & virtutem produ-
cendi Mineralia, sicut & alia plura mixta,
siue animata, siue inanimata iuxta illud
Philosophi; *Sol, & homo generant hominē*
2. de Gen. c. 9. t. 5 §.

132 Dices secundò. Mineralia gignun-
tur in sinu, gremio, seu visceribus Terræ,
sed illuc Cœlum, & Sydera nequeunt per-
tingere, & approximari, nec supposito, nec
virtute, ergo: & quidē, quòd non appro-
ximentur virtute; probatur, quia si appro-
ximarentur virtute, maximè per lucem,
que subtilissima cum sit, videtur posse pe-
netrare viscera Terræ; at verè non potest
lux peruadere profunditatem Terræ, quia
hæc nimium densa, & opaca est, ergo.

133 Respondeo. non solum per lucem,
sed per alias etiam qualitates occultas, &
subtilissimos influxus, illuc peruadere So-
lis, & aliorum Astrorum actiones, nedum
qualitates, Terra. n. licet opaca sit, & de-
nissima, quia tñ Poris, & Meatibus patet
plu-

332 *Lectiones Meteorologica*

plurimis, per illos admittit lucem, & alias qualitates, tū primas, tū secundas, & occultas, si. n. tāta Fulminis vis est, vt corpora vel dēfissima terebret, & penetret, nihil obstat, quò minus etiam Cœli, & Solis subtilissima Virtus, & actio ad ima vsque Terræ viscera se extendant.

134 Dices tertio. *Agens naturale non agit in passum à se remotum, nisi prius agat in medium, at patet, Cœlum in corpora intermedia nihil omninò producere, ergo nec Mineralia producit in Terræ Visceribus.*

135 Respondeo. patere ad Sensum in corpora intermedia produci à Sole, & Cœlo lucē, Calorē; à Luna frigiditatē, & humiditatē; esto qualitates occultę, vtpotē minus sēsbiles in medio nō appareāt, sicuti nec apparent Virtus Magnetis trahentis ferrum, Et Virtus opposita Theamedis detinentis ferrum; & virtus Magnetis coloris nigri, & Thalassici propulsantis ferrum; quod Magnetis genus reperiri in Insula Ilua, refert *Boterus in Relat.*

*Magn.
Iber.*

*Magn.
Nigri
Coloris*

Boter.

Quòd spectat ad causam materialem.

136 Ponunt in primis *Chymici*; Mineralium materiam esse Sulphur, Sal, & Mercurium. Sentit cum *Chymicis Franciscus*

Le

De Impressionibus Terreis. 333

Le Rees hic exponit, tria hæc esse prima corpora, & Elementa, vt explicauimus, & impugnauimus in *Leß. Philosop. Disput. 8. Leß. 5.*

137 Sed contra est, quia ex ibi dictis, neque tria hæc sunt Elementa, neque ex his possunt conflare Mineralia; nam licet aliquando in venis Mineralium Sulphur, & Argentum Viuum inueniantur: sæpe tamen, imò vt plurimum non inueniuntur, ergo non sunt materia Mineralium.

138 Ponit secundo, *Magnus Albertus* in suo Opere de Mineral. Materiam Mineralium esse aqueum humorem, quia si Mineralia Igne coquantur, resoluuntur in humorem aqueum, ergo ex illo constant, vnumquodque enim resoluitur in ea, ex quibus constat.

139 Sed contra est quia. esto Metalla in humorem resoluantur, nego tamen ex solo humore conflare, aliàs Mineralia essent, vel Aer, vel Aqua, quæ sunt humida Elementa; Præterea nego, Mineralia in humorem resolui, nam si centies coquatur Aurum, non in humorem, sed in Terram rubram, & friatilem ad modum arenæ resoluuntur, vt sæpius ipsemet vidi Mediolani, vbi Artifices plures inueniuntur, qui

Aug. de Ang. pro-

Magnus Albertus.

334 *Lectiones Meteorologica*

profitentur se Igne, & alijs remedijs Aurum à cæteris Metallis excoquendo secer-
nere, & depurare.

Georg; Agric. 140 Ponit tertio *Georgius Agricola in lib. de ortu, & causa Subter.* Materiam Metallorum esse Aquam, & Terram, quia haud vnquam inuenies Metalla sine Aqua, & Terra.

141 Sed contra est, quia non inueniri Metalla sine Aqua, & Terra, ostēdit, Aquā, & Terram esse loca, in quibus Mineralia generantur, & fiunt, non verò probat Mineralia constare ex ijs, tanquam ex Materia.

Nicol. Cabes 142 Ponit quarto *Nicolans Cabes lib. 4. Meteor. q. vnic. in t. 19. Arist.* Mineralia generari partim ex materia corporea, fixaque; partim ex materia spirituosā, & volatili, itaut hæ duæ partes vniantur mediante humido.

143 Sed contra est quia; hoc est, quod quærimus, quid sit pars ista corporea, fixaque, quid sit pars ista volatilis, & spirituosā? maior hic explicatio, & doctrina clarior omnino desideratur.

Aristo. 144 Denique *Arist. lib. 3. Meteor. cap. 6.* & cum eo alij omnes Philosophi cōmuniter, ponunt, Materiam Mineralium esse
exha-

De Impressionibus Terreis. 335

exhalationes, & vapores simul iunctos, sæpe enim duo hæc, Vapor, & exhalatio simul miscentur, & coeunt. Ratio est, quia eadem est Materia concretionum, quæ in sublimi, seu Aere fiunt, & earum, quæ in Terræ visceribus eueniunt, sed illarum Materia est exhalatio, & vapor, prout Frigore addensantur, ergo etiam in Terra eadē illæ exhalationes, & vapores Materia sūt Mineralium.

145 Confirmatur quia, experientia patet in Aere etiam quandoque concrecere Ferrum, & lapides, & simul cum Fulmine ad Terras excuti; & vt referunt *Cornimbricenses, Ruuius, & Ioannes à Sancto Thoma* in Regno Valentiz decidit è Nubibus massa lapidea; & in Perside non semel ænea corpora hamatis sagittis similia cecidisse, refert *Auicenna*.

146 Confirmatur secundò. ex *Gaspare Aragonio* in suo *Enchiridio fol. 21.* Quia si Sol agat in Terram, frigus omninò debellando per immissum, & diffusum à se calorem generat Sulphur, quod ideò est facile inflammabile, quia est omninò calidum carens ferè omni frigiditate: Si verò non omninò frigus debellet, generat Mineralia, quæ semper frigida sunt, ideòque

Aug. de Aug.

vene-

*Cornimbricenses
Ruuius
Io. à S.
Thom.*

Auicenna.

*Gaspar
Arago.*

336 *Lectiones Meteorologica*
venenosa, & mortifera.

147 Verum sicuti exhalationes, & Vapores calore Solis eleuantur, ita frigore condensantur, vt durefcant, & concrefcant in Mineralia.

148 Quod autem aiunt Astronomi, Aurum à Sole, Argentum à Luna, à Saturno Plumbum, à Ioue Stannum, à Venere, Aes, denique à Marte Ferrum generari, id ita intelligendum est, vt Sol habeat præcipuas partes in horum Mineralium generatione, sed quando solus agit, & sine concursu alterius Planetæ generat Aurum, & ideò ex tali actione, & generatione, in qua solus est, omnique sui actiuitate maiori agit, appellatur Sol, quando autem simul cum Saturno attemperante eius calorem, & actiuitatem agit, generat Plumbum, quando cum Marte similiter eius actiuitatē attemperante agit, generat Ferrum, & sic de reliquis. *Arago. in Enchir.*

fol. 20.

LE.

LECTIO NONA.

Mineralium Partitio, & Diuisio.

149 **E**orum, quæ in Terræ visceribus Mineralia generantur; diuiduntur primò itæut alia sint Fossilia, alia Metallica. Fossilia sunt, quæ vel sunt inliquabilia, vt lapidum genus omne, Sandarachæ, & ochra memorantur hic ab *Arist. 3. Meteor. 6.* vel sunt liquabilia, vt Sulphur, Bitumen, Minium, Cinnabrium, Linum Vinum, Sal, Alumen. Metallica sunt, quæ vel sunt fusilia, quæ faciliè fundi possunt, vt Plumbum, & Argentum vitum: vel sunt ductilia, quæ scilicet, Malleis; alijsque Instrumentis in tenuissima fila, bracteolas, folia, & laminas ducuntur, & dilatantur. *Arist.*

150 Fossilium inliquabile, seu Lapidum, species sunt; Saxum, Marmor, Gemma, & Lapis vulgaris. Saxum maius quid, asperius, duriusque est, quàm Lapis, qui è contrà mitior, minor, ac tenerior est; Petra non est Fossile, sed excinditur è Rupibus, vel Lapidicinis. Marmor quid mediū est Lapidis inter, & Gemmas, nam ratio
Aug. de Angelis.   Y   ne

338 *Lectioes Meteorologicae*

ne nitōris, & candoris accedit ad Gēmas, ratione molis ad saxa, & lapides.

151 Multiplex est Marmor ratione coloris, & duritiei; appellationes varias trahit modo à Colore, modo à Regionibus, in quibus gignitur.

152 Gemma est lapis nitens, & rarior. Haec vel est vera, vt Carbunculus, vel adulterina, vt vitrum præferens peciem veræ gemmæ, sed dignoscuntur ex pondere, probantur Igne, Fulgore, Colore, & aliis proprietatibus alijsq; iudicijs.

153 Lapidēs subdividuntur, itaut alij sint naturales, vt lapides vulgari, alij artificiales, vt lapides cocti, seu lateres.

154 Alij aquis supernatant, vt pumex, alij Aquis immerguntur nativo pondere; alij crescunt adiectione partis ad partem, vt Adamas, alij non, vt Corallium, & Fungi, hæc enim primò sunt Planta, deinde lapides.

155 Gemma subdividitur, itaut alia sit principalis, & alia minus principalis, vt infra fusius dicemus, & explicabimus.

156 Iam verò Metalla alia simplicia, sunt alia composita ex Metallis alijs. Composita sunt, Aca Corinthiacum mixtum, ex variis metallis simul fusi, cuius tanta olim.

vel ad mortem destinatos excuādīs metallis deputarunt; tum Romani, referunt *Diodorus lib. 1. Plinius lib. 33. cap. 4.* Christianos quoque tanquam flagitiosos, & criminosos Homines ad metalla damnatos, habemus ex historijs Ecclesiasticis, & *Romano Martyrologio* passim.

160 Metallorum proprium est, vt vna inuenta vena, alia non procul inueniatur, dicuntur enim Metalla à Græcis, *παρα τὸ μετα τὸ ἄλλο δ'ρίκνθαι.*

LECTIO DECIMA.

Lapidum Quorundam Mirabiles Virtutes.

161 **L**apidum Vulgus non ita ignavum, & plebeium est, vt eorū aliqui præstantis non sint virtutis, ac plane mirabilis.

162 Amianthus in primis, græcè, *ἀμιάντων*, lapis triatilis ad modum lanæ, Alumini Scissili adeo similis, vt pro eo à Seplassarijs supponatur, eius virtutis est, vt ab igne non consumatur, lædatur omnino nihil: Hinc ex hoc lapide ellychnia

De Impressionibus Terris. 341

chnia cōficiuntur, texuntur vestes, & mappæ, quæ sorditate, igne purgantur, sed minimè comburuntur. refert *Isidorus lib. 16. c. 4. D. Basil. Hom. 39. de Ieiunio.* Hinc etiam mos introductus cremâda Regum cādauera hisce mappis inuolui, quo fiebat, vt nè minima quidem eorū cinerum particula dispergeretur, aut decideret. *Plin. Plin. lib. 19. c. 1.*

163 Putant Aliqui, Aluminis speciem esse Amianthum; sed decipiuntur omninò; quia Alumen Aquis innatat, Amianthus Aquis mergitur; Alumen substantiæ tenuitate linguam mordicat, & quandoque exulcerat; Amianthus omnis acrimoniæ, mordacitatis omnis expertus est; Alumen in Ignem iniectum, liquefcit, bullasque excitat. Amianthus in Ignē comiectus, perpetuò durat.

164 Ceraunia lapis in litoribus Lusitanis frequentissimus Igne non læditur, refert *Isid. lib. 16. c. 13.* Similiter & æchitis colore viridi suboscuro Viperæ similitudinem referens ab Igne nō inficitur. Aquilæ ex æchite nidum conficiunt, & parant. *Plin. lib. 37. c. 11.*

165 Denique Galactites Lactei Coloris Lapis iniurias ab Igne nō timet. est quoque

Aug. de Angelis.

T 3

que

342 *Lectiones Meteorologica*

que Galadices Lapis alius cineritij coloris, qui tunc atritus liquorem reddit colore, & sapore lacti non dissimilem. *Galenus lib. 8. simpl. Dioscorides lib. 5.*

Galenus.

Diosc.

165 Asbeitus Lapis Igne semel concep-

Isidor.

to eternum durat. *Isidor. lib. 16.* Candela-

bram in Templo Veneris hoc ex lapide

compactam per multas annorum myria-

des arsit. Sed & Gagates mirabilis natu-

ra est, nam Aquas inflammat, concepta

Plin.

flamma oleo extinguitur. *Plin. lib. 39. c. 19.*

Ficilia ex Gagate inscripta non delentur;

si aratur, odorem reddit sulphureum, fu-

gat serpentes, deprehendit fonticulum mor-

bant, & Virginitatem eius sufficit, reperi-

tur in Gage Lycia fluvio, abundat in An-

glia.

167 Droselitus Igni approximatus,

quavis siccissimus natura sit, immefusus

Isidor.

indorem stillat. *Isidorus lib. 16. c. 12.*

168 In Monte Goniio Territorij Cartha-

ginensis lapis est, et tunc flammam eiecit,

alio anni tempore Aquas emittit. Perites

Solin.

manu prehensus urit, atque incendit. *Solin. rap. 14.*

169 Ex Silice mira virtute ignis elici-

tur, si chalybe percussatur, quod quia no-

tilissimum est, & quotidianis experimen-

De Impressionibus Terris. 343

tis probamus, admirationem nullam parit, magnitudinem enim miraculi cōsecundo subducit, nam ita composui sumus, ut nos quocidiam, etiam si admiratione digna sunt, transeant; e contra minimarum quoque rerum si insolita prodierint, spectaculi dulce fiat; Seneca lib. 7. nat. q. c. 1. At re ipsa valde mirabile est, quod durissimi rigoris materie, si vehementiori collidantur ictu, ignis excutitur; num in Ferro, uno Salice, et homi latent? quis inclusit, aut cur sua specie non emicant? aut quomodo semina Ignis in materia frigidissima permanserunt? Ita discerunt Lactantius de Ira Dei c. 10. Basil. hom. 1. exam.

Seneca.

Lactant.
D. Bas.

170 In Etia lapis est, qui madefactus vino, Ignem emittit, quem facile extinguunt oleo, & cum colore pallidus sit, si tolle in eum pedes, illico evadit rubens. Isidor. lib. 16. c. 4.

Isidore

171 In Scotia lapides sunt, qui Cælo aperto frigidissimi sunt, si appropinquent, esse produnt Ignem, quo eam devorant, & absumunt. Ortelius in Geog. Scotia.

Ortelius

172 In Flandria lapides sunt, qui non minus, ac Carbores ignem concipiunt, & diu tenent ad communes usus. Didericus Relat. Ion. Hos lapides appellari Turban, Aug. de Angelis. F 4 refert

- Porcac.* referre *Porcacchius Tract. de Insulis.*
 173. In Troade Lapis nascitur, quo consumuntur cadauera vno die, Sarcophagus appellatur; ex eo antiquitus edificabantur sepulchra. *Celsus lib. 4. cap. 24.*
- Celsus.*
 174. In Territorio Malauer Lapis est, qui folijs inuolutus, si ore detineatur æquè nutrit, ac vsualis cibus. *Gregor. de Maur. in Endelech. fol.*
- Gregor.*
 175. In Hyspanijs lapides sunt, qui diuersarum herbarum imagines referunt; has inter refertur palmatus lapis, qui palma refert effigie. *Audi Plinium lib. 36. c. 18.*
 in Hyspania palmati lapides reperiuntur, idq; quoties fregeris.
- Plin.*
 176. Fama notus est lapis Lydius, quo metalla probantur: dicitur & lapis Heraclius, lapis Chrysites, Coticula; *Audi Plin. lib. 33. c. 8. auri, argenti que mentionem comitatur lapis, quem Coticulam appellant.*
177. Nec minus notus est lapis alter, qui Cos dicitur; eo crescunt splendor, & acies ferri; de Cose sic cecinit ille Hetrusco carmine.
- Politia.* *E sarei, come suol marmorea Rota,
 Ch'ella non taglia, e pur il ferro arrotta.*
178. Mihi valde notus, & experimento probatus est Lapis, qui defossus in Terra,

LECTIO VNDECIMA.

*Magnetis, & Behazar Natura, Species,
Virtutes Mirabiles.*

179 **P** Rincipem inter lapides locum
tenent Magnes, & Behazar;

180 Et quidem Magnetis tanta vis est,
est, vt meritò dicatur lapis Hercules; tra-
hit ad se se ferrum, pigrum cæteroqui, &
ignauum Corpus: Accidit quandoque,
vt dum Naues secundis Ventis feruntur,
magneticis Montibus approximatæ, cla-
uis ferreis destituantur, vtpotè à Magnete
attractis, ac illicò dissoluantur; & pereant.
Refert *Alph. Cadamust. in sua nauig. c. 55.*

Cadamust.

181 A Democrate Templi Arsinois stru-
cturam ex magnete compactâ refert *Plin. Plin.*
lib. 3. c. 14.

182 In Serapidis Templo ferream Solis
statuam, in sublime elatam, & sustentatam
esse à magneticis lapidibus circumstanti-
bus, & ex occulto positis, vt altiùs Popu-
lorum animis superstitio insideret, refert
Ruff. ad Euseb. hist. lib. 11. cap. 23.

Ruffin.

Aug. de Angelis,

Mar-

346 *Lapidum Meteorologia*

183. Martis, & Venus Statuas a Sapi-
entissimo Fabio indissolubili nexu fuisse
arctissimè coniunctas eo officio, quia
vna erat ex magnete, altera ex ferro com-
pacta. Refert *Claudianus in Epig. de Ma-*
gnete. Verum, vt magnes ferrum trahit,
sic ille trahitur à Stella Polari, circa quam
agitur, & voluitur, adeò ut nauigantibus,
tanquam Index Ianoris, & Indexi Pharo
sit.

Claud.

184. Aliud esse Magnetis Genua coloris
nigri, & Thulassici propulsantis ferru,
idem reperiri in Insula Ilua, refert *Boter.*
in Relat. Imò Magnes ipse, qui ferrum tra-
hit, altera obuersa parte ferrum propelle-
re, haud improbabilis Opinio est, in qua

Boter.

Marci *reim* *Julii Marcelli Macedonij Herrusca.*

Mace. *Carmina.*

Bon.

Fit *Thyridi* *mentis* *Calendae.*
Che di terra contraria ha coppia faccia.
L'una è grisa d'amante il ferro in terra,
L'altra sdegnosa l'odia, e schiusa il ferro.

185. Lapis Bezahar, sic dictus, Arabum In-
gna, apud quos valde in usu est, & in
merces eius Regionis locum tenet praci-
puum, à Turcis dicitur *Perjan Madani*:
ab alijs Lapis mercatorum, quia vniuersum
est pretiosissimus, vt ipsa Vox Bezahar,

Ar-

De Impressionibus Terreis. 347

Arabum corrupta lingua indicat, nam
idem sonat, ac merces.

186 Tres Bezahar species ratione tri-
plicis coloris ponit *Matthiulus in Diosc.*
lib. 3. c. 72. & in Pandectis cap. 402. Nam
alius est coloris luthei, alius coloris viti-
dis puluerulenti, alius denique viridis, sed
albicantis, seu, vt *Matthiulus* ipse loqui-
tur, in albo virescens. Sed melius ratione
originis tres Bezahar species assignat,
Greg. de Maur. in Endel. fol. 484. nam

Matth.
Diosc.

Grego.

187 Behazar alius est lapis Mineralis,
alius Orientalis, quiq; apud Indos Oriē-
tales in Visceribus Capricerui reperitur;
Tertius est occidentalis, qui apud Indos
occidentales in visceribus etiam Capri-
cerui reperitur.

188 Capriceruus Animal Sylvestre est,
in desertis degit locis, vbi herbae, pascua,
& Aquae veneno serpentium inficiuntur,
cui malo opportunè videtur consuluisse Di-
uina Prouidentia, in generans in Capri-
cerui visceribus Bezahar lapidem, quem esse
aduersus venena remedium validissimū,
nox ostendemus.

189 Behazar friabilis est, & resolubilis
in puluerem, exterius rudis, intus ueluti
stellulis lucentibus resplendens, obregitur

Ang. de Angelis.

uarijs

348 *Lectiones Meteorologicae*

narijs membranjs, & pelliculis, seu uestibus Orientalis magis commendatur, quã Occidentalis, sed huius frequentior est usus, quia pretio uenditur tolerabiliori, & in copia maiori reperitur; eius Virtutes sunt.

1. Antidotum est omnium potentissimum aduersus Venena, & non solum si hauriatur, & potetur, sed etiam si sinistra in parte vpotè magis vicina cordi deferatur, nenena depellit.

2. Antidotum est contra febres, quas Medici malignas uocant, contra morbos egrè curabiles.

3. Mirum quàm valeat aduersus colicam passionè, lepram, scabiem, & pestem, Audi Matthiolum in Diosc. lib. 5. c. 27. *Lapis, qui Arabicè Bezahar appellatur, Antidotum est omnium prestantissimum contra venena venena, quippe qui non haustus modo, sed etiam alligatus, itant sinistram lateris carnè cõtingat, venena omnia superat, Valere contra Pestem, & alios morbos referunt Garzias in lib. de simpl. India Orient. Arnatus Lusitan. lib. 2. in Diosc. narrat. 29. fol. 170. Monardes 2. libro. de simpl. India Occident.*

LECTIO DVODECIMA.

Gemmarum Diuisio, Gemma Ignabiliores numerantur.

190 **V**T ait elegantissime Ioannes Baptista Theodorus 2. p. tract. polit. omnia ab Hominibus spreta decus amittunt, præter gemmas, quæ in cænum quâuis proiectæ fulgent, & in vulgari positæ loco vberius earû pretij amplitudinem exprimunt; sunt ergo

191 Gemmæ aliq Principales, pretio scilicet, & fama maiores, vt Adamas, Saphirus, Amethystus, Hyacinthus, Carunculus, Sardonix, Smaragdus, Topazius, Iaspis, Sarda, Heliotropiû. Aliæ minus principales sunt, pretio videlicet, & fama minores. Harum præcipuas ordine alphabetico sic ennumero.

192 Achates Gemma versicoloribus venulis irâ distincta, vt nemorum, fluviorum, Montium, nonnunquam etiam Iumentorum, curruum species referat; insignem Achatem Pyrrhus, Epirotarum Rex habuisse traditur, in quo nouem Musæ

fa, & Apollo Cytharam tenens, spectabantur, non arte, sed nature solertia ita discurrentibus maculis, ut Musis quoque singulis sua redderentur insignia. Hanc in Hechate fluvio Siciliæ nasci tradit *Plin.* Belus nucis ingrandis magnitudine, vitrea specie, hanc Gemmam in Arbelis nasci tradit *Democritus apud Plin. lib. 37. c. 10.*

Democ.

193 Ceromites testæ colore[m] habet. Cerites Cera similis est.

194 Cyanus, vulgò *Furclina*, coloris caerulei; prodest equitantibus, ne cadant, aut si forsè cadant, lædantur; frangitur. n. Cyanus incolumi equitare: si ab homine infirmo, vel mortuo deferatur, expallescit; si à sano, & vegeto, natio, ac viuo colori restituitur; refert *Francisc. Ruessius de Gemmis lib. 2. c. 18.*

Ruещ.

195 Diadochus Berillo similis. Diphris duplex, candida, ac nigra; mas. & femina, genitale utriusque sexus distinguente linea. Dracontia, è cerebro fit Draconum.

196 Eusebes ex eo lapide est, ex quo traditur Tyri in Hierouli templo facta fides, ex qua Dij facile adurgebant.

197 Galactites ex vino colore lactis est. In educatione nutrisibus lactis facundiam infantium quoque alligata collo

collo salivam facere dicitur, in ore autem liquefcere; eandem dicunt, memoriã adimere, mittit hanc Achelous annis.

198. Heliotropiũ nascitur in Aethiopia, Africa, Cypro, porracei coloris, sanguineis venis distincta gēma, causa nominis est, quia Elios græcè sol est, deiecta in uas Aquæ fulgorem Solis accedentem, percussu sanguineo mutat; eadem extrã Aquam Speculi modo Solem accipit, deprehenditque defectus, subeuntem Lunam ostendens.

199. Idæi Dactyli in Creta, ferreo colore humanum pollicem exprimunt. Ion, apud Indos violacea est, sed rarò saturo colore lucet.

200. Lepidotes squamas piscium vario colore imitantur.

201. Medea nigra est, à Medea illa fabulosa iuuenta, habet venas aurei coloris, fudorem reddit Croci, Saporem vini.

202. Nephritis Baccæ Sarræ, nigra, trahit à nebridium eius, similitudine; sunt & alie nigrae eiusdem generis.

203. Ostracis, cui ostræ nomen, & similitudinem dedit.

204. Panchrus, fere ex omnibus coloribus constat.

352 *Lectioes Meteorologicæ*

206 Solis Gemma candida est, & ad speciem syderis in orbem fulgentis spargit radios.

207 Thracia trium generum est, viridis aut pallidior, tertia sanguineis guttis.

Veientana Italica gemma est, Veijs reperta, nigram materiam distinguente limite albo.

208 Zanthem nasci in Media tradit *Democritus* electri colore, & si quis terat in vino palmeo, & croco, caræ modo lætescere, odore magnæ suauitatis. Hæc ex *Plin. lib. 37. cap. 10.*

LECTIQ DECIMATERTIA

Adamantis, & Sapphiri Natura, Species, & Virtutes.

209 **A** Damas dicitur ab *A*, particula priuatiua Græcis, & *Δαμαζο*, idest, domo, cò quod lapis durissimus, & indomabilis sit. Huius lapidis incredibilis durities Proverbio locum fecit, quo Hominem inexorabilem, durum, infatigabilem, imò quicquid inuictum, & inexpugnabile est, adamantinum dicimus. Con-

De Impressionibus Terreis. 353

210 Contendunt aliqui verè esse in Adamante duritiem hanc, si feriatur in acumine, non tamen si per latera, imò *Cardanus lib. de subtilit. negat*, Adamantem non rumpi, & frangi ferro; sed retinenda est communis Opinio, Adamantem indomabilem esse, & solum calido Hircorù sanguine emolliri, & frangi; verùm dum frangitur iu tam paruas crustas, & particulas dissoluitur, vt cerni vix possit; notat *Plin. lib. 37. cap. 4.*

211 Adamas Gemma est translucida, & albicans, vt Chrytallus; Apud Antiquos auri comes, & non nisi in auro nasci credebatur, sed experientia ostendit, in Chrytallo Adamantem nasci, vnde vbi magna est Chrytalli copia, Adamas quoque abundat.

212 Adamantis sex species enumerat *Plin. loc. cit.* nã aliüs est Indicus, Chrytallo quàm simillimus colore translucido, & laterum sexangulo læuore turbatus in mucronem; magnitudine similis est Auellanæ nucleo. Huic affinis est Arabicus, minor tamen, sed & similiter nascens, colore pallidus est. Tertius dicitur Cenchron, quod est milij magnitudine. Quartus est Macedonius in Philippino *Aug. de Angelis.*

Species

Z au-

354 *Lectiones Meteorologica*

auro repertus, cucumis semini par.

213 Quartus est Cyprius in Cypro repertus vergens in æreum colorem.

214 Sextus est Siderites, cæteris ponderosior, coloris est ferrei; sed quia alio Adamante perforatur, videtur solo nomine Adamas reputari, & credi; Adamas. n. sola duritie deprehenditur, ita enim respuit ictum, vt ferrum vtrunque dissiat, & iacudes ipsæ dissiliant. Virtutes eius sunt.

1 Venena prodere, ac manifestare, sudat enim Adamas veneno præsentente, inquit *Beda* apud *Gregor. de Maur. Endel. Isidor.* obscuratur, inquit *Isidor. lib. 16. c. 13.*

2 Antidotum est contra Venena, obstat enim ne venena noceat, inquit *Plin.*

3 Ignem non sentit, imò nec incalescit quidem. *Plin. lib. 37. c. 4.* quod limitat *Cardan. loc. cit.* ad nouem dies, & non ultra.

4 Lymphationes abigit, & ligatus brachio, ita ut carnem contingat, nocturnos, & vanos timores pellit.

5 Trahit paleas, vt succinum, licet non ita perfecte; & si duo Adamantes perfecti confricentur inuicem, nexu iunguntur indissolubili.

6 Si mucroni ensium circumponatur,

De Impressionibus Terreis. 355

tur, ferrum penetrat, & durissima que-
que scindit, ac frangit.

7 Tanta est Magnetem inter, & Ada-
mantem Antipathia, ut vetet Adamas à
Magnete trahi ferrum, & si traxerit, rapit,
& aufert *Plinius loco cit.* quod tamen ne-
gat *Cardan.*

*Plin.
Card.*

215 Sapphirus Cærulei, seu Aerijs co-
loris est, aureis punctis collucet, & præter
pretiositatem, nihil habet, quod aduertamus,
quod speculemur.

LECTIO DECIMA QVARTA.

*Amethysti, & Hyacinthi Naturæ, Speciei,
& Virtutes.*

216 **A** Methystus colore Violam
fuluore nõ prorsus igneo,
sed in vini colorem desi-
nente, Purpuram repæsentat. Dicitur
Amethystus ab *as* priuatiua Græcis par-
ticula, & *μεθύστος*, quod est, inebrior, præ-
seruat enim, ut mox dicemus, Amethystus
ab ebrietate.

217 Reperitur Amethystus in Arabia
Pætra, Armenia minori, Aegypto, & Gal-
Aug. de Angelis.   *Z z*   *lia;*

356 *Lectiones Meteorologicę*

lia ; Reperitur etiam in Cypro, & Hyspanijs, sed hi omnium vilissimi sunt.

218 *Amethysti* quinque species affiguntur à *Plin. lib. 37. c. 9.* Prima est eius, quę nascitur in India coloris perfectè purpurei. Secunda est, quę ad Hyacinti colorem deflectit, quam *Sacon* Indi vocant. Tertia nobilitate Coloris, vocatus, *Sassinas*, ab *Arabibus*, apud quos inuenta primum fuit. Quarta colore vinum adamussum refert; Quinta est, quę albicat, vt *Chry stallus*, verù hæc *Amethysti* species ignobilior est alijs, non enim est *Amethystus*, nisi vt *Rosa* purpurascat, ideoq; *Ametystus Veneris Gemma* dicitur ab *Rosę* colorem valdè purpureum.

Species

219 *Constantinopoli* abundat *Ametystus albicans*, visitur passim in vitratis *Hybridarum Pileis*. Virtutes eius sunt.

1 Præseruat ab ebrietate, seu ebrietati resistit, vt eius ethymon indicare, ostendimus; dummodò tamen in vmbilico sita posita, inquit *Cardan. de variet.*

2 Steriles facundat mulieres, Hominem reddit ad actiones promptum, & expeditum, testatur *Camillus Leonardus lib. de Fonte Lapidum.*

Camil. de Leonard. de Fonte Lapidum.

3 Si potetur *Aqua*, in qua aliquandiu

Ame-

De Impressionibus Terreis. 357

Amethystus fuerit, vim habet contra venena efficacissimam. *Camill. de Leonard. lib. de Fonte Lapidum.*

4 Præseruat ab Igne, experientia enim patet, quòd si carta, vel tela iuuolutus Amethystus superponatur prunis, igne minimè consumitur, esto incalescat. *Greg. de Maur. End. fol. 479.*

*Gregori
de Maur.
uratio.*

5 Denique præseruat à Grandine, Tèpestate, Fulmine, & Locustis. *Georg. Agricola, & Isidor. loc. cit.*

*Gregori
Agric.
Isidor.*

220 Hyacinthus licet Amethysto nõ fit absimilis colore; hic tamen in Hyacintho diutior est, magis purgatus, & veluti expallescens, itavt in Aethiopia nati referantur Hyacinthi colore verè Aureo: Perfectissimus tunc est Hyacinthus, cum eius floris, à quo sortitus est nomen, colorem habet. Verum *Beda apud Pelbartum in Rosario* enim Hyacinthum perfectissimum vocat, qui colore Igni fit quã simillimus. A Turcis Hyacinthus appellatur *Sariflan*, idest, Granatum expallescens.

Naturæ

*Beda
Pelbart*

221 Itali cum putant perfectissimũ, qui coloris est, voce patria, *Guarnaccini*, idest, similem vino, quem, *Guarnaccia*, appellamus.

222 Diuiditur Hyacinthus in Marè,
Aug. de Angelis.   Z 3   &

358 *Lectiones Meteorologicae*

& Feminam, nam ille ad Attrum, hic ad

Georg. Agric. lib. 6. Min. album colorem defleat. *Georg. Agricola*

223 *Camillus Leonard. in lib. de Fonte*

Camil. Species Lapidum, Hyacinthi tres species assignat, idest, Granato similem, & aliquantulum expallescentem; Chrysolito parem, qui scilicet, magis clarè expallet, denique Saphiro homogeneous, cærulei coloris albicantis.

Cardan. 223 Cardan. lib. de Variet. quatuor Hyacinthi assignat species; Prima est, qua Hyacinthus colore similis est Carbunculo; Secunda, qua similis est Sardæ. Tertia, qua similis est Chrysolito; Quarta qua similis est Topatio. Virtutes eius sunt.

Damas. scen. 1 Præservat à Fulmine. *D. Damascen. apud Card. lib. de Variet.*

2 Præservat à Peste orta ex aeris infectione, idèò Constantinopoli, vbi tertio quoquo anno Pestis grassatur, tunc eius Urbis Ciues, & Aduenæ eorum Saluti bene consultum esse putant, cùm penès se Hyacinthum habuerint. Refert *Greg. de*

Virtut. Maur. Endel. fol. 498. In Italia aduersus morbos, quos malignos vocamus, Medici Hyacinthum consulunt.

3 In Polonia, ne putrescant vulnera

Hya

Hyacinthum adhibent vulnerati. *Gregor. de Maur. loc. cit.*

4 Mirum, quàm letificet, roboret Cor, atque confirmet. testatur *Anicenna lib. de Virt. cord. tract. 2.* in Pukierem solutus fit potabilis, aut ore detinetur. *Anic.*

5 Somnum conciliare, augere diuitias, ad Honores promouere, quos Hyacinthus tetigerit, fama est.

LECTIO DECIMAQVINTA.

Carbunculi, & Sardonychis Natura, Species, & Virtutes.

225 **C**ARBUNCULUS colore igneū, seu accensum carbonem, refert; dicitur quoque Rubinus à colore rubro, qui in accensis prunis est; dicitur Pyropus, id est, Ignis, à colore igneo, quem habet; non quia calore ignis sit, nam Carbunculus, sicut & alia quæcunque Gemma ex iam enumeratis, frigidissimæ naturæ est; nec ignem sentit, aut flamma incalescit, ideòq; dicitur ab aliquibus Apyrotus. *Natur.*

226 Gemmarum Princeps Carbunculus est. Audi *Plin. lib. 37. c. 7. Principium Aug. de Angelis.* *Plin.*
Z 4 sum

360 *Lectiones Meteorologica*

tum habent Carbunculi à similitudine Igniū appellati, cum ipsi non sentiant Ignem. Idem affirmat *M. Albert. in Phys. Arist.*

227 Carbunculus ab Arabis, & Persis appellatur *Hacut*; ab Indis *Maricca*.

228 Diuiditur in primis, itaut alius mas sit, fœmina alius. Mas est is, qui splendet magis, fœmina qui minus lucet, splendet minus. *Ludonicus Vartomanus Romanus refert*; Apud Indos Regem Perū uti in paludamento Carbunculis eius magnitudinis, & splendoris, ut omni ex parte Cubiculum Regium illuminetur, æquè ac illuminaretur in Meridie à Sole.

Vartoman. *Cassan.* 229 Refert *Cassaneus* in eminentissima Pyramide fuisse aliquando Carbunculum tanti luminis, & splendoris, ut æquè, ac Sol Urbem totam illuminaret.

230 Aliam Carbunculi speciem Solinus assignat, quem appellat *Chrysolampum*, hic Diei lucem obtenebrat, & noctē prodit. Virtutes eius sunt.

1 Abigit aerem pestilentem, & venenatum. motus Veneris cohibet, corpori salutem, imaginationi quietem, affert Homini prosperitatem. *Camillus Leonard. loco cit.*

2 Carbunculus, quamuis in umbra
fit

De Impressionibus Terreis. 361

fit, Ceram liquescit. refert *Archelaus* apud *Greg. de Maur. Endel. fol. 513.*

3. Resolutus in puluerem, si potetur, oculos liberat à lippitudine, epar refrigerat. *Camillus Leonard.*

*Camil.
Leona.*

231 *Sardonyx* summa sui parte unguis humani cãdorem, inferiore dilutum sardæ ruborem refert, itãut cuiusdam videri possit non simplex esse Gemma, sed ex onyche, & sarda composita. Est autem Sarda Gemma, in Sardo Græciæ Prouincia reperta, rubri, & inflammati coloris: Ab eruditis Scriptoribus dicitur *Corniola*, à *Margaritarijs* corrupto vocabulo, *Carniola*.

Natur.

231 *Sardonychem* insignem habuit *Polycrates Samiorum Tyrannus*, quem vt fortunæ nimium blandientis insidias, alicuius rei caræ iactura redimeret, in mare iniecit, qui tamen in Ventre Piscis paulò post inuentus ad eum relatus est. Primus Romanorum in vestimento *Sardonychem* tulit *Scipio Maior Africanus*; hinc creuit apud Romanos eius gemmæ vsus, & æstimatio.

Species

232 *Sardonychis* tres sunt species. *Indicus*, *Arabicus*, *Armenus*. *Indicus* est hucusque descriptus, *Arabicus* circulo lu-

Aug. de Angelis,

cidis-

cidissimo. Armenus pallido circulo mirificè ornatur. Virtutes eius sunt.

1. Motus Venereos cohibet.
2. Cor Hominis exhilarat.
3. Ingenium acuit.
4. Damna Onychis auertit.

LECTIO DECIMASEXTA.

Smaragdi, Topatij, Iaspis. Natura, Species, Virtutes.

253 **S**maragdus viridis est coloris, & translucidus; tanta est eius æstimatio, ut vix no-

tus sit locus, & minera, ex qua Smaragdus excavatur; Margaritarij enim nullum omninò Smaragdi fragmentum, in mineris, ex quibus Smaragdum effoderint, relinquunt. Appellatur à Persis, & Indis *Pachec*, ab Arabis *Zamairat*.

Natur.

255 Legimus Neronè Inspecillo Smaragdino Gladiatorum pugnas aspexit, ut maiorem inde delectationem perciperet. Fragilis naturæ Smaragdus est, & nimium calorem non tolerat.

Species

256 Species Smaragdi ex diuersis locis, in quibus reperiuntur, sumimus; nam
sunt

De Impressionibus Terreis. 363

sunt Cyprij in collibus reperti; alij sunt Aethiopici coloris maximè viridis, & notabiliter densi. Armeni alij, alij Persici, sed illi ignauè intumescunt, hi nō translucēt; Imò Soli, & Ambræ expositi non parum leduntur, iisdem laborāt defectibus Aethenienses ex argenti fodinis eruti. Enati in Media vndas marinas, & varias auium Imagines referunt. Virtutes sunt.

Virtut.

1 Oculos delectant mirificè, nam nullius coloris aspectus iucundior est; soli gemmarum contuitu oculos implent, nec fatiant. *Plin.*

2 In Mensis positus, vel ore detentus, veneni vim etudit *Garzias lib. 1. cap. 44.*

3 Remedium contra Morbum comitialem. testantur *Albert. & Beda.*

4 Procellas sistere, & tempestates; facundiam influere, Memoriam in Homine confouere, affirmant *Camill. Leonard. lib. cit. & Dionis. Carthus. super Exod. cap. 28. art. 55.*

5 Si in digito, vel in alia corporis parte deferatur ab oppilatione Hominem liberat. *Garzias cap. 113.* & ideò Infantium Collo solet alligari.

6 Puluis eius epotus leprosis prodest, testatur *Rasis.* si oculi Bufonum in Smarag-

364 *Lectiones Meteorologica*

ragdum incidant, putrescunt.

Natur. 257 Topatius & ipsa viridis Gēma est, Topatius Græca vox est ἐπὶ τοῦ τοπαζίου. idest, quærere, siuè quod Trogloditæ prædones, cum diutius fame, & tempestate pressi, herbas, radicesque effoderēt, hanc Gemmam Primi eruerunt. siuè à Topatio Insula Rubri Maris, vbi hic lapis mirè pellucidus inuenitur, & similiter ea Insula Topatios dicta est à quærendo, quia nebulosa cum sit, sæpè à nauigantibus quæsitâ fuit, antequâ inueniretur. *Strabo lib. 6.* ab Arabis dicitur *Tararget*, à Turcis *Tiberget*.

Species 258 Tres sunt Topatij species. Prima quidem lutei, seu mellei coloris, parum omninò retinens viridis, hanc speciem *Plinius* Chrysopterum appellat. Secunda species viridis omninò coloris eorum retinens mellei, seu lutei. Tertia species coloris porracei, seu Prasini. Eius Virtutes sunt.

1 Vulneribus applicata Topazius san-
guinem stagnat. Mariscas curat, frænesim
abigit, iram temperat, passionès lunaticas
frænâ, mæstitiâ pellit. *Pelbartus in Ro-
sario.*

2 Ore hausta, vel carnem tangens,
præ-

De Impressionibus Terreis. 365

præferuat à Peste. *Michael Marc. lib. de Mico.*
Præferu. partium, vbi refert Romæ à quodam *Marc.*
Medico tactos esse contagio infectos
anulo Clemētis VI. & altero anulo Greg.
XI. in quibus alligata Topazius erat, eoque
statim conualuisse

3 *Iacobus Milorus Concione de An-* *Miloro*
gelis testatur, morti proximis Topatium
prodesse, vt vitæ restituantur.

259 *Iaspis Gemma est, & ipsa viridis* *Naturæ*
coloris, sed sanguineis tincta Stillis, per
quod differt ab Heliotropio, hæc enim gē-
ma & ipsa viridis est coloris, sed tingitur
non quidem sanguineis stillis, sed venis *Isidoro*
earum. Eius species enumerantur ab Isi-
doro.

260 *Dioscorides lib. 5. cap. 17. Iaspidis* *Dioscori*
varias species desumit ex similitudine,
quam Iaspis habet cum alijs Gemmis, nā
aliquando Iaspis Smaragdo assimilatur,
interdum Chrystallo, aliquando Aeri, *Species*
interdum Calcidia, Gemmę quidem viridi,
sed albicanti. Eius Virtutes sunt.

1 *Febres pellit, hydropisim curat, ci-*
bum digerit, phantasmata abigit; à peri-
culis Hominem reddit immunem; sudo-
rem sistit, sanguinem stagnat, visum acuit. *Dionys.*
Dionys. Carthus. super 9. Pelbar. in Rosario. Dis.
Aug. de Angelis. Men-

2 Menstruos fluxus sistit; ne Mulieres concipiant, impedit, parturiētes adiuvat, libidinem temperat. *Albert. Magnus loco alias citat.*

LECTIO DECIMASEPTIMA.

Aurum, eius Nobilitas, Utilitas, Damna.

- 261 **A**urum pretiosissimum Metallorum sic dicitur vel ab Aurio primo eius inuentore, ut refert *Ioachin. Camerar. Decur. 5. Probl. 4.* vel ab aura, quam fulgor, vel splendor auri emittit, & parit. vel denique ab *αυρος*, quod è Græco potentem, & diuitem significat. ex *Plin. lib. 7. c. 56.* Inuentor auri fuit vel Cardonus Phœnix ad Pangæum montem, vel Thoas, & Enclis in Pãchaia, aut denique Sol Oceani filius.
- Plin.* 262 Apud nos tribus modis inuenitur aurum, ut tradit *Plin. lib. 3. c. 4.* Primò quidem Fluminum ramentis, ut in Tago Hispaniæ, Pado Italiæ, Pactolo Asiæ, Gãge Indiæ, nec vllum absolutius, aut purius au-

L. Impressionibus Terreis. 367

aurum est, cursu ipso, trituq; perpolitum.

263 Secundo puteorum scrobibus efoditur, glareæ marmoris inhæret, & micat, per marmorum venas, tanquam per canales vagatur, ideòq; canalicium, seu canaliense appellatur.

264 Tertiò invenitur aurum in Montium ruinis, excauantur enim, & euiscerantur Montes, ut aurum prodant; nam cuniculis per magna spatia actis ad lucernarum lumina, ita ut pluribus mensibus non cernatur dies, inquiritur aurum; Id cuniculorum genus, Arrugiz vocatur. Sæpe accidit, ut factæ rimæ Montium sidant subito, & opprimant operarios, quæ ne accidat, relinquuntur fornices crebri Montibus sustinendis. Sed cum in Cuniculos noui operarij immittuntur, Scalas 200. pedum, miræ sanè longitudinis, aptatis, vna manu lucernam, altera ferramenta ad scindendos Montes idonea ferunt; si qui in summitate Scalæ cadat, multorum ruina est. refert *Bater in Relat.*

Bater.

266 Nuceriam Paganorum, in septem quibus cingitur, seu alteram Romam colibus, auri venis ditescere, eorum Populorum Opinio est: & dum hæc scribo, à Fossoribus quibusdam itum est ferè in Terræ
Aug. de Angelis. vi-

368 *Lectiones Meteorologica*

viscera spe auri, vel etiam Theauri anquiritendi; sed adhuc in opere capto laborat spe preconcepta ferè delusi. At id, quod tanquam verissimum, verissimumque asseritur, est, ab Hyppolito Francono eius Urbis Episcopo dignitate iuxta, ac meritis Illustrissimo, Viro integerrimo plurimum auri in inaurando Templo Maiori, in constituendo annuo Censu diuini pensum Officij persoluturis, in amplificando Nucerinorum Antistitum domicilio effusum esse, & effundi in dies liberalitate plane Pontificia, donec capti operis amplitudo grandescat, augeatur Templi Maestas antiquissimi, succrescat Diuini Numinis magnis expensis promota Religio.

367 Inuenitur aliquando in summa Tellure aurum rara felicitate: Quod effossum est aurum, tunditur, lauatur in fornace, vritur, mollitur, & in farinam friatur. Quod exit è fornacis sudore, argētum est; quæ à catino iactatur, spurcitia, sicut in omni metallo, ita & in auro, scoria dicitur.

168 Ratio cur Aurum Metallorum perfectissimum sit, & æstimationis longè maioris, non eadem ab omnibus redditur, Nonnulli aurum cæteris Metallis præferunt

De Impressionibus Terreis. 369

runt ratione coloris, ita *Amian. Marcellin. Mar-*
cellin.
lib. 23.

269 Sed contra est quia; in *Argento*
clarior color est, idèdque magis diei si-
milis, & in signis militaribus olim apud
Romanos familiarior, vtpotè quia lōgius
fulget, testatur *Plin. lib. 33. c. 3.* neque quia *Plin.*
in *Auro* color syderum sit, debet alijs me-
tallis præferri, nam in gemmis, alijsque
rebus Color præcipuus non est, nec pri-
mas partes tenet.

270 Alii præferunt aurum *Metallis*
reliquis ratione ponderis, aut facilitatis
materiæ, potest enim auri vncia in plura,
& subtilissima fila duci, atque extendi.

271 Sed contra est quia, & pondere,
& facilitate cedit aurum *Plumbo.* teste
Plin. loc. cit.

272 Alij, vt ipse *Plinius,* præferunt Au-
rum cæteris *Metallis,* quia Ignem non se-
tit, tutus in incen- , rogisque non modo
durat, sed proficit ad bonitatem.

273 Sed contra est quia non modo
Gemmæ omnes ignem non sentiunt, sed
ferum quoque igne cæditur, seu potius
perficitur, quia igne molitur, & extendi-
tur.

274 Alij putant aurum tunc cæteris
Aug. de Angelis, *Az* *Mc.*

370 *Lectiones Meteorologica*

Metallis esse prælarum, cum in monetæ vsum assumptum est; nam antiquitus per mutatione rerum negotia agebantur; aut monetæ loco erant grana falis, vel cõchiliæ (quibus & nostris etiam temporibus Sinaſ vti accepimus) vel etiam bouum corijs.

275 Sed contrã est, quia *Argentum* etiam, imò & *Æs* in monetæ vsum assumitur, vndè & dicitur quis græ alieno grauat, vel solutus, imò ab ære nomen, & vocabulum ærarij, loci, nimirum, in quo pecunia Principum seruatur, deriuasse, haud dubium est.

276. Puto auri pretium, & æstimationem suprã cætera Metalla auxisse in primis Hominis manum, in eius enim digitorũ articulis anuli aurei prius apud Græcos, tũ apud Romanos vſus fuit, & ad hæc vsque nostra tempora durat frequentissimus: tũ etiam maximam auro auctoritatem conciliauit eius vſus in rebus sacris, & sacrificijs, nam in falsa Antiquorum Religione hostiæ maiores non nisi auratis cornibus immolabãtur. *Plinius lib. 33, c. 3.* in veri numinis cultu multiplicè auri vſum esse, patet ex *cap. 28. Exodi,* & *Libris Regum,* nam & vestes Sacerdota-
les

De Impressionibus Terreis. 371

les inteltæ auro, & vasa auro incrustata, ex præcepto Dei adhibebantur; in Christiana nostra Religione sacra vasa, vel ex auro conflantur, vel saltem auro incrustantur.

277 Deniquè auri pretium auxit, quâ minimû vsu deteri, nã cû Argentum, çs, Plumbum, tractantur, manus sordescunt decidua materia, haud ita, cû tractatur aurum. Aurum denique neque rubiginè obducitur, neq; vnquam decoloratur, vt accidit in cæteris Metallis.

Quò ad Auri damna.

278 Si physicè spectetur aurum, si naturalem vim auri exploremus, ad plura vtile Aurum est; rarus enim illius in re medica est vsus, & in primis ad melâchoniâ propellendam iuuare, scribit *Auicena*, apud *Barth. à Clinolo lib. 3. cap. 11.* Secundò. Auri puluerem, ad sananda puerorum vlcera, ad abstergendas fistulas, & lichenas prodesse, nec non Melle decoctum, & vmbilico illitum, leuiter aluum soluere, docet *Plin. lib. 33. cap. 4.* auro verrucas curari, *M. Varro* est auctor.

Auice.

*Barth.
à Clin.*

*Plin;
Varro.*

279. At si moraliter consideremus auri naturam, & effectus, nihil est humano Generi auro nocentius. Audi *Propertium*.

Aug. de Angelis.

Aa 2

Auri

372 *Lectiones Meteorologicæ*

*Auri pulsa Fides, auro venalia iura,
Aurū lex sequitur; mox sinè lege pudor;*

Audi Virgilium Aeneid. 6.

*Vendidit hic auro Patriam, dominum-
que potentem*

*Imposuit, leges fixit pretio, atque resi-
xit.*

Plin]

280 Licet ergo exclamare cum Plinio cap. 1. *Vtinam posset è vita in totum abdicari aurum, sacra fames, ut celeberrimi Auctores dixerent, proscissum conuicijs ab optimis quibusque, & ad perniciem vitæ repertum, quantum feliciore auro, cum res ipsa permutabantur inter se, & in Proëmio Libri; quam innocens, quam beata, imò verò, & delicata esset vita, si nihil aliud, quam supra Terras, concupisceret.*

LECTIO DECIMOCTAVA.

Argentum, Eius Natura, & Qualitates.

281 **C**andidum, sonorosum, & fulgidum, seu albicās metallum, Argentum est; quò mollius; eò pulchrius; mirabile est, quòd cum album,

&

De Impressionibus Terreis. 373

& candidum argentum fit, nigras tamen facit manus tractantis.

282 In Puteis reperitur, difficilius, quam aurum, quia nullis, vt in auro lucētibus scintillis deprehenditur. Tempore Plinij durabant adhuc inchoati ab Annibale Putei in Hispanijs sua ab Inuentoribus habentes nomina. Argenti Vena, quæ aliquando in Summa Tellure inuenitur, crudaria appellatur.

283 Inuentum Argentum coquitur, sed simul cum plumbo nigro, aut cum vena plumbi, hinc ope ignis fit, vt pars ignobilior cum plumbo descēdat, purior, & quæ propriè Argentum est, supernè in natet.

284 Maior Argenti, quam Auri copia est, adeòt Salomonis tempore instar lapidum construendo Templo paratæ videbantur Argēti plures laminæ, & massæ, vt habetur 3. Reg. c. 10. fecitq; vt tanta esset abundantia argenti in Ierusalem, quāta & lapidum.

285 Argentum auro prius in Moneta vsum, assumptum est, vndè per Antonasiam, Moneta vocitata est Argentū, referunt Zonara tom. 2. in Druso. Plinius

lib. 3. cap. 3.

Zonar
Plin

Aug. de Angelis.

Aa 3

Qut

374 *Lectiones Meteorologica*

286 *Qui* Basilisei cineribus, Argenti confricauerit, eque pondus, ac auri Fulgorem in Argento impartit. testatur *Alber.* lib. 25. de *Animal.*

287 Argenti spuma curat vulnera, uerrucas exstecat. Odor ex Argenti sodinis inimicus est animalibus omnibus, sed maxime Canibus.

288 Propè Argenti uenas lapis est, cuius uomica liquoris æterni, argentum uiuum appellatur; argentum quidè, quia calore albo simillimum argento est. uiuum uerò, quia nullo impellente, se se mouet & concitudo, & agitatur, non secus, ac si inesset illi uita, principium omnis motus ab intrinseco orti, non ab extrinseco motore causati; tunc solum huic Argento quies est, cum uitro, tanquam ergastulo, includitur.

Plin. 289 Qualitates Argenti uiui sic describit *Plinius.* *Argentum uiuum uenenum est rerum omnium, existit, ac perumpit uasa permeans tæbe dira. Omnia ei innatât, præter aurum, id uiuum ad se trahit, idè & optime purgat, cæteras eius sordes expuens crebro iactatu fistilibus in uasis, ita utiis nubes, ut & ipsum ab auro discedat; in pelles subactas effunditur, per quas sudoris uice*

de-

De Impressionibus Terreis. 375

defluens, primum relinquit aurum, & cum
era inaurantur, sublitum bracteis pertina-
tissime retinet. lib. 33. c. 6.

290 Si Argentum uiuum iniiciatur
Igni, in fumum euanescit, & resoluitur,
quod si velo fumum illum cooperueris,
fumus ille Argenti uiuæ naturam reflu-
nit, & formam, refert *Greg. de Maur. in Em-*
del. fol. 549.

*Grego.
Maur.*

LECTIO DECIMANONA.

De Aere, Plumbo, & Ferro.

291 **A**Es Metallum est, Aurum
colore, Sono Argentum
referens; in Cypro fuit prima AERIS inue-
ntio, & primū AEs temperare, atque cōsta-
re, docuisse Lydum Scythen, refert *Plinius*
lib. 7. c. 96. Post Aurum, & Argentum pri-
mum inter Metalla locum AEs tenet, imò
ante Argentum, & Aurum in monetae usu
AEs fuit, nam ab AERE Tribuni ærarij, æra-
rij, & obæratj, dicti sunt. e lapide æro-
so, quem Cadmiam uocant, AEs fit, & fri-
gore magno melius funditur.

Plin.

292 Celebritas AERIS in Asia prius
Arg. de Angelis,   **Aa 4**   fuit,

376 *Lectiones Meteorologica*

fuit, cum in Campania Regni, Agro Bergomenfi, & Germania; celebre nunc est, quod Marianum, seu Cordubense ab Urbe Hispaniæ Beticæ, Corduba, dicitur.

293 **A**Ere, quia maximè sonorabile illud est, maximè si concavum sit, utimur in Campanarum structura; quia rubigine non inficitur, symbolum est perpetuitatis, vndè illud Lyricorum Poetarum *Maximi*.

Monumentum AEre perennius.

294 Ideò laudat *Vegetius* in Navibus clavos æreos potius, quàm ferreos; Antiquos in signum perpetuitatis deferre solitos æreos clavos, refert *Pierius lib. 48.*

294. Apud Indos reperiri *AEs* adeò splendidum, purum, syncerumquè, ut colore, & specie nequaquam ab auro discerni queat, vndè & inter Darij pocula quosdam cados fuisse, qui nisi olfactus indicio ab auro distare cogniti sint. refert *Aristot. lib. de Mirab. Auscul.*

296 Ad curanda vulnera miram vim habet *AEs*, quia præstantissimi medicamenti genus est, ex *Arist. in Problem. sect. 1.* servat enim à putredine; hinc Venatores ut captas feras diu servarent incolumes, & incorruptas, clavos æreos ferarum capitibus

bus infigebant. refert *Pineda in Iob. cap. 20. vers. 24.* Infirmi ære facilius, quã ferro, sanescunt, quia æs leuius cùm sit, minùs lacerat, ictum que facit. *Arist. ibid.*

297 Plumbum metallum est multum habens substantiæ à frigore cõgelatæ, coactæque nec non et aeræ, parum autem terreæ; Quòd multum habeat substantiæ humidæ à frigore coactæ, patet ex eo, quòd ubi admotum sit igni, celeriter funditur, fluitque; quòd etiam aeræ sit particeps, patet ex eo, quia, omnium, quæ nouimus, vnicum plumbum, tùm mole ipsa, tùm pondere augetur, si condatur in ædibus subterraneis, ubi multum est aeris turbidi, & pigri.

298 Plumbi duo sunt genera, nigrum, & candidum, Pretiosissimum candidum, à Græcis appellatur, *Cassiteron*, gignitur in Lusitania, & in Galæcia summa Tellure arenosa, & colore nigra, pondere tantum ea deprehenditur; interueniunt, & minuti calculi, maximè torrentibus siccatis. Metallici eas arenas lauant, & quod subsidit, in fornacibus coquunt: Inuenitur & in aurarijs metallis, quæ vocantur elucia, quia plumbum inuenitur immissa aqua eluente calculos nigros immixtos aurarijs metal-

Ang. de Angelis,

lis.

lis. Nigro plūbo Cāabria abundat. Iungi inter se Plumbum nigrum sinè albo non potest, neq; album nigro ex se se, requiritur enim oleum, tanquam vtriusq; gluten; at nè album quidem secum sinè nigro.

299 Nigri Plumbi origo duplex est; aut enim sua prouenit vena, nec quicquam aliud ex se parit, aut cū argento nascitur, mixtisq; venis cōflatur. *Plin. lib. 34 c. 16.*

300 Deniq; Ferrum, sic dictum volūnt aliqui, eò quod omnia alia ferire queat, à nullo autem diuersi generis melius, quàm à seipso feriri possit; vel, vt *Isidoro* placet, ferrum dicitur, eò quod *farræ*, id est, semina arando iuuet, vel deniq; ferrum, quia ferreis Instrumentis ferè omnia fiunt, ideòq; interrogatus *Heraclitus Philosophus* ab *Hadriano Imperatore*, quid esset Ferrum; respondit, omnis artis Instrumentum.

301 Ferrum à *Plinio* dicitur, optimū & pessimum vitæ Instrumentum; optimū quidem ob plures, quas secum affert, vtilitates, siquidem ferro tellurem scindimus, ferimus arbuſta, ponimus pomaria, vites squallore deciso cogimus quotannis iuuenescere. Ferro extruimus tecta, cædimus saxa, omnesque ad alios vsus ferro utimur. Pessimum verò, quia eo utimur

De Impressionibus Terreis. 379

ad bella, cędes, latrocinia, non cominus solum, sed etiam misili, volucrique, nunc tormentis excusso, nunc iacertis, nunc uerò pennato. *lib. 34. cap. 14.*

302 Ferrum est vilissimum metallorū, & quia vbique Terrarum eius magna copia, & quia rubigine obducitur, veluti in pānam, quòd sit Hominum generi infestissimum; Physica ratio, ob quam rubigine obducitur, est, quia multum habet sulphuris adusti, & atramentosi; hinc est, quòd limatura ferri multum conferat nigredini atramenti, & ignem faciliè concipiat; retinet etiā diū, quia pars eius sulphurea non est purgata ab humore vntuoso, & oleaginoso. Terreæ quoque est, & siccissimæ naturæ, ideòque durissimum est ferrū, extinctione in aqua durius ferrū redditur; si mollire ferrum desideras, dū candens est, oleo extingue.

303 Agendum esset hic de Sulphure, Bitumine, Minio, Cinnabrio, Vitro, Sale, Alumine; sed de ijs singularia, quæ referā, nec apud Scriptores inuenio, nec fama denuntiat, communia dedignor transcribere.

*Laus Deo, Virgini Genitrici, Inuictissimo
Martyrum Ianuario.*

INDEX DISPUTATIONVM, ET LECTIONVM.

DISPUTATIO I.

De Impressionibus Igneis.

LECTIO I.

Ausa Meteorologicarum Impressionum assignantur. 4

II.

Loci Meteorologicarum Impressionum deputantur. 16

III.

Quid sit Cometa, explicatur. 18

IV.

Argumenta in contrarium solvuntur. 25

V.

Cometarum species, & Accidentia. 29

VI.

Cometarum effectus, seu Prasagia. 35

VII.

An Principum interitus Cometa praesignet, 42

Re-

I N D E X

VIII. Respondetur Argumentis in contrarium.	53
IX. Galaxia, seu Via Lactea.	61
X. Tonitruī Natura, & Duratio.	68
XI. Tonitruī Effectus, Prasagia, Remedia.	73
XII. Fulgur, seu Coruscatio, eius Prasagia, Remedia.	77
XIII. Quid sit Fulmen, explicatur.	82
XIV. Fulminis Accidentia, & contra Fulmen, Remedia.	87
XVI. Mirabiles Fulminum effectus, Prasagia.	96
XVI. Ignita aliæ Impressiones.	102
XVII. Ignes subterranei.	109
XVIII. Ignes sepulchrales, seu Lucernæ Aeternæ.	118

DISPUTATIO II.

De Impressionibus Aereis.

Lectio I.		Iris, seu Arcus Cælestis	123
II.		Effectus Iridis, & Prasagia.	131
III.		Aliæ Imagines, & Aereæ Apparentiæ.	137
IV.		Quidquid sint Venti, explicatur.	144
		Effi-	

Disputationum, & Lectionum.

V.	<i>Efficiens Causa Ventorum.</i>	153
VI.	<i>Ventorū Numerus, & Qualitates.</i>	159
VII.	<i>Ecnephas, Typhon, & Praester.</i>	164

DISPUTATIO III.

De Impressionibus Aqueis.

LECTIO I.	Q uid sit Pluvia, explicatur, eius Species assignantur.	168
II.	Pluviae Qualitates, & Praesagia.	174
III.	Inundationes, & Diluvia.	180
IV.	Nebula, seu Caligo.	186
V.	Ros, Pruina.	194
VI.	Mel, & Saccharum.	200
VII.	Manna.	205
VIII.	Nix, eius utilitas.	
IX.	Grando, Granedula, eius Damna.	214
X.	Glacies, Beryllus, Chrystallus.	220
XI.	Origo Fontium, & Fluminum.	225
XII.	Mirabiles quorundam Fontium, Fluminum, & Lacuum Virtutes.	231
XIII.	Aquarum Virtutes Mirabiles Circa Homines,	237
XIV.	De Mari, & eius Partibus.	244
XV.	Causa Salsedinis in Aqua Marina invest-	

INDEX

<i>uestigatur.</i>	248
XVI. <i>Varij Motus Maris referuntur.</i>	254
XVII. <i>Causa Marini AEstus assignatur.</i>	258
XVIII. <i>Maris Opes, Diuitia,</i> <i>Purpura, Coralia, Vniones.</i>	268
XIX. <i>Maris Mirabilia.</i>	275

DISPUTATIO IV.

De Impressionibus Terreis.

Lectio I.		T <i>Errarum Mirabilia.</i>	280
II.		<i>An Terra sit altior Ma-</i> <i>ri.</i>	286
III.		<i>Partes Terra habitabi-</i> <i>les, et de Antipodis.</i>	293
IV.		<i>De Montibus, & Insulis.</i>	304
V.		<i>Causa Terramotus assignatur.</i>	310
VI.		<i>Quae Antecedant, Comitentur, & Cō-</i> <i>sequuntur Terramotum.</i>	318
VII.		<i>Quaedam alia ad Terramotum spectā-</i> <i>tia.</i>	323
VIII.		<i>Causa efficiens, & Materialis Minera-</i> <i>lium assignantur.</i>	328
IX.		<i>Mineralium Partitio, & Divisio.</i>	337
X.		<i>Lapidum Quorundam Mirabiles Vir-</i> <i>tutes.</i>	340
XI.		<i>Magnetis, & Bezabar Natura, Species,</i> <i>Virtu-</i>	

Disputationum, & Lectionum.

- Virtutes Mirabiles.* 345
- XII. *Gemmarum Diuisio, Gemmae Ignobiliores numerantur.* 349
- XIII. *Adamantis, & Sapphiri Natura, Species, & Virtutes.* 352
- XIV. *Amethysti, & Hyacinthi Natura, Species, & Virtutes.* 355
- XV. *Carbunculi, & Sardonychis Natura, Species, & Virtutes.* 359
- XVI. *Smaragdi, Topatij, Iaspis, Natura Species, Virtutes.* 362
- XVII. *Aurum, eius Nobilitas, Vtilitas, Damna.* 336
- XVIII. *Argentum, Eius Natura, & Qualitates.* 372
- XIX. *De Aere, Plumbo, et Ferro.* 375

Bb

INDEX

INDEX

Rerum, & Verborum Notabilium.

Prior Numerus Paginam, Alter numeros Intermedios indicat.

A

A Bellinum. *Eius Aqua.* 238. 192. *Deliciae, & Viridarium.* 239. 193. *Mare, et Fontes. Ibidem. Nemus.* 240. 196.

Achates. *Gemma nomen.* 349. 192.

Adamas. *Quare sic dictus.* 352. 209. *Rumpitur Hircorum sanguine.* 353. 210. *Nascitur in Chrystallo.* 353. 211. *Eius Species.* 353. 212. *Alio Adamante perforatur.* 354. 214. *Veneno presente sudat, aut obscuratur.* 354. 1. *Antidotum est contra Venena* 354. 2. *Ignem non sentit.* 354. 3. *Trahit paleas.* 354. 5. *Ferrum penetrat.* 354. 6. *Eius Antipathia cum Magnete.* 357. 7.

Aer. *Describitur à Seneca.* 11. 20. *Locus est Impressionum.* 11. *in tres Regiones dividitur.* 12. 22. *Media Regio cur frigidissima.*

Index Rei. & Verb. Notab.

- ma. 17. 31. Aer commotus est Ventus. 149.
68.
- Æs. Describitur. 375. 391. Primum fuit in
moneta vsu. 375. 292. Cordubense es ce-
leberrimum 376. 292. Ad Campanas ap-
tiffimum 376. 293. ad curanda vulnera
idoneum. 376. 296.
- Alexander Magnus cur dictus 57. 172. quo
die nascitur, et cepit regnare, Cometes
apparuit. 56. 170.
- Alphonsus Neapolitanorum Rex Primus
moritur apparenre Cometa. 47. 139. Alter
Alphonsus Sicilia Rex obit apparenre Co-
meta 47. 136.
- Alumen Scariolæ Ignem tenet. 122. 360. nu-
meratur inter Fossilia liquabilia. 337. 149.
- Amadæus. Sabaudicæ Dux moritur apparē-
te Cometa 47. 139.
- Amethystus unde dicatur 355. 216. ubi re-
periat. 355. 217. Eius species. 356. 218.
Virtutes eius. 356. à n. 1. vsque ad 5.
- Amianthus. Ignem tenet tenacissimè. 122.
360.
- Anguillæ. piscantur copiosius in magnis
coruscationibus, et quare. 81. 238.
- Antipodes. dantur 301. 57. 58. ad Antipo-
podes navigatio Elisei à Sarbagna. 302.
61. Eorum Regio felicissima, Ibidem.

INDEX

- Apes. Barberina Domus insignia.** 196. 80.
Mel colligunt, non conficiunt. Ibidem. Mel in inficiunt, & quare. 196. 82.
- Apparitiones prodigiosa.** 141. 50. *fiunt supernaturaliter.* 141. 51. *D. Antonij Patavini apparitio.* 117. 346.
- Aqua. Locus est Meteororum.** 17. 39. *Calefacta citius infrigidatur, & quare.* 211. 219. *eius miracula.* 231. 177. *eius variae virtutes.* 231. à n. 178. *vsque ad n. 207.*
- Aquila. non tangitur Fulmine, & quare.** 94. 286.
- Arcus. Vide Iris.**
- Aristoteles. quid senserit de Via Lactea variae opiniones.** 66. 197. *Fabella est, in Euripum se immerfisse.* 258. 241. *Natura oculus, & Oraculum est. Ibidem.*
- Ariditas Herbarum, & Florum est in magnis conuscationibus.** 81. 239.
- Arundines. mirae magnitudinis.** 196. 83. *in earum folijs mel est. Ibidem. Sacchara distillant.* 199. 86.
- Argentum describitur.** 372. 281. *ubi reperitur* 372. 282. *Argenti copia instar lapidum.* 373. 289. *Odor Argenti noxius.* 374. 287. *Argentum vinum describitur.* 374. 289.
- Ascanij Cardij. Phitamar. laus** 41. 114.
Asphal-

Rerum, & Verbor. Notabil'

Asphaltites lacus in finibus Sodomorum. 112

332.

Asbestus. Lapis ignem tenet tenacissime. 122

360.

Aurora, unde dicatur. 144. 54. non differt à
Crepusculo. Ibidem.

Aurichalcum non differt ab AEre. 339. 1572

Aurum unde dictum. 366. 261. quibus me-
dis inueniatur. 366. 262. Cur ceteris me-
tallis præferatur. 370. 276. Physicè utilis
est, & salubre. 371. 278. moraliter perni-
ciosum. 371. 279.

*Axiomata. nihil violentum, durabile, quo-
modo intelligatur.* 17. 35. Sol, & Homo
generant Hominem. 331. 131. Non datur
transitus ab extremo ad extremum sine
medio, quomodo intelligatur. 171. 8. Con-
trarium contrario alitur. 122. 361. Sensus
scientiæ habet rationem, 120. 354.

B

B *Alnea Puteolana decem.* 241. 200. *Lucea*
tria. 242. 204. *Vrbium aliarum Banca*
plura. 243. 205. & 206. *omnium celeberrima*
quæ sint. 243. 207.

Benedictus VI. moritur apparente Cometa.
45. 218.

Bb 3

Be-

INDEX

- Bezahar. *Quaresia dictus.* 346. 185. *Eius Species.* 347. 186. *Describitur.* 347. 189. *Varia eius Virtutes.* 348. 1. 2. 3.
- Beryllus *quid sit.* 224. 158. *Eius durities Ibidem. Emittere Ignem. Ibidem.*
- Bitumen. *quid sit.* 112. 330. *Ardet inter Aquas.* 112. 331. *Eius Copia in Asphaltite.* 112. 332. *Bituminis Genus Naphta. Ibidem.*

C

- C**Alor. *Ignearum Impressionum causa.* 4. 1: *in fuga caloris à frigore Ventus consistit.*
- Caprae Saltantes. 104. 308. *Pulsus Caprinus. Ibidem.*
- Capriceruus. *quid sit.* 347. 188.
- Carbunculus. *Gemmarum Princeps.* 359. 226. *alius Mas, alius Fæmina.* 360. 228. *apud quos sit in usu. Ibidem. Lucet ut Sol.* 360. 229. *Diem obtenebrat.* 260. 230. *Eius Virtutes* 360. *à nu. 1. usque ad 3.*
- Caroli V. *Mors apparente Cometa.* 48. 144. *Coronatio* 57. 171. *D. Caroli Sacrum Corpus in Arca ChrySTALLINA.* 224. 157. *D. Caroli Lopez laus.* 232. 180.
- Causa efficiens Meteororum. 3. 1. *Instrumentalis. Ibidem. Materialis.* 4. 2. *Formalis* 8. 10. Cero:

Rerum, & Verbor. Notabil.

Ceromites. *Gemma Ignobilioris nomē* 350.
193.

COLLEGIUM MACEDONIVM. *Pro-*
spicit Montem Vesunium. 12. 22. *Gaudet*
A Ethesijs 161. 21. *Fruitur in summo calore*
Ventis frigidissimis. 158 100.

Colores. *Cometarum tres.* 30. 90. *non sunt*
veri, & reales, sed apparentes. 31. 91. *quo-*
modò fiant apparentes Colores. 137. 28.

Cometa. *non est Anima Semideorū.* 18. 42.
Non est etherea Regionis. 21. 55. *non est*
plurium Stellarum congressus. 22. 58. *Est*
Natura elementaris. 23. 62. *Exsiccauit*
Riuum. 24. 66. *Caudam Soli semper ob-*
uertis. 26. 76. *Cometa, quasi Stella Coma-*
ta. 29. 86. *Crinita cur dicatur.* *Ibidē.* *Tres*
eius species praeipuae. 29. 86. *praedicit sic-*
citatem. 36. 105. *Ventos.* 36. 106. *Terra-*
motus. 37. 106. *Tempestates.* 37. 108. *Inū-*
dationes. 38. 108. *Penuriam.* 38. 110. *Bella*
39. 111. Mortes Regum. 43. 118.

Conchz. *Earum partus.* 232. 281. *Solertia*
ad se cauendum mira. 272. 282.

Constantinus Magnus. *moritur apparente*
Cometa 44. 122.

Constantinopolis. *Diluuio adluitur.* 181.
40. *abundat Amethystis.* 356. 219. *Tertio*
quoquo anno peste affligitur. 358. 2. *actō*

INDEX

- Bezahar.** *Quaresic dicitur.* 346. 185. *Eius Species.* 347. 186. *Describitur.* 347. 189. *Varia eius Virtutes.* 348. 1. 2. 3.
Beryllus *quid sit.* 224. 158. *Eius durities Ibidem.* *Emittit Ignem.* *Ibidem.*
Bitumen. *quid sit.* 112. 330. *Ardet inter Aquas.* 112. 331. *Eius Copia in Asphaltite.* 112. 332. *Bituminis Genus Naphta.* *Ibidem.*

C

- C** **Alor.** *Ignearum Impressionum causa.* 4. 1. *in fuga caloris à frigore Ventus consistit.*
Capræ Saltantes. 104. 308. *Pulsus Capri- nus.* *Ibidem.*
Capriceruus. *quid sit.* 347. 188.
Carbunculus. *Gemmarum Princeps.* 359. 226. *alius Mas, alius Fæmina.* 360. 228. *apud quos sit in usu.* *Ibidem.* *Lucet ut Sol.* 360. 229. *Diem obtenebrat.* 260. 230. *Eius Virtutes* 360. à nu. 1. usque ad 3.
Caroli V. *Mors apparente Cometa.* 48. 144. *Coronatio* 57. 171. *D. Caroli Sacrum Corpus in Arca ChrySTALLINA.* 224. 157. *D. Caroli Lopez laus.* 232. 180.
Causa efficiens Meteororum. 3. 1. *Instrumentalis.* *Ibidem.* *Materialis.* 4. 2. *Förmalis* 8. 10. Cero-

Rerum, & Verbor. Notabil.

Ceromites. *Gemma Ignobilioris nomē* 350.
193.

COLLEGIUM MACEDONIVM. *Prosperit Montem Vesunium.* 12. 22. *Gaudet A Ethesijs* 161. 21. *Fruitur in summo calore Ventis frigidissimis.* 158 100.

Colores. *Cometarum tres.* 30. 90. *non sunt veri, & reales, sed apparentes.* 31. 91. *quomodo fiant apparentes Colores.* 137. 28.

Cometa. *non est Anima Semideorū.* 18. 42. *Non est etherea Regionis.* 21. 55. *non est plurium Stellarum congressus.* 22. 58. *Est Natura elementaris.* 23. 62. *Exsiccauit Riuum.* 24. 66. *Caudam Soli semper obvertis.* 26. 76. *Cometa, quasi Stella Comata.* 29. 86. *Crinita cur dicatur.* *Ibidē.* *Tres eius species precipue.* 29. 86. *prædicit siccitatem.* 36. 105. *Ventos.* 36. 106. *Terræmotus.* 37. 106. *Tempestates.* 37. 108. *Inundationes.* 38. 108. *Penuriam.* 38. 110. *Bella* 39. 111. *Mortes Regum.* 43. 118.

Conchæ. *Earum partus.* 232. 281. *Solertia ad se cauendum mira.* 272. 282.

Constantinus Magnus. *moritur apparente Cometa* 44. 122.

Constantinopolis. *Dilunio adluitur.* 181. 40. *abundat Amethystis.* 356. 219. *Tertio quoque anno peste affligitur.* 358. 2. *Acto*

INDEX.

- in exiliū D. Io. Chrysoſtomo. Grandinam
pluvia punitur.* 218. 140.
- Congelatio** *quid ſit.* 220. 144. *duobus mo-
dis ſit.* 220. 145. *cauſatur à frigore* 220.
146.
- Coralium.** *Aqua marina non cōgelatur.* 222
154. *Non tangitur fulmine.* 94. 286. *in
mari frutex extra lapis.* 270. 278. *eius va-
ria ſpecies.* 271. 280.
- Corona, ſeu Halon** *quid ſit.* 143. 54.
- Coruſcatio.** *Vide Fulgur.*
- Crepuſculum** *quid ſit.* 143. 54.
- Chryſtallus** *quid ſit.* 223. 156. *eius Athy-
mon. ibidem. abundat in Calabria.* 224.
156. *Mediolani copia Chryſtalli eſt.* 224.
157.
- Cyanus, ſeu Turchina Gemma** *nomen.* 350.
197. *Virtus mirabilis. Ibidem.*

D

- D** *Æmones ſænum deferentes.* 117. 346.
- Demonis Arcus Iris.** 124. 1.
- Diadochus** *Gemma nomen.* 350. 195.
- Dies.** *eius obſcuratio, & Noctis ilumina-
tio.* 142. 52. *cauſatur à Carbunculo æquē,
ac à Sole* 360. 229. *Obtenebratur à Chry-
ſolampo* 360. 230.
- Diluuium.** *quid ſit.* 180. 39. *Duplex eſt.* 180.
39. *Diluuia Pronincialia.* 181. 40. *Vniuer-
ſalis*

Rerum, & Verbor. Notabil.

salis diluuij causa Physica, & Moralis
183.45.

Diomedis Carrafę laus. 240. 197.

Diphris. Gemmae nomen. 350. 195.

Draco volans. 106. 516.

Dracontia. gemmae nomen. 350. 195.

E

E*Cheneis frenat marc.* 276. 288.

sistit nauigia. Ibidem. Suprà nauim po-
situs non idem pollet. 276. 289.

E*Knephas quid sit.* 164. 117. *habet similitud-*
inem cum fulgure. 165. 118. *differt à Pra-*
stera. 166. 123.

Hernandus Hispaniarum Princeps appa-
rente Cometa moritur. 48. 145.

Eusebes. Gemmae nomen. 350. 196.

Exhalatio. Causa materialis Meteororum
4. duplex est. 7. 8. *Cur dicatur spiritus.*
7. 7. habet calorem, leuitatē, & raritatem
ab extrinseco. 9. 12.

F

F*Ax, seu flamma.* 102. 306.

Federicus Siciliae Rex appa-
rente Cometa moritur. 47. 127.

Ferrum. undè dicatur. 344. 300. *optimum, &*
pestimum vite Instrumentum. 344. 301.
Vilissimum Metallorum. 375. 302. *cur con-*
trahat rubiginem. 375. 302.

Figura Cometarum qua sit. 92. 311

INDEX.

- Fluuij.** qui aliquando inundent. 132. 41. Eorum origo. 225. à n. 160. vsque ad n. 170. Eorum aquæ dulces, & quare. 229. 172. Exsiccantur, & quare 230. 176. Eorū miracula. 236. 186. & 237. 189. & 238. 192.
- Fons.** unde dicatur. 225. 159. unde origine- tur. 227. 166.
- Fouea.** Hiatus, Vorago, quid sint. 138. 42.
- Franciscus Marinus Caracciolus eius laus.** 239. 192. & 193.
- Frigus.** Impressionum frigidarum causa. 41. qualitas mortificatina. 176. 24.
- Fulgur.** quid sit. 77. 230. affine est Tonitruo, et Fulmini. 78. 231. non fit sine tonitruo. 70. 232. Variæ eius Species. 80. 237.
- Fulmen.** non est lapis. 83. 247. est simile igni infernali 84. 251. Tres eius species. 87. 263. non fit à Dæmone. 85. 255. non fit à Vulcano. 86. 258. non cadit, nisi obscuro Cælo. 91. 279. cadit interdum sereno Cælo. 91. 280. non tangit Columnam. 93. 284. quæ alia non tangat. 95. 286. cadit Vere, & Autumno. 92. 281. Eius motus quare obliquus. 91. 278.

Gala-

Rerum, & Verbor. Notabil.

C

G Alaxia. *Quid sit iudicio sensuum.* 60.
177. *Iudicio Poetarum* 60. 180. *Non est Cometa.* 61. 184. *Est in Octava Sphæra.* 63. 189.

Galactites. *Gemma nomen.* 350. 197.

Gemma. *Eius pretium* 349. 190. *Eius diuisio.* 349. 191. *Gemma ignobiliore numerantur.* 349. 192.

Glacies. *Vide Congelatio.*

Grando. *Est aqua frigore cōgelata.* 214. 129.
Originatur à calore. 215. 132. *estiuo tempore frequentius accidit, & quare.* 216. 136. *insolita magnitudinis.* 218. 139.
Mira figura. 218. 141. *Affert damna.* 219. 142. *Quare breuem loci statum occupet.* 216. 135.

Granedula. *quid sit.* 219. 143. *quando cadat.* *Ibidem.*

H

H Alon. *Vide Corona.*

Hæliotropium *Gemma nomen.* 351. 198.

Helena, Castor, & Pollux. *quid significent.*
107. 317. Hen-

INDEX.

- Henricus IV. *apparente Cometa moritur.* 48. 145.
- Hermus. S. *Hermus est S. Petrus Confessor Ord. Dominicani.* 108. 319.
- Hierosolyma. *à Turcis capitur.* 45. 130. *recuperatur à Duce Buglionio.* 46. 131. *eius excidium* 43. 118.
- Hyacinthus. *Gemma, eius color.* 357. 220. *Sarifilan à Turcis dicitur, & quare. Ibid. dividitur in Marem, & Fœminam.* 357. 222. *eius species.* 358. 223; *eius virtutes.* 258. à n. 1. *vsque ad 5.*
- Hyppolitici Franconi *laus.* 367. 266.

I

- I**aspis *Gemma. eius species.* 365. 260. *Virtutes.* 365. 1. 2.
- Idèi. *Nomen gemmæ.* 351. 199.
- Impressiones *Meteorologica quid sint.* 2. 1.
- Ignis, *non recipit impressiones.* 10. 18. *non euaporat* 11. 19. *non semper indiget pabulo.* 122. 360. *Ignes fatui non sunt Demones.* 106. 313.
- Ignis *miracula.* 109. 323. *Ignium subterraneorum causa.* 111. 328. *an ab igne infer-*

Rerum, & Verbor. Notabil.

fernali differat subterraneus Ignis. 115.

343.

Ioannes XVII. *Summus Pontifex apparente Cometa moritur.* 45. 129. *Ioannes Primus Summus Pontifex apparente Cometa moritur.* 45. 129. *Ioan. Secundus Cometa apparente obiit.* 47. 141. *Ioann. Baptista Amendola laus.* 158. 100.

Imber. *quid sit.* 172. 13. *quomodo differat à Nimbo, & Stillicidio.* Ibidem.

Insulæ. *unde dicantur.* 306. 69. *Maiores à Deo create.* 307. 70. *Mobiles quæ sint, & quare.* 309. 76.

Iris. *unde dicatur.* 123. 1. *fit in nube rorida, non in stillis decidentibus.* 126. 6. *eius causa est Sol, raro Luna.* 128. 14. *eius colores.* 129. 16. *Quid presagiat.* 132. 27. *Denuntiat securitatem ab Universali Diluvio.* 134. 31. *Tempus extremi Iudicij.* 135. 35. *eius rusticana presagia,* 136. 37.

Lampas

I N D E X.

L

- L**ampas vicibus decem, & octo accensa
ab Angelo. 120. 355. Lampades ac-
censa sine oleo.
- L**apis, Cyprius ignem tenet tenacissime. 122.
360. *Varia eius Species.* 337. 150. *Virtu-
tes mirabiles.* 340. 161, per quid à Saxo,
& Petra differat. 537. 150.
- L**apidotes. *Gemme nomen.* 351. 200.
- L**aurus non tangitur fulmine. 94. 286. à peste
servat. 95. 286.
- L**eo IV. *Imperator obiit apparente Cometa.*
45. 125.
- L**epus marinum, eius effectus mirabiles. 277.
289. *Eius Species.* Ibidem.
- L**inum viuum Ignem tenet tenacissime. 122.
360. numeratur inter Fossilia.
- L**ucerna reperta in Sepulchro Tulliola. 118.
348. reperta in Neside Insula. ibidem. cur
accensa aeternum duret. 121. 359. flantibus
Ventis, aut Aquis aspersa cur ardens du-
ret. 118. 348.
- L**una. non causat AEstum maris. 262. 256.
Dominatur nocturno tempore. 263. 257.
Planeta est frigidus. 262. 256.

Magnes

380

Rerum, & Verbor. Notabil.

M

M Agnes. *Eius Virtus.* 345. 179. *Statua*
ex Magnete 180. & 346. 183. *coloris*
nigri 346. 184.

Manna. *est succus candidus melliti saporis.*
200. 88. *abundè colligitur in Libano.* 201.
89. *colligitur in Calabria ex folijs Orni, &*
Fraxini. 201. 90. *Triplex eius genus.* 202.
92. *miraculosum manna ex Sanctorum*
Reliquijs. 204. 96.

Mare. *ambit Terram.* 244. 208. *undè dica-*
tur 248. 215. *Salsedo est qualitas natura-*
lis 250. 221. *quibus motibus moveatur*
254. à num. 234. *vsque ad nu.* 241. *Eius*
Aestus non est à Luna 262 236. *Eius opes.*
268. 272. *Eius mirabilia.* 275. 286. *Cur*
non cadat. 285. 18.

Maria Virgo. *Eius Inuocatio remedium cõ-*
trà Terramotum. 323. 116. *Mons ei sacer.*
238. 191. *Aqua S. Mariae del Bagno.* 141.
198.

Marmor. *quid sit.* 337. 150. *Varia Species.*
338. 151.

Margaritz. *Vide Vniones.*

Medea. *Gemma nomen.* 351. 201.

Mediolanum. *capitur à Barbarussa.* 46. 132.
quati-

INDEX.

- quatur Terræ motu. 37. 107. Copians
 Chryſtalli habet. 224. 157.*
- Mel** *quid ſit. 195. 79. amarum cur aliquando
 ſit. ibidem. melior eius pars infima. 197:
 84. qui melle paſcitur, diutius vivit. 198.
 85.*
- Metalla.** *unde dicantur. 340. 160. eorum In-
 ventor 339. 158. Metallorum ſpecies. 339.
 157. qui damnabantur ad Metalla. 339.
 159.*
- Mineralia.** *Foſſilia, & metallica. 328. 124.
 Cauſa eorum efficiens. 329. 127. eorū par-
 titio. 337. 149.*
- Montes.** *Altiffimi qui ſint. 13. 24. 25. & 14.
 26. à Deo creati, 306. 66. Hominum in-
 duſtria, & miraculoſè aliquando aſſur-
 gunt. 305. 65.*
- Mors Principum ſignificatur à Cometis, et
 quare. 52. 158.**

N

- N** *Abunanga. Japonenſium Tyrannus
 occiditur. 48. 146.*
- Naphta bituminis** *genus. 112. 332.*
- Neapolis.** *ſubiecta eſt Fulminibus. 92. 281:
 Preſervatur ab incendio Veſuviano. 40:
 114. Familiares habet Ignes. 110. 324. Su-
 bie-*

Rerum, & Verbor. Notabil.

biecta diluuijs est. 181. 40. *Eius Viridaria* 196. 83. *Niues habet vt prodigium.* 209. 109. *eius laus.* 247. 211.

Nebrides *Gemma nomen.* 351. 202.

Nebula *est excrementum nubis.* 186. 51. *Est pars subtilior nubis.* 186. 54. *noxia est uer- no tempore.* 187. 57. *est Serenitatis indi- tiū.* 187. 58. *Ænigma de Nebula.* 189. 62.

Nix. *non est Aer, aut Vapor congelatus.* 205 99 *fit ex nube, dum est in fieri Aqua.* 207. 104. *Quare cadat ad modum lanæ.* 208. 107. *Cadente niue mitescit Aer.* 210. 211. *quare seruetur in fossis calidis, & à siccis paleis.* 211. 117. *Carnes seruat à putredine.* 214. 125. *famem excitat caninã.* 214. 127.

Nitrum *quid sit.* 111. 330.

Nubes *undè dicta.* 169. 2. *Sunt materia plu- uia.* *Ibidem.*

Nuceria Paganorum, *diluuiò alluitur.* 182. 42. *Sterilitas in Fæminis per duos annos.* *Ibidem.* *Vrbs nobilis, & opulenta.* 241. 198.

O *Leum inextinguibile.* 122. 361. *Olei pars summa est melior.* 197. 84.

Olympiæ Aldobrandinæ *laus.* 93. 285.

Cc

Olym-

INDEX.

- Olympia Alexandri matri per somnium oblatum fulmen quid significauerit.* 101. 303.
Olympus Mons, & quotuplex sit Olympus. 15. 30.
Ostracias. Gemma nomen. 351. 203.

P

- P***anchrus Gemma nomen.* 351. 204.
Paradisus Terrestris ubi esse credatur 197. 83.
Parælia quid sint. 140. 48.
Præster. quid sit. 166. 123. *quomodo differat à Turbine, & EK nephia.* 166. 123.
Pluuia. undè dicta. 168. 1. *Materia eius proxima nubes, remota Vapores.* 169. 2. *pluit aliquando sinè nubibus* 170. 5. *Pluuia piscium undè sit.* 171. 11. *per quid differat ab imbre, & nimbo.* 172. 13. *Pluuia prodigiosa.* 185. 50.
Plumbum. quid sit. 377. *Duo eius genera* 377. 298.
Purpura. Conchilijs includitur. 268. 273. *quando sit utile Purpuram capere.* 269. 273. *Eius varia genera.* 269. 274. *Eius usus Romæ.* 269. 275. *assimilatur Marti.* 270. 276.

Reme-

Rerum, & Verbor. Notabil;

R

Remedia aduersus fulgetra. 81. 243. aduersus Fulmina. 95. 286. tutiora remedia aduersus fulmen sunt loca subterranea. 96. 288. Campanarum pulsus. 96. 289.

Roma capitur à Borbonio. 50. 149. Subiecta est fulminibus. 92. 281.

Ros dicitur à rodendo. 189. 63. quid sit. 189. 64. in Plenilunio maior. Ros abundantia. 191. 67. cadit Autumno tantum, & Vere 191. 68. inseruit aliquando loco Pluuiæ. 192. 70. nocet serpentibus. 193. 75. Prodest Cicadis. 193. 72. Conchilijs 193. 74. Cornuorum pullis. 193. 73.

S

Sacchara. species sunt Mellis 198. 85. Medulla sunt Arundinum. 199. 85.

Salsedo. est qualitas naturalis Aqua marina. 250. 221. augetur ab exhalationibus austeris inconcoctis. 251. 226.

Sanguis. D. Ianuarij. 40. 114. Honores illi publice decreti. 41. 114 eius ebullitio in Regno Neapolitano prait Terræmotum, 310. 195.

Cc 2 San-

I N D E X

- Sancti. *flammis coronantur.* 109. 321. *Sanctus Spiritus in linguis Igneis.* 109. 321.
- Sapphirus quid sit. 355. 215.
- Sardonyx, *Gemma composita quodammodo ex Sarda, & Onyche.* 361. 231. *Sardonychē insignem habuit Polycrates* 361. 231. *eius virtutes.* 362. 1.
- Sebethus. *rard inundat* 182. 41. *undē dicitur* 238. 191. *Vtilitates quas importet.* *Ibid.*
- Sol. *Pater luminum, & Planetarum.* 3. 1. *eius triplicatio* 140. 48. *Statue mirabiles in Templo Solis.* 345. 182. *cur dicatur Sol.* 336. 148. *Solis gemma.* 352. 206.
- Smaragdus. *eius estimatio.* 362. 253. *fragilis natura est.* 362. 255. *Nero usus in spicillo smaragdino.* *Ibidem.* *eius species.* 362. 256. *Virtutes.* 363. n. 17. *usque ad 6.*
- Stella. *quæ Magos duxit ad Præsepē nō fuit Cometa.* 54. 165. *Stella minores apparent fusca, & quare.* 64. 192. *illuminantur à Sole* 65. 195.
- Sulphur, *quid sit.* 112. 330. *numeratur inter liquabilia.* 337. 149.

T

Terra. *Cingitur à Mari.* 244. 208. *eius mirabilia* 280. 1. *usq; ad 19. vim habet*

Index Rer. & Verb. Notab.

- habet medicamenti. 285. 19. quomodo stet
pendula. 185. 17. diuiditur in quinque
Zonas. 293. 39. in 23. Climata 299. 40.
non est altior Mari. 289. 31.
- Terræmotus.** De eo fabulæ Poetarum. 311.
89. Rabinorum, & Mahometis mendacia.
Ibidem. quare accidat magis noctu, quàm
interdiu. 215. 92. quæ ipsum præcedant.
318. 99. quæ comitentur. 320. 106. quæ cõ-
sequantur 321. 109. eius species. 323. 112.
Regiones Terræmotibus subiecta. 324.
113. contra Terræmotum remedia. 325.
115. Prasagia ex Terræmotu. 327. 121.
- Thracia Gemma nomen.** 352. 207.
- Tonitruum.** Sic dicitur à terrore. 68. 203.
consistit in scissione nubium. 71. 215. tres
eius species. 72. 218. Homines enecat. 72.
218. generat Tuber. 74. 120. Physemata.
74. 221. ex eo prasagia. 76. 227. contra il-
lud remedia. 77. 229.
- Topatius.** Gemma unde dicta. 364. 257. eius
species. 364. 258. virtutes. 364. nu. 1. 2. 3.
- Trabs.** Quid sit. 103. 307. dicitur Columna.
Iaculus lancea. ibidem.
- Turbo.** Quid sit. 166. 119. contra Turbinem
remedia. 166. 120.

Vapor

INDEX

V

Vapor. *Causa materialis Meteororum* 4. 2. est *Aqua substantialiter*. 9. 14. est *materia remota Pluviæ*. 169. 2.

Veientana. *Gemma nomen*. 352. 207.

Venetiæ. *habēt fundamenta Aquas*. 111. 327.

Mare mouetur motu circulari. 256. 238.

Respublica potentissima. 243. 205.

Ventus. *Abstrusa eius, natura* 144. 55. est *aer*

agitatus 149. 68. *fit à fuga contrarij*. 156.

96. *cur propè Mare, æstate præsertim, semper sint Venti*. 158. 100. *Ventorum numerus* 160. 105. *Qualitates* 161. 110. *Anniuersarij Venti, qui sint* 162. 114. *Tropæi,*

& Apogei, qui sint. 163. 115.

Via Lactea *Vide Galaxia*.

Vifus, *Cūr velocior auditu*. 80. 234.

Vitulus Marinus. *Fulmine non tangitur*. 94.

286. *eius pellem gestabat Augustus*. 94.

286. *eius pelle Lecticam tegebat Severus*

Imp. Tentoria ex eius pelle valent contra

Fulmina Ibidem.

Vnioues. *Maximi sunt pretij*. 272. 281. *Conchilijs includuntur. Ibidem. Quare dicantur Vnioues* 273. 283. *in Aquis molles, extracti ex aquis durefcunt*. 273. 283. *eorum copia ubi*. 274. 285. *qua arte extrahantur è mari. Ibidem. aceto liquefcunt*. 273. 284.

Zonæ

Rerum, & Verbor. Notabil.

Z

Zonz. *Quinque diuidunt Terram.* 291.
39. *Zonæ frigida habitabiles.* 297. 45.
Zantenes. *Gemma nomen.* 352. 208.

Errata.**Corrige.**

272. lin. 26. illus	Illas
238. lin. 21. Argumenta	Instrumenta
238. lin. 3. Conternimus,	Conterminus
286. lin. 21. Terra	Terra
208. lin. 11. Friatoli	Friatili
301. lin. 2. Antipodas	Antipodes
320. lin. 18. bonum	Bonum
320. lin. 27. auriri	Auriti
337. lin. 11. vinum.	Vium
353. lin. 9. iu	In
355. lin. 17. representat	Representat
356. lin. 15. ab	ob

394

APPENDIX

Ad Cometam visum Mense
Decembri Die 21. ca-
dentis Anni 1652.

IX in lucem publicam
editis Lektionibus hi-
sce repentè nouus in
Neapolitano hoc no-
stro Cælo Vesuium
inter, & Antiquas Sta-
bias Cometes apparuit
die 21. Mensis Decem-

bris circà mediam noctis Horam iuxtà
Pleiades, seù Bootem: & quidem priùs
à Sapiantibus deprehensus, & obseruatus,
euulgata de eius apparitione in Vulgus
fama, omnium oculi in Cælo fuere, admi-
rantibus cunctis, & simul sciscitantibus,
Sydus nè esset, an portentum, fausti nè ef-
fet ominis, & salutaris, an infauti, & ma-
ligni.

Sanè Cometes hic peculiare exposcit
examen à me, qui adhuc in Meteororum
tractatione moror, qui sepiùs illum intui-

Aug. de Angelis.

A tus

Appendix

eus obseruavi naturam eius attentius, & accidentia.

Fuit ergò Cometes hic non æthereæ, & cælestis, sed aereæ, & elementaris Regionis, tum quia sensibilibiter videbatur in situ longè inferiori ad Pleiades, tum quia erat luminis, ad eò fusci, & suboscuro, ut nulla ratione cum syderali lumine fulgētissimo comparari potuerit; non ergò fuit Astrum aliquod, vel Sydus nouum, aut antiquum, multò minùs congregatio plurium Stellarum, cum tanta fuerit in hoc Cometa luminis inopia; & ut loquitur *Plin. lib. 2. c. 25.* de simili quodam Cometa, qui suo tempore apparuit, *Non Stella verius, sed igneus Nodus fuit;* id est, exhalatio hæc fuit crassa, & viscosa, in suprema Aëris regione accensa.

Et quia Cometes hic circà mediam Noctis Horam apparebat, & hora duodecima dissoluebatur, & euanescebat, certò conijcitur, Cometam hunc nõ fuisse partem Aëris illuminatã à Sole, qui haud noctu lucet, sed nec etiam à Luna, quia hac ascendente, Cometes euanescebat.

Non fuit exhalatio hæc à Fulmine aliquo accensa, quia non generantur fulmina, nisi obscuro Cælo, & pluuio; at Cometes

395

Ad Cometam Visum.

metes hic claro, & sereno Cælo apparuit; fuit ergo hæc exhalatio incensa, & inflammata vel ab Igne supremæ Aeris regionis vicino, vel à motu Aeris, vel deniq; à motu ipso exhalationis per aerem dispersæ; atque diffusæ.

Fuit is ex Crinitis; non ex Caudatis; aut Barbatis Cometis, visi sunt enim circa ipsum radij, seu Crines dispersi Comæ ad instar; aptè in hanc rem cadit illud Arati in Phœnominis.

Crinitæ existunt multa squallentibus annis; nam verè præ nimia siccitate, quæ duobus ferè Mēsisibus edurauerat, squallebat hic Senescens Annus Millesimus Quinquagesimus Secundus.

Dices: ex Doctrina tradita *Disp. 1. Lætio 5. n. 102.* Cometæ non apparent, nisi Autumnali, aut Verno tempore, at iste Cometa hyberno tempore apparuit, ergo nō fuit verus Cometa, sed Sydus aliquod de nouo genitum, aut congeries minimarum plurium Stellarum, aut aliud Meteoron.

Responderi posset ex *Plin. lib. 2. cap. 25* hyberno etiam tempore, licet rarissime; Cometæ apparere; en verba; *Fiunt et hybernis mensibus, & in Austrino Polo, sed ibi cistà vllum inbar.*

As

Re

Appendix

Respondeo secundo: Diem 21. Decembris claudi iatrà Autumnale Tempus Astronomicum, quod sanè est à die 22. Septembris vsq; ad diem 22. Decembris: Præterea antè huius apparitionem Cometa tanta præcessit Aeris Temperies, vt non Hyemale, sed Autumnale, aut etiam Vernum Tempus existimari potuerit.

An Cometa hic fausti sit Ominis, & salutaris, an potius infauti, & maligni; incertum, nam

Viso statim nouo Cometa communis sensus, & communis omnium Vox, & Opinio fuit, eum infauti Ominis esse, & maligni. Astronomorum Aliqui dixerunt, huius infauti Ominis effectus non huic Regno, & Vrbi, sed exteris Prouincijs prænunciari, & indici.

Sed contrà est quia: vt patet ex historica inductione hic adducta *Disp. 1. Lect. 7. à nu. 113. vsque ad nu. 153.* Cometarum effectus ibi experimur, vbi apparent, cum ergo Cometa huic Vrbi impenderit, non alibi expectandæ sunt, si quæ præsignantur à nouo Cometa, calamitates.

Nouum Cometam fausti Ominis esse & salutaris duæ Rationes suadere probabiliter videntur. Quarum prima fun-

Ad Cometam Visum.

fundata est in obseruatione circumstantia-
 ta huius Cometæ, quandoquidem nouus
 iste Cometes apparuit eo tempore, quo
 agebatur festi dies Vrbe rota ob Barchi-
 nonem à Gallis receptam, aliasque infi-
 gnes Victorias ab Inuictis. Rege Nostro
PHILIPPO IV. in Italia, Belgio, & Gal-
 lijs sælicissimè reportatas; Porrò quando
 Cometa apparet, vel impendit Vrbi, aut
 Regno, in tali circumstantia temporis, &
 quando festi dies aguntur, fausti est O-
 minis, & salutaris; refert enim *Plin. lib. 2. Plin.*
cap. 25. admodum faustum, & salutarè fuis-
se Cometam Vrbi, & Augusto, qui incipiente
eo apparuit ludis, (seu festis diebus) quos
faciebat Veneri Genitrici non paulò post obi-
tum Patris Cesaris, ergò si ab experimen-
to, argumento, nimirum, omnium effica-
cissimo, coniectare licet Cometæ huius
prognosticon, haud dubium est, faustum
fore huic Vrbi, & Regno Cometam ita
circumstantiatum, idest, ortum, & visum,
 in tali temporis circumstantia, quæ non
 minus in re morali, quàm in re Physica,
 & Astronomica signanter aduertenda est,
 & notanda.

Circu-
 stantia
 Notan-
 da

Secunda Ratio, quæ suadere vs. nouum Co-
 metam fausti Ominis esse, est quia: Co-

Aug. de Angelis,

metæ,

Appendix

metæ, qui retroactis Sæculis infausti Ominis fuere, diu edurarunt, Cometes enim gladius, qui Regni Hierosolymitani excidium præmonstravit, per annum supra Hierosolymam pependit. Cometes, qui per tres annos ariditatem prænuñciauit, tempore Agathonis Papæ, tribus annis; Cometes, qui anno 1618. interitus Magnorum Principum, & alias Calamitates indixit, tribus mensibus duravit, at hic Cometa vix septennio persistit, ergo Calamitates huic Urbi, & Regno haud nullas prænuñciat, aut ita breves, ut pro nullis censeri debeant.

Dices primò. Cometa hic fuit plumbeæ coloris, & subnigri, atque adeò similis Saturno, Planetæ maligno, & maleferiato, ergo infausti est Ominis, & calamitatis prænuñcius.

Respondeo. Cometam hunc non retinuisse semper eundem colorem, immutatumque, sed variasse, & modò quidem plumbæ, & subnigri coloris fuisse, modò verò coloris argentei vergentis ad nigrum; & sanè argenteus hic color, clarius in villis, & Coma apparerebat, quàm in Corpore Cometæ, quâdo autem argentei coloris Cometes est, assimilatur Ioui, Planetæ benefico, & salutari, ut dixi *Disp. 1. Lect. 5. n. 87.* Hinc licet conie-

stars

Ad Cometam Visum.

Etare, malignos cæteroqui influxus Saturni, Iouis benignitate, fore, Deo fauente, temperandos, & mitigandos.

Dices secūdō. Generalis Regula est; fuisse sēper Cometas infaulti Ominis, & maligni, vt historica Inductiōe *Disp. 1. Lect. 6 & 7.* fusè probatū est, ergō ēt Cometa hic infaulti est Ominis, & maligni.

Respondeo. Nullā esse regulā adeò generaliter verā, quæ non aliquā patiatur exceptionē; & sanè excipiendus hic, & secernendus à reliquis Cometa circūstantiatus est, quia in ea circūstantia temporis apparuit; quando festi dies agebantur; & sanè visum est Cælum, exultante, ac gestiente Terra, emissionē Cometæ Terris applaudere, gratulari, & accēsis Vrbe tota luminaribus, lumē addere, Ignibus nouos Ignes adijcere.

Dices Tertiō. ex Doctrina *Aristotelis* prædicat Cometa Terræ ariditatē, at hic consecutæ sunt ingentes, & longæ pluiiæ, ergō nō fuit verus Cometa; sed nouum fortasse Sydus, aut aliud Meteoron.

Respondeo. ex eiusdē *Arist.* Doctrina, ad Cometas consequi solitas Tēpestates, quæ sūt sinè magnis Pluiijs; Docet ergo *Fernandus*, aliquādo Cometarū tēpore ingētes effundi pluiias, nimirū quando Planētæ

Ang. de Angelis;

cūm

Appendix ad Cometam Visum.

Fœli-
citatís
Initiũ.

cũ pluuiosis Stellis in Signis, & Mansio-
nibus humidis degunt; vel etiã quando ad
apparitionẽ Cometæ præcessit ariditas ni-
mia, vt accidit in præfenti, tunc .n. inquit
Fernandez, reuocato in suã armoniã (. rerũ
quadã vicissitudine) cũ Tellure Cælo, cade-
re longæ pluuiæ cõsueuerunt. Imò hæ Plu-
uiæ sunt prænunciatæ à Cometa fœlicitatis
initium, nil enim oportunius, aut fœlicius
accidere potuerat Plãtis, & Satis, quæ iam
nimia siccitate aruerant.

Quòd si quæras, quando expectandi sint
huius Cometæ circumstantiati effectus.

Respondeo: Regulã Astronomorũ esse;
apparente Cometa in Oriente, expectandos
esse eius effectus, siuè faustos, siuè infastos
primis Mensibus, nempè Verno tẽpore, ap-
parente verò Cometa in Occidente, expe-
ctandos esse illius effectus in quatuor vlti-
mis Mensibus; si erit in Culmine, expectan-
dos esse effectus in quatuor medijs Mensi-
bus; cùm ergò Cometes hic in Oriente ap-
paruerit, expectãdi essent eius effectus Ver-
no tẽpore; at experientia sensata ostendit,
aliquos effectus, nimirum ingètes pluuias,
statim consecutos ad apparitionẽ Com-
tæ; reliqui ergò Verno Tempore
pectandi, rogandusq; ;us est, vt in melius
hæc ostenta, & morit. conuertat;

